

Jaarrekening 2023

gemeente Hattem

Inhoudsopgave

Erratum jaarrekening en jaarverslag 2023 4
I Nota van aanbieding 5
1.1 Inleiding 5
1.2 Het rekeningresultaat 2023 5
1.3 Leeswijzer 8
1.4 Tot slot 8
II Jaarverslag 9
2. Programmaverantwoording 10
2.1 Programma 1 - Sociaal Sterk 11
2.2 Programma 2 - Wonen, werken en recreëren 27
2.3 Programma 3 - Besturen en organiseren 46
2.4 Programma 4 - Bedrijfsvoering 63
3. Paragrafen 72
3.1 Inleiding 72
3.2 Paragraaf A. Lokale heffingen 73
3.3 Paragraaf B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 77
3.4 Paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen 87
3.5 Paragraaf D. Financiering 93
3.6 Paragraaf E. Bedrijfsvoering 100
3.7 Paragraaf F. Verbonden partijen 106
3.8 Paragraaf G. Grondexploitatie 123
3.9 Paragraaf H. Decentralisatie 126
3.10 Paragraaf I. Wet Open Overheid (Woo) 132
4. III Jaarrekening 133
4.1 Balans 133
4.2 Baten en lasten 163
4.3 Overzichten 196
4.4 Overige gegevens: Controleverklaring 217

Erratum jaarrekening en jaarverslag 2023

(Zaaknummer 125972)

Inleiding
Met de controle van de jaarrekening 2023 bleken de investeringen vanuit het project Modernisering Applicatiearchitectuur (M2A) voor het deel van de zogenaamde SAAS-oplossing (Software as a service) ten onrechte te zijn geactiveerd. Deze SAAS-oplossing investeringen hadden direct ten laste van de exploitatie moeten worden geboekt. In de voorliggende jaarstukken 2023 zijn die investeringen t/m 2022 gecorrigeerd per balansdatum 1-1-2023 en ten laste genomen van de Algemene Reserve. De SaaS-oplossing investeringen voor het verslagjaar 2023 zijn opgenomen in het saldo van baten en lasten van boekjaar 2023. De impact op het resultaat voor mutaties in reserves hiervan is € 155.694. Aanvullend hierop is een onttrekking aan de algemene reserve verwerkt van € 155.694 ter dekking van dit bedrag.

Deze laatste reservemutatie is op basis van de verslaggevingsregels niet toegestaan, omdat hier in het verslagjaar geen besluit over is genomen door de gemeenteraad. De wijziging heeft effect op het resultaat.

Deze reservemutatie zou gecorrigeerd moeten worden, maar dit is in de jaarrekening niet gebeurd. Via dit erratum wordt op hoofdlijnen aangegeven wat de juiste gegevens zouden moeten zijn in de jaarrekening en het jaarverslag.

Hieronder een korte samenvatting van de effecten van de wijzigingen in de jaarrekening en het jaarverslag 2023:

- De wijziging heeft effect op enkele teksten in de inleiding, deze hebben verder geen directe financiële gevolgen;
- Het in programma 4 – Overhead, 4a -Bedrijfsvoering beschreven verschil tussen de begroting en rekening van de reservemutatie van per saldo € 135.000 wordt met € 156.000 verminderd, waardoor er per saldo een verschil tussen de begroting en rekening ontstaat van - € 21.000;
- De vermindering van deze onttrekking heeft effect op het gerealiseerde resultaat. Het resultaat wordt € 462.000 positief;
- De wijziging heeft effect op onderdelen in Paragraaf B Weerstandsvermogen en Risicobeheersing. En dan met name ook de doortelling in een aantal tabellen en overzichten zoals de beschikbare weerstandscapaciteit incidenteel en structureel. Per saldo heeft de wijziging geen effect op de weerstandsratio;
- De wijzing telt niet door voor het EMU saldo, de financieringspositie en de weerstand- en solvabiliteitsratio's, omdat de mutatie binnen het Eigen vermogen plaats heeft gevonden;
- In de jaarrekening in de balans en de toelichting daarop zijn de Algemene Reserve € 155.694 hoger en het gerealiseerde resultaat is € 155.694 lager.

Bestemming resultaat 2023:
In de Nota van aanbieding is voorgesteld het oorspronkelijke resultaat 2023 van € 617.800 te bestemmen voor:

- de bestemmingsreserve die is gevormd voor de aanleg van de afslag A28 ten behoeve van het H2O bedrijventerrein voor een bedrag van € 250.000;
- de bestemmingsreserve gemeentelijke opvang Oekraïners voor verwachte toekomstige kosten voor een bedrag van € 250.000;
- de algemene reserve voor een bedrag van € 112.000, zijnde het saldo van de budgetoverheveling naar 2024 en
- de algemene reserve voor een bedrag van € 5.800, zijnde het restant resultaat 2023

Voorgesteld wordt de oorspronkelijke bestemming van het rekeningresultaat alleen voor de laatste bullet aan te passen naar:

- het resterende resultaat 2023 te dekken uit de algemene reserve voor een bedrag van € 149.900.

I Nota van aanbieding

1.1 Inleiding

Hattem is een prachtige stad om in te leven. Naast de historische binnenstad, zijn we omringd door de prachtige natuur. Het bestuursakkoord ‘Hattem! Inspireren | Verbinden | Versterken’ heeft als ambitie om een toekomstbestendige en duurzame stad te realiseren, zodat toekomstige generaties ook in een prettige stad kunnen wonen, werken en recreëren. In 2023 heeft het college van B&W verder kunnen bouwen aan een stevig fundament voor de realisatie van het bestuursakkoord. We hebben in het eerste volledige bestuursjaar de voorbereidingen getroffen om onze doelen te realiseren.

Zo heeft de gemeenteraad in 2023 ingestemd met het voorstel voor ‘Krachtig Hattem’: een aanpak gericht op het creëren van een positieve leefomgeving voor kinderen en jongeren van 0 tot 18 jaar met als doel gezond, veilig en kansrijk opgroeien binnen de hechte gemeenschap.

Er is hard gewerkt aan het Programma Wonen waarin de (toekomstige) woonwensen van de Hattemers zo goed mogelijk in evenwicht wordt gebracht met de bouwopgaven die we in Hattem hebben. Daarbij is er zoveel mogelijk aandacht voor passende én betaalbare woonruimte voor elke Hattemer. We zijn goed op stoom. In 2023 hebben tientallen inwoners de sleutels van hun nieuwbouwwoning op ’t Veen overhandigd gekregen.

In 2023 zijn de (constructieve) gesprekken met Stichting Openbaar Onderwijs Zwolle (OOZ) en Stichting Catent (Catent) voortgezet voor een nieuw integraal kindcentrum op de Noordgouw. Met deze nauwe samenwerking kunnen we een doorlopende ontwikkellijn voor kinderen van 0 tot 12 jaar realiseren in Hattem.

De Green Deal Hattem is op stoom. We zien veel enthousiasme in de stad voor het groener, biodiverser en energieneutraler maken van Hattem. Meer dan 30 organisaties hebben zich inmiddels verbonden aan deze beweging. Er zijn al meer dan 20 initiatieven ingediend door inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers.

In 2023 zijn we ook gestart met het zoeken naar geschikte locaties voor het plaatsen van tijdelijke flexwoningen voor diverse doelgroepen in onze gemeenschap (vluchtelingen, starters, statushouders, etc.). Wij blijven ons inzetten voor de opvang en huisvesting van vluchtelingen en statushouders. Ieder mens dat vlucht voor oorlog en geweld verdient een warm welkom in onze gemeenschap.

De begroting 2023 voorzag nog in een gunstige financiële perspectief en een goede balans tussen ambities en mogelijkheden. Bij de tussentijdse rapportages kondigde zich echter een ommekeer van het financiële perspectief aan. Zo stegen de Cao-lonen in 2023 tweemaal zo hard als in 2022 en leidde de inflatie door prijsontwikkelingen van voeding en energie tot hoge budgetbijstellingen. Dit raakte ook veel beleidsterreinen van onze organisatie waarin we hebben gestreefd naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen.

1.2 Het rekeningresultaat 2023

1.2.1 Inleiding

In programma 3 - besturen en organiseren - is onder het deelprogramma financiën het rekeningresultaat 2023 weergegeven. Het deelprogramma vormt het financiële sluitstuk van alle programma’s en vraagt een andere aanpak dan alleen een opsomming van resultaten en wordt daarom in de jaarrekening verder uitgediept.
Het gerealiseerde resultaat over 2023 bedraagt een bedrag van € 617.800 voordelig. Dit rekeningsaldo is tot nadere besluitvorming verantwoord op de post “gerealiseerd resultaat 2023”.

Overigens bedroegen de saldi over de laatste 5 jaren:

2023: € 617.800 voordelig
2022: € 347.800 voordelig
2021: € 188.700 voordelig
2020: € 927.600 voordelig
2019: € 231.600 voordelig

1.2.2 Resultaat jaarrekening 2023

De begrote en werkelijke saldi kunnen als volgt worden weergegeven:

	Begroting 2023		Rekening 2023	
Uitkomst oorspronkelijke begroting 2023	264.500	V		
5e wijziging (Voorjaarsnota)	65.400	V		
6e wijziging (Bijdrage Visit Hattem)	46.800	N		
8e wijziging (Najaarsnota)	319.100	N		
Uitkomst jaarrekening 2023			617.800	V
Uitkomst per saldo	**36.000**	**N**	**617.800**	**V**

Het saldo van de rekening 2023 kent een voordelig verschil ten opzichte van de begroting 2023 van € 653.800. Dit bedrag is een resultante van de over de diverse programma's verantwoorde uitgaven, inkomsten en verrekeningen met de reserves. Van het rekening-resultaat wordt op hoofdlijnen een analyse gegeven.

Resultaat over 2023 uitgesplitst per (deel)programma:

(€ x 1.000)	Lasten	Baten	Reserves	Saldo
Sociaal sterk				
1a - Opgroeien ontwikkelen	130	47		83 N
1b - Werk	365	1.651	88	-1.198 V
1c - Zorg	-91	44		-135 V
1d - Welzijn en sport	-27	2	3	-26 V
Programma 1	**377**	**1.744**	**91**	**-1.276 V**
Wonen, werken en recreëren				
2a - Ruimtelijke ontwikkeling	430	-34	134	598 N
2b - Economische ontwikkeling	500	303	-57	140 N
2c - Fysieke leefomgeving	2	-291	-44	249 N
Programma 2	**932**	**-22**	**33**	**987 N**
Besturen en organiseren				
3a - Netwerken en besturen	600	424	15	191 N
3b - Dienstverlening	-18	121		-139 V
3c - Financiën	-635	339	-9	-983 V
Programma 3	**-53**	**884**	**6**	**-931 V**
Bedrijfsvoering				
4a - Overhead	989	290	-135	564 N
Programma 4	**989**	**290**	**-135**	**564 N**
Gerealiseerd resultaat *	**2.245 N**	**2.896 N**	**-5 N**	**-656 V**

* Kleine verschillen ontstaan door afronding van de bedragen op duizendtallen.

Voor een analyse van de voor- en nadelige verschillen per (deel)programma en beleidsveld wordt verwezen naar de programma- en financiële rekening.

Budgetoverheveling 2023 naar 2024
Het College van burgemeester en wethouders voert het door de gemeenteraad vastgestelde beleid uit. Het beleid is financieel vertaald in de begroting. Gedurende het jaar zijn er aanpassingen op het beleid en daarmee ook op de begroting.
Begrotingsafwijkingen worden onder andere veroorzaakt wanneer er zich in het begrotingsjaar onvoorziene omstandigheden voordoen waardoor activiteiten niet of deels uitgevoerd kunnen worden. Op die punten valt de jaarrekening voordeliger uit dan de begroting. De betreffende activiteiten worden doorgaans in het volgende begrotingsjaar uitgevoerd.
Onderstaand een overzicht van de voordelige beïnvloeding van het jaarrekeningresultaat 2023. Dit betreft een bedrag van circa € 112.000.

Leeswijzer onderstaande overzicht:
Een 'plus' (V) betekent dat het rekeningresultaat 2023 voordelig wordt beïnvloed doordat er per saldo minder lasten zijn geboekt dan wanneer alle voorgenomen en begrote werkzaamheden wel in 2023 uitgevoerd zouden zijn. Of, dat inkoopfacturen wel vroegtijdig ontvangen zouden zijn.

	Euro	
Hattems model voor Preventie en Zorg In juli 2023 heeft de gemeenteraad besloten het procesvoorstel om te komen tot een Hattems model voor Preventie en Zorg vast te stellen. Het jaarbudget 2023 bedraagt € 125.000 en is gedeeltelijk uitgegeven. Het restantbudget 2023 is nodig voor ontwikkeling en uitvoering van het Hattems model in de periode 2024 tot en met 2027.	75.000	V
Brandkranen In 2023 is eenmalig budget beschikbaar gesteld voor de aanleg van een brandput ten behoeve van de binnenstad. De opdracht daartoe is in 2023 verleend, echter wordt het werk in 2024 uitgevoerd.	12.500	V
Brede SPUK / GALA De gemeente Hattem ontvangt voor de periode 2023-2026 geldmiddelen vanuit de Brede SPUK-regeling om de afspraken uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) uit te voeren. Deze regeling voorziet in de mogelijkheid om een onderbesteding van het budget in een jaar uit te mogen geven in het daarop volgende boekjaar. In 2023 – het eerste jaar van GALA – is € 7.760 niet ingezet bij een viertal deelbudgetten.	7.760	V
Ontwikkeling informatievoorziening H2O ICT Het restantbudget van het project Modernisering Applicatie Architectuur (M2A) wordt in 2024 ingezet. Dit bedrag is al gedekt uit de algemene reserve omdat het bedrag onderdeel uitmaakt van de budgetoverheveling 2022.	22.000	V
Inclusie - Kleurrijk jezelf zijn Het beschikbaar gestelde budget 2023 is niet uitgegeven en wordt in 2024 ingezet.	15.000	V
Totaal budgetoverhevelingen	**132.260**	**V**
Waarvan in het totaal al gedekt uit de algemene reserve of balans	22.000	N
Door het vroegtijdig afsluiten van de jaarrekening zijn diverse nota's waarvoor de werkzaamheden in 2023 zijn uitgevoerd, in het dienstjaar 2024 verantwoord. Deze verantwoording heeft het rekeningsaldo in 2023 positief beïnvloed. Het gaat om € 50.300. In de jaarrekening 2023 is een bedrag verantwoord van € 48.700 aan facturen waarvoor de werkzaamheden in 2022 zijn verricht. Per saldo € 1.600 aan 'voordelig resultaat in 2023'.	1.600	V
Totaal financieel effect op het rekeningresultaat 2023	**111.860**	**V**

De per saldo onderbesteding van lastenbudgetten ad € 111.860,- zorgt voor een beter resultaat in 2023.

Voor een rechtmatige aanwending van de overgehevelde middelen uit 2023 zal de begroting 2024 worden bijgesteld. Het lastentotaal wordt aangepast / verhoogd voor de programma's waartoe de doorgeschoven activiteiten behoren. Met de onttrekking aan de algemene reserve en/of balans als dekking van de lasten.

1.2.3 Analyse op hoofdlijnen

Op de (deel)programma's zijn de analyses opgenomen van de oorzaken die hebben geleid tot de financiële verschillen tussen de begroting na wijziging en uiteindelijk de realisatie.
De verschillen zijn veelal ontstaan door autonome ontwikkelingen en het toepassen van wet- en regelgeving.
Naast de analyses is in beeld gebracht welke reserves door de diverse financiële mutaties zijn ingezet dan wel waaraan middelen zijn toegevoegd.

1.3 Leeswijzer

De jaarstukken bestaan naast de nota van aanbieding uit het jaarverslag en de jaarrekening. Het jaarverslag volgt de indeling van de begroting waarbij inzicht is gegeven in de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd, de wijze waarop getracht is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken en de gerealiseerde baten en lasten; wat hebben we bereikt, wat hebben we er voor gedaan en wat heeft het gekost.

Controleverklaring
Het jaarverslag is object van accountantscontrole. Naast de controle van het financiële gedeelte van de jaarstukken wordt ook het jaarverslag inhoudelijk gecontroleerd. De accountant legt zijn bevindingen vast in een rapportage aan de gemeenteraad en geeft hierbij een controleverklaring af.
Het is in het publiek belang dat de jaarstukken altijd met inbegrip van de controleverklaring toegankelijk worden voor het maatschappelijk verkeer, zoals raadsleden, burgers en andere belanghebbenden. In het BBV is nu niet expliciet opgenomen dat deze verklaring onlosmakelijk deel uitmaakt van de jaarrekening en dat de definitieve jaarrekening en of de jaarstukken noch de controleverklaring separaat gepubliceerd mogen worden. Hierdoor komt het voor dat jaarstukken van decentrale overheden worden gepubliceerd zonder de daarbij afgegeven controleverklaring.
Om dit te borgen zijn vanuit het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) suggesties gedaan ter aanpassing van artikel 24 lid 3 van het BBV, door daarin 'overige gegevens' toe te voegen waarin de controleverklaring wordt opgenomen.
Voor de jaarrekening 2023 wordt vooruitlopend op deze aanpassing de werkwijze alvast toegepast.

Uitbreiding inhoud jaarrekening
De voorgeschreven inhoud van de jaarrekening is uitgebreid met de rechtmatigheidsverantwoording met inachtneming van de verantwoordingsgrens.
Het college van burgemeester en wethouders licht, indien het eindbedrag hoger is dan de verantwoordings-grens, de afwijking toe.
De rechtmatigheidsverantwoording is in de jaarrekening opgenomen onder de overzichten en in het jaarverslag nader toegelicht in de Paragraaf Bedrijfsvoering.

1.4 Tot slot

Wij stellen u voor om:

- Het jaarverslag en de jaarrekening 2023 vast te stellen;
- Het gerealiseerde resultaat van € 617.800 voordelig toe te voegen aan:
    - de bestemmingsreserve die is gevormd voor de aanleg van de afslag A28 ten behoeve van het H2O bedrijventerrein voor een bedrag van € 250.000;
    - de bestemmingsreserve gemeentelijke opvang Oekraïners voor verwachte toekomstige kosten voor een bedrag van € 250.000;
    - de algemene reserve voor een bedrag van € 112.000, zijnde het saldo van de budget-overheveling naar 2024 en
    - de algemene reserve voor een bedrag van € 5.800, zijnde het restant resultaat 2023.

Hattem, 28 mei 2024
Het college van burgemeester en wethouders van Hattem,
de secretaris, de burgemeester,

II Jaarverslag

2. Programmaverantwoording

2.1 Programma 1 - Sociaal Sterk

2.1.1 Inleiding

Hattem is een sterke stad met een rijk verenigingsleven, waar mensen naar elkaar om kijken en de voorzieningen volop gebruikt worden. De samenleving en de rol van de overheid zijn sterk in verandering. Binnen de transformatie van het sociaal domein geven wij vorm aan nieuwe aanpakken, rollen, taken en verantwoordelijkheden, die aansluiten op deze veranderingen.

2.1.2 Ambitie

Sociaal Hattem!
In Hattem is het fijn opgroeien, leven en ouder worden. Kinderen groeien veilig en gezond thuis op. We bevorderen kansengelijkheid en bieden ondersteuning aan wie dat nodig heeft. Ieder kind verdient de kans zich maximaal te ontplooien. Mensen die moeite hebben zichzelf te redden, ondersteunen we ruimhartig met voorzieningen. Iedere Hattemer heeft bestaanszekerheid. Ouderen hebben passende ondersteuning, hulp en betaalbare zorg en wonen zolang mogelijk in de eigen omgeving. Voor gezinnen met kwetsbare thuissituaties of echtscheidingsproblematiek zijn we een (tijdelijke) stevige steunpilaar. Bij huiselijk geweld en kindermishandeling grijpen we tijdig in. Wij willen werken vanuit de gedachte dat we met onze maatschappelijke partners een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben om passende hulp en ondersteuning te bieden aan inwoners, kinderen en gezinnen. Hierbij gaan we uit van partnerschap én samenwerking. We werken nauw samen in het Loket 0-100 met huisartsen, Centrum voor Jeugd & Gezin, (school)maatschappelijk werk, het welzijnswerk, sportverenigingen, cultuurorganisaties, kerken en zorgaanbieders aan deze missie. We stellen onze inwoner daarbij centraal en leveren maatwerk waar de regels geen oplossing bieden.

Inclusief Hattem!
Hattem is een fijne plek om te wonen. We hebben een gemeenschap waarin naar elkaar wordt omgekeken en waarin een grote sociale cohesie is. We bewaken de cohesie in de samenleving en bestrijden eenzaamheid en analfabetisme. Als gemeente bieden we onze informatie op een toegankelijke wijze aan onze inwoners aan, zodat participatie en het gebruik van diensten van de gemeente geen onnodige drempels kent. Veel Hattemers zetten zich in om van Hattem een nog fijnere woonplaats te maken. Deze energie en dit enthousiasme zien we als een grote kwaliteit van Hattem die we verder willen versterken. We willen ervoor blijven zorgen dat iedereen niet alleen thuis is in Hattem, maar zich ook echt thuis en betrokken voelt bij Hattem en de mede-Hattemers. In Hattem heb je de vrijheid om te zijn wie je bent.

Gezond Hattem!
We willen in Hattem gezond gedrag laagdrempelig, logischer en eenvoudiger maken, door de leefomgevingen van mensen goed in te richten. Daarbij richten we ons op Hattemers van alle leeftijden. We willen werken aan een Hattemer Leefstijl Akkoord met zorgaanbieders, ondernemers, verenigingen, maatschappelijke instellingen en inwoners, zodat er een aanbod ontstaat met mogelijkheden voor elke Hattemer. In een fitte en groene stad zijn goede sportfaciliteiten van grote waarde. Zowel in de openbare ruimte als op de sportparken en binnensportaccommodaties. We koesteren het verenigingsleven, het kloppende hart van Hattem. Hattem kent een rijk verenigingsleven en een ruim aanbod van mogelijkheden om te sporten. We zijn trots op de dwarsverbanden die daardoor in onze Hattemse samenleving gelegd worden en blijven dit ondersteunen.

2.1.3 Programmabrede thema's

Loket 0-100 (geldt voor heel programma 1)
Om het integraal werken rondom de cliënt vanuit het principe 1 gezin 1 plan 1 regisseur te versterken zijn de afgelopen jaren de consulenten Werk & Inkomen, Wmo en Jeugd samengevoegd in één team 0-100. Inmiddels is dit team uitgebreid met een aantal lokale ketenpartners (o.a. maatschappelijk werk, Jeugdgezondheidszorg, Mee; samen inzetten voor een inclusieve samenleving). Vanuit dit team is een werkgroep aan de slag gegaan met de beschrijving van het klantproces, waarin een eerste brede Quickscan, een integraal plan en afspraken rondom regievoering een plek hebben gekregen. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een handboek 0-100.

Om de manier van werken te implementeren en te borgen zijn de medewerkers van het loket 0-100 afgelopen jaar geschoold in de nieuwe manier van werken. Bij integraal werken is een goede en verantwoorde gegevensuitwisseling een noodzakelijke vereiste. Daarom is iedereen getraind in de AVG en er zijn vaandeldragers aangewezen die de kennis up-to-date houden in het team.

In 2021 is er gestart met een pilot 0-100. In deze pilot willen we kijken hoe het klantproces dat is ontwikkeld functioneert in de praktijk. Ook gebruiken we de pilot om informatie te generen over de consequenties die het loket 0-100 en de veranderde (integrale) manier van werken heeft op de benodigde capaciteit, middelen en organisatievorm.

2.1.4 Financieel

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	14.696	13.823	15.664	16.041	-377
Totaal baten	-3.847	-2.274	-3.222	-4.966	1.744
Gerealiseerd totaal	**10.849**	**11.549**	**12.442**	**11.075**	**1.367**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	675	-18	-76	15	-91
Gerealiseerd resultaat	**11.524**	**11.531**	**12.366**	**11.090**	**1.276**

2.1.5 Deelprogramma's

1a Opgroeien en Ontwikkelen

Bestuursakkoord

We zetten in op de beweging dat elk kind opgroeit bij zijn of haar ouders. We onderzoeken wat er nodig is om kinderen thuis te laten opgroeien en het aantal uithuisplaatsingen te verminderen.

We introduceren een Hattems Model voor preventie en zorg. Een preventieaanpak gericht op het creëren van een positieve leefomgeving, waarin jongeren gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien, zonder middelengebruik. Het Hattemse Model gaat uit van de kracht van de Hattemse gemeenschap.

We ontmoedigen gokken en willen gokverslavingen voorkomen. In dat kader is er in Hattem geen ruimte voor gokreclames.

We gaan in overleg met de schoolbesturen en andere relevante partners over de realisatie van een tweede integraal kindcentrum op het terrein van de voormalige middelbare school De Noordgouw. We actualiseren de onderwijsvisie op de punten waar daarvoor aanleiding is. Het eerder door de Raad genomen besluit voor de vestiging van het eerste integrale kindcentrum op de oude ijsbaan staat daarbij niet ter discussie.

Relevante thema's

1. Jeugd
Preventie
In 2023 zijn stappen gezet om het Hattems Model voor Preventie en Zorg vorm te geven. Na oplevering van het procesvoorstel is eind 2023 een procesbegeleider aangenomen, die het proces rond de uitvoering van het Hattems Model zal aanjagen en met de partners uit Hattem verder vorm zal geven. We versterken met het Hattems Model de pedagogische basis, door gebruik te maken van de kracht van de Hattemse gemeenschap, we werken hiervoor met de lokale partners, jeugd en ouders. De thema's waar we in eerste instantie mee aan de slag gaan zijn in 2023 bepaald; alcohol- en middelengebruik, gezinsproblematiek, mentaal welbevinden en jeugdoverlast.

In 2023 zijn er weer verschillende preventieve activiteiten uitgevoerd voor de kinderen en jongeren in Hattem. Het structurele aanbod van preventie bestaat onder andere uit het jongerenwerk, en het project steunouder, het opvoed- en adviesbureau binnen het CJG en de multidisciplinaire aanpak voor kinderen met overgewicht, Hattem Heroes.
Vanuit het CJG worden verschillende trainingen aangeboden, zoals ‘Blij met mij’, Kickfit en B.O.K.S. Dit aanbod is in 2023 uitgebreid met de KIES-training voor kinderen van gescheiden ouders. Daarnaast zijn via de scholen weerbaarheidstrainingen voor groep 7/8 aangeboden.

Jeugdhulp
Lokaal
Wanneer hulpvragen niet meer kunnen worden opgelost in het voorliggend veld of binnen preventieve voorzieningen kunnen jeugdigen en/of hun ouders gebruik maken van jeugdhulp. De jeugdconsulenten van het CJG werken intensief samen met de andere CJG-partners, de huisartsen en het onderwijs. Daarnaast maken zij deel uit van het Loket 0-100, waardoor er integraal naar casuïstiek wordt gekeken.

In Hattem wordt nog steeds relatief veel gebruik gemaakt van specialistische GGZ. Daarnaast wordt regelmatig begeleiding, behandeling of dyslexiezorg ingezet.
De kosten voor PGB zijn afgelopen jaar verder gedaald. In lijn met de hervormingsagenda wordt vrijwel alleen nog verwezen naar gecontracteerde jeugdhulpaanbieders. Landelijk nemen de kosten voor jeugdhulp toe en in 2023 is die toename ook zichtbaar in Hattem. Dit is deels het gevolg van een toename in het aantal aanmeldingen dat wordt opgepakt ten opzichte van 2022. Problemen nemen daarnaast toe in complexiteit, waardoor meer, langer en meer specialistische inzet van jeugdhulp nodig is.
(boven) Regionaal
Het afgelopen jaar hebben de gemeenten in de Zorgregio Midden-IJssel/Oost-Veluwe gewerkt aan verschillende opgaven.
Er is op Gelders niveau verder gewerkt aan de vastgoedtransitie van JeugdzorgPlus en de ombouw van 3-milieu voorzieningen, een concreet voorbeeld is de pilot kleinschalige JeugdzorgPlus. Daarnaast is gestart met het traject om essentiële functies, de hoog-specialistische jeugdhulp, (boven)regionaal in te kopen en op die manier te zorgen voor een goed aanbod van hoog-specialistische zorg voor jongeren.
De Hervormingsagenda jeugd is vastgesteld en er zijn in de regio stappen gezet om te verkennen hoe de maatregelen uit de hervormingsagenda regionaal en lokaal kunnen worden geïmplementeerd. Met het oog op

de maatregelen gericht op het versterken van het normale leven en het versterken van de pedagogische basis zijn we lokaal op de goede weg; de plannen rondom het Hattems Model sluiten hier nauw op aan.
In de regio is een proces gestart om te komen tot een nieuwe inkoop van Jeugdhulp in 2026, op een manier die beter aansluit bij de behoeften van de gemeenten en de veranderingen in de jeugdhulp.

De ontwikkelingen t.a.v. de regionale overeenkomst zijn opgenomen in programma 1C – Zorg.

2. Onderwijs

Onderwijshuisvesting

Integraal kindcentrum IKC1

Eind 2021 is het bestemmingsplan Woonzorgzone Geldersedijk, waar IKC1 onderdeel van is, door de gemeenteraad vastgesteld. Hiertegen is beroep aangetekend door omwonenden. In afwachting van de uitspraak van de Raad van State, zijn we in 2023 bezig geweest met de voorbereidingen voor de realisatie van IKC1. De aktes voor oprichting van de stichting van de schoolbesturen, de overdracht van de grond en de huurovereenkomsten zijn voorbereid in samenwerking met de schoolbesturen. Ook heeft er vooroverleg omtrent de omgevings-vergunning plaatsgevonden. Zodoende zijn we goed voorbereid voor de realisatie van IKC1.

Integraal kindcentrum IKC2

Eind 2020 is een motie ingediend door de Raad waarin verzocht werd om een plan te maken voor de oprichting van een 2e integraal kindcentrum op de locatie ‘De Noordgouw’ bij ’t Veen met 2 scholen, een peuterspeelzaal en een kinderdagverblijf.
In 2023 zijn er constructieve gesprekken gevoerd met Stichting Openbaar Onderwijs Zwolle (OOZ) en Stichting Catent (Catent) over de verplaatsing van de Sint Andreasschool en OBS de Vlonder naar een integraal kindcentrum op locatie de Noordgouw. Deze gesprekken hebben erin geresulteerd dat de schoolbesturen en de gemeente de intentie hebben uitgesproken om op deze locatie een nieuw integraal kindcentrum te vormen.

Nationaal Programma Onderwijs

Gezamenlijk met het (voorschoolse)onderwijs is in 2021 plan gemaakt hoe we de gemeentelijke middelen inzetten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs. De bestedingstermijn is verlengd naar schooljaar 2024-2025. Scholen hebben in 2022 en 2023 aanvragen gedaan om dit geld in te kunnen zetten voor het inhalen van achterstanden en zo in te zetten op de ontwikkeling van de kinderen. Ook dit jaar is en deel van die plannen uitgevoerd binnen de scholen.
Net als in 2022 is in 2023 ook weer het Hattems zomerfestijn georganiseerd. Het Zomerfestijn was toegankelijk voor alle basisschoolkinderen uit Hattem. Het zomerfestijn is goed bezocht, de middelen die hiervoor beschikbaar waren vanuit het NPO-budget zijn verbruikt. De organisatie van het Zomerfestijn wordt op een andere manier voortgezet, dat werken we in 2024 verder uit.

Wat heeft het gekost

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	4.156	4.502	4.578	4.708	-131
Totaal baten	-333	-231	-252	-299	47
Gerealiseerd totaal	**3.823**	**4.271**	**4.326**	**4.409**	**-84**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-9				
Gerealiseerd resultaat	**3.814**	**4.271**	**4.326**	**4.409**	**-84**

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Voorschoolse voorzieningen	46	8	38
Onderwijshuisvesting	289	290	-1
Volksgezondheid	608	538	71
Onderwijs	37	12	26
Leerlingenvervoer	293	299	-6
Leerplicht	45	37	8
Preventief jeugdbeleid	179	113	66
Decentralisatie Jeugdzorg	2.828	3.113	-285
Opgroeien en Ontwikkelen	**4.326**	**4.409**	**-84**

Toelichting

- Voorschoolse voorzieningen (V)
  - De vaststelling van de subsidies kinderopvang 2022 heeft geleid tot een gedeeltelijke restitutie van € 14.500
  - De gerealiseerde onderhoudskosten zijn € 32.500 lager dan begroot.
- Volksgezondheid (V)
  - De ambtelijke inzet voor de uitvoering van het Integraal Zorgakkoord (IZA) is gecompenseerd vanuit regionale middelen van € 47.000 Deze baten waren niet begroot.
  - Op diverse lastenbudgetten heeft een onderbesteding plaatsgevonden van € 21.000
- Onderwijs (V)
  - De vaststelling van de subsidies voor onderwijsachterstandenbeleid heeft geleid tot een gedeeltelijke restitutie van € 25.000
- Preventief jeugdbeleid (V)
  - Het beschikbare budget voor een Hattems Model voor preventie en zorg is in 2023 voor een bedrag van € 75.000 niet ingezet. Dit bedrag zal via budgetoverheveling beschikbaar worden gesteld om in 2024 alsnog te besteden
- Decentralisatie Jeugdzorg (N)
  - De lasten zorg in natura (ZIN) zijn afgerond € 300.000 hoger dan begroot. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf H - Decentralisaties

Reserves

Er hebben in 2023 geen verrekeningen met de reserves plaatsgevonden

1b Werk

Bestuursakkoord

We zien een groeiende kwetsbaarheid voor veel Hattemers voor het ontstaan van schulden als gevolg van inflatie en stijgende energielasten. We zetten met andere partijen in op het voorkomen van schulden of bieden vroegtijdig ondersteuning. We beperken ons niet tot Hattemers die gebruik maken van de Participatiewet, en willen breed kijken naar de (regionale) instrumenten die we daarbij in kunnen zetten (zie ook programma 2 A - dichten energiekloof en bestrijden energie-armoede).

Iedere Hattemer doet naar vermogen mee. Voor wie dat niet volledig kan, bieden wij passende ondersteuning. We handhaven ons ruimhartige minimabeleid. We proberen werkgevers en werkzoekenden te koppelen door inzet van onze werkmakelaar. Mensen met een bijstandsuitkering moeten parttime kunnen bijverdienen als opstap naar bestaanszekerheid door betaald werk (zie ook programma 2 B - binnenstad levert een belangrijke bijdrage aan de Hattemse economie).

Als Hattem zetten we ons als gemeente en gemeenschap naar vermogen in bij de opvang van vluchtelingen en de huisvesting en inburgering van statushouders. Het behalen van de taakstelling voor huisvesting zien we daarbij als het minimum. Als gemeente willen we met raad en waar passend ook met daad initiatieven uit de samenleving ondersteunen.

Relevante thema's

1. Participtatie

Participatiewet

Het afgelopen jaar hebben we wederom een stijging gezien in het aantal kandidaten dat een uitkering ontvangt. Op 31 december 2022 werden 114 uitkeringen verstrekt en op 31 december 2023 werden 121 uitkeringen verstrekt. Dit lijkt niet zo'n grote stijging, maar het gaat om het gemiddelde aantal uitkeringen gedurende het jaar. In 2023 hebben we de huisvestingstaak-stelling voor statushouders nagenoeg gerealiseerd, dit is een grote bron van instroom geweest.
Tevens werden er op 31 december voor 11 kandidaten een loonkostensubsidie verstrekt.
Voor de bekostiging van de uitkeringen en de loonkostensubsidies ontvangt de gemeente het BUIG-budget (inkomensdeel). Dit budget is overschreden met € 412.000 De overschrijding is 28,2% Aangezien de overschrijding over de referteperiode van drie jaar hoger is dan 7,5% kan er een beroep worden gedaan op de vangnetuitkering.

De situatie op de arbeidsmarkt was in 2023 nog steeds zeer gunstig voor werkzoekenden. De kandidaten die ondersteuning nodig hebben van de gemeente hebben meestal een grote afstand tot de arbeidsmarkt. We constateren dat de kandidaten die onder onze verantwoordelijkheid vallen een steeds grotere ondersteuningsbehoefte hebben bij het vinden en het behouden van betaald werk.

De taakstelling voor het onderdeel Beschut Werk van de Participatiewet bestond ultimo 2023 uit 4 te realiseren Beschut Werk plekken. Deze taakstelling is niet gerealiseerd. Er is geen kandidaat aan ons overgedragen vanuit het UWV. Ook de jongeren die instroomden vanuit het Voortgezet Speciaal Onderwijs of vanuit het Praktijk Onderwijs behoorden niet tot de doelgroep voor Beschut Werk. De begeleidingskosten voor Beschut Werk moeten bekostigd worden uit het Participatiebudget. Doordat de taakstelling niet is gerealiseerd is het volledige Participatiebudget niet benut. Er is wel volop ingezet op de inzet van kandidaten met een langere afstand tot de arbeidsmarkt.

Schulddienstverlening

Het traject rondom Vroegsignalering heeft in 2023 nog meer vorm gekregen. Signalen worden maandelijks goed opgevolgd en er wordt contact gezocht met de betreffende inwoners om te bekijken welke hulp geboden kan worden. Het bereiken van de inwoners blijft een aandachtspunt; lang niet iedereen staat open voor hulp. Dit is een beeld wat we ook landelijk zien. De samenwerking met Op Ko€rs is ook hieromtrent verder geïntensiveerd en er is een aantal nieuwe vrijwilligers aangetrokken om aan de grotere hulpvraag te kunnen voldoen.
We zien dat inwoners de weg naar Op Ko€rs weten te vinden, maar we moeten een vinger aan de pols houden over de complexiteit van de hulpvragen.

Energietoeslag

In 2022 en 2023 hebben we te maken gekregen met de Energietoeslag. In april 2023 is opnieuw zoveel mogelijk ambtshalve, de eerste uitkering gedaan. Gevolgd door een tweede uitkering in november. We hebben een inkomensgrens van 130% gehanteerd en geen vermogenstoets. Uiteindelijk hebben 411 huishoudens de Energietoeslag ontvangen.

Wet Inburgering
In 2023 zijn de kandidaten gestart in de verschillende leerroutes. Tevens hebben zij deelgenomen aan de verschillende andere verplichte onderdelen van de Wet Inburgering. Tevens is er een aanzet gemaakt met de ontwikkeling van een lokale variant van een praktijkroute.

Human Capital Agenda
De gemeente Hattem maakt onderdeel uit van de Regio Zwolle. Deze regio heeft in gezamenlijkheid een Human Capital Agenda (HCA) opgesteld. Eén van de peilers van de HCA heeft betrekking op het thema Arbeidsmarkt, daaraan is een ontwikkelfonds gekoppeld. Ondernemers en inwoners zijn het afgelopen jaar veelvuldig geattendeerd op de mogelijkheden van het ontwikkelfonds, te weten Upgrade Jezelf en Groei Vooruit. Dit heeft ervoor gezorgd voor een goed gebruik van deze mogelijkheden door Hattemse werkgevers en inwoners.

Regionaal Werkbedrijf
Het regionaal werkbedrijf is volop in ontwikkeling. In 2023 is veel aandacht besteed aan het Breed Offensief. Het doel van het Breed Offensief is om meer maatwerk toe te passen bij de re-integratie van kandidaten. In gezamenlijkheid zijn de wijzigingen in het kader van het Breed Offensief verwerkt en is verder gewerkt aan de harmonisatie van de verschillende instrumenten die ingezet kunnen worden ten behoeve van de kandidaten. Door middel van harmonisatie wordt ervoor gezorgd dat de verschillende gemeenten de instrumenten op een eenduidige wijze toepassen.

Laaggeletterdheid
Vanuit het gezamenlijke Regioplan wordt meer ingezet op preventie in de vorm van leesbevordering binnen laag taalvaardige gezinnen. In Hattem is daarover afgesproken dat de VVE aanbieder (Partou) en Vluchtelingencontact, maar ook de scholen, actief het aanbod van de Voorleesexpress aanbieden.
De samenwerking met gemeente Zwolle voor het aanbod van formeel onderwijs heeft in 2023 vorm gekregen middels een samenwerkingsovereenkomst. Zodoende kunnen inwoners vanuit Hattem formeel taalonderwijs volgen en worden zij vanuit Zwolle ook gemonitord.
In de Week van het Lezen & Schrijven is er op diverse manier aandacht gevraagd voor Laaggeletterdheid. Ook is de belevenistafel in de Bibliotheek gearriveerd en in gebruik genomen.

Armoedebestrijding kinderen
Stichting Leergeld heeft in 2023 net zoals vorig jaar een aantal grotere acties gerealiseerd, zoals een bon voor Sinterklaas en een winterkledingpas. Alle gezinnen die bij Stichting Leergeld bekend zijn, kwamen daarvoor in aanmerking. Daarnaast bleef St Leergeld actief op het gebied van individueel aanbod, zoals sport- en zwemlessen, fietsen, laptops etc.

Wat heeft het gekost

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	5.044	3.904	4.801	5.166	-365
Totaal baten	-3.260	-1.850	-1.865	-3.516	1.651
Gerealiseerd totaal	**1.784**	**2.054**	**2.936**	**1.649**	**1.287**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	500		-292	-204	-88
Gerealiseerd resultaat	**2.284**	**2.054**	**2.644**	**1.445**	**1.199**

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Sociale werkvoorziening	961	817	145
Uitkeringen	692	721	-29
Inkomensondersteuning	709	815	-107
Participatie	428	228	200
Inburgering	96	218	-122
Volwasseneneducatie	4	2	2
Noodopvang Vluchtelingen	47	-1.150	1.197
Werk	**2.936**	**1.649**	**1.287**

Toelichting

- Sociale werkvoorziening (V)
  - Het budget in de primaire begroting was al aan de ruime kant. Vanwege extra uitkeringen door het Rijk vanuit het Gemeentefonds is het budget nog verder toegenomen. Hierdoor is er een positief verschil ontstaan van € 145.000
- Uitkeringen (N)
  - Vanwege de zgn. T-2 rekenmethodiek die het Rijk hanteert, is er in 2023 sprake van een lagere BUIG-uitkering dan in de afgelopen jaren. Hierdoor zijn in 2023 ook de begrote lasten afgeraamd. Echter, door de verhoging van het minimumloon per 1 januari en daaraan gekoppeld ook de bijstandsuitkeringen e.d. zijn de lasten wel gestegen. Zodanig zelfs dat er een beroep kan worden gedaan op de '*Vangnetuitkering*'. In de baten is daarom rekening gehouden met een nog te ontvangen bedrag van afgerond € 266.000. Mede hierdoor is het rekeningsaldo € 28.000 negatief
- Inkomensondersteuning (N)
  - De begrote inkomsten op het product zijn gerealiseerd op het product Algemene uitkering in deelprogramma 3.c Financiën. Hierdoor lijkt het alsof er een tekort is bij Inkomens-ondersteuning terwijl dit feitelijk niet zo is
- Inburgering (N)
  - De inzet voor de begeleiding van statushouders en inburgeraars is, anders dan begroot, voor het grootste deel op Inburgering geboekt. Met een zichtbare, administratieve overschrijding van € 122.000,-- tot gevolg. Waardoor de onderschrijding van het budget zichtbaar wordt bij Participatie
- Participatie (V)
  - De onderbesteding van het budget heeft voor € 122.000 een relatie met Inburgering en is hierboven toegelicht. Verder is het begrote budget voor inhuur van € 60.000 niet aangesproken omdat de werkzaamheden binnen de reguliere formatie zijn uitgevoerd
- Noodopvang vluchtelingen (V)
  - Evenals in 2022 zijn in de primaire begroting geen lasten en baten geraamd. In beperkte mate is de begroting bij de najaarsnota bijgesteld.
  - Er zijn lasten gerealiseerd voor totaal € 400.000 (exclusief overhead). Als bate is een nog van het Rijk te ontvangen bedrag opgevoerd van € 1.550.000. Met als resultaat een voordeel van € 1.150.000 op de verantwoording naar het Rijk en € 50.000 op de bijstellingen van de begroting in 2023.
  - Net als in 2022 rekent het Rijk met normatieve vergoedingen die veel hoger zijn dan de in Hattem gemaakte kosten (V)

Reserves

De algemene reserve is ingezet voor dekking van de kosten energietoeslag huishoudens en vanuit de budgetoverheveling 2022 voor inzet van het lokaal koopkrachtpakket Hattem.

1c Zorg

Bestuursakkoord

Iedereen kan oud worden in Hattem. We bestrijden eenzaamheid door oog te hebben voor ontmoeting, verbinding en omzien naar elkaar. In de woonzorgzones verbinden we het wonen van de toekomst met de zorg- en dienstverlening aan ouderen: zij hebben regie op de eigen zorginzet en kunnen langer zelfstandig wonen. We integreren de zorg met welzijn, ook als bepaalde onderdelen niet door de gemeente worden bekostigd. Op de huidige van Heemstra locatie krijgen ouderen een plek voor intra- en extramurale 24-uurs zorg. Tevens streven wij, in samenwerking met Triada, naar een ontmoetingsplek in dat gebouw.

We gaan voor een kleurrijk Hattem, waar iedereen zichzelf kan zijn. We willen een diversiteits- en inclusiebeleid vormgeven op basis waarvan we structureel aandacht geven aan de vrijheid om in Hattem jezelf te kunnen zijn. We gaan samen met de gemeenteraad op zoek hoe we dit invullen.

Een inclusieve samenleving kan niet zonder ontmoeting. Bij de inrichting van buurten en wijken met speel- en recreatievoorzieningen willen we daar op inspelen. We stimuleren het ontstaan van nieuwe ontmoetingsplekken om ervaringen te delen en van elkaar te leren en ruimte te bieden voor rust en reflectie. Voorbeelden zijn initiatieven als een jonge-ouderscafe, of koffieochtenden voor doelgroepen -of juist voor een brede mix van Hattemers-. Wij willen initiatieven die zich hierop richten, faciliteren in de opstartfase.

We willen ons samen met inwoners, ondernemers en instellingen inzetten om van Hattem een zeer toegankelijke gemeente te maken. We zien deze toegankelijkheid op verschillende vlakken: zowel de fysieke toegankelijkheid van onze stad, de sociale toegankelijkheid maar juist ook de informatie toegankelijkheid.

We zetten ons in voor het versterken van de mentale gezondheid in Hattem en het voorkomen van somberheidsklachten, depressies en angststoornissen. Hiervoor gaan we een nauwe samenwerking aan met Stichting Welzijn Hattem.

Relevante thema's

1. Zorg

Wmo

De inzet op (vroeg)signalering en preventie via de Brede Basisvoorziening is in 2023 verder voortgezet. In 2023 zijn we daarnaast gestart met het doorontwikkelen van deze Brede Basisvoorziening. Deze doorontwikkeling gaat in 2024 door en in 2024 worden de doorontwikkelingen geïmplementeerd.
We werken sociaal domein breed aan de toegang 0-100, aan regievoering en het verder versterken van de samenwerking met onze ketenpartners.

Zorgkosten maatwerkvoorziening Wmo

Sinds de invoering van het abonnementstarief in 2019 is het aantal indicaties Hulp bij het Huishouden in Hattem flink gestegen. In 2023 zien we voor het eerst dat het aantal indicaties stabiel is gebleven. Hiervoor is niet specifiek een reden aan te wijzen. De mogelijkheden om hier invloed op uit te oefenen zijn zeer beperkt.
Het aantal beschikkingen voor de maatwerkvoorziening Begeleiding neemt de afgelopen jaren langzaam toe. Een aanzuigende werking door de invoering van het abonnementstarief zien we binnen begeleiding niet.
In 2023 heeft de administratieve afhandeling van de meerkosten Corona plaatsgevonden. Deze kosten hebben betrekking over 2022. Deze kosten waren niet begroot.

Kosten trapliften en hulpmiddelen

Vanwege het abonnementstarief zien we ook een toenemende vraag naar trapliften. Op de schaal van Hattem gaat het daarbij alsnog om kleine aantallen die toegekend worden. Echter, vanwege het groeiende aantal ouderen en de inzet om mensen zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen laten wonen is de verwachting dat het aantal verstrekte trapliften maar ook hulpmiddelen verder gaat toenemen.
In 2024 worden zowel de trapliften als de hulpmiddelen opnieuw ingekocht. Vanwege gestegen kosten voor grondstoffen, na-effecten van corona en de oorlog in Oekraïne is de verwachting dat dit een kostprijsverhogend effect gaat hebben voor de trapliften en hulpmiddelen.
Trapliften blijven we kopen en in bruikleen verstrekken. Bij de hulpmiddelen gaan we van een koop-constructie over naar een huurconstructie. Dat betekent dat wanneer iemand een hulpmiddel verstrekt krijgt, wij het hulpmiddel niet in één keer hoeven te betalen maar dat we dit in termijnen van huur gaan doen. De kosten worden hiervoor over de periode van gebruik uitgesmeerd.

Regionale samenwerking Jeugdhulp en Wmo

Binnen de in 2019 gecontracteerde hulpverlening Jeugdhulp, Wmo en Beschermd Wonen zetten we in op kwalitatief goede, en waar mogelijk, integrale zorg- en ondersteuningsproducten.

Deze raamovereenkomst loop af op 31-12-2025. In 2023 is besloten om daarna niet te verlengen maar te starten met een nieuwe inkoop. Een aantal zaken in de overeenkomst zijn niet mee passend bij de huidige economische situatie, zoals de tarieven en de wijze van indexeren. Daarnaast is er ook behoefte aan een verdere doorontwikkeling van de producten die via deze overeenkomst ingekocht worden.

Van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis
Ten aanzien van Beschermd Wonen vindt er een transformatie plaats naar Beschermd Thuis. In 2023 is besloten tot een aparte inkoop van producten voor Beschermd Wonen en Beschermd Thuis. Deze producten worden dan uit de gezamenlijke raamovereenkomst gehaald. De aanbesteding vindt plaats in 2024 met als doel dat de contracten per 1-1-2025 ingaan. Deze inkoop draagt bij aan het realiseren van de forse afbouw van intramurale woonvormen voor Beschermd Wonen. De documenten die onder deze opgave liggen zijn het in 2021 vastgestelde Kaderdocument Beschermd Thuis 2022 – 2030 en het Ontwerp Beschermd Thuis 2030.

Inloop GGZ/LVB
Sinds maart 2022 is subsidie verstrekt aan Zoethout om als pilot een algemene voorziening te realiseren voor inwoners met psychische kwetsbaarheden en lichtverstandelijk beperkt (lvb)-problematiek. Dit met het oog op de doorontwikkeling van klassiek beschermd wonen naar beschermd thuis en de wens inwoners zo lokaal als mogelijk ondersteuning te bieden. De inloopvoorziening voldoet aan het beoogde effect en de subsidie hiervoor wordt vanaf het komende jaar omgezet van incidenteel naar structureel.

PlusOV
Sinds de coronajaren is het gebruik van het Wmo-vervoer (vraagafhankelijk vervoer) flink achtergebleven met de jaren voor corona. Aan het eind van 2023 is er weer een stijging in het gebruik te zien maar nog niet weer zoals op het niveau van voor corona.
Het aantal gebruikers voor het leerlingenvervoer, dagbestedingsvervoer Wmo en het Jeugdwetvervoer (alle drie vormen vallen onder het routegebonden vervoer) blijft nagenoeg gelijk. Echter neemt het totale aantal ritten en de afstand per rit toe waardoor de kosten van het routegebonden vervoer is gestegen. Daarnaast was er ook een forse stijging van deze kosten door een NEA-index van 13,7 % in 2023.
Ook in 2023 was er sprake van een groot chauffeurstekort waardoor er veel spanning staat op het vervoer via PlusOV. PlusOV blijft, in samenspraak met de gemeenten, er continu hard aan werken om de dienstverlening op peil te houden en waar mogelijk te verbeteren.

Welzijn
Brede Basisvoorziening inclusief Geheugensteunpunt
De nadruk van de Brede Basisvoorziening lag op (vroeg)signalering, ontmoeting, voorlichting en preventie en een sterke verbinding met het voorliggende veld (partijen binnen het welzijnsveld, verenigingsleven en de kerken).
Het Geheugensteunpunt heeft in 2023 weer een vervolg gegeven aan de activiteiten om als stad een dementievriendelijke samenleving te vormen. Dit blijft een actief speerpunt waar we als gemeente en Stichting Welzijn Hattem ons hard voor willen maken. Activiteiten op dit vlak worden in 2024 ook gecontinueerd, waaronder een verkenning of het aanbod van dagbesteding/ daginvulling binnen Hattem voldoende aansluit bij de Hattemse inwoners met dementie.

Eenzaamheid
In het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) heeft het thema eenzaamheid extra de aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld samen met Stichting Welzijn Hattem om de signalering en bewustwording van eenzaamheid te vergroten.

Welzijn op Recept
Eind 2021 is in Hattem een pilot om Welzijn op Recept (WOR) te introduceren in Hattem van start gegaan. Het doel van Welzijn op Recept is het welbevinden van mensen met lichte (situationele) psychosociale problematiek te verhogen en draagt bij aan het aanpakken van eenzaamheid. In 2023 is de opgebouwde samenwerking tussen zorg, welzijn en voorliggend veld verder voortgezet. In 2024 wordt bepaald of en op welke manier de pilot WOR wordt opgenomen in het subsidieaanbod.

Dementievriendelijke gemeente
In het afgelopen jaar hebben we als gemeente aanzienlijke vooruitgang geboekt in onze inspanningen om een dementievriendelijke gemeente te worden. Door middel van gerichte initiatieven en samenwerking met lokale partners hebben we bijgedragen aan het vergroten van bewustzijn, het bieden van ondersteuning en het creëren van een inclusieve omgeving voor mensen met dementie en hun naasten.

Samenredzame gemeenschap
Als gemeente zetten we stappen in het proces naar een ‘Samenredzame Gemeenschap. In de regiovisie "Samenredzame Gemeenschap 2030: Ouder Worden op Noord Veluwe" wordt de urgentie benadrukt om actief in te spelen op de behoeften en belangen van onze oudere inwoners. De vergrijzing neemt toe en daarmee ook de vraag naar passende zorg, ondersteuning en sociale verbondenheid. Het is essentieel dat we als gemeente(n), en lokale belanghebbenden (waaronder zorginstellingen, maatschappelijke organisaties en inwoners) gezamenlijk optrekken om een inclusieve en levensloopbestendige omgeving te creëren waarin ouderen volwaardig kunnen blijven participeren en zich gesteund en gehoord voelen.

Woonzorgzones Geldersedijk en de Bongerd
De gemeente Hattem zet in op het verbinden van wonen, zorg en welzijn in beide woonzorgzones. De gemeente trekt hiervoor nauw samen op met de betrokken zorgaanbieders, bewonersvereniging en Stichting Welzijn Hattem en heeft met name een faciliterende rol. Met de verschillende organisaties verkennen we de mogelijkheden en hoe de samenwerking eruit kan zien als de woonzorgzones zijn gerealiseerd.

Mantelzorg
In 2023 zijn mantelzorgers ondersteunt op basis van de Nota Mantelzorgondersteuning, samen met Stichting Welzijn Hattem en andere partners. Mantelzorgers worden op een passende wijze gewaardeerd en ondersteund zodat zij de mantelzorg goed in hun leven in kunnen passen. Tijdens de Dag van de Mantelzorg werd in 2023 het Mantelzorgcompliment 178 keer uitgereikt.
Mantelzorg heeft verder ook de aandacht in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Voor 2024 gaan we onderzoeken op welk vlak versterking van mantelzorg in Hattem gewenst is.

Vrijwilligers
Er worden in samenwerking met Epe en Heerde allerlei gratis workshops aangeboden voor vrijwilligers. Ook hebben we de viering van de Dag van de Vrijwilliger (landelijk 5 december 2023, maar in Hattem uitgesteld naar 6 februari 2024) gepland.
Stichting Welzijn Hattem heeft een inventarisatie gedaan onder vrijwilligersorganisaties waar hun behoefte ligt qua ondersteuning. In 2024 wordt dit verder opgepakt.

Adviesraad
In 2023 zijn we gestart met een nieuwe voorzitter en vijf nieuwe leden. We hebben 2023 gebruikt om op thema's (Jeugd, Wmo en Werk & Inkomen) de Adviesraad op vlieghoogte te brengen over de ontwikkelingen binnen deze thema's. De Adviesraad heeft rondom deze thema's werkgroepen gevormd die aan de slag gaan met projecten die het college heeft voorgesteld.

Collectieve zorgverzekering (Aevitae)
De gemeente Hattem bood ook in 2023 de mogelijkheid om gebruik te maken van de gemeentepolis, speciaal bestemd voor de doelgroep tot 120% van het minimuminkomen. Toch wordt hier niet zoveel gebruik van gemaakt (in 2023 hadden 64 personen een ziektekostenverzekering via Aevitae). In het komende jaar kijken we nog eens kritisch naar de prijs en de match met de gecontracteerde zorgverleners.

Integraal Zorgakkoord (IZA)
In het landelijke Integraal Zorg Akkoord maken partijen afspraken met als doel de zorg op termijn beschikbaar en betaalbaar te houden door te investeren in preventie en gezondheid. Het Integraal Zorg Akkoord is landelijk vastgesteld in september 2022. De gemeenten Apeldoorn, Brummen, Epe, Heerde, Lochem, Zutphen en Hattem hebben samen met Zilveren Kruis de verantwoordelijkheid gekregen voor de regionale uitvoering van het Integraal Zorgakkoord. De eerste stap in 2023 was het in kaart brengen van de regio, dit heeft geresulteerd in het regiobeeld die voor de zomer van 2023 is opgeleverd. Vervolgens is het regioplan opgesteld op basis van input vanuit de bijeenkomsten die zijn georganiseerd in het kader van het regioplan, zoals themagesprekken en themabijeenkomsten. Daarnaast is er een inwonersavond georganiseerd en zijn de bestuurlijke platforms hier nauw bij betrokken.
Professionals uit de domeinen zorg en gezondheid en bijvoorbeeld cliëntenraden hebben bijgedragen aan het formuleren van de opgaven en het uitwerken van voorstellen. In Q1 van 2024 worden de ambities vanuit het regioplan vertaald naar concrete uitvoeringsplannen in een werkagenda.

Wat heeft het gekost

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	3.343	3.347	3.559	3.468	91
Totaal baten	-435	-72	-535	-579	44
Gerealiseerd totaal	**2.908**	**3.275**	**3.024**	**2.889**	**135**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	208		261	261	
Gerealiseerd resultaat	**3.116**	**3.275**	**3.285**	**3.150**	**135**

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Decentralisatie WMO/AWBZ (2)	522	589	-67
Collectieve en individuele begeleiding	2.412	2.284	128
Decentralisatie WMO/AWBZ	155	77	78
Collectieve en indiv. begeleiding (2)	212	188	24
WMO MO/BW	-277	-250	-27
Zorg	**3.024**	**2.889**	**135**

Toelichting

- Decentralisatie WMO/AWBZ (2) (N)
  - De personele kosten zijn hoger dan begroot
- Collectieve en individuele begeleiding (V)
  - Op het lump sum budget van hulpmiddelen is er aan rolstoelen € 60.000 minder uitgegeven
  - De kosten voor begeleiding / zorg in natura (ZIN) zijn € 40.000 lager dan begroot
- Decentralisatie WMO/AWBZ (V)
  - De kosten voor persoonsgebonden budget (PGB) zijn lager dan begroot. Voor de PGB huishoudelijke hulp € 17.000 en voor PGB individuele begeleiding € 61.000.
    Er is al een aantal jaren sprake van een dalende trend in het aantal PGB's dat wordt verstrekt.
    De zorg wordt wel verstrekt, maar dan via ZIN
- Collectieve en individuele begeleiding (2) (V)
  - De vervoerkosten zijn hoger dan begroot: naar locaties dagbesteding € 17.000 en het zgn. vraagafhankelijke vervoer / regiotaxi € 8.000
- WMO MO/BW (N)
  - Voor tijdelijke ondersteuning op dit beleidsterrein is extern personeel ingehuurd

Reserves

De egalisatiereserve decentralisaties is ingezet voor de Pilot inloop GGZ/LVB (licht verstandelijke beperking).
De vrijkomende middelen 2022 van de gemeente Apeldoorn voor Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen zijn toegevoegd aan de egalisatiereserve decentralisaties.

1d Welzijn en Sport

Bestuursakkoord

Hattem biedt een prachtige omgeving om te verkennen en te bewegen. We investeren in mogelijkheden tot bewegen in de buurt, bijvoorbeeld door een goed wandelnetwerk of een bewegingsboulevard.

We willen de samenwerking met de sportkoepel intensiveren zodat de combinatie van faciliteiten en sportaanbod goed aansluit op de wensen en om alle Hattemers te stimuleren om te gaan sporten. Hierin willen wij ook de buitensportfaciliteiten binnen de gemeente meenemen. Hattem is een JOGG gemeente, ook daar speelt sport een belangrijke rol, we willen een gezonde leefstijl bij onze jeugd blijven aanmoedigen. De succesvolle elementen uit het programma Gezonde Generatie 2040 nemen we over. Bij de sportdag en de wandel- en zwem4daagse worden ook de kinderen betrokken die buiten Hattem naar school gaan.

Wij zetten in op een gezonde en vitale samenleving waarin Hattemers zichzelf redden, meedoen en zich fijn voelen. Lukt het zelf niet goed, dan bieden we hulp en ondersteuning. Hattem kent veel vrijwilligers en daar zijn wij dankbaar voor. Jaarlijks zetten wij mantelzorgers in het zonnetje door het voortzetten van het mantelzorgcompliment.

We werken samen met de initiatiefnemers actief aan de plannen voor openbaar zwem- en recreatiewater in Hattem. We zetten ons waar mogelijk in om de plannen te concretiseren.

Relevante thema's

1. Kulturhus en zwembad

Omdat er nog geen jaarcijfers 2023 van de stichtingen bekend zijn, is in de gemeentelijke jaarrekening 2023 de begroting 2023 van de beide stichtingen als uitgangspunt gehanteerd.

In 2023 is er verder gegaan met het ontwikkelen van het programma voor het Kulturhus en is er gewerkt aan de bezetting van zowel Kulturhus als Zwembad. Hier zijn flinke stappen in gezet mede dankzij de inzet van de buurtsportcoaches.

De gemeente heeft namens de beide exploitatiestichtingen een aanvraag ingediend voor het nadeel als gevolg van Btw-vrijstelling via de SPUK. Wij verstrekken hier een bedrag voor aan de beide stichtingen en worden gecompenseerd door het Rijk.

2. Sport

In 2023 heeft de Sportkoepel te kennen gegeven zichzelf te willen opheffen. Eind 2023 zijn er verschillende gesprekken gevoerd tussen het bestuur van de Sportkoepel, HUB Hattem en de gemeente. Hieruit is gezamenlijk de voorkeur uitgesproken om de rol van de Sportkoepel te gaan organiseren bij de buurtsportcoaches van HUB Hattem. Het opheffen van de Sportkoepel heeft ook invloed op de structuur van het Sportakkoord. De afgelopen jaren is er gewerkt aan de ambities van het Sportakkoord. In de praktijk bleek het lastig (mede door corona) om met verenigingen deze ambities verder uit te werken, toch zijn er binnen bepaalde ambities mooie initiatieven tot stand gekomen. Na vier jaar Sportakkoord heeft de regiegroep ook haar eigen positie en werkwijze geëvalueerd, de conclusie is dat de huidige werkwijze niet aansluit bij de behoefte van het Hattemse sportlandschap.
Het opheffen van de Sportkoepel en de werkwijze van het Sportakkoord is reden geweest om te kijken hoe we verenigingsondersteuning, de ambities van het Sportakkoord, de huidige werkzaamheden van de buurtsportcoaches en andere ontwikkelingen binnen het sociaal domein zoals het GALA kunnen organiseren. In 2024 wil de gemeente Hattem samen met De Marke gaan bepalen hoe we deze ambities kunnen verwezenlijken.

In 2023 is er verder gewerkt aan de regionale samenwerkingsagenda sport Noord-Veluwe, een aantal thema's zijn al uitgewerkt. Deze agenda is begin 2021 vastgesteld en beschrijft hoe de regionale samenwerking in de periode tot en met 2023 wordt vormgegeven.
Belangrijkste resultaat is een regionale samenwerking, waardoor alle inwoners met een beperking sporthulpmiddelen kunnen lenen en daarbij ondersteuning krijgen van een buursportcoach.

Net als voor 2022 is in 2023 voor het nadeel als gevolg van de Btw-vrijstelling sport voor het een SPUK aanvraag ingediend.

Het team buurtsportcoaches is zich blijven ontwikkelen. De buurtsportcoaches hebben allemaal een eigen profiel/speerpunt. Zo is er een buurtsportcoach die JOGG-regisseur is, de anderen richten zich specifiek op de doelgroep senioren of aangepast sporten. Daarnaast is het takenpakket van de buurtsportcoaches alleen maar breder geworden, bijvoorbeeld met het projectleiderschap Valpreventie en het door ontwikkelen van het project Vitaal 50+.

3. Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Op 26 september 2023 heeft het college ingestemd met het plan van aanpak GALA en Sportakkoord II. De GALA regeling bestaat uit drie inhoudelijke hoofdthema's: Sport, Bewegen en Cultuur (1), Gezondheid en Sociale Basis (2) en Ondersteunende onderdelen (3). Het plan van aanpak beschrijft hoe de gemeente Hattem de komende jaren (extra) uitvoering gaat geven aan de 15 onderdelen uit de Gala/ Brede SPUK. Veel onderdelen hebben overlap met wat al uitgevoerd wordt in onze gemeente. In het plan van aanpak is daarom verbinding gelegd met bestaande beleidsplannen en de ambities in het bestuursakkoord. Het plan van aanpak heeft als uitgangspunt aansluiten bij wat er al is en versterken waar nodig. Op veel onderdelen is er gekozen voor het versterken van bestaande initiatieven en interventies zoals het versterken van het Hattems Model. Daarnaast hebben de buurtsportcoaches van HUB Hattem meer middelen gekregen om bestaande projecten zoals Zitfit (valpreventie) en Vitaal 50+ (versterken sociale basis) verder uit te bouwen naar een bredere preventie aanpak voor ouderen. Ook zijn er ook op enkele onderdelen nieuwe initiatieven ontwikkeld, zo wordt er sinds januari 2024 de Gecombineerde Leefstijlinterventie SLIMMER aangeboden in Hattem in samenwerking met fysio's, diëtisten en huisartsen. Hierbij ligt de focus op volwassenen met een verhoogd gezondheidsrisico en krijgen zij begeleiding bij een gezondere leefstijl.

4. Bibliotheek

De bibliotheek heeft een goed jaar gedraaid met meer ruimte voor de reguliere en extra activiteiten. Zo is de bibliotheek sinds 2023 een Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) waar inwoners terecht kunnen met allerlei vragen op digitaal gebied, en specifiek voor vragen rondom de digitale overheid. Vanuit het IDO zijn er ook 2 cursussen digitale vaardigheden gratis aangeboden aan de inwoners en daar is wederom goed gebruik van gemaakt.

5. Kunst en Cultuur

In 2022 is een nieuw Cultuur- en erfgoedpact afgesloten op de Noord-Veluwe voor de periode 2022-2024. Dit pact is door het college van Hattem ook vastgesteld. Dit is in samenwerking met culturele en maatschappelijke partners in Hattem. Hierbij wordt ingezet op regionale samenwerking waar deze een versterkende werking heeft om ook lokale initiatieven een impuls te geven. Zo is er in november 2023 een succesvol Ergfoedcongres georganiseerd in Harderwijk. En zijn er 2 thema avonden georganiseerd voor culturele instellingen ten behoeve van deskundigheidsbevordering. Eén avond stond in het teken van het werven en behouden van vrijwilligers en één avond ging over fondsenwerving. Beide avonden zijn goed ontvangen en bezocht. Daarnaast wordt er regionaal de samenwerking gezocht rondom marketing&communicatie; hoe zet je jezelf als culturele instelling goed op de diverse (social) media kanalen.

Voor nieuwe activiteiten en evenementen die gericht zijn op de cultuurdeelname, educatie en/of (cultuur)historie van Hattem en haar inwoners, hebben we budget om éénmalig deze activiteiten te ondersteunen. In 2023 hebben we hieruit bijvoorbeeld de Heemkundekring Hattem ondersteund om de Canon van Hattem uit te brengen en heeft Laura's Musical een kerstactiviteit voor de basisscholen georganiseerd.

In 2022 zijn er in samenwerking met de muziekverenigingen en scholen in Hattem, nieuwe afspraken gemaakt voor het geven van muziekonderwijs op de basisschool om te borgen dat alle kinderen muziekonderwijs krijgen op de basisschool. Onderdeel van de afspraken is dat alle muziekverenigingen én scholen een rol spelen in het laten kennismaken van de Hattemse jeugd met muziekonderwijs. Deze afspraken hebben echter nog niet geleid tot het gewenste effect waardoor er is teruggevallen op de bestaande regeling. In 2024 vindt er een evaluatie plaats met de muziekverenigingen met als doel om te komen tot betere afspraken voor het vormgeven van muziekonderwijs op de basisscholen.

In 2023 vierden we het Hanzejaar, in Hanzeverband. In alle Hanzesteden zijn diverse activiteiten georganiseerd. Vanuit de subsidieregeling hebben we geld beschikbaar gesteld voor verenigingen en instellingen waar veel gebruik van gemaakt is en dat heeft diverse activiteiten opgeleverd. Zoals het spel Handelaren van de Hanze, Kleurrijk Hattem, een Hanzewandeling van Hattem naar Elburg en 24 uur Hanze waar binnen vele diverse activiteiten plaatsvonden.

De Cultuurcoach zorgt voor een verbinding tussen de culturele sector en het onderwijs. Op de basisscholen wordt een doorlopende leerlijn aangeboden om alle klassen kennis te laten maken met de rijke cultuur en erfgoed van Hattem. De inzet van de Cultuurcoach is vergroot en in 2022 incidenteel bekostigd.

Eind 2023 heeft er een evaluatie plaatsgevonden waarbij geconstateerd is dat de inzet van de cultuurcoach van grote waarde is en dat we dit structureel willen inzetten. Via de voorjaarsnota 2024 zal dit verwerkt worden in de begroting en structureel opgenomen.

Wat heeft het gekost

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	2.154	2.070	2.726	2.699	27
Totaal baten	180	-121	-570	-572	2
Gerealiseerd totaal	**2.335**	**1.950**	**2.156**	**2.127**	**29**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-24	-18	-45	-42	-3
Gerealiseerd resultaat	**2.311**	**1.932**	**2.111**	**2.085**	**26**

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Kunst en Cultuur	363	386	-23
Kulturhus en zwembad	791	709	82
Gymnastiekaccommodaties	294	269	26
Sport	153	321	-168
Bibliotheek	227	227	
IJsbaan	2		1
Mantelzorg en vrijwilligers werk	326	212	114
Spuk GALA		4	-4
Welzijn en Sport	**2.156**	**2.127**	**29**

Toelichting

- Kunst en Cultuur (N)
  - Er is meer inzet gevraagd van de combinatiefunctionaris cultuur waardoor het budget overschreden is
- Kulturhus en zwembad (V)
  - Het bij de voorjaarsnota beschikbaar gestelde budget voor energieproblematiek bij maatschappelijke instellingen, is gedeeltelijk ingezet. In plaats van de inzet van algemene middelen van de gemeente, is het rijksbudget ingezet dat in de loop van 2023 beschikbaar is gekomen. En resteert van het gemeentelijke lastenbudget een bedrag van € 82.000
- Gymnastiekaccommodaties (V)
  - Er is minder onderhoud uitgevoerd aan de gemeentelijke accommodaties dan begroot
- Sport (N)
  - Ter dekking van de bovengenoemde lasten voor energieproblematiek heeft de gemeente Hattem een veel lager bedrag ontvangen via de algemene uitkering Gemeentefonds dan als specifieke uitkering begroot. In absolute zin doordat het Rijk het macro-budget sterk heeft verlaagd. Door de gewijzigde wijze van financiering zijn de werkelijke inkomsten geboekt op de post algemene uitkering. En niet bij Sport, zodat daar het 'nadeel' zichtbaar wordt. Dat geeft een vertekend beeld omdat er wel degelijk inkomsten zijn ontvangen.

Ook heeft het Rijk andere, nieuwe specifieke uitkeringen geïntroduceerd waardoor het inkomstenverlies bij energieproblematiek gedeeltelijk is gecompenseerd

- Mantelzorg en vrijwilligerswerk (V)
  - Het budget voor inleenpersoneel en voor overige uitgaven van totaal € 90.000 is niet ingezet. Evenals een deel van het lump sum budget subsidies en bijdragen voor € 15.000

Reserves

De reserve dekking kapitaallasten is aangewend voor een drietal geactiveerde investeringen met een economisch nut.
Aan Stichting Welzijn Hattem zijn, als uitvoerder van het plan uit het bestuursakkoord 'iedereen kan oud worden in Hattem', middelen beschikbaar gesteld. Dekking hiervan heeft plaats gevonden uit de algemene reserve.

2.2 Programma 2 - Wonen, werken en recreëren

2.2.1 Inleiding

Programma 2 beschrijft de gemeentelijke taken en ambities die te maken hebben met de fysieke leefomgeving. Wonen, werken, recreëren, publieke voorzieningen, ze vragen allemaal een plek. Om ervoor te zorgen dat deze functies naast elkaar (of soms juist wat verder van elkaar af) kunnen bestaan is een goede ruimtelijke ordening een basisvoorwaarde. Daarnaast is het belangrijk om op een gelijkwaardige manier met elkaar in gesprek te zijn. Er is ruimte voor initiatieven van inwoners: de gemeente staat open voor ideeën en denkt hierbij in kansen.

2.2.2 Ambitie

Wonen in Hattem!
Het is goed wonen en prachtig leven in Hattem. We zijn omringd door de Natura2000 gebieden van de IJsseluiterwaarden en de Veluwe. Dat maakt Hattem aantrekkelijk, zoals de Hattemers al weten, maar ook steeds meer toekomstige inwoners zien de kwaliteiten van onze Hanzestad. De opgave voor de komende jaren is om deze kwaliteiten enerzijds te beschermen, maar juist ook te blijven kijken en zoeken hoe we de balans vinden met het op een verantwoorde en zorgvuldige manier benutten van onze leefomgeving. Hierbij is de ruimte -letterlijk- beperkt waardoor keuzes gemaakt moeten worden.

Duurzaam Hattem!
Hattem start een duurzaamheidsoffensief en elke Hattemer profiteert hiervan. We vragen nadrukkelijk aandacht om in onze stad mens, milieu en economie in evenwicht te brengen. We putten onze aarde zo min mogelijk uit, omdat we oog hebben voor toekomstige generaties. Duurzaamheid gaat in Hattem over klimaatverandering, energietransitie en circulariteit, over het op een toekomstbestendige manier omgaan met onze leefomgeving. We gaan voor een Hattemse Green Deal waarin we samen met inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, Triada, Veluwe Duurzaam en PoweredbyHattem duurzame plannen uitvoeren voor en met iedereen die mee wil doen, ongeacht inkomen of vermogen.

Het centrum van Hattem!
De historische binnenstad van Hattem verovert het hart van de toeristen die onze mooie Hanzestad bezoeken. Daarmee is de binnenstad niet alleen een levende herinnering aan het verleden van Hattem, maar ook cruciaal voor de toekomst van Hattem. De schoonheid van ons centrum maakt het tot een prachtige plek om te beleven en elkaar te ontmoeten. Toeristen en inwoners bezoeken de winkels, musea en de horeca, genieten van de sfeer en cultuur en worden vermaakt met mooie evenementen. We willen hier in blijven investeren en de ruimte goed gebruiken. Natuurlijk is daarbij ook oog voor de leefbaarheid van de binnenstad voor bewoners.

Bereikbaar Hattem!
Hattem veilig en bereikbaar houden is een opgave die continu aandacht vraagt en veel verschillende onderdelen heeft. Het gaat niet alleen over de keuze voor de fiets of de auto, maar ook over het openbaar vervoer, de wegen in Hattem en de verbinding in en met de regio. Dit is extra complex doordat de beslissing over veel oplossingen op andere overlegtafels genomen wordt, zoals in Regio Zwolle, door de provincie Gelderland en de Rijksoverheid. We zien het dan ook juist als taak om met deze mede-overheden de verbinding te blijven leggen en zo voor Hattem te werken aan duurzame bereikbaarheid: lopend, fietsend, met het openbaar vervoer en met de auto. We houden hier bij de inrichting van de openbare ruimte rekening mee.

2.2.3 Programmabrede Thema's

Energie & klimaat (programma 2.a)
Verduurzaming van onze leefomgeving is geen taak of opdracht van de overheid alleen. Het is een transitie die vele jaren duurt en alle inwoners raakt. Er zijn over meerdere jaren verschillende (financiële) middelen beschikbaar gesteld waarmee Hattemers worden geholpen, zoals het SPUK om energiearmoede te bestrijden. Het Hattems Isolatie Programma helpt ons om deze doelstelling te realiseren voor de beoogde doelgroepen. Daarbij worden we geholpen door onze partners in de stad en het Young Energy Team dat met informatie langs de deuren en op bijeenkomsten energiebespaargedrag van Hattemers stimuleren.

Implementatie Omgevingswet (programma 2.a)
Na veelvuldig uitstel van de Omgevingswet werd duidelijk dat de wet definitief op 1 januari 2024 in werking zou treden. We hebben ons in 2023 klaar gemaakt om vanaf 2024 met de wet te kunnen werken.

Nieuwe woongebieden realiseren (programma 2.a)
In de laatste twee jaar is er in Hattem een flink aantal woningen gerealiseerd. Het gaat om grofweg 150 woningen/wooneenheden. De meest in het oog springende locaties zijn 't Veen Noord en de Lippenoordweg,

maar ook op andere plekken in en rond het centrum zijn kleinere aantallen woningen gerealiseerd. In 2023 is volop ingezet op de verdere ontwikkeling van 't Veen en de twee woonzorgzones.
In 't Veen-Noord en de locatie Veenstaete (Consmema) is de realisatie van woningen het meest zichtbaar, maar ook op andere plekken zijn belangrijke stappen gezet richting daadwerkelijke realisatie. Tegelijkertijd ligt ook een aantal plannen bij de Raad van State in het kader van beroepsprocedures (o.a. de twee woonzorgzones). Net als in voorgaande jaren zijn in 2023 veel plannen ingediend voor kleine en middelgrote woningbouwlocaties en namen we als gemeente zelf het initiatief voor de ontwikkeling van een aantal woningbouwlocaties. Met het opstellen van het Programma Wonen en de uitwerking en uitvoering van de Woondeal is in 2023 gewerkt aan aanscherping en realisatie van de woningbouwplannen voor Hattem.

Tijdelijke Huisvesting (programma 2.a)
2023 heeft in het teken gestaan van het project Tijdelijke huisvesting. Om de overbelaste woningmarkt te verlichten is het plan om op korte termijn woningen toe te voegen. Dit gebeurt parallel aan de reguliere woningbouwplannen. De woningen zijn bedoeld voor mensen die met spoed een sociale huurwoning nodig hebben en er worden wooneenheden bijgebouwd voor het huisvesten van Oekraïense vluchtelingen.

Bedrijvenpark H2O (programma 2.b)
De ontwikkeling van het Hattemse plandeel van het bedrijvenpark H2O is doorgezet in 2023. De verkoop van bedrijfskavels lag in 2023 gelijk aan wat in de grondexploitatie is aangegeven. Het grootste deel van de bedrijfskavels is verkocht en er verrijzen steeds meer bedrijfspanden. Ook komt de afronding van de nieuwe aansluiting op de A28 steeds dichterbij, waarmee de bereikbaarheid van het bedrijvenpark verbeterd.

Herinrichting Binnenstad en de Bleek (programma 2.c)
In 2023 is een vervolg gegeven aan de herinrichting van de openbare ruimte van de binnenstad. Het project De Bleek is begin van het jaar opgeleverd. Het hoofdproject in de binnenstad is ook bijna tot afronding gekomen. In de meeste straten en pleinen is de nieuwe vormgeving gereed. In 2023 is ook de opwaardering van de groenzone van de stadswal uitgevoerd. In 2024 zullen de laatste onderdelen van het project worden afgerond en zal het project worden geëvalueerd.

2.2.4 Financieel

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	9.793	7.664	9.090	10.021	-931
Totaal baten	-2.615	-1.406	-1.683	-1.661	-23
Gerealiseerd totaal	**7.179**	**6.258**	**7.407**	**8.361**	**-954**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-323	-121	-1.157	-1.124	-33
Gerealiseerd resultaat	**6.856**	**6.137**	**6.250**	**7.237**	**-987**

2.2.5 Deelprogramma's

2a Ruimtelijke ontwikkeling

Bestuursakkoord

We werken samen in Regio Zwolle met de Kop van de Veluwe (Elburg, Hattem, Heerde, Nunspeet en Oldebroek) en stemmen af hoe wij ons willen verhouden tot de verstedelijkingsopgave waar Regio Zwolle zich voor gesteld ziet. Groei in kwaliteit en groei van de brede welvaart zijn daarbij ons doel. Ons gebied moet zich in samenhang ontwikkelen, het gaat niet alleen om wonen, maar ook om klimaatadaptatie, bereikbaarheid, kwaliteit van de leefomgeving en werkgelegenheid.

We zien in Hattem mogelijkheden voor groei. Deze groei kan echter niet alleen op de huidige inbreidingslocaties gefaciliteerd worden. Om grip te houden en zelf richting te kunnen geven aan onze ontwikkeling gaan we tegelijk aan de lopende locaties op zoek naar nieuwe locaties en ontwikkelrichtingen. We staan open voor groei waarbij groen en/of natuur niet aangetast worden. We kiezen voor niet grondgebonden woningen en gaan daarover graag het gesprek met de raad en de samenleving aan. Hierbij hanteren we de Omgevingsvisie Hattem en de Gebiedsverkenning Kop van de Veluwe als vertrekpunt.

We gaan voor een woningmarkt waar voor iedereen een passende woning te vinden is; starters, gezinnen, alleenstaanden en ouderen. Dit doen we zonder gereserveerdheid over de inzet van enig instrument, zolang het ons doel - een ruimer en diverser en betaalbaar aanbod van woningen voor huidige en toekomstige inwoners - dient. Er wordt specifiek ruimte gegeven aan Hattemers om in Hattem te kunnen blijven wonen door inzet van een zelfbewoningsplicht, anti-speculatiebeding en een percentage voor inwoners met een sociaal economische binding met Hattem. Om de inzet van deze instrumenten af te stemmen op de doelstelling omarmen wij het Woonplan Hattem en gaan samen met de raad in gesprek om tot een integrale Woonvisie voor Hattem te komen.

In Hattem is ruimte voor de ontwikkeling van alternatieve woonvormen, zoals bijvoorbeeld een Knarrenhof, tiny houses en coöperatieve woonvormen. We zien daarnaast ook mogelijkheden in het splitsen van kavels en woningen. We zijn enthousiast over het initiatief Knarrenhof Hattem en bekijken op welke manier we een verdere bijdrage aan de realisatie ervan kunnen geven.

We willen inzetten op het verder versimpelen en inzichtelijker maken van vergunningsprocedures. De nieuwe Omgevingswet biedt hiervoor kansen, maar we zoeken ook in onze werkprocessen naar winst voor onze inwoners.

We gaan Hattem meer in contact brengen met de natuur, ecologie en biodiversiteit. Als gemeente gaan we daar zelf mee aan de slag in de aanleg en het beheer van de openbare ruimte om zo de kwaliteit en de leefbaarheid van de openbare ruimte te vergroten. We willen de nieuwe generaties ook in de praktijk kennis laten maken met natuur, ecologie en biodiversiteit. Het liefste zien we dat tot stand komen vanuit een initiatief als bijvoorbeeld een Stadsboerderij. We willen de kennis en kracht in Hattem de ruimte geven. Zo'n initiatief zou ook plek kunnen bieden aan Hattemers die zorg of ondersteuning nodig hebben of hen een kans kunnen bieden om naar vermogen te participeren. Daarnaast willen we natuurinclusief bouwen in Hattem bevorderen.

We dichten de energiekloof en bestrijden energie-armoede. We maken duurzaamheids- regelingen aantrekkelijk voor lagere inkomens, zodat zij ook maximaal kunnen profiteren. Alle Hattemers, maar ook het Hattemse bedrijfsleven, hebben de mogelijkheid om mee te komen in ons duurzaamheidsoffensief. Hierin krijgt Veluwe Duurzaam een prominente rol.

Hattem sluit aan op het Schone Lucht Akkoord en verbindt zich aan de doelstelling om de gezondheidsschade de komende jaren fors te verminderen. We maken hierbij gebruik van wat het Rijk, de provincie Gelderland, het RIVM en TNO ons aanreiken.

De klimaatnotitie Hattem actualiseren we, waarbij een energieneutraal Hattem in 2030 leidend blijft. De warmtevisie wordt per wijk verder uitgevoerd. We wachten het lopende onderzoek over het zonnepark op de vuilstort af en nemen in dialoog met de gemeenteraad hierover een besluit. We streven naar geïntegreerde wind, geluid en energieschermen langs de A50. We blijven ons sterk maken voor meer zonnepanelen op daken.

We zijn tegen de opening van Lelystad Airport, vanwege de CO2 uitstoot en de negatieve effecten voor mens en natuur. Zeker in een klimaat- en stikstofcrisis is het voor ons onvoorstelbaar dat het Kabinet een opening op welke termijn dan ook wil overwegen. We vragen onvermoeibaar aandacht voor de Veluwe als natuur- en stiltegebied en vinden de extra overlast van geluid en van fijn- en stikstof die de opening van

Lelystad Airport met zich mee zou brengen onaanvaardbaar. Dit standpunt dragen we actief uit, ook op alle (bestuurlijke) overlegtafels.

We willen Hattemers de mogelijkheid bieden om hun woning te verduurzamen. We gaan de mogelijkheid onderzoeken om met Triada, maatschappelijke organisaties en bedrijven een samenwerking op te zetten die er voor zorgt dat energie bespaard wordt en, dat warmte en stroom goedkoper én schoner wordt opgewekt. Inzet is dat de besparingen terugvloeien in de stad in leefbaarheidsprojecten en vergroening.

Green Deal Hattem is een project van heel Hattem. We nemen maatregelen op het gebied van duurzaamheid met een horizon van tientallen jaren. Van groot belang is dat iedere Hattemer hierin een stem krijgt. In dit project werken we nauw samen met de gemeenteraad om tot een pakket van duurzame maatregelen te komen.

Duurzaamheidsinitiatieven. We gaan onderzoeken hoe de vergunningplicht voor (kleine) duurzaamheidsinitiatieven kan worden verminderd of zelfs kan komen te vervallen. We willen alle mogelijkheden benutten om initiatieven van Hattemers die bijdragen aan het halen van de duurzaamheidsdoelstelling van onze gemeente en het Rijk onderzoeken. We gaan de mogelijkheden in het vergunningtraject hiervoor verkennen en onderzoeken.

Relevante thema's

1. Ruimtelijke ordening

Op tijd klaar voor de Omgevingswet

De invoeringsdatum van de nieuwe Omgevingswet is vastgesteld op 1 januari 2024.

De interne voorbereidingen, die voor een groot deel ook in H2O verband worden uitgevoerd, zijn conform de planning uitgevoerd. De laatste voorbereidende activiteiten hadden vooral betrekking op het maken van goede werkafspraken met de ketenpartners. Hierbij vormt de omgevingsdienst de belangrijkste schakel. Op 1 januari 2024 fuseren de Omgevingsdienst Noord-Veluwe (ODNV) en Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ) tot één nieuwe organisatie: Omgevingsdienst Veluwe. De voorbereiding op de Omgevingswet is gezamenlijk opgepakt. Dat betekent dat de regionale samenwerking is uitgebreid met de gemeenten die nu nog door de OVIJ worden bediend. Voor de sturing op het proces is ook een gezamenlijk BO (bestuursoverleg) ingericht.

Omgevingsplan Hattem

De voorbereiding op het opstellen van een gebiedsdekkend nieuw omgevingsplan is in 2023 niet gestart, zoals voorzien was. Het lukte niet om een goede projectleider te vinden voor dat in H2O-verband uit te voeren project. Inmiddels is wel een projectleider gevonden om het pilot-project omgevingsplan in 2024 te starten.

Communicatie

De inzet van de communicatie is in 2023 gericht op het actualiseren van de gegevens op onze website over de nieuwe wijze van werken onder de Omgevingswet. Tevens zijn alle sjablonen en bouwstenen voor brieven uit het nieuwe vergunningensysteem aangepast en in begrijpelijke taal omgezet.

Digitaal stelsel Omgevingswet

De landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV) is succesvol in productie genomen. Hiermee kunnen aanvragen voor vergunningen worden ontvangen en is een digitale omgeving beschikbaar om alle relevante informatie, documenten e.d uit te wisselen met de ketenpartners. Voor de verwerking van vergunningen is het daarvoor ingerichte beheersysteem, RxMission, eveneens in productie genomen. Voor het overzetten van gegevens uit het oude vergunningensysteem (SQUIT) loopt nog een project.

Te nemen raadsbesluiten

Conform de planning is de nieuwe legesverordening waarin alle voor de Omgevingswet noodzakelijke aanpassingen zijn opgenomen, vastgesteld door de gemeenteraad. Bij dit besluit is tevens vastgelegd dat gedurende 2024 zal worden gemonitord wat de effecten van de nieuwe verordening zijn. Indien nodig kan dan nog worden bijgesteld.

2. Vergunningverlening en bestemmingsplannen

In navolging van de vorige jaren zijn er in 2023 ook veel initiatieven en aanvragen voor een omgevingsvergunning binnengekomen bij de gemeente. Dit is conform de verwachtingen geweest. Het gaat daarbij om verbouwingen, kleine- en middelgrote woningbouwprojecten en bedrijfspanden op het bedrijvenpark H20. In een aantal gevallen is het ook noodzakelijk geweest om een bestemmingsplanprocedure te doorlopen, dit betreft voornamelijk woningbouw.

Door de komst van de Omgevingswet zijn er eind 2023 extra veel aanvragen voor een Omgevingsvergunning of een bestemmingsplan bij de gemeente ingediend. Deze aanvragers geven er de voorkeur aan om hun aanvragen volgens de oude wetgeving te behandelen. Hierdoor is de al bestaande hoge workload aan het eind van 2023 verder toegenomen. De verwachting is dat dit zich in de loop van het jaar 2024 weer stabiliseert.

Om de stroom van initiatieven te kunnen faciliteren is de extra inhuur van medewerkers gecontinueerd. De inkomsten uit leges en anterieure overeenkomsten (kostenverhaal) waren afgelopen jaar vergelijkbaar met het jaar daarvoor. De kosten voor de inhuur konden daardoor ook dit jaar worden gedekt uit deze extra inkomsten.

3. Wonen

Strategie woningbouw

Met de vaststelling van de Omgevingsvisie is door Hattem een koers ingezet richting groei van het aantal woningen. Daarnaast heeft het Rijk, met de nationale Woon- en bouwagenda, de ambitie voor woningbouw behoorlijk aangescherpt. Het Rijk heeft met provincies, gemeenten en woningbouwcorporaties afspraken gemaakt over de versnelling van de woningbouwproductie met daarin bijzondere aandacht voor de betaalbaarheid, zorg en duurzaamheid. Dit heeft begin 2023 geresulteerd in het ondertekenen van woondeals. Voor de gemeente Hattem gaat het om de Woondeal regio Noord-Veluwe.

Binnen de Kop van de Veluwe is tegelijkertijd gewerkt aan een integrale samenwerkingsagenda waarbij woningbouw één van de dominante thema's is. De Samenwerkingsagenda Kop van de Veluwe is eind 2023 vastgesteld door de gemeenteraad. Parallel aan de regionale verkenningen en de woondeals is gewerkt aan het Programma Wonen. Het concept programma is eind van 2023 afgerond en is begin 2024 voorgelegd aan de raad.

Kleine en middelgrote woningbouwinitiatieven

Er zijn in 2023 meerdere initiatieven voor kleinere woningbouwontwikkeling opgestart of doorgezet. Het gaat in de meeste gevallen om inbreidingsplannen of om functieverandering, maar met het vaststellen van het Chw bestemmingsplan Buitengebied zijn daar ook meerdere initiatieven voor (vooral) vrijstaande woningen bijgekomen. Samen leveren deze initiatieven een extra plancapaciteit. De gemeente is in meeste gevallen geen initiatiefnemer, maar wel betrokken vanuit de ruimtelijke procedure, die doorlopen moet worden voor realisatie. De gemeente beoordeelt o.a. hoe de initiatieven passen in de woningbouwopgaven van Hattem en of er een goede mix is tussen de verschillende prijsklassen en woningtypen.

Daarnaast is er in 2023 gewerkt aan de verdere uitwerking van een aantal middelgrote woningbouwlocaties. Het gaat hierbij onder andere om de locatie De Zaaier en de locatie Hessenweg/Roseboomspoor. Voor de begeleiding van deze ontwikkelingen is extra geïnvesteerd in planbegeleiding en/of projectleiders. Deze extra kosten worden verhaald via grondexploitaties of kostenverhaal (anterieure overeenkomsten).

Tijdelijke Huisvesting

In 2023 is er gewerkt aan de voorbereiding voor het realiseren van tijdelijke huisvesting. Om de overbelaste woningmarkt te verlichten is het plan om op korte termijn woningen toe te voegen. Dit gebeurt parallel aan de reguliere woningbouwplannen. De woningen zijn bedoeld voor mensen die met spoed een sociale huurwoning nodig hebben en er worden wooneenheden bijgebouwd voor het huisvesten van Oekraïense vluchtelingen. Er is een locatiescan uitgevoerd, waaruit een tweetal kansrijke locaties naar voren kwamen: Apeldoonseweg en Brimos-Noord. Voordat een besluit wordt genomen over verdere haalbaarheidsonderzoeken is gekozen om met de omwonenden in gesprek te gaan. Hiervoor zijn diverse inloopavonden georganiseerd.

Assenrade

In 2021 zijn de laatste woningen van de woonwijk opgeleverd. In 2022 en 2023 is gewerkt aan de afronding van de laatste onderdelen van de openbare ruimte. De realisatie van de groene entree van de wijk (park met natuurlijke speelvoorzieningen) en het plaatsen van een aantal verkeersplateaus (snelheidsremmers) zijn de laatste wapenfeiten binnen het project. De exploitatie Assenrade zal met de jaarrekening 2023 worden afgesloten.

Transformatie van bedrijventerrein ’t Veen

In 2023 werd een belangrijke stap voorwaarts gezet: het ontwerp Chw bestemmingsplan ’t Veen ging in het voorjaar ter inzage voor zienswijzen. In ’t Veen Noord werden woningen opgeleverd en betrokken mensen hun nieuwe woonplek. In Veenstaete (voormalige Consmematerrein) is de bouw van de woningen begonnen. Ook Lidl is begonnen met de realisatie van haar nieuwe vestiging aan de Populierenlaan. Dat wordt de lang verwachte derde supermarkt in Hattem.

Ten aanzien van de vier organisatiesporen een kort overzicht van de resultaten in 2023:

1. Verkabeling
Op basis van het Basisontwerp dat eind 2022 definitief werd, is in 2023 de Realisatieovereenkomst gesloten met TenneT/Liander voor de fase van Definitief Ontwerp & Realisatie. De voorbereidingen zijn gestaag doorgegaan, zowel t.a.v. technische haalbaarheid en het beschikbaar krijgen van het tracé. In de vertaling van Basisontwerp naar Definitief Ontwerp wordt waar mogelijk rekening gehouden met de ontvangen zienswijzen op het ontwerp Chw bestemmingsplan. Volgens de streefplanning bij de Realisatieovereenkomst starten de feitelijke werkzaamheden medio 2025.

2. Nieuw bestemmingsplan
Het ontwerp Chw bestemmingsplan 't Veen lag conform verwachting in het voorjaar van 2023 ter inzage. Er zijn zienswijzen ontvangen. Vanwege de inhoudelijke argumenten van enkele zienswijzen is tot het einde van het jaar in afstemming met andere overheden gewerkt aan de beantwoording. In het voorjaar van 2024 zal naar verwachting het Chw bestemmingsplan ter vaststelling worden aangeboden aan de raad.

Deze planologische wijziging is nodig omdat momenteel een beheersverordening voor 't Veen geldt, met daaronder de regels van de bestemmingsplannen uit 2005 en 1982. Met de invoering van de Omgevingswet in het vooruitzicht deden we in 2021 met succes een beroep op de experimenteerruimte uit de Crisis- en herstelwet (Chw). We mogen experimenteren met milieuregels, kostenverhaal en planschade. Een concept van het nieuwe Chw bestemmingsplan heeft een jaar ter consultatie op internet gestaan. De kern van het Chw bestemmingsplan bestaat uit twee principes: enerzijds worden bestaande rechten gerespecteerd en anderzijds biedt de experimenteerruimte de mogelijkheid voor gebiedseigenaren om te transformeren naar een woonbestemming. Daarbij gelden wel de kwaliteitsdoelstellingen uit het Ontwikkelkader (2019) die in het bestemmingsplan worden opgenomen (Afwegingskader).
Onderdelen van het afwegingskader zijn onder meer milieuruimte, samenhangende stedenbouwkundige kwaliteit, woningbouwprogramma en duurzaamheidsdoelstellingen (op gebieds- en gebouwniveau).

3. Haalbare ontwikkelclusters
We sturen op kwaliteit en toekomstbestendigheid van het nieuwe gemengde woongebied. Uiteindelijk moeten initiatieven wel haalbaar zijn. De strategie is gericht op het tot ontwikkeling kunnen laten komen van clusters van percelen die we ontwikkelvelden noemen. Enerzijds om de haalbaarheid te vergroten, anderzijds om te voorkomen dat percelen achterblijven en niet tot ontwikkeling kunnen komen. De samenhangende regels in het Chw bestemmingsplan maken dit mogelijk. In 2023 hebben we gemerkt dat het ontwerp Chw bestemmingsplan gebiedseigenaren ertoe heeft gebracht om gesprekken te starten en/of te intensiveren over de toekomstige mogelijkheden.
Dekking van de gemeentelijke kosten komt vanuit de ontwikkelvelden zelf (kostenverhaal of anterieure overeenkomst), de voorziening die de gemeente heeft gevormd en subsidies/participaties (o.a. Woningbouwimpuls).

4. Alternatieven voor bedrijven
Bedrijven die efficiënter willen werken, bereikbaarder willen zijn en/of willen groeien, kunnen in principe op H2O terecht. We maakten in 2020 een afspraak met H2O dat er 4 ha gereserveerd wordt op Hattems plandeel voor bedrijven uit het Veen. Een deel van die afspraak is ingevuld. Echter, de beschikbaarheid van kavels staat onder druk.
Een aantal bedrijven wordt door de gemeente actief verworven, om plaats te maken voor het ondergrondse kabeltracé. Hierbij werkt de gemeente samen met OHG, de ontwikkel- en herstructureringsmaatschappij van de provincie Gelderland. Haar belang is het laten voortbestaan van de werkgelegenheid in de regio.

Woonzorgzones
Voor de nieuwe woonzorgzone aan de Geldersedijk, waar wonen, zorg en onderwijs een plek gaan vinden naast bestaande woon/zorgfuncties, werd eind 2021 het bestemmingsplan vastgesteld. Hiermee werd een grote mijlpaal gehaald die in de afgelopen drie coalitieakkoorden als wens is opgenomen. Vanwege beroep van belanghebbenden is het vaststellingsbesluit geschorst. In 2022 én in 2023 lag het bestemmingsplan bij de Raad van State. Vooruitzicht op behandeling in de bodemprocedure (inhoudelijke behandeling beroepsgronden) was eind 2023 nog niet in beeld.

Parallel aan de bestemmingsplanprocedure bewandelen we nog twee sporen:
a. De inrichting van de openbare ruimte, waaronder begrepen de bewegingsboulevard, de schoolpleinen en de parkzone die alle elementen aan elkaar verbindt. Doel is de voorbereidingen gereed te hebben, zodat aanleg en realisatie kan starten zodra het juridisch kader er ligt;
b. De verkoop/aanbesteding van de uitgeefbare kavels waar de functies wonen, zorg en onderwijs vorm gaan krijgen.

De gemeente bouwt niet zelf en zal via de verkoopprocedure partijen uitnodigen te komen met een aanbieding van een passend plan (beeldkwaliteit én bijdrage aan het sociale weefsel én grondbod).

In 2021 is voor locatie De Bongerd een structuurontwerp gepresenteerd aan de omgeving, na een interactief proces in 2019 waarin het 'wonen voor senioren' centraal stond. Aanvullende participatie heeft geleid tot een aangepast structuurontwerp, dat in 2022 ter inzage is gelegd voor zienswijzen. Vaststelling van het bestemmingsplan vond plaats in het eerste kwartaal van 2023. Daarop is door belanghebbenden beroep ingesteld en voorlopige voorziening gevraagd en in september 2023 toegekend door de voorzieningenrechter. Sindsdien zitten bewoners van de Bongerd, de initiatiefnemers en de gemeente in de 'wachtstand' voor de bodemprocedure.

4. Milieu en duurzaamheid

Green Deal Hattem

De Green Deal Hattem is een beweging waarin inwoners, ondernemers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden in Hattem elkaar helpen om te verduurzamen. Het is een duurzaamheidsoffensief waarmee we mens, milieu, natuur en economie in evenwicht brengen en onze stad zo min mogelijk uitputten. In 2023 is de coalitie van samenwerkende partijen vorm gegeven en zijn de eerste initiatieven van start gegaan. In 2023 zijn de volgende resultaten behaald:

Green Deal Coalitie van 28 deelnemers

De coalitie is een groep organisaties, bedrijven en verenigingen die de intentie uitspreekt om hun kennis en kunde ter beschikking te stellen voor duurzame projecten. In juni 2023 is een bijeenkomst georganiseerd om met 19 partners de samenwerkingsovereenkomst 'Green Deal Hattem' te ondertekenen. Eind 2023 zijn 28 betrokken organisaties/ verenigingen onderdeel van deze coalitie.

In 2023 zijn er 18 initiatieven opgestart. Daarnaast is er een publieksplatform gelanceerd. De website www.greendealhattem.nl is ontwikkeld. Geïnteresseerden kunnen op het platform informatie vinden over de ingediende initiatieven, de werkwijze van de Green Deal, de samenstelling van de coalitie en activiteiten die georganiseerd worden.

Programma Duurzaamheid

In 2023 is gestart met de actualisatie van het Programma Duurzaamheid. In 2024 krijgt dit Programma Duurzaamheid inhoudelijk verder vorm.

Duurzaamheidsloket Noord-Veluwe

Na een Europees aanbestedingstraject gaat het Regionaal Energieloket het gemeentelijke informatie- en adviesloket voor duurzaamheidsloket verzorgen.
De zeven gemeenten (Harderwijk, Elburg, Ermelo, Nunspeet, Oldebroek, Putten en Hattem) en waterschap Vallei en Veluwe vinden het belangrijk om inwoners te stimuleren en duurzaamheidsmaatregelen te nemen. Inwoners kunnen vanaf 1 maart 2023 terecht op www.duurzaamheidsloketnoordveluwe.nl voor informatie over onder andere verduurzamen en subsidies voor de inzet van experts.

Young Energy Team

De pilot van het Young Energy Team is in 2022 gestart en eindigde op 1 augustus 2023. Daarna is de pilot geëvalueerd. Het Young Energy Team is een project waarbij jongeren betrokken worden bij het bereiken van de klimaatdoelstellingen van de gemeente. Met hun betrokkenheid en inzet willen we het bewustzijn over het klimaat bij inwoners in Hattem bevorderen. Uit de evaluatie blijkt dat deze pilot het doel kan bereiken. Daarom is ervoor gekozen om dit voort te zetten. Eind 2023 is de tweede fase van het Young Energy Team met vier jongeren van start gegaan.

Jouwbespaarhulp

De samenwerking tussen de gemeenten Epe, Heerde en Hattem en Woonstichting Triada heeft vorm gekregen middels de website www.jouwbespaarhulp.nl. Inwoners die in aanmerking komen voor energietoeslag kunnen zich aanmelden om hulp te krijgen met energiebesparende maatregelen. Zo zorgen wij ervoor dat inwoners met een laag inkomen gericht en effectief geholpen worden bij energiezuinig wonen. Bijvoorbeeld met advies om energie te besparen, met kleine energiebesparende maatregelen, het ophangen van gordijnen, het vervangen van verouderd witgoed, of met grotere isolerende maatregelen.

Op Koers

Inwoners kunnen ook bij Op Koers terecht met vragen over hun energierekening.

Regionale Energie Strategie (RES)
In 2021 is de RES 1.0 vastgesteld voor de regio Noord-Veluwe. Hierin hebben de stakeholders gezamenlijk een bod neergelegd voor de hoeveelheid duurzame energie die opgewekt wordt in de regio en in welke gebieden dit gebeurt. In 2022 en 2023 is gewerkt aan de realisatie van de projecten. Parallel hieraan is ook de voorbereiding ingezet van de RES 2.0. Hattem heeft met het afgeven van de vergunning voor het zonnepark Wielink een belangrijke stap gezet richting de doelstelling uit de RES. De regionale doelstellingen staan wel onder druk door knelpunten zoals de netcongestie en de problematiek van de Wespendief in relatie tot windmolens. Ook de aangescherpte beleidslijn 'zon op land' geeft mogelijk een beperking voor de mogelijkheid van de grootschalige opwek van duurzame energie.

Netcongestie
Het wordt steeds duidelijker dat het elektriciteitsnet onder druk komt te staan. Door de snelle veranderingen vanuit de energietransitie sluit het netwerk niet meer aan bij vraag en aanbod van elektriciteit. Door elektrificering van woningen (o.a. warmtepompen) stijgt het verbruik snel. Vanuit de aanbodkant speelt de snelle toename van zonnepanelen een rol, maar ook de aansluiting van windenergie op het net. De netwerkbeheerders (TenneT en Liander) werken hard aan het uitbreiden van het netwerk (o.a. de uitbreiding van onderstations in Hattem en Harderwijk), maar het is duidelijk dat deze uitbreiding geen perspectief biedt voor oplossing voor de congestieproblematiek op korte termijn. Het probleem van de netcongestie zet een rem op de energietransitie en zal ook beperkingen geven voor nieuwbouwontwikkelingen en energiezekerheid.

Smart Energy Hub – H2O
Ook op het nieuwe bedrijventerrein H2O staat het elektriciteitsnet onder druk. Met verschillende partijen wordt verkend of een Smart Energy Hub toegepast kan worden, waardoor slimmer omgegaan wordt met de opgewekte en benodigde elektriciteit.

Transitievisie Warmte – Oplegnotitie
In 2023 is een start gemaakt met een document dat dient als oplegnotitie van de Transitievisie Warmte (TVW). De oplegnotitie dient als leidraad hoe de besparingsdoelstellingen voor de gebouwde omgeving tot 2030 en 2050 kunnen worden gehaald. Ook geeft het richting om in de toekomst de stap te kunnen zetten naar de Wijkuitvoeringsplannen (WUP).

Hattems Isolatieplan (HIP)
Het college heeft in 2023 het Hattems Isolatieplan goedgekeurd, waarmee subsidie is aangevraagd bij het Rijk (Nationaal Isolatieprogramma; NIP). Het Hattems Isolatieplan ondersteunt inwoners met een koopwoning (financieel) bij het isoleren van de woning. Er is € 1750 per woning beschikbaar als het gaat om koopwoningen met een energielabel D, E, F & G of een vergelijkbare energetische staat en een WOZ-waarde lager dan € 417.000 (gemiddelde WOZ-waarde in Hattem). Voor woningen in dezelfde energetische staat met een waarde tot de NHG-grens (€ 429.300) is er € 750 per woning beschikbaar. Inwoners die buiten de subsidieregeling vallen kunnen profiteren van de collectieve inkoopacties.

Zonnepark op de voormalige vuilstort
In 2023 heeft de raad besloten dat zij bereid is het initiatief van de energiecoöperatie Powered by Hattem voor de aanleg van zonnepanelen op de voormalige vuilstort in Hattem te willen ondersteunen. Daarna is gewerkt aan de uitwerking van de vervolgstappen en is nagedacht over een goede rolverdeling tussen energiecoöperatie en gemeente. Deze voorbereidingsfase wordt vervolgd in 2024.

Mobiliteit
Elektrische deelauto's
Het doel van de gemeente Hattem met het beschikbaar maken van elektrische deelauto's is veelzijdig. Deelmobiliteit draagt bij aan de reductie van het gebruik van fossiele brandstof, de CO2-reductie, de vermindering van grondstofgebruik voor en efficiënter gebruik van vervoermiddelen ('minder blik op straat'), minder gebruik openbare ruimte voor parkeerplaatsen, meer ruimte voor openbaar groen en - indirect - het bevorderen van minder of andere klimaat neutrale mobiliteit. Het contract met MyWheels met 2 deelauto's dat in 2023 afliep is met een jaar verlengd. In 2024 worden alternatieven voor de huidige exploitant onderzocht.

Slimme bandenpomp
Circa 57 gebruikers maken per week gebruik van de Slimme Bandenpomp. Hiermee wordt veel brandstof, CO2, geld, maar ook versleten banden voorkomen.

Snuffelfiets
In 2023 heeft de gemeente Hattem het snuffelfiets-project uitgevoerd. Dit project met actieve burgerparticipatie werd gestart om de luchtkwaliteit in Hattem te meten. Via 25 snuffelfietsen werd er data verzameld over de luchtkwaliteit in en rondom Hattem. De gemeten luchtkwaliteit door de kastjes in Hattem bleek goed op de

gemeten punten en routes. Meer meetgegevens blijven uiteraard noodzakelijk. Inzicht in de mate van concentraties van fijnstof in de stad, helpt om bewustzijn onder de Hattemers te bevorderen en - waar nodig - gerichte maatregelen te nemen om een gezondere leefomgeving te creëren.

Klimaatadaptatie
Biodiversiteitsplannen
Provincie Gelderland heeft in het verleden een subsidie verstrekt, waarmee gemeente Hattem samen met de Stichting Landschapsbeheer Gelderland een meerjarig traject doorloopt. Tijdens dit traject worden verschillende activiteiten uitgevoerd om biodiversiteit te bevorderen. Voor de meest recente informatie en inspiratie kunt u hiervoor de volgende website bezoeken: https://slgelderland.nl/projecten/biodiversiteitsplan-hattem.

Klompenpad voor Kids
In 2023 was de feestelijke opening van het Klompenpad voor Kids in Hattem. De Klompenpad voor Kids route loopt over Landgoed Molecaten en laat kinderen kennismaken met de historie van het landgoed en de dieren die er leven. Terwijl kinderen lekker buiten zijn, gaan ze op zoek naar diersporen en waterbeestjes, maken een selfie in een heuse galg en gaan op zoek naar de schat. De route bevat natuurlijke speelelementen en is ontwikkeld door een groep enthousiaste vrijwilligers uit Hattem in samenwerking met de Stichting Landschapsbeheer Gelderland en de gemeente Hattem.

Klimaatweek
De eerste activiteit voor inwoners van Hattem tijdens de klimaatweek was de expeditie naar het windmolenpark Hattemerbroek. Deze activiteit werd georganiseerd door de gemeente in samenwerking met Powered by Hattem. De Hattemse Klimaatburgemeester was daar ook bij aanwezig. Gemeente Hattem stond samen met ROVA op de weekmarkt. Er werden Hat'emmertjes voor GFT-afval uitgedeeld. Met de plaatsing van gft-bakken en de uitreiking van Hat'emmertjes, streeft gemeente Hattem ernaar inwoners zonder een groene container de gelegenheid te geven om gft-afval te scheiden.

Hittebestrijding
Hattem heeft invulling gegeven aan hittebestrijding door een combinatie van activiteiten en projecten: a. NK Tegelwippen, b. Groene icoon (Veldhoeve), c. De stimuleringsregeling klimaatadaptatie, d. Biodiversiteitsplannen, e. Klompenpad voor Kids, f. Groene daken, g. Wateropvang en -retentie, h. Woningcorporatie over de inrichting van de openbare ruimte om deze schaduwrijker en meer biodivers te maken, i. De Green Deal, met de medewerking aan de klimaatbeheersing bij de zorginstelling Hof van Blom, j. Contacten met de GGD, k. Stimulering klimaatacties.

5. Overige ontwikkelingen
Lelystad Airport
De voorgestelde vliegroutes voor Lelystad Airport stuiten op grote weerstand bij bewoners, bedrijven en lokale en provinciale overheden. De gemeente Hattem werkte ook in 2023 nauw samen met de lokale belangenorganisatie Hoog over Hattem, de buurgemeenten Heerde, Oldebroek, Elburg, Voorst, Epe en Nunspeet en de ander partijen in de provincies Gelderland en Overijssel. Centraal staat dat de belangen van de bewoners van ons gebied worden gewaarborgd. Een gezond leefmilieu is daarbij een kernwaarde. Ondertussen is het besluit over de mogelijke opening van Lelystad Airport meerdere keren uitgesteld. Met de verkiezingen is duidelijk geworden dat in de landelijke politiek steeds minder voorstanders zijn voor Lelystad Airport. Dit heeft in januari 2024 geleid tot een aangenomen motie in de 2e kamer tegen de opening van het vliegveld voor commerciële vluchten.

Wat heeft het gekost

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	2.599	1.999	2.531	2.961	-430
Totaal baten	-1.186	-694	-910	-876	-35
Gerealiseerd totaal	**1.413**	**1.306**	**1.621**	**2.085**	**-464**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	424	-136	-206	-72	-134
Gerealiseerd resultaat	**1.837**	**1.170**	**1.415**	**2.013**	**-598**

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Erfgoed	137	210	-73
Wonen	149	208	-59
Vergunningverlening en handhaving	448	544	-96
Milieu en duurzaamheid	426	143	283
Ruimtelijke ordening	228	432	-204
Omgevingswet	232	548	-316
Ruimtelijke Ordening	**1.621**	**2.085**	**-464**

Toelichting

- Erfgoed (N)
  - Er zijn werkzaamheden uitgevoerd conform het Meerjarenonderhoudsplan (MJOP), de kosten zijn voor het grootste gedeelte gesubsidieerd (BRIM/SIM). De werkzaamheden zijn op onderdelen gebundeld uitgevoerd, hierdoor zijn de kosten voor 2023 hoger dan begroot.
- Wonen (N)
  - Er is sprake van een overschrijding op het project Tijdelijke Huisvesting. Bij de najaarsnota was nog de inschatting dat de kosten voor inhuur lager zouden zijn, door meer inzet in het vierde kwartaal zijn deze kosten hoger geweest. Het gaat in deze situatie vooral om de kosten voor inhuur van de projectleider en andere adviseurs. Andere posten zijn juist wat lager uitgevallen omdat veel tijd en aandacht naar het project Tijdelijke Huisvesting is gegaan.
- Vergunningverlening en handhaving (N)
  - Betreft over het hele jaar inzet van extern personeel op de juridische functie (N). Daarnaast vallen ondanks een bijstelling bij de Voorjaarsnota de verwachte kosten van de Omgevingsdienst Noord Veluwe hoger uit (N). Tegenhanger van de stijgende kosten is een voordeel op de ontvangen baten bouwleges (V)
- Milieu en duurzaamheid (V)
  - De uitgaven voor de diverse opgaven in het kader van klimaatbeleid zijn lager dan begroot (V). Daarnaast is de uitvoering van het Bestuursakkoord vertaald en zijn onder andere middelen beschikbaar gesteld voor de 'Green Deal'. De uitvoerings-kosten liggen lager dan begroot (V). Verder zijn uitgaven begroot in het kader van het Regionaal Duurzaamheidsloket Veluwe Duurzaam, aanpak van de energiearmoede en de inzet van het Young Energie Team. Kosten zijn gedeeltelijk verrekend met ontvangen (rijks)middelen zoals de CDOKE-subsidie (capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en armoedebeleid). Per saldo is er een financieel voordeel (V).
- Ruimtelijke ordening (N)
  - Door meer inzet van personeel op ruimtelijke ordening en door minder opbrengsten leges ontstaat de overschrijding van de begroting.
- Omgevingswet (N)
  - Met ingang van 1-1-1024 is de Omgevingswet van kracht. Voor wat betreft de verdere invoering binnen de gemeente zijn hiervoor in 2023 nog werkzaamheden uitgevoerd (N). Deze zijn veelal uitgevoerd met behulp van inhuurkrachten. Daarnaast zijn door inhuurkrachten inhoudelijke werkzaamheden uitgevoerd (N).

Reserves

Vanuit het bestuursakkoord onderwerp 'Woningmarkt' wordt voor tijdelijke huisvesting een budget ingezet voor projectleiding. Dekking vindt plaats uit de algemene reserve.
Aan de beklemde reserve dekking kapitaallasten zijn middelen onttrokken voor een geactiveerde investering (restauratie stadsmuur) met een economisch nut.

2b Economische ontwikkeling

Bestuursakkoord

We willen de binnenstad vitaal en onderscheidend houden. De gemeente en de HAVO hebben in 2016 een convenant getekend met daarin acties om de vesting vitaal te houden. We zien graag dat Hattemers lokaal hun inkopen kunnen doen, zowel voor het vitaal houden van de binnenstad als vanuit het oogpunt van duurzaamheid. We willen ondernemers uitdagen en met hen meedenken over wat voor de komende jaren de acties moeten zijn om de levendigheid, beleving en de kwaliteit van onze binnenstad te versterken en de rol van ondernemers en winkelaanbod daarin. We zien daarbij ook een belangrijke rol voor het vermarkten en promoten van Hattem door Visit Hattem.

Door een afgebakende zondagsopenstelling van winkels kan mogelijk de kwaliteit van de beleving van de binnenstad versterkt worden. Dat levert wel spanning op met de ambitie om te werken aan de groei in kwaliteit die we nastreven en de rust en reflectie die we als mens en maatschappij ook nodig hebben om ons te ontwikkelen. De mogelijkheid om altijd en overal aankopen te doen, draagt niet bij aan het duurzamer omgaan met de aarde. Als een zondagsopenstelling niet door het grootste deel van de ondernemers benut zou gaan worden, dan leidt het slechts tot versnippering van het aanbod en doet het afbreuk aan de sfeer in en beleving van de binnenstad. Daarom willen we in samenspraak met de raad zorgvuldig onderzoeken of minimaal 2/3e van de ondernemers in de binnenstad de behoefte heeft aan een zondagsopenstelling, voordat we daar ruimte voor geven. Daar achteraan zou dan nog de vraag komen over hoeveel zondagen en welke tijdsvensters het zou moeten gaan. Hattem kent immers vele kleinere winkels en speciaalzaken die belangrijk zijn voor de sfeer en beleving van de binnenstad, maar voor wie een zondagsopenstelling mogelijk een zware inspanning betekent.

De binnenstad levert een belangrijke bijdrage aan de Hattemse economie. Dat geldt ook voor de bedrijven die Hattem rijk is, of dat nu vanaf een industrieterrein is of door zelfstandigen die dat vanaf andere locaties doen. Voor veel Hattemers geldt dat zij hun inkomen buiten Hattem verdienen, veelal in Regio Zwolle. We blijven dan ook volop deelnemen in Regio Zwolle en willen meepraten over en bijdragen aan het toekomstbestendig maken van de regionale economie en de arbeidsmarkt. We willen ook voor onze inwoners investeren in een Leven Lang Ontwikkelen zodat zij weerbaar en wendbaar zijn op de arbeidsmarkt.

We gaan Hattem als cultuurstad versterken door de aandacht voor cultuur zowel in het basisonderwijs als in onze stadspromotie op niveau te houden en waar noodzakelijk gericht uit te breiden. Het verhaal van Hattem is veel breder dan alleen cultuur, ook ons Hanze verleden, het prachtige historische decor en ons landschap en de evenementen met bovenlokale aantrekkingskracht maken daar deel van uit. Wij gaan in 2024, als Hattem 725 jaar stadsrechten bezit, maar ook tijdens het Hanzejaar, aandacht besteden aan deze bijzondere momenten. In dat jaar willen we in samenwerking met onze musea alle Hattemers de mogelijkheid bieden om de stad en haar historie (nog beter) te leren kennen. De jeugd brengt via de scholen al een bezoek aan de musea. We willen nieuwe inwoners van Hattem ook kennis laten maken met de musea en ze op die manier niet alleen welkom heten, maar ook betrekken bij Hattem.

We vinden het belangrijk dat we in Hattem belangrijke dagen vieren en herdenken. Dat zorgt er voor dat we stilstaan, reflecteren, en heden en verleden verbinden.

Met inwoners en ondernemers onderzoeken we of Hattem FairTrade gemeente kan worden. Zo dragen we ook buiten Hattem bij aan kansengelijkheid door een eerlijke prijs voor boeren, arbeiders en producenten.

Relevante thema's

1. Economie

H2O

De ontwikkeling van het Hattemse plandeel van het bedrijvenpark H2O is in 2023 stevig doorgezet. De verkoop van bedrijfskavels lag in 2023 in lijn met wat in de grondexploitatie is aangegeven. Het grootste deel van de bedrijfskavels is verkocht en er verrijzen steeds meer bedrijfspanden. Ook komt de oplevering van de nieuwe aansluiting op de A28 steeds dichterbij, waarmee de bereikbaarheid van het bedrijvenpark verbeterd.

Netelhorst

Op bedrijventerrein Netelhorst is afgelopen jaar geïnvesteerd in samenwerking van ondernemers, onder andere in het kader van verduurzaming van dat bedrijventerrein. Mogelijkheden zijn verkend om het bedrijventerrein te verwarmen met restwarmte van de waterzuivering, maar dat bleek financieel niet haalbaar.

Regionaal programma werklocaties
In 2023 is in Kop van de Veluwe verband gestart met het opstellen van een regionaal programma werklocaties 2024-2028. In dit programma wordt de behoefte naar bedrijventerrein in de regio onderzocht en worden regionale afspraken gemaakt over de te ontwikkelen bedrijventerreinen. Dit rapport wordt in 2024 afgerond.

Binnenstad
In de binnenstad is in 2023 verder gewerkt aan een herijking van het uitstallingenbeleid. Begin 2024 hopen we deze vast te stellen. Het onderzoek naar de zondagsopenstelling is eind 2023 opgestart en in diezelfde periode heeft er een koopstromenonderzoek plaatsgevonden. Uitkomsten van beide onderzoeken worden begin 2024 verwacht.

Ondernemerschap
Afgelopen jaar hebben we een belronde gemaakt onder ondernemers en zijn de werkbezoeken gecontinueerd. Er is een nieuwsbrief in de maak voor ondernemers en de website is up-to-date.

Regionaal
In Regio Zwolle verband wordt gewerkt aan ruimtelijke economische bouwstenen. Een bureau onderzoekt hoe het huidige economisch profiel van de Regio Zwolle eruit ziet, wat het toekomstbeeld is en in welke richting de economie zou moeten worden gestimuleerd. Deze bouwsteen moet input vormen voor ruimtelijke en economische afwegingen.

2. Recreatie en toerisme
Hattem doet mee aan het Masterplan IJsselvallei, een programma om de recreatiedruk op de Veluwe te verspreiden en toeristische- en natuurontwikkelingen in de IJsselvallei te versterken. De gezamenlijke exploitatie met de gemeente Zwolle van het Kleine Veer is afgelopen jaar gecontinueerd. Het Verenfonds is gestopt met het bijdragen aan exploitatietekorten van recreatieve veren.

In 2023 zijn de voorbereidingen gestart voor het uitrollen van een Veluwe-breed wandelknoop-puntennetwerk; deze wordt in 2024 ook in Hattem uitgerold. Op de toegangswegen naar Hattem staan nieuwe welkomstborden in Veluwe-huisstijl. Op de Bleek staat een nieuw informatiepaneel.

Het afgelopen jaar was het Hanzejaar. Samen met andere Hanzesteden besteedde onze stad aandacht aan onze Hanzegeschiedenis. In Hattem is onder andere een muurschildering gerealiseerd en vonden er diverse evenementen in het kader van de Hanze plaats. Deze evenementen hebben kunnen rekenen op een extra bijdrage vanuit de gemeente.

Wat heeft het gekost

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	2.512	531	711	1.211	-499
Totaal baten	-981	-86	-82	-385	303
Gerealiseerd totaal	**1.530**	**445**	**629**	**826**	**-196**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-745	-2	-47	-104	56
Gerealiseerd resultaat	**785**	**443**	**582**	**722**	**-140**

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Vastgoed	182	272	-90
Recreatie en toerisme	356	330	25
Bouwgrondexploitatie		163	-163
Economie	90	58	32
Straatmarkten	2	2	
Economische ontwikkeling	**629**	**826**	**-196**

Toelichting

- Vastgoed (N)
  - Naast de jaarlijkse dotatie aan de voorziening project 't Veen, vallen de opbrengsten van de gronden lager uit dan begroot (N). Daarentegen zijn voor wat betreft het zakelijk recht (cijnzen en erfpacht) de opbrengsten hoger dan begroot (V).
- Recreatie en toerisme (V)
  - De kosten voor het organiseren van het Hanzejaar 2023 zijn lager uitgevallen dan begroot (V)
- Bouwgrondexploitatie (N)
  - Het te kort in 2023 is ontstaan door de toevoeging aan de ingestelde voorziening vanwege de herziening van de grondexploitatie Woonzorgzone Geldersedijk (N). De oorzaken zijn de gestegen kosten en het later kunnen realiseren van het plan, hierdoor is het verwachte eindresultaat negatief.
- Economie (V)
  - De onderschrijding van het incidentele beschikbare budget komt door de lager uitgaven die zijn gedaan voor uitwerking van de in het bestuursakkoord opgenomen onderwerp 'Zondagopenstelling' (V).

Reserves

Betreft personele inzet en onderzoekkosten voor de uitwerking van het in het Bestuursakkoord opgenomen onderwerp 'Zondagopenstelling'. Dekking van de kosten heeft plaatsgevonden uit de algemene reserve.
De reserve is verder ingezet ter dekking van vooruitbetaalde kosten die buiten de balanstermijn afgeboekt moeten worden. De reserve wordt weer aangezuiverd uit toekomstige opbrengsten uit anterieure overeenkomsten.
Aan de bestemmingsreserve ontwikkeling 't Veen wordt jaarlijks een bedrag gedoteerd voor dekking van toekomstige kapitaallasten gemeentelijke kosten infrastructuur.

2c Fysieke leefomgeving

Bestuursakkoord

We kiezen in Hattem voor de fiets. Hattem is een fietsstad en scoort al hoog op het aantal fietsbewegingen per dag, maar we willen dit verder stimuleren en faciliteren. Hattem kent een goed voorzieningenniveau en door de verbindingen met de directe omgeving en met name Zwolle, zijn veel voorzieningen ruim binnen fietsbereik. Fietsen is een duurzame manier om je te verplaatsen, maar daarnaast legt de fiets een minder grote claim op de openbare ruimte dan andere vervoersmiddelen. We willen samen met onze partners en de raad een fietsplan voor Hattem opstellen. Hierin willen we naast een visie ook een verdere concretisering van onze ambities opnemen over de fietsinfrastructuur, fietsveiligheid, fietsparkeervoorzieningen en de mogelijkheden om aan te sluiten bij (bestaande) fietssnelwegen.

We zetten in op het nog verkeersluwer maken van onze winkelstraten. Om de kwaliteiten van ons centrum nog meer tot z'n recht te kunnen laten komen en een veilig verblijfsklimaat te creëren, zetten we in op het nog verkeersluwer maken van het centrum winkelgebied (de Kruisstraat, de Kerkstraat en de Markt). Voor het laden en lossen stellen we venstertijden vast. Daarnaast gaan we de mogelijkheid onderzoeken om emissievrij te laden en te lossen in de binnenstad. Hierbij zien we de ontwikkeling van een stadshub aan de rand van de binnenstad als een van de mogelijkheden.

We kiezen voor een veilige, consequente en begrijpelijke verkeerssituatie en inrichting. We zetten in op één snelheidsregime binnen de bebouwde kom van 30 km/u. We passen hier de weginrichting waar nodig (verder) op aan. Als vertrekpunt hanteren we het Gemeentelijk Verkeers- en VervoersPlan. De daarin gesignaleerde knelpunten pakken we aan. Om verder in te zetten op de verkeersveiligheid in Hattem willen we verschillende vervoersmiddelen zo min mogelijk met elkaar in conflict laten komen. We zetten als eerste stap daarvoor in op een logische en veilige route voor het vrachtverkeer in Hattem. Het in de praktijk brengen van de Groenstructuurvisie kleurt de inrichting van de openbare ruimte ook en kan versterkend werken op de ruimte en veiligheid voor fietsers en voetgangers.

We zetten ons in voor een hoogwaardige(re) OV-verbinding met Zwolle, Amersfoort en Apeldoorn. Binnen de regio bekijken we hoe een duurzaam, stabiel en hoogwaardig OV netwerk kan worden behouden en uitgebreid. Met de ontwikkeling van de Spoorzone in Zwolle en de ambities om de bereikbaarheid in de regio goed te houden, mobiliteit te verduurzamen en niet alleen te gaan voor meer asfalt, denken we dat de aanleg van een station in Hattem een belangrijke meerwaarde kan hebben op de lange termijn.

We willen het gebruik van de auto in Hattem ook verduurzamen. Hierbij zetten we in op een uitbreiding van de oplaadmogelijkheden in de openbare ruimte en stimuleren we particulieren en bedrijven om dit te doen op eigen terrein. We sluiten hierbij aan op de Integrale Laadvisie die in 2022 is vastgesteld door de gemeenteraad. Daarnaast stimuleren we het gebruik van deelauto's.

Afvalscheiding. We willen samen met de gemeenteraad het systeem van afval scheiden tegen het licht houden. De oprichting van een eigen milieustraat willen we in nauw overleg met alle partijen onderzoeken.

Relevante thema's

Algemeen

Openbare ruimte
In 2021 zijn de verbeter- en onderhoudsplannen riolering, wegen en het uitvoeringsplan GVVP op elkaar afgestemd. Dit heeft onder andere geresulteerd in een aantal kleinere en grotere projecten die zijn opgenomen in het MIP 2023. Een belangrijk deel van de projecten van het MIP zijn ook daadwerkelijk uitgevoerd of daarvan is de voorbereiding inmiddels gestart. Enkele projecten waaronder de reconstructie van het Lageland en omgeving (e.o.) en ook het project reconstructie Rijnstraat e.o. zijn doorgeschoven naar het jaar 2025.

Binnenstad
Samen met onze inwoners maken we een aantrekkelijke en toegankelijke historische binnenstad. Na een uitvoerig participatie- en voorbereidingstraject is vanaf het eerste kwartaal 2021 gestart met de realisatie. Onderdeel van de herinrichting is onder meer het afkoppelen van regenwater van het gemengde riool, het herinrichten van de openbare ruimte, het vervangen van de openbare verlichting en het vernieuwen van straatmeubilair. In de plannen stimuleren en faciliteren we initiatieven in de openbare ruimte om de stad groener te maken, bijvoorbeeld door middel van verticaal groen en geveltuinen.

In 2023 is het overgrote deel van de werkzaamheden in de binnenstad afgerond. Eind 2023 is, na het (grotendeels) gereedkomen van de nieuwbouwappartementen, de 3e Walsteeg inclusief de omvangrijke

openbare fietsenstalling opnieuw ingericht. Wat nog rest is de herinrichting van het plein ter hoogte van de parkeergarage. Besluitvorming hierover wordt verwacht in het eerste kwartaal van 2024.

Met het afronden van de herinrichting ligt er een prachtige openbare ruimte die naadloos aansluit op het historische karakter van de binnenstad. Wij voeren met bewoners en ondernemers het gesprek over hoe de openbare ruimte wordt gebruikt. Uitgangspunt is om het gastgebruik van de openbare ruimte (uitstallingen, terrassen, meubilair, etc.) zo goed mogelijk aan te laten sluiten op de gemaakte kwaliteitsslag bij de herinrichting. Doel is dat de openbare ruimte qua uitstraling en functionaliteit maximaal bijdraagt aan een aantrekkelijke binnenstad.

Herinrichting Stadswallen
In 2023 heeft de herinrichting van de stadswallen rond de binnenstad plaatsgevonden. Met de herinrichting van de stadswallen is aansluiting gezocht bij de kwalitatief hoogwaardige inrichting van de stad. De kwaliteit en de biodiversiteit van het openbaar groen zijn op diverse locaties vergroot en op andere locaties is de historische functie van de stadswallen zichtbaar gemaakt. Daarnaast zijn de wandelpaden rond de stad voorzien van nieuwe verharding en is het vervallen meubilair vervangen voor materiaal dat aansluit bij het straatmeubilair in de stad.

1. Wegbeheer en Verkeer
Herinrichting Dorpsweg/Eijerdijk
Met de aanpak van de Dorpsweg en de Eijerdijk wil de gemeente Hattem de veiligheid en leefbaarheid verbeteren. De Dorpsweg en Eijerdijk zijn in het GVVP aangewezen als erftoegangsweg. Door de straten opnieuw in te richten wil de gemeente de wegen veiliger maken voor alle verkeersdeelnemers en de doorstroming verbeteren. Waar mogelijk komt er ook extra groen in de straten. Het werk aan de Eijerdijk en de Verlengde Parklaan is in het derde kwartaal van 2023 gestart en eind 2023 afgerond. De uitvoering aan de Dorpsweg staat gepland in 2024. De uitvoering van de werkzaamheden is vertraagd vanwege bezwaren tegen de geplande bomenkap.

A50/Hessenweg
Er is een ontwerp opgesteld voor het verbeteren van de kruispunten Hessenweg – A50 – Keizersweg. Het uitvoeren van dit ontwerp vergt goede afstemming met buurgemeenten en Rijkswaterstaat, waarbij ook gezocht wordt naar mogelijkheden voor cofinanciering.

Veenrand/Nieuwstad/Hogenkamp(hofjes)
De uitvoering van de civiele werkzaamheden en het aanplanten van de nieuwe beplanting is in 2023 afgerond.

Openbare verlichting
In 2023 is een groot aantal lichtmasten in Hattem voorzien van ledverlichting. Op dit moment is circa 96% van de lichtmasten voorzien van duurzame ledverlichting. In 2024 zal de laatste hand worden gelegd aan het vervangingsplan van de armaturen waarna 100% van de openbare verlichting is voorzien van ledverlichting.

Gladheidsbestrijding
De gladheidsbestrijding is net als in de winter van 2022/2023 ook voor de winter van 2023/2024 uitbesteed. Uitbesteding voor een langere periode wordt in 2024 verder onderzocht.
Verkeer
Uitvoering en evaluatie van het GVVP
Het Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan (GVVP) is in 2018 vastgesteld. Dat is vervolgens uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma (2019-2023). Door verschillende projecten is uitvoering gegeven aan het GVVP, zo zijn de Hoofdroute (Hessenweg, Vechtstraat en Burg. Bijleveldsingel), een deel van het Roseboomspoor en de Zuiderzeestraatweg in voorgaande jaren al aangepakt. In 2023 is gestart met het project Herinrichting Dorpsweg – Eijerdijk. Daarnaast is er in 2023 een verkeerskundig studie gestart naar de Apeldoornseweg. Met als doel om de verkeersveiligheid te verbeteren, de komgrens te verplaatsen en 50 km/uur in te stellen op de Apeldoornseweg. Ook is gewerkt aan de ontwikkeling van het laadpalennetwerk.

De horizon van het uitvoeringsprogramma GVVP liep tot en met 2023. Om die reden is in 2023 gewerkt aan een evaluatie van het huidige uitvoeringsprogramma waaruit een nieuw uitvoeringsprogramma moet volgen. De bedoeling is om in 2024 een nieuw uitvoerings-programma te hebben voor de komende jaren met daarin nieuwe projecten en opgaven.

Fietsverbindingen
Hattem is een fietsstad. Ook de provincie Gelderland heeft de fietser hoog op de agenda staan. In het bestuursakkoord is een grote ambitie uitgesproken voor de fiets.

De provincie Gelderland heeft een projectleider aangesteld voor het uitvoeren van een verkenning naar een hoogwaardige fietsroute Zwolle – Epe. Het doel van de verkenning is om tot een voorkeurstracé en passende ruimtelijke inpassing van de fietsroute te komen. In dit project trekken we samen met de buurgemeenten en de provincie Gelderland op, waarbij we ook de financiële lasten voor het onderzoek samen dragen.

2. Water

Afvalwater

Het beleids- en beheerplan water en riolering is in december 2020 door de raad vastgesteld. De investeringen zijn afgestemd op de maatregelen en projecten van wegen en verkeer deze zijn verwerkt in het Meerjaren Investeringsprogramma (MIP).
Het afkoppelen van regenwater in de binnenstad is uitgevoerd en de werkzaamheden aan dit project zijn in 2023 nagenoeg afgerond. In 2023 is het traject gestart om te komen tot een Hemelwaterstructuurplan waarin we willen vastleggen welke optie (afvoeren, infiltreren, vasthouden, hergebruiken) het meest geschikt is voor de verschillende deelgebieden in Hattem.

Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie is Hattem aanpassen aan de klimaatverandering. De buien worden heviger waardoor in korte tijd veel neerslag valt. Aan het einde van 2023 hebben we te maken gehad met een lange periode van veel neerslag waardoor het op enkele locaties kwam tot overlast. In 2024 gaan we deze locaties samen met het Waterschap bekijken en waar nodig aanpassingen doorvoeren in het watersysteem.
Gezamenlijk met de andere gemeenten in het gebied van waterschap Vallei en Veluwe is de stresstest uitgevoerd met als resultaat de klimaatatlas (www.klimaatvalleienveluwe.nl).
Met deze atlas als basis zullen risico dialogen worden gevoerd met de belanghebbenden van de wijken, of delen daarvan, waar zich mogelijk problemen voordoen. Met behulp van de bijdragen uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) is een start gemaakt met het aanpakken van 'probleemlocaties wateroverlast tijdens zware buien'. Voor het verbeteren van de wateroverlastlocatie aan de Van Lintelweg 2, is inmiddels DPRA budget toegekend. Ook voor het vergroenen en verduurzamen van de Veldhoeve (Groene Icoon) komt een deel van het budget uit de DPRA gelden. Beide projecten worden in 2024 uitgevoerd.

Het Hitteplan ‘Hitte in Hattem’ is in 2022 opgesteld en in 2023 vastgesteld. Samen met de gemeenten die aangesloten zijn bij Regionale Energieloket (REL), is een financiële regeling opgezet voor het stimuleren van bewoners en bedrijven om klimaat adaptieve maatregelen te nemen, zoals het aanleggen van meer groen of door water langer vast te houden. Deze regeling loopt tot en met 31 december 2024.

Wateroverlast Van Lintelweg

In 2023 zijn de voorbereidende werkzaamheden afgerond. In 2024 wordt het project aanbesteed en worden de werkzaamheden uitgevoerd om de Van Lintelweg klimaat adaptief in te richten. Zo zullen er infiltratiekratten worden toegepast om regenwater op te slaan en te laten infiltreren in de grond. Naast dat dit help het wateroverlast probleem op te lossen zorgt het ook voor aanvulling van het grondwater in droge tijden.

Herinrichting Veldhoeve (Groene Icoon)

Met de herinrichting van de Veldhoeve maken we van een stenen plein een groene parkachtige omgeving. Tijdens het ontwerp van dit groene icoon is er voor gekozen de verbinding tussen groen en water te leggen door de openbare ruimte te voorzien van een natte dooradering in de vorm van wadi’s. In deze wadi’s krijgt de gevallen neerslag de tijd om te infiltreren in de grond. Het overschot aan regenwater wordt via de aan elkaar gekoppelde wadi’s afgevoerd naar het oppervlaktewater.
Naast het tegengaan van verdroging door het infiltreren van neerslag in de grond draagt de vergroening van het plein mee aan het verbeteren van de leefomgeving door het wegnemen van een groot deel van de hittestress.
In 2023 is het ontwerp van de landschapsarchitect vertaald naar een civieltechnisch ontwerp. In het eerste kwartaal van 2024 wordt de voorbereidingsfase afgerond en gaan we over tot aanbesteding en uitvoering van het project.

3. Groen, Natuur en Landschap

Groenvisie

In 2021 is nieuw groenbeleid vastgesteld in de Groenvisie. De implementatie hiervan is uitgewerkt in het uitvoeringsplan groen. De maatregelen uit dit plan worden gefaseerd over meerdere jaren uitgevoerd. De uitvoering loopt iets achter op schema. Als gevolg van beperkte capaciteit en budget schuiven een aantal maatregelen door naar de komende jaren.

Er is een start gemaakt met de voorbereidingen voor een gemeentebrede inventarisatie en inspectie van de kwaliteit van het groen en de bomen. De resultaten hiervan zullen de basis gaan vormen voor de nog nieuw

vast te leggen bomenlijst en kansenkaart biodiversiteit. Daarnaast is de APV eind 2023 gewijzigd, zodat vanaf 2024 voor het kappen van een boom een kapvergunning is vereist.

Daarnaast is verder gegaan met de uitvoering van locatie specifieke maatregelen. Waar dat kan gebeurt dit in het kader van integrale uitvoering in combinatie met projecten uit het MIP: In 2023 is in de projecten aan de Veenrand, Hogenkamp, Nieuwstad, Stadswallen, De Dommel, Veenschouw en Eijerdijk het groen opnieuw aangelegd en (zo goed als) afgerond. Maatregelen aan de Dorpsweg zijn ondergebracht in het project Dorpsweg dat nog loopt. Het onderhoud van 2 van de 3 rotondes (Zuiderzeestraatweg/ Hilsdijk en Gelderedijk/burgemeester Bijleveldsingel) is inmiddels geadopteerd door ondernemers uit Hattem.

4. Afval

Huishoudelijk afval: inzameling, verwerking en recycling van grondstoffen

Analyse

De analyses van de voorgaande jaren vinden plaats in de loop van het daaropvolgende jaar. Dit heeft te maken met de vermarkting en verwerking van de grondstoffen. Hieronder zijn de analyses van de resultaten over 2022 verwerkt, gevolgd door acties die plaatsvonden in 2023.

Inzamelen van grondstoffen

Schonere grondstoffen kunnen beter gerecycled worden en leveren mede daardoor ook meer geld op.

In 2023 is de Afvalstoffenverordening 2023 door uw raad vastgesteld. In deze verordening is er een grote wijziging geweest met betrekking tot het inzamelen van ongeadresseerd reclamedrukwerk. Wij verwachten dat dit de komende jaren effect zal hebben op de hoeveelheid restafval en vervuild papier (plastic om de folders).

In Hattem wordt het afval relatief goed gescheiden. In 2022 werd er gemiddeld 49 kilogram restafval per persoon aangeboden, 1 kg meer dan in 2021. Het scheidingspercentage lag in 2021 op 84%. Er werd in 2022 minder gescheiden grondstoffen ingezameld. Er viel ook winst te behalen op groente-, fruit-, en tuinafval dat in 2021 24% van het restafval vulde. Uit een analyse van het restafval bleek dat in 2022 nog 11% van het restafval uit groente en fruit bestond. Voor inwoners zonder tuin zijn er in 2023 containers geplaatst om groente-, fruit en etensresten apart in te kunnen zamelen. Hier wordt compost en biogas van gemaakt. Compost wordt gebruikt om de bodem te verbeteren. Ook wordt er biogas (groen gas) gemaakt van het ingezamelde GFT.

Mening van bewoners

Het is interessant om te zien dat de beweegreden om het afval te scheiden een verandering doormaakt. Niet alleen in Hattem, maar ook ROVA-breed. Waar geld eerder een motivator was om grondstoffen te scheiden, geeft nu 41% van de respondenten uit Hattem aan dat zij dit doen om het milieu te helpen.

E-wasterace

De e-wasterace in 2023 was wederom een succes. De St. Andreasschool deed mee. Samen met de andere scholen hebben zij maar liefst 18.165 apparaten ingezameld, 25 apparaten op marktplaats gezet en zijn zij 16 keer in de media verschenen.

Afval openbare ruimte / zwerfafval

Zwerfvuilvrijwilligers

In 2023 hebben meer dan 80 vrijwilligers geholpen met het schoon maken en houden van Hattem. Hiervoor gebruikten zij de applicatie 'helemaal groen', waarmee de vrijwilligers kunnen zien waar onlangs nog iemand gelopen heeft en daardoor een nieuwe route kunnen uitkiezen die misschien minder schoon is.

Er is een zwerfvuilvergoeding beschikbaar gesteld waarmee nieuwe grijpers besteld zijn. Waaronder ook nieuwe voor kinderen in de vorm van een haai of krokodil. Zo houden wij samen Hattem schoon!

Door de grote inzet van vrijwilligers hebben we een hoger kwaliteitsniveau gerealiseerd als het gaat om zwerfvuil.

5. Speelvoorzieningen

Speelbeleidsplan uitgevoerd door externe partij Speelplan B.V.

Het huidige speelbeleid van de gemeente Hattem is aan herijking toe en er is behoefte aan een duidelijk uitvoeringsplan, gekoppeld aan een begroting voor de komende jaren.
Dit moet bereikt worden in een gefaseerde aanpak waarbij in 2023 is gestart met een brede inventarisatie van de huidige situatie in Hattem. Bureau Speelplan heeft hiervoor een onderzoek uitgevoerd bestaande uit een

speel- en beweegscan, wijkwandelingen met basisschoolleerlingen en gesprekken met speeltuinverenigingen en jongeren.

De speel- en beweegscan is uitgevoerd bij de openbare plekken en voorzieningen voor spelen en bewegen. Per fiets is een rondgang gedaan langs speel- en sportplekken en andere relevante locaties. Met als doel om de huidige bespeelbaarheid van de openbare ruimte in kaart te brengen. Er is gekeken naar de kwaliteit van formeel aangewezen speel- en sportplekken die in het beheersysteem staan. Naast formele speelruimte, wordt ook gekeken naar de informele speelruimte; de mogelijkheden om te kunnen spelen op straat, of in het groen. Op deze wijze is de openbare speelruimte als geheel meegenomen in het onderzoek.

Naast het geven van een kwaliteitsoordeel, dient het onderzoek ook om de speelruimte te kwantificeren; Hoeveel speelplekken zijn er? Hoe liggen ze verdeeld over de wijken? Welke functies hebben de speelplekken en op welke doelgroep richten deze zich? De resultaten en bevindingen van het veldonderzoek zijn per plek terug te vinden in het onderzoeksrapport. Per wijk zijn de resultaten verwerkt in speelruimtekaarten.

In het laatste kwartaal van 2023 is gestart met het schrijven van het beleidsplan inclusief uitvoeringsplan. In december 2023 zijn er gesprekken geweest met stakeholders (zowel intern als extern) om zo alle beleidsvelden te betrekken in het nieuw te schrijven beleidsplan. In het eerste kwartaal van 2024 zal gestart worden met het schrijven van het beleidsplan.

6. Begraafplaats

Ruimen graven

Om de begraafcapaciteit in de toekomst te borgen, is er gestart met het ruimen van graven op de begraafplaats aan de Kerkhofdijk te Hattem.
In het laatste kwartaal van 2023 zijn er 12 graven geruimd waar reeds afstand van gedaan was. Als vervolg op deze eerste ruiming wordt in het laatste kwartaal van 2024 gestart met de ruiming van circa 50 graven waar actief afstand van gedaan is.

Sterretjesveld

In 2023 is het sterretjesveld gerealiseerd. Dit aparte gedeelte op de begraafplaats is bestemd voor stilgeboren kinderen. We hebben het aantal kindergraven teruggebracht van 29 naar 18 graven om ruimte te creëren voor deze graven.

Baten begraafplaats

In 2023 hebben er minder begrafenissen plaats gevonden dan in de begroting voorzien was. Hierdoor zijn er minder baten op de begraafplaats binnengekomen. In de najaarsnota 2023 zijn de baten reeds met € 25.000 afgeraamd. Ook zijn er minder grafrechten verlengd dan verwacht. Deze inkomsten zijn ook in de najaarsnota afgeraamd met € 40.000.

Wat heeft het gekost

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	4.683	5.134	5.848	5.850	-2
Totaal baten	-447	-626	-691	-400	-291
Gerealiseerd totaal	**4.236**	**4.508**	**5.157**	**5.450**	**-293**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-2	17	-904	-948	44
Gerealiseerd resultaat	**4.234**	**4.525**	**4.253**	**4.502**	**-249**

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Wegen	1.481	1.546	-66
Gladheidsbestrijding	56	76	-20
Verlichting	192	215	-23
Verkeer en openbaar vervoer	247	329	-82
Parkeren	89	87	3
Groen, natuur en landschap	852	1.100	-248
Speelvoorzieningen	92	80	11
Afval	1.181	1.108	73
Water	889	898	-10
Begraafplaats	79	8	71
Onderhoud stortplaats		2	-3
Fysieke leefomgeving	**5.157**	**5.450**	**-293**

Toelichting

- Wegen (N)
  - Betreft het planmatig groot onderhoud aan de verharding van de wegen (N).
- Gladheidbestrijding (N)
  - De overschrijding wordt veroorzaakt door de aanschaf van een nieuwe gladheid meldsysteem.
- Verlichting (N)
  - Afgelopen jaar zijn een aantal extra lichtmasten vervangen die niet voorzien waren. Dit in verband met een verminderde technische staat. Daarnaast zijn er aanvullende werkzaamheden aan led armaturen in de binnenstad uitgevoerd om meldingen betreffende lichthinder te verhelpen.
- Verkeer en openbaar vervoer (N)
  - Door inhuur van externe verkeerskundigen op een vacatureplaats zijn deze kosten gestegen.
- Groen, natuur en landschap (N)
  De overschrijding wordt veroorzaakt door de tijdelijke inhuur van een groenbeheerder op een vacatureplaats en voor de uitvoering van het groenonderhoud van voorman(en) en extra onderhoudsploeg(en).
- Speelvoorzieningen (V)
  - De kosten voor het inhuren van een extern bureau – voor het schrijven van het speel-beleidsplan is lager uitgevallen dan in eerste instantie werd begroot. Daarnaast zijn de materialen voor het vervangen van onderdelen duurder geworden, echter heeft de gemeente Hattem meermaals korting ontvangen waardoor zijn de kosten lager uitgevallen.
- Afval (V)
  - Het positieve resultaat ontstaat omdat de voorlopige eindafrekening van de ROVA nog niet is ontvangen. Het resultaat zal worden toegevoegd aan de voorziening.
- Begraafplaats (V)
  - Er hebben minder begrafenissen/bijzettingen plaatsgevonden dan verwacht. Hierdoor zijn de kosten lager uitgevallen.

Reserves

Betreft een bijdrage uit de algemene reserve als gevolg van de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2022 ten behoeve van de bijdrage aan de afslag A28.
In 2023 is de reserve aansluiting A28 gevormd vanuit het rekeningresultaat 2022 en het bij de Voorjaarsnota genomen besluit om de reserve aan te zuiveren van de algemene reserve. In 2023 is driekwart van de betalingsverplichting voldaan. Dekking is gerealiseerd uit de reserve aansluiting A28.
Van een tweetal investeringen met een economisch nut (toegangspoort begraafplaats en ondergrondse afvalopslag) zijn de kapitaallasten onttrokken aan de reserve dekking kapitaallasten.
De egalisatiereserve afvalstoffenheffing is ingezet voor een 100% kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing 2023.
Op grond van de voorschriften uit het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten is een voorziening afvalstoffenheffing gevormd. De voorziening is gevoed vanuit de reserve afvalstoffenheffing.

2.3 Programma 3 - Besturen en organiseren

2.3.1 Inleiding

Programma 3 bevat die randvoorwaarden die de gemeente in staat stelt om de gewenste resultaten uit programma's 1 en 2 te realiseren, zoals besturen en netwerken, dienstverlening, financiën en gemeentelijke organisatie. Zoals al eerder genoemd veranderen de samenleving en de rol van de overheid en inwoners. Dat vraagt om nieuwe en andere aanpakken, rollen, taken en verantwoordelijkheden. Dat betekent ook het nodige voor de manier waarop de gemeente Hattem bestuurt en voor de ambtelijke organisatie. Op een open en gelijkwaardige manier werken we samen met partners en belanghebbenden in de stad.

2.3.2 Ambitie

Dialogen met Hattem!
We willen in partnerschap met de Hattemers, maatschappelijke organisaties, ondernemers en de gehele gemeenteraad werken aan de koers voor een duurzaam, toekomstbestendig en betekenisvol zelfstandig Hattem. We staan open voor initiatieven en ideeën vanuit de Hattemse samenleving die daar aan bijdragen. We hopen dat de agenda voortdurend verrijkt wordt met nieuwe onderwerpen en initiatieven. Daarbij moeten we natuurlijk wel steeds bekijken hoe we ook de randvoorwaarden realiseren om met onderwerpen en initiatieven aan de slag te gaan. We zullen keuzes moeten maken in wat we oppakken en daarin ook prioriteren. In dialoog met de gemeenteraad zien we onderwerpen die we de komende vier jaar gezamenlijk zouden willen oppakken, met daarbij de open uitnodiging omde koers en de agenda van de stad te verrijken.

Investeren in Hattem!
Hattem staat voor grote maatschappelijke opgaves met beperkte financiële middelen. Dit vraagt om scherpe financiële keuzes die de onderlinge solidariteit niet op de proef stellen. Het vorige college heeft in aanvulling op de rijksmaatregelen met een zestal steunpakketten de negatieve effecten van corona zoveel mogelijk bestreden, maar de coronajaren hebben natuurlijk wel hun weerslag gehad op onze gemeenschap. De inflatie en prijsstijgingen vragen onze aandacht, net als de klimaatcrisis, het woningtekort, de personeelstekorten en de stikstofproblematiek. De rol van de gemeente bij de oplossing van deze crises is vaak beperkt, maar wij willen wel kijken hoe wij vanuit onze rol en mogelijkheden op een toekomstbestendige wijze met de Hattemers aan de slag kunnen voor Hattem.

We voorzien incidentele investeringsruimte, wat vertrouwen geeft om onze ambities en plannen tot uitvoer te brengen. Het tempo van onze ambities stemmen we af op de financiële mogelijkheden. We investeren in de opgaven waar onze ondersteuning het meeste maatschappelijke meerwaarde heeft en het grootste verschil kan maken. We communiceren de financiële cijfers compact, in begrijpelijke taal en overzichtelijk.

We willen in kunnen blijven spelen op de actualiteit en meebewegen op de energie van de samenleving. Daarom willen we kansrijke initiatieven helpen in de opstartfase, maar we gaan initiatieven niet overnemen en gaan geen structurele verplichtingen aan. We willen jaarlijks met de raad bespreken welke speerpunten toegevoegd moeten worden aan de agenda en deze speerpunten daarna opnemen in de begroting.

We beseffen ons dat we een manier van werken voorstaan die meer vraagt van raad, college, organisatie en inwoners, ondernemers en instellingen. We willen het nog meer samen doen en sneller kunnen schakelen. Dat zal extra capaciteit en (proces)geld vragen op onderdelen.

2.3.3 Programmabrede Thema's

2.3.4 Financieel

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	6.014	4.327	5.316	5.479	-163
Totaal baten	-29.466	-27.449	-31.566	-31.860	294
Gerealiseerd totaal	**-23.452**	**-23.122**	**-26.251**	**-26.381**	**131**
Gebruik onvoorzien		222	2		2
Verrekening met reserves	-207	-124	-124	-118	-6
Exploitatie resultaat	348	263	38	618	-580
Gerealiseerd resultaat	**-23.311**	**-22.761**	**-26.335**	**-25.881**	**-454**

2.3.5 Deelprogramma's

3a Netwerken en besturen

Bestuursakkoord

Bestuur
Nieuwe vormen van democratie: we willen samen met de gemeenteraad komen tot nieuwe vormen van democratie waarbij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties actiever worden betrokken bij besluitvorming, beleid en uitvoering van plannen. We wensen een meer inclusieve democratie waarbij ruimte is voor initiatief en tegenspraak, waarbij we handelen vanuit de menselijke maat en een gezamenlijk toekomstbeeld van Hattem.

We willen kinderen en jongeren een heldere stem geven wanneer we besluiten over de toekomst van Hattem. Met alle partijen in de gemeenteraad willen we onderzoeken hoe we hier vorm aan kunnen geven.

We willen in overleg met de gemeenteraad komen tot een alternatieve viering van Oud & Nieuw. We voeren de dialoog met elkaar over hoe we willen omgaan met het afsteken van vuurwerk in Hattem tijdens de jaarwisseling.

Initiatieven als pumptrack (bewegen) en graffiti (cultuur) bespreken op kansrijkheid en bijdrage aan toekomstbestendig Hattem en mogelijke rol van de gemeente daarbij.

Samenwerking
We benutten de kansen die (regionale) samenwerking biedt om de realisatie van onze bovenlokale opgaven bereikbaar te maken. Dat gaat niet alleen over het pakken van kansen op cofinanciering, maar ook over het langs regionale weg werken aan zaken die lokaal effect hebben voor onze inwoners.

Relevante thema's

1. Bestuur
Raad
Deze raadsperiode staan participatie met onze inwoners en samenwerking binnen de raad en tussen de raad en het college structureel op de agenda. De raad wil de betrokkenheid van inwoners bij de lokale politiek vergroten en wil verschillende activiteiten ontplooien en instrumenten inzetten om dit te bereiken. Een ingestelde werkgroep ‘Participatie’ gaat hiermee aan de slag.Ook is een werkgroep ‘Raadscommunicatie’ ingesteld die zich bezig houdt met de communicatie in de breedste zin van het woord. Het doel is om de zichtbaar- en kenbaarheid van de raad en zijn leden bij de inwoners van Hattem te vergroten en de betrokkenheid van de Hattemers en de in Hattem gevestigde bedrijven bij het werk van de gemeenteraad te vergroten. Tenslotte is de raad ook aan het kijken naar mogelijke verbeteringen van zijn eigen werkwijze. Zo zijn eind 2023 wijzigingen doorgevoerd om meer informatie via de website te ontsluiten en die informatie ook meer gestructureerd te ontsluiten.

Vanaf 2023 beschikt de raadzaal van Hattem over een cameravolgsysteem waardoor de gemeente via de eigen website vergaderingen van de raad en raadscommissies kan streamen, archiveren en beschikbaar kan maken heeft als naslagwerk. Deze uitzendingen worden achteraf ook van automatische ondertiteling voorzien. De lokale omroep RTV Hattem blijft voor de gemeente de uitzendingen op televisie verzorgen.

2. Integrale veiligheid
Integrale veiligheid
Het Integraal Veiligheidsplan Veluwe Noord 2020-2023 loopt af. In 2023 is gestart met de voorbereidingen voor het Integraal Veiligheidsplan 2024-2027. Voor de zomer 2023 is een prioriteitenvoorstel voorgelegd aan de raad. Hieruit zijn 3 speerpunten gekomen die in het IVP worden uitgewerkt: Jeugd, Ondermijning en Digitale Veiligheid. In het eerste kwartaal van 2024 is het IVP 2024-2027 vastgesteld.

In het afgelopen jaar is een bijeenkomst georganiseerd voor de raad over het thema Mensenhandel. Verder hebben we in Hattem voor de gehele regio een miniconferentie over Jonge Aanwas in de criminaliteit georganiseerd. De combinatie van sprekers en ervaringsdeskundigen is positief ontvangen. We bekijken dan ook de mogelijkheden om hier in 2024 een vervolg aan te geven.
In 2024 zetten we een vervolg voort op de pilot voor het datagedreven werken. In Noord Oost Gelderland wordt er op verschillende wijzen geëxperimenteerd met systemen die datagedreven werken ondersteunen. Namens Veluwe Noord hebben Oldebroek en Hattem een subsidie ontvangen vanuit het RIEC om deze vervolg pilot vorm te geven. In Veluwe Noord en Noord Oost Gelderland worden de resultaten van de pilots met elkaar gedeeld om zo te kijken op welke wijze datagedreven werken structureel kan worden ingezet.

De opvang van Oekraïense vluchtelingen heeft ook in 2023 een forse inspanning gevraagd van de organisatie. We hadden dat niet kunnen doen zonder de hulp en ondersteuning van maatschappelijke organisaties en vrijwilligers uit Hattem. In een aparte paragraaf wordt nader ingegaan op de werkzaamheden rondom deze crisis.

Crisisbeheersing
Afgelopen jaar is er in de gemeente één incident geweest wat opgeschaald is naar GRIP 1 (betrof vreemde lucht vanuit Het Kleine Veer).
Verder zijn er voor bijna al de collega's die een rol binnen de crisisbeheersing trainingen aangeboden, afhankelijk van de training wordt deze digitaal of fysiek gegeven.

3. Samenwerking
Kop van de Veluwe
In 2023 is de Samenwerkingsagenda Kop van de Veluwe afgerond. De colleges van de 5 gemeenten, provincie Gelderland en waterschap Vallei en Veluwe hebben ingestemd met de agenda, waarna deze ter vaststelling is aangeboden aan de gemeenteraden van Elburg, Hattem, Heerde, Oldebroek en Nunspeet. Met uitzondering van laatstgenoemde hebben de gemeenteraden de Samenwerkings-agenda vastgesteld. Het jaar 2024 staat dan ook in het teken van starten met de uitvoering en het verder opbouwen van deze jonge samenwerking.
De gemeente Hattem heeft de afgelopen jaren als kassier gefunctioneerd voor de Kop van de Veluwe. In 2023 zijn er meer kosten gemaakt dan begroot. Dit heeft te maken met de continuering van de inzet van een programmamanager, welke voorheen door de provincie beschikbaar is gesteld. Deze kosten zijn doorberekend aan de deelnemende gemeenten. Aan de inkomstenkant is er dus ook een stijging te zien. Vanaf 2024 neemt de gemeente Oldebroek de kassiersfunctie over.

Regio Zwolle
In 2023 heeft de Regio Zwolle een nieuwe meerjarige agenda opgesteld, welke door uw raad is aangenomen. Het afgelopen jaar stond in het teken van heroriënteren en organiseren van de samenwerking in de Regio Zwolle. Bij een nieuwe inhoudelijke agenda hoort ook een herziene governance en daar is hard aan gewerkt. De Regio Zwolle heeft daarnaast een aanvraag voor RegioDeal 5e tranche ingediend, daarover hopen we begin 2024 meer te horen. In Kop van de Veluwe verband heeft Hattem aandacht gevraagd voor het programma Vitale kernen, welke momenteel vorm krijgt. De bijdrage voor de Regio Zwolle is in 2023 ongewijzigd en per 2024 conform vastgestelde tarieven.

Participatie
Er is gewerkt aan de visie op participatie samen met de Raadswerkgroep Participatie.
De werkgroep participatie is vijf keer bijeengekomen. In deze overleggen is duidelijke geworden dat de participatiecode een update nodig had. Dit is gedaan. Daarnaast vindt participatie plaats binnen lopende projecten, waarbij de code weer de richtlijn moet worden. Participatie vindt zowel online als offline plaats.

Wat heeft het gekost

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	3.165	2.738	2.799	3.399	-600
Totaal baten	-625	-267	-254	-678	424
Gerealiseerd totaal	**2.540**	**2.471**	**2.545**	**2.721**	**-176**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-123	-124	-124	-109	-15
Gerealiseerd resultaat	**2.417**	**2.347**	**2.421**	**2.612**	**-191**

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Externe betrekkingen	151	136	15
Raad en commissies	594	722	-128
Integrale veiligheid	870	851	19
Burgemeester en Wethouders	790	833	-43
Verkiezingen	67	73	-6
Externe betrekkingen H2O			
Bestuursondersteuning	23	59	-36
Rampenbestrijding	50	47	2
Besturen en netwerken	**2.545**	**2.721**	**-176**

Toelichting

- Externe betrekkingen (V)
  - Het voordeel betreft de door de gemeente Hattem doorbelaste overheadkosten aan de Regiogemeenten in het kader van het project Noord Veluwe Bereikbaar
- Raad en commissie (N)
  - De vacature ontstaan door het vertrek van de griffier is de laatste maanden van 2023 ingevuld door externe inhuur (N)
  - Ingaande 2023 zijn de vergoedingen voor de commissieleden op dit beleidsveld verantwoord en is het presentiegeld omgezet naar een vrijwilligersvergoeding (N)
  - De jaarrekeningcontrole 2022 heeft als gevolg van een intern onderzoek en afwikkeling van het zwembaddossier aanvullende werkzaamheden van de accountant gevraagd (N)
- Integrale veiligheid (V)
  - Betreft ontvangen vergoedingen voor de organisatie van de conferentie over jonge aanwas in de criminaliteit
- Burgemeester en wethouders (N)
  - De prognose die ten grondslag ligt aan de uit te keren wethouderpensioenen is aanleiding om de dotatie aan de hiervoor gevormde voorziening te verhogen (N)
- Bestuursondersteuning (N)
  - Het representatie budget en het budget voor opleiding, vorming en training zijn ontoereikend. Inmiddels is dit in de begroting van 2024 aangepast.

Reserves

Met de algemene reserve zijn verrekend:

- de kosten voortvloeiende uit de bestuursondersteuning in de vorm van de 'motie advertentiekosten'
- de wachtgeldvergoedingen van de wethouders en de frictiekosten van oud personeel.

3b Dienstverlening

Bestuursakkoord

We werken aan een toekomstbestendig stadhuis. We gaan investeren in het Stadhuis als plek voor dienstverlening en ontmoeting voor onze inwoners.

Relevante thema's

1. Dienstverlening

Huisvesting

De afgelopen twee jaar is de Raad door middel van themabijeenkomsten betrokken bij de uitwerking van het voorstel over de toekomstbestendige huisvesting. De bijeenkomsten hadden als doel de raad tussentijds te informeren over de uitkomsten van de onderzoeken en op inhoudelijke thema's (zoals duurzaamheid) input te krijgen voor de verdere uitwerking.
Inmiddels hebben wij een bestuursopdracht opgesteld waarin de inhoud/scope van de opdracht is beschreven en het verdere besluitvormingsproces is toegelicht. De bestuursopdracht is begin 2024 door uw raad vastgesteld. Het integrale voorstel wordt in het voorjaar aan de raad aangeboden.

Ontwikkeling KCC

De ontwikkeling naar een light klantcontactcentrum (KCC) heeft het afgelopen jaar vanwege capaciteit beperkt vervolg gekregen. De ambitie blijft om per keten een keuze te maken welke producten en informatie vanuit een KCC kan worden vertrekt en welke vanuit vakspecialistische teams moeten worden aangeboden.

De positionering van het KCC zal projectmatig worden opgepakt. In de voorbereiding van deze opdracht zal de centrale telefonie worden gecentraliseerd en gesplitst van de centrale baliefunctie. Het betreft een tijdelijke oplossing in afwachting van een structurele oplossing voor de herinrichting van het stadhuis.

Digitale ontwikkelingen

We zijn gestart met de inrichting van het nieuwe zaaksysteem. Hiermee is het sinds medio 2023 mogelijk terugbelnotities beter te monitoren. Daarnaast zal per domein in kaart worden gebracht voor welke producten en diensten de inwoner digitaal de status van een aanvraag kan volgen.

Telefonische bereikbaarheid

Het optimaliseren van de telefonische bereikbaarheid, heeft afgelopen jaar vanwege beperkte capaciteit beperkt vervolg kunnen krijgen. Met de invoering van het nieuwe zaaksysteem kunnen terugbelnotities beter gevolgd worden. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt met de leverancier van de telefooncentrale waardoor technische storingen sterk zijn afgenomen. Het interne verbetertraject is verplaats naar de eerste helft van het nieuwe jaar.

Single Digital Gateway

De Single Digital Gateway (SDG) geeft inwoners en ondernemers toegang tot digitale overheidsdienstverlening in de Europese Unie. Dat gebeurt met het portaal (gateway) Your Europe. Deze centrale toegangspoort verwijst gebruikers door naar de juiste websites in de verschillende lidstaten. Via Your Europe kunnen inwoners en ondernemers op een eenvoudige manier betrouwbare informatie vinden over overheidsdiensten, -producten en -procedures in Europa. Alle producten en diensten van de gemeente Hattem zijn via dit portaal ontsloten.

Gebruik nieuwe zaaksysteem

Veel van onze producten en diensten bieden we aan via webformulieren. Daarnaast wordt het aanbod van webformulieren uitgebreid wanneer er nieuwe producten of diensten bijkomen. Denk bijvoorbeeld aan 'Nadeelcompensatie aanvragen' en 'Verkennen initiatief'. Met de komst van het nieuwe zaaksysteem Djuma zijn er 13 webformulieren van de website overgezet naar Djuma. Deze formulieren zijn in H2O-verband afgestemd, met uniformiteit, en toegankelijkheid en leesbaarheid als uitgangspunt.

Digitale toegankelijkheid

We zijn continu bezig om de digitale toegankelijkheid van onze websites te verbeteren. Zo laten we iedere 2 jaar een toegankelijkheidsinspectie uitvoeren voor onze hoofdwebsite www.hattem.nl en onze subwebsite (dit zijn websites die in hetzelfde CMS staan) www.hulpwijzerhattem.nl. Op die manier monitoren we de digitale toegankelijkheid van onze websites en kunnen we gericht verbeteringen doorvoeren. Onze hoofdwebsite en subwebsites zijn digitaal toegankelijk op de PDF-bestanden na. Daarnaast is de gemeente (mede)verantwoordelijk voor externe websites en websites van samenwerkingsverbanden. Voor deze websites zijn inmiddels maatregelen doorgevoerd, de komende periode krijgt dat een vervolg. Digitale toegankelijkheid is gebord in het websitebeleid H2O.

Content gemeentelijke websites
De content op www.hattem.nl en www.hulpwijzerhattem.nl is in 2023 herschreven. Er is aandacht besteed aan de toegankelijkheid, leesbaarheid, actualiteit en relevantie van de content. De content is geschreven op leesniveau B1. We spreken bezoekers van de websites aan met je/jij.

Veilige online omgeving
Onze websites bieden een veilige omgeving voor het afnemen van producten en diensten. We voldoen aan moderne internetstandaarden, gebruiken de landelijke standaard voor DigiD en in 2023 is, net als elk jaar, een ICT-Beveilingsassessment DigiD uitgevoerd.

Wat heeft het gekost

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	240	260	260	242	17
Totaal baten	-170	-172	-172	-293	121
Gerealiseerd totaal	**71**	**88**	**88**	**-51**	**138**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves					
Gerealiseerd resultaat	**71**	**88**	**88**	**-51**	**138**

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Burgerzaken	88	-51	138
Dienstverlening	**88**	**-51**	**138**

Toelichting
- Burgerzaken (V)
  - Verantwoord zijn de legesopbrengsten MOOR (Meldpunt Opbrekingen Openbare Ruimte) voor werkzaamheden rondom kabels en leidingen

Reserves
In 2023 hebben op het deelprogramma 'dienstverlening' geen verrekeningen met reserves plaatsgevonden.

3c Financiën

Bestuursakkoord

We geven een vervolg aan het zero-based begroten wat onder het vorige college is gestart. Dat vergroot de transparantie van hoe we onze middelen inzetten en zo kunnen we sneller schakelen.

We willen meer sparen en minder lenen om zo te werken aan de toekomst-bestendigheid van onze financiën en de reserves op peil te brengen.

We streven naar in relatieve zin gelijkblijvende woonlasten voor onze inwoners.

De nieuwe tarieven voor de toeristenbelasting bepalen we na afstemming met de raad en de ondernemers en willen we meerjarig vastzetten qua basisbedrag.

Relevante thema's

1. Financiën
Financieel Beleid
Rechtmatigheidsverantwoording
Vanaf het boekjaar 2023 neemt het college een rechtmatigheidsverantwoording op in de jaarrekening. Deze verantwoording is een standaardmodel dat bij wet is vastgelegd en geeft inzicht in hoeverre de gemeente rechtmatig heeft gehandeld. Waar de accountant voorheen een oordeel vormde over de getrouwheid én rechtmatigheid van de jaarverslaggeving, beperkt de accountant zich met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording uitsluitend over het getrouwe beeld van de jaarrekening, en toetst daarbij ook of de rechtmatigheidsverantwoording dat is.
Als gevolg van de verschuiving van de verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheids-verantwoording naar het college is het financieel beleid van de gemeente geactualiseerd.
Dit betekent dat, gelet op de artikelen 212 en 213 van de Gemeentewet, de aan de rechtmatigheid gerelateerde verordeningen en richtlijnen door de raad in de vergadering van 30 oktober 2023 zijn behandeld en vastgesteld.
Het betreft:

- Controleverordening gemeente Hattem 2023
- Financiële verordening gemeente Hattem 2023
- Normenkader gemeente Hattem 2023
- Nota Misbruik en Oneigenlijk (M&O) gemeente Hattem 2023
- Nota Rechtmatigheidsverantwoording (RMV) gemeente Hattem 2023

De Financiële verordening gemeente Hattem 2019 en de Controleverordening gemeente Hattem 2010 zijn per 1 januari 2023 ingetrokken.

De Rechtmatigheidsverantwoording is in de jaarrekening opgenomen onder de overzichten en in het jaarverslag nader toegelicht in de Paragraaf Bedrijfsvoering.

Reserve positie en weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen van de gemeente wordt uitgedrukt in een ratio. Bij de beoordeling van de ratio wordt gebruik gemaakt van een waarderingstabel die in samenwerking tussen het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en de Universiteit Twente is opgesteld. Het uitgangspunt is dat de ratio hoger of gelijk moet zijn aan 1,4. Dit betekent dat het weerstandsvermogen als voldoende wordt gecategoriseerd en voldoende is om de gevolgen van risico’s op te kunnen vangen.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van deze rekening is de weerstandsratio berekend op 1,85. De begroting 2023 presenteerde een ratio van 1,75. Beide meetgegevens geven aan dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is.
Ons uitgangspunt 'een krachtig en stabiel financieel beleid' dat gericht is op een blijvend en structureel evenwicht tussen inkomsten en uitgaven en de ambitie om een robuuste reservepositie te hebben, maakt dat we de ontwikkeling van de weerstandsratio continu monitoren. De voorliggende jaarrekening bevat een beoordeling van de onderlinge verhouding van de voorgeschreven kengetallen in relatie tot onze financiële positie.

In het onderstaande overzicht is de ontwikkeling van de reservepositie over de afgelopen jaren weergegeven:

(€ x 1.000)								
Reservepositie (stand 1/1)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**Fout-herstel**	**2023**	**2024**
Algemene reserves	6.435	6.754	6.819	6.640	7.174	-962	6.385	4.987
Bestemmingsreserves	2.367	2.797	1.972	2.115	2.402		2.429	2.553
Bestemmingsreserves (beklemd)	892	842	796	750	704		652	606
Voorzieningen	2.143	2.249	1.918	1.833	1.691		2.966	3.477
Saldo van baten en lasten	1.483	-225	232	928	189		348	618
Totaal reserves en voorz.	**13.320**	**12.417**	**11.737**	**12.266**	**12.160**	**-962**	**12.780**	**12.241**

Aan de reserves is ten behoeve van de exploitatie over 2023 per saldo een bedrag van € 1.668.000 onttrokken. Te weten aan:

(€ x 1.000)	
Reserve ontwikkeling	**2023**
Algemene reserves	-1.398
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	-181
Egalisatiereserve sociaal domein	261
Reserve ontwikkeling 't Veen	44
Reserve dekking kapitaallasten	-46
Resultaat boekjaar 2022	-348
Totaal	**-1.668**

Resultaat boekjaar 2023	**618**

Belastingen

Onroerende zaakbelastingen

Alle onroerende zaken t.b.v. de wet WOZ worden jaarlijks getaxeerd.
Voor het belastingjaar 2023 zijn de aanslagen opgelegd aan de hand van de taxaties per prijspeildatum 1 januari 2022. Voor 2023 is de geraamde opbrengst ten opzichte van 2022 verhoogd met het gehanteerde inflatiepercentage van 4%.
Naast het jaarlijkse inflatiepercentage is de opbrengst van de onroerendezaakbelastingen voor 2023 bij de Najaarsnota verhoogd met € 35.000; voor woningen met € 17.000 respectievelijk niet-woningen € 18.000 op basis van de tot dan toe gerealiseerde opbrengst. In de jaarrekening is een opbrengst uit de onroerendezaakbelastingen verantwoord van € 3,4 miljoen.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit voor het jaar 2023 is berekend op een bedrag van € 739.000. Zie voor een uitgebreide toelichting paragraaf B Weerstandsvermogen.

Overige gemeentelijke belastingen en rechten

Voor 2023 is het uitgangspunt gehanteerd van kostendekkende tarieven voor afvalstoffen- en rioolheffing, leges, begraafrechten en precariorechten.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting is geheven om de eigen inkomsten te vergroten. Het geld is gebruikt om voorzieningen binnen de gemeente op een bepaald peil te brengen of te houden. Dit betekent dat het geld niet per se is ingezet voor voorzieningen die direct aan het toerisme zijn te koppelen.
In de begroting 2023 is uitgegaan van een verhoging van de tarieven 2022 met het inflatiepercentage van 4% naar een gedifferentieerd tarief van € 1,56 en € 2,02 ingaande het begrotingsjaar 2023. De tariefstelling is doorgevoerd. In de jaarrekening is een opbrengst uit de toeristenbelastingen verantwoord van € 261 duizend.

Rioolheffing
Wanneer op de rioolheffing een voordeel wordt behaald - nu of in de toekomst - dan mag dit op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (artikel 44 lid 2 BBV) enkel in een reserve vloeien als kan worden aangetoond dat de 'overdekking' wordt veroorzaakt door efficiency- of aanbestedingsvoordelen. In alle andere gevallen moet het voordeel in een voorziening door derden beklemde middelen worden gestort. Hiervoor is een voorziening rioolrecht gevormd.
Over 2023 is een negatief resultaat van € 45.000 aan de voorziening onttrokken waardoor de stand van de voorziening € 635.000 bedraagt.
De stand van de reserve staat per 31 december 2023 ongewijzigd op € 386.000.

Afvalstoffenheffing
In de reserve zijn de positieve resultaten van de afgelopen jaren verwerkt. BBV-regelgeving schrijft voor dat deze resultaten in een voorziening verwerkt moeten worden. In de voorliggende jaarrekening is een mutatie doorgevoerd en is de reserve met een bedrag van € 155.000 verlaagd.
Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening zijn de inzameling gegevens van de ROVA nog niet bekend. Over 2023 is een voorlopige berekening van de kostendekkendheid gemaakt op basis van de begrotingsuitgangspunten. De kostendekkendheid is berekend op een percentage van 98,3. Gelet op de kostendekkendheid is een bedrag van € 25.500 onttrokken aan de reserve.
De stand van de reserve bedraagt ultimo 2023 € 173.200.

Vennootschapsbelasting
Overheidsondernemingen zijn belastingplichtig voor de Vennootschapsbelasting (VPB). Voor de inventarisatie en de berekening maakt de gemeente Hattem gebruik van de expertise van een belastingspecialist.
Over 2021 is op grond van een voorlopige aanslag een voorschot betaald van € 46.555. Gelet op de winstprognose van de grondexploitatie Assenrade was het niet aannemelijk dat dit bedrag ook daadwerkelijk afgedragen moest worden.
De voorlopige aanslag Vennootschapsbelasting over het tijdvak 2021 is in 2023 omgezet in een definitieve en vastgesteld op nihil. Dat betekent dat een bedrag van € 47 duizend als te ontvangen in de jaarrekening 2023 is verantwoord.

Algemene uitkering gemeentefonds
Meer ontvangen dan begroot
In 2023 is er in de primaire begroting een bedrag begroot aan baten algemene uitkering gemeentefonds (zonder sociaal domein op basis van de meicirculaire 2022) van € 19.078.246.
De gevolgen van de sindsdien verschenen circulaires tot en met de septembercirculaire 2023 zijn verwerkt als begrotingswijzigingen waarna het begroot bedrag voor het jaar 2023 € 19.977.032 bedroeg.
De werkelijke ontvangsten in 2023 kwamen uit op € 20.381.817, dit is € 404.785 hoger dan begroot. Dit is met name ontstaan door de gevolgen van de decembercirculaire 2023.
De decembercirculaire is - gezien het tijdstip van verschijnen - niet meer als begrotingswijziging verwerkt. De extra baten betreffen met name meer uitkering vanwege de extra uitkering ten behoeve van invoeringskosten omgevingswet (€ 107.118) en energietoelage (€ 301.761)

Uitkering gemeentefonds Sociaal domein
De primaire begroting (basis meicirculaire 2022) gaf een begroot bedrag van € 705.622.
In de meicirculaire is een bedrag van € 866.567 toegevoegd voor de uitkering voogdij/18+.

Voor een nadere toelichting en onderbouwing wordt verwezen naar paragraaf H - decentralisaties

Dividend
Algemeen: het dividend dat in 2023 is verantwoord, heeft betrekking op het boekjaar 2022. Het gerealiseerde dividend is overeenkomstig de bedragen zoals begroot na de vastgestelde wijzigingen bij de Voor- en Najaarsnota 2023.

Alliander
De gemeente Hattem bezit 169.659 aandelen. Op grond van de prognoses was een bedrag van € 100.000 aan dividend te verwachten. Het dividend is in lijn met voorgaande jaren en zal naar verwachting de komende jaren nagenoeg gelijk blijven. Alliander heeft een ambitieus investeringsprogramma om de duurzaamheidstransitie te kunnen realiseren. Dit zou de komende jaren effect kunnen hebben op het uit te keren dividend. Verantwoord is een dividend van € 101.576.

Vitens NV
De gemeente Hattem bezit 10.682 aandelen. Tijdelijk is vanaf boekjaar 2020 geen dividenduitkering ontvangen. De reden daarvan is dat de solvabiliteit van Vitens te sterk is gedaald. Wat daarbij komt is een

hoog investeringsniveau. Het dividend zal naar verwachting vanaf ons begrotingsjaar 2024 weer uitkomen op de € 0,90 per aandeel die we kennen van vorige meerjarenbegrotingen (€ 9.600).

NV Bank voor Nederlandse Gemeenten
De gemeente Hattem bezit 30.030 aandelen. Door aanhoudende onzekerheden en ingrijpende ontwikkelingen in wet- en regelgeving was het voor de BNG niet mogelijk een uitspraak te doen over de hoogte van de toekomstige nettowinst. In de primaire begroting 2023 is de raming van de dividenduitkering daarop gesteld op € 50.000 per jaar. Bij de Voorjaarsnota bleek het mogelijk de begroting met € 25.075 positief bij te stellen (€ 2,50 per aandeel) door de hoge netto winst over 2022. Een totaal dividenduitkering van € 75.075 is in de jaarrekening verantwoord.

NV Rova Holding
De gemeente Hattem bezit 172 aandelen. Het resultaat op publieke taken vertaalt zich in lagere tarieven. Het resultaat op commerciële taken en het resultaat op de stortplaats worden in de vorm van dividend uitgekeerd. Na bijstelling bij de najaarsnota is een dividend geraamd van € 62.600. Een bedrag van € 62.677 is verantwoord.

Onvoorziene uitgaven
Voor onvoorziene uitgaven wordt jaarlijks een basisraming opgenomen van € 1,35 per inwoner. Voor 2023 is uitgegaan van een inwoneraantal van 12.000 (€ 16.200).
Naast de basisraming is voor 2023 incidenteel (€ 113.800) en structureel (€ 91.700) extra financiële ruimte voor uitgaven in het kader van nieuw beleid opgenomen ten behoeve van de uitvoering van voorstellen voortkomend uit het ‘Bestuursakkoord Hattem 2022 – 2026’.
Dit budget is gevoed uit de middelen die beschikbaar zijn gesteld in de algemene uitkering uit het gemeentefonds (meicirculaire 2022) en die de grondslag vinden in de herijking van het gemeentefonds en het tijdelijk bevriezen van de opschalingskorting.
Het Bestuursakkoord is voor 2023 financieel uitgewerkt en behandeld en vastgesteld in de vergadering van de gemeenteraad van 17 april 2023. Het beschikbare budget voor nieuw beleid is volledig ingezet en vertaald naar bijstellingen op de diverse beleidsterreinen.

Inzet
De Planning en Controldocumenten 2023 zijn met uitzondering van de Kadernota 2024 opgeleverd en door de raad vastgesteld.

De planning- en controldocumenten 2023 bestaan uit:
- Kadernota 2024
- Begroting 2024
- Voor- en Najaarsnota 2023
- Jaarstukken 2022

Kadernota
Afgelopen jaar is gekozen voor een gecombineerde opzet van de voorjaarsnota 2023 en de kaders die als richtlijn zijn opgesteld voor het uitwerken van de begroting 2024.
De keuze voor deze gecombineerde uitwerking paste in het streven om bij de bestuurs-rapportages van de voor- en najaarsnota door te groeien van een puur financieel document met focus op de begrotingswijziging naar een volwaardige bestuursrapportage met een inhoudelijke voortgangsrapportage inclusief begrotingswijziging. De documenten zijn besproken en vastgesteld in de raad van 10 juli 2023.
Uitgangspunt is om bij het samenstellen van de Kadernota dan wel de kaders die als richtlijn zijn opgesteld de gegevens uit de meicirculaire 2023 te betrekken. Door de late verschijningsdatum van de circulaire kon de financiële uitkomst niet worden verwerkt. De bestuurlijke informatie is op hoofdlijnen geschetst in een ‘Informatie van het college aan de raad’.

Begroting
De begroting 2024 is in de raad van 6 november 2023 behandeld en vastgesteld. Gedeputeerde Staten van Gelderland heeft op de begroting 2024 een repressieve vorm van toezicht afgegeven.

Voor- en Najaarsnota
Met de voor- en najaarsnota 2023 zijn per programma c.q. paragraaf de relevante mutaties in de exploitatie in beeld gebracht.
Na de najaarsnota bedroeg het geprognosticeerde begrotingsresultaat 2023 € 36.000,-- negatief.

Jaarstukken
Bij de jaarstukken 2022 is door de accountant een goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid afgegeven. De jaarrekening sloot met een positief resultaat van € 348.000 en is vastgesteld in de raad van 30 oktober 2023.

Bedrijfsvoeringskosten
Door de BBV-voorschriften worden de kosten van overhead verantwoord op het programma Bedrijfsvoering. Op de overige programma's worden de kosten verantwoord die betrekking hebben op het primaire proces. Het uitgangspunt hierbij is dat direct toe te rekenen kosten onderdeel uit maken van de directe producten en derhalve niet onder de overhead vallen.
De doorberekening van de directe kosten heeft plaatsgevonden op basis van een organisatiebrede urenplanning en waar wenselijk op basis van het Timetell tijdverantwoordings-systeem.
Voor de grondexploitatie en investeringen is de doorbelasting gebaseerd op het begrote uurtarief.

Investeringen
Voor de dekking van kapitaallasten van nieuwe investeringen zijn op basis van het meerjaren-investeringsprogramma 2023 t/m 2026 ramingen opgenomen met voor 2023 een totaalbedrag van € 54.000.
Voor rioleringsinvesteringen en investeringen op het product afval vindt dekking van de kapitaallasten plaats uit de riool- respectievelijk afvalstoffenheffing en de hiervoor gevormde egalisatie reserves.
In 2023 is er door de raad bij de Voorjaarsnota een begrotingswijziging vastgesteld waarbij bijstellingen van investeringen hebben plaatsgevonden.
Op grond van de richtlijnen uit het BBV worden de lasten van rente en afschrijving rechtstreeks verantwoord op de desbetreffende programma's en beleidsvelden.

Belangrijke investeringen waarmee in 2023 is gestart met de uitvoering of waaraan een vervolg is gegeven zijn:
- Herinrichting binnenstad Fase II 2020
- Reconstructie Nieuwstad 2020
- Herinrichting de Bleek 2021
- Reconstructie bruggen 2021
- Ondergronds brengen hoogspanningsleidingen 't Veen 2023
- Groene icoon 2022
- Rioolontstoppingsmachine 2022
- Restauratie molen de Fortuin 2020
- Sterretjesveld kinderbegraafplaats 2022
- Voorbereidingskosten onderwijshuisvesting IKC 2022
- Bouwkundige- en installatie aanpassingen Anton Pieckmuseum 2023
- Bouwkundige- en installatie aanpassingen Stadhuis 2023
- Communicatieapparatuur spreekkamers stadhuis 2023
- Restauratie streekarchief 2e-fase 2023
- Vervanging openbare verlichting 2021
- Ontwikkelingen I-Dienst H2O 2022/2023 – M2A

Naast bovengenoemde investeringen lopen er een aantal financiële vaste activa (o.a. door de gemeente verstrekte geldleningen) waarop aflossingen zijn ontvangen.
Te weten van:
- Stimuleringsfonds volkshuisvesting 2004 - woonwagens
- Stichting MFC de Marke - Zwembad - 2012
- Hattemse Mixed Hockey Club 2015
- Hattemse Mixed Hockey Club 2017
- Tafeltennisvereniging Smash ’70 2016
- Stichting beheer MFC - Kulturhus - 2016
- TC Hattem 2021
- Sv Hatto-Heim 2023

Bij deze jaarrekening wordt een 13-tal investeringen afgesloten. Voor het uitvoeren van deze investeringen is door de raad een totaalbedrag beschikbaar gesteld van € 1,5 miljoen. Hierop is een bedrag van € 1,6 miljoen uiteindelijk uitgegeven. De vertaling vindt plaats in afschrijvingslasten.
- Bij de controle van de jaarrekening is geconstateerd dat ICT uitgaven die zijn gebaseerd op SaaS-oplossingen (Software as a Service) zijn geactiveerd. Op grond van de BBV-richtlijnen is een Correctie doorgevoerd.

Afgesloten:
- Containers Lippenoordweg 2023
- CIO-convenant - software 2022
- CIO-convenant - software 2022 M2A
- Reconstructie wegen/riolering Veenrand 2020
- Reconstructie wegen/riolering Nieuwstad 2020
- Herinrichting de Bleek wegen/riolering 2021
- AWP 2020 Vervanging riool hofjes Hogenkamp
- Legionella doorspoelinrichting de Hunze 2020
- Communicatieapparatuur spreekkamers stadhuis 2023

Resultaat
Het gerealiseerde totaal van het saldo van baten en lasten bedraagt nadelig € 1.050.000 (afgezien van reservemutaties). Het saldo van deze reservemutaties bedraagt voordelig € 1.668.000, zodat het gerealiseerde resultaat (na reservebestemming) € 618.000 voordelig bedraagt (kleine verschillen door afronding van bedragen).
Het voordelig gerealiseerde resultaat is tot nadere besluitvorming verantwoord op de post ”Saldo van rekening van baten en lasten”.

Op begrotingsbasis was een nadelig saldo voorzien van € 36.000 opgebouwd als volgt:

	Begroting 2023		Rekening 2023	
Uitkomst oorspronkelijke begroting 2023	264.500	V		
5e wijziging (Voorjaarsnota)	65.400	V		
6e wijziging (Bijdrage Visit Hattem)	46.800	N		
8e wijziging (Najaarsnota)	319.100	N		
Uitkomst jaarrekening 2023			617.800	V
Uitkomst per saldo	**36.000**	**N**	**617.800**	**V**

Het saldo van de rekening 2023 kent een voordelig verschil ten opzichte van de begroting 2023 van € 653.800. Dit bedrag is een resultante van de over de diverse programma’s verantwoorde uitgaven, inkomsten en verrekeningen met de reserves. Van het rekeningresultaat wordt op hoofdlijnen een analyse gegeven.

Gerealiseerd resultaat
De baten en lasten met betrekking tot het rekeningjaar 2023 zijn als volgt over de (deel)programma’s verwerkt:

(€ x 1.000)	2022	2023			
	Realisatie	Begroting	Na wijzig.	Realisatie	Verschil
Lasten en baten programma's					
1. Sociaal sterk					
1a - Opgroeien ontwikkelen	3.823	4.271	4.326	4.409	-83
1b - Werk	1.784	2.054	2.936	1.650	1.286
1c - Zorg	2.908	3.275	3.024	2.889	135
1d - Welzijn en sport	2.335	1.949	2.156	2.127	29
2. Wonen, werken en recreëren					
2a - Ruimtelijke ontwikkeling	1.413	1.305	1.621	2.085	-464
2b - Economische ontwikkeling	1.530	445	629	826	-197
2c - Fysieke leefomgeving	4.236	4.508	5.157	5.450	-293
3. Besturen en organiseren					
3a - Netwerken en besturen	2.540	2.471	2.545	2.721	-176
3b - Dienstverlening	71	88	88	-51	139
4. Bedrijfsvoering					
4a - Overhead	5.322	5.315	6.401	7.100	-699
Totaal	**25.961**	**25.681**	**28.883**	**29.206**	**-323**

Totaal	**25.961**	**25.681**	**28.883**	**29.206**	**-323**
Algemene Lasten en baten					
Lasten					
Lokale heffingen	283	350	380	437	-57
Algemene uitkeringen					
Dividend		1	1		1
Saldo van de financieringsfunctie					
Overige algemene dekkingsmiddelen	299	582	807	116	691
Baten					
Lokale heffingen	6.127	6.359	6.460	6.399	61
Algemene uitkeringen	19.478	19.078	19.977	20.382	-405
Algemene uitkeringen - deelfonds	926	706	1.641	1.641	
Dividend	304	240	277	279	-2
Saldo van de financieringsfunctie					
Overige algemene dekkingsmiddelen	16	15	15	8	7
Gerealiseerd totaal saldo baten en	**-308**	**216**	**1.701**	**1.050**	**651**
Verrekening reserves					
Onttrekking (bate)	1.719	613	2.732	2.335	397
Toevoeging (last)	1.679	134	1.069	667	402
Gerealiseerd resultaat *	**-348**	**-263**	**38**	**-618**	**656**

* Kleine verschillen ontstaan door afronding van de bedragen op duizendtallen.

Wat heeft het gekost

Middelen (€ x 1.000)	Rekening	Begroting Primair	Begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
	2022		2023		
Totaal lasten	2.609	1.329	2.257	1.837	420
Totaal baten	-28.671	-27.010	-31.140	-31.045	-95
Gerealiseerd totaal	**-26.063**	**-25.681**	**-28.884**	**-29.208**	**324**
Gebruik onvoorzien		222	2		2
Verrekening met reserves	-85			-9	9
Gerealiseerd resultaat	**-26.148**	**-25.459**	**-28.882**	**-29.217**	**335**

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Nutsbedrijven	-201	-204	2
Financiering en dekkingsmiddelen	-75	-75	
Algemene Uitkering	-21.619	-22.023	405
Heffing en invordering	169	196	-27
Belastingen en heffingen	-6.249	-6.159	-91
Algemene baten en lasten	722	9	713
Schade aan gemeente eigendommen	70	98	-29
Mutaties reserves	-1.700	-1.668	-32
Resultaat rek.baten en lasten		618	-618
Financiering en dekkingsmiddelen	**-28.884**	**-29.208**	**324**

Toelichting

- Algemene uitkering (V)
  - De werkelijke ontvangsten in 2023 zijn hoger dan begroot. Dit is met name ontstaan door de gevolgen van de decembercirculaire 2023 op het 'algemene' deel van de uitkering. De circulaire is - gezien het tijdstip van verschijnen - niet meer als begrotingswijziging verwerkt. De extra baten betreffen met name meer uitkering voor invoeringskosten omgevingswet en de energietoelage
- Heffing en invordering (N)
  - De toename van kosten wordt veroorzaakt door de bureaus die rechtshulp aanbieden voor het indienen van bezwaar tegen de WOZ
- Belastingen en heffingen (N)
  - Lagere opbrengsten uit de toeristenbelasting en afvalstoffenheffing. Voor de afvalstoffenheffing geldt dat in het kader van de kostendekkendheid verrekening plaats vindt met de gevormde voorziening (N)
  - Personele ondersteuning als gevolg van een vacature ontstaan door vertrek van de belastingmedewerker is tijdelijk extern ingevuld (N)
- Algemene baten en lasten (V)
  - In de primaire begroting wordt hier als stelpost een bedrag begroot voor de dekking van loon en prijsontwikkelingen. De stelpost is niet ingezet. Noodzakelijke loon- en prijsontwikkelingen zijn verwerkt op de reguliere producten en voor zover van toepassing bijgesteld bij Voor- en Najaarsnota (V)
  - Bij de voorjaarsnota is de uitwerking van de CAO voor het gemeentepersoneel vertaald. De uiteindelijke loonkosten zijn toegerekend aan de diverse projecten, investeringen en de exploitatieproducten (V)
- Schade aan gemeente eigendommen (N)
  - Kosten zijn ten opzichte van de begroting toegenomen door stormschade in voornamelijk de bossen. Schade wordt niet gecompenseerd door de verzekerings-maatschappij (N)
- Mutaties reserves (N)
  - Aan de reserves is per saldo meer toegevoegd en minder onttrokken dan waar in de begroting rekening is mee gehouden.
- Resultaat rekening van baten en lasten (V)
  - Het resultaat is ten opzichte van de begroting na bijstelling bij de najaarsnota verbeterd. Bij de najaarsnota is een negatief resultaat begroot van € 36K. Dit resultaat is onttrokken aan de algemene reserve. De jaarrekening sluit met een positief resultaat van € 618K. Voorgesteld wordt dit bedrag toe te voegen aan de reserves.

Reserves

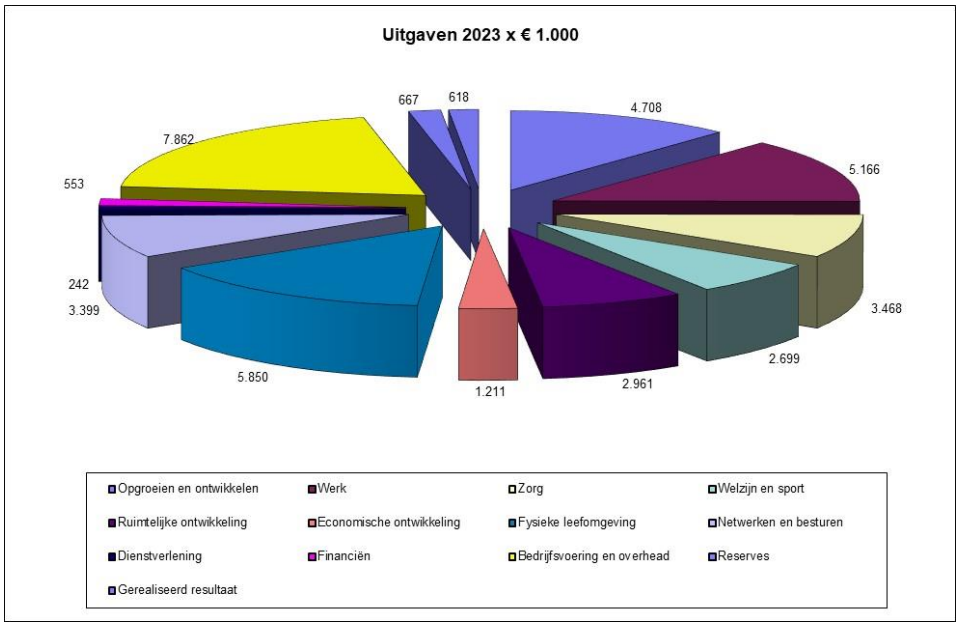
Algemeen

Het saldo van de verrekeningen met reserves bedroeg na de wijzigingen van de begroting € 1,7 miljoen (V). In de jaarrekening 2023 is een bedrag aan verrekeningen met reserves verantwoord van € 1,668 miljoen (V) waardoor een 'nadeel' van € 32 duizend is ontstaan.
Het totaal aan verrekeningen met betrekking tot alleen het deelprogramma 'financiering en dekkingsmiddelen' bedraagt € 9.000 en betreft per saldo een onttrekking aan de reserves.

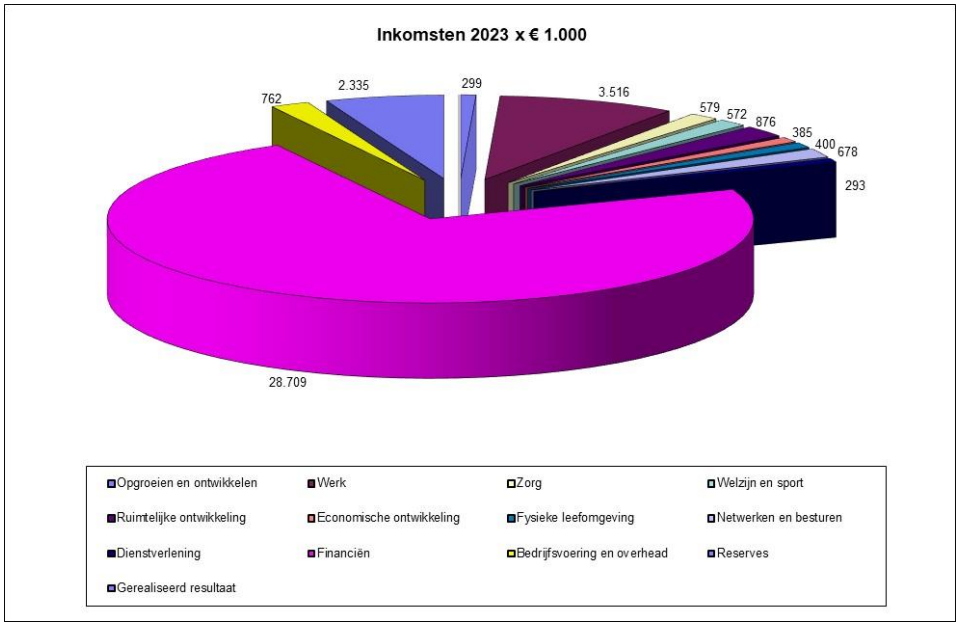
- Onttrokken aan de algemene reserve is het saldo 2023 van de oninbare debiteuren.
- Met de algemene reserve is de correctie van de SaaS-oplossingen verrekend
- Bij de bestemming van het voordelige exploitatieresultaat wordt voorgesteld dit ten gunste te brengen van een drietal reserves:
    - de reserve voor de aanleg van de afslag A28 (€ 250K)
    - de reserve gemeentelijke opvang Oekraïners (€ 250K)
    - de algemene reserve t.b.v. de budgetoverheveling (€ 112K) en
    - de algemene reserve zijnde het restant resultaat 2023 (€ 6K)

Totaal

Overzicht totale uitgaven per deelprogramma 2023:

Overzicht totale inkomsten per deelprogramma 2023:

3d Gemeentelijke organisatie

Bestuursakkoord

We werken aan een toekomstbestendige organisatie. We vragen onze gemeentelijke organisatie om nog meer in verbinding te staan met de stad, in te zetten op participatie, mee te werken aan kansrijke initiatieven en actief te zijn in de regio.

Relevante thema's

1. Organisatieontwikkeling en personeelsbeleid

Toekomstbestendige organisatie

Het afgelopen jaar hebben we verder gewerkt aan de ambitie om de organisatie opgave- en procesgericht te laten werken. In de nieuwe inrichting van de organisatie zijn teams gevormd rondom (ketens van)processen, opgaven en projecten. De medewerkers hebben daar zelf aan bijgedragen, zodat hun kennis is benut en waarde is ontstaan door het samen werken en betekenis geven aan het werk voor- en met de stad.

Formatie & Bezetting

De werkdruk is gestegen, zodat we maatregelen moesten nemen om een gezonde werkbalans te creëren. Met de inzet van tijdelijke medewerkers en externe inhuur, hebben we de continuïteit in de dagelijkse dienstverlening geborgd en ruimte gecreëerd voor de eigen mensen om bij te dragen aan de ontwikkeling van de organisatie. De flexibele schil van inhuur en externen bleef fors in omvang, terwijl de kernbezetting relatief laag bleef. In de loop van het jaar hebben we de formatie & bezetting van de ketens geanalyseerd en beoordeeld op noodzakelijke omvang ten opzichte van het werk en de ambities van het bestuur. We hebben ons daarbij ten doel gesteld om de kernbezetting te versterken en de tijdelijke inzet van medewerkers en externe inhuur af te bouwen. Voor deze transitie is vanaf volgend jaar een structureel bedrag beschikbaar gesteld. We verwachten met deze investering de structurele formatie op niveau te brengen en daardoor de condities te garanderen om te blijven investeren in waardebehoud en ontwikkeling van de organisatie.

Functiewaardering

Afgelopen jaar is gewerkt aan een actueel functiehuis en -boek met evenwichtige beloningsverhoudingen. We hebben hierbij gebruik gemaakt van het functiewaarderings-systeem HR21. Aan de (gewijzigde) functies is een marktconforme salarisschaal toegekend. Een substantieel aantal functies is in een hogere salarisschaal gewaardeerd, waarmee we onze positie op de arbeidsmarkt en motivatie van onze medewerkers versterken.

Pulsemeting

In het eerste kwartaal van 2023 is ook weer een pulsemeting uitgevoerd. De uitkomsten van de pulsemeting laten zien dat het merendeel van de medewerkers zich thuis voelt bij de gemeente Hattem, hier met plezier werkt, vertrouwen krijgt en trots is op het werken voor de gemeente Hattem. Uiteraard zijn er ook aandachtspunten, zoals de toenemende werkdruk en de duidelijkheid over de rolverdeling binnen de nieuwe organisatie-inrichting.

Pilot verzuim

In de tweede helft van 2023 is gestart met een pilot verzuim. Doel van deze pilot om de verzuimbegeleiding beter vorm te geven. Een belangrijk onderdeel van de pilot is de inzet van een casemanager. De inzet van de casemanager zou moeten leiden tot: minder verzuim door preventie; minder langdurig verzuim door effectieve re-integratiebegeleiding; en verzuimdossiers die voldoen aan de Wet verbetering Poortwachter door procesbewaking. In 2024 wordt de pilot geëvalueerd en volgt besluitvorming over het vervolg.

Ontwikkelen HR instrumenten

De ontwikkeling van de organisatie vaagt een nieuwe rol en bijdragen van HR. In 2023 is gestart met de ontwikkeling van een HR instrumentarium passend bij de nieuwe organisatie inrichting; hebben we de eerste ervaringen opgedaan in het werken met teams en rollen; en heeft samensturing verder vorm gekregen.

Ontwikkeling ziekteverzuim

Overzicht en toelichting op patronen.

Kerngegevens	31-12-2022	31-12-2023
Formatie in FTE	99,3	104,06
Bezetting	95,96	100,47
Gemiddelde leeftijd	47,3	45,9
Aantal medewerkers	114	120
Aantal mannen	54	51
Aantal vrouwen	60	69
Ziekverzuim in %	7,28%	7,53%
Banen met mensen met een arbeidsbeperking in % van aantal FTE's	6,00%	6,00%

De gemiddelde leeftijd is iets afgenomen ten opzichte van 2022. Dit komt doordat we relatief jonge medewerkers hebben aangetrokken het afgelopen jaar. Het ziekteverzuimpercentage is in 2023 uitgekomen op Het ziekteverzuim is in 2020 uitgekomen op 7,53%. Dat is vergelijkbaar met 2022, maar nog steeds boven het landelijk gemiddelde. Bij de begeleiding en de re-integratie van langdurig zieken is HR intensief betrokken.

Participatie

De gemeente Hattem heeft Samen Hattem in het bestuurlijk DNA zitten. Het college wil met de raad de bestuurscultuur verder ontwikkelen zodat bewust(er) wordt gekozen voor inspanningen die de kracht van de stad benutten en echt Samen aan Hattem werken.

2.4 Programma 4 - Bedrijfsvoering

2.4.1 Inleiding

Onder de noemer ‘Bedrijfsvoering’ wordt de ondersteuning van de primaire processen (financieel) in beeld gebracht.

2.4.2 Ambitie

Transparantie!
We willen als gemeente transparant zijn in ons doen en laten en dus ook in de doelstelling, activiteiten en financiën van de Bedrijfsvoering.

2.4.3 Programmabrede Thema's

1. Bedrijfsvoering
Ontwikkelingen:
Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)

- Voor de begroting en de rekening 2023 is het wijzigingsbesluit BBV van toepassing. Voor een versterking van de horizontale sturing door de raad is de indeling van de gemeenterekening gebaseerd op de wijzigingen zoals die zijn aangedragen door de commissie Depla. Deze wijzigingen richten zich op (onder meer):
    - uniforme indeling in taakvelden
    - uniforme basisset van beleidsindicatoren
    - een uniforme basisset van financiële kengetallen
    - verbeterde informatie over verbonden partijen
    - vernieuwing van de accountantscontrole
    - inzicht in overheid en (rente)kosten
    - aanpassingen van het stelsel van baten en lasten en
    - vennootschapsbelasting

De jaarrekening 2023 is opgesteld waarbij de huidige beleidsvelden zijn gehanteerd zoals opgenomen in onze planning & control documenten. De huidige indeling komt goed tegemoet aan de taken die onze gemeente heeft. Wel wordt overeenkomstig de nieuwe voorschriften inzage gegeven in de financiële ontwikkelingen op de diverse taakvelden. De financiële verantwoording op de taakvelden is weergegeven bij het onderdeel overzichten.

- Door de commissie BBV worden periodiek notities verstrekt. In de notities geeft de commissie aan op welke wijze betreffende onderwerpen in de begroting en de jaarrekening verwerkt en verantwoord kan of moet worden. Kan, omdat de regelgeving meerdere verwerkingsopties toestaat en moet als de regelgeving verplicht tot meen bepaalde verwerkingswijze. De BBV-notities bevatten dan ook aanbevelingen en stellige uitspraken voor de juiste toepassing en uitvoering van het BBV.

  Afgelopen jaar heeft het Rijk enkele wijzigingen op het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) voorgesteld. Samenvattend zijn de belangrijkste voorgestelde wijzigingen onderstaand weergegeven:

  - *Controleverklaring bij de jaarrekening*
    Het is in het publiek belang dat de jaarstukken altijd met inbegrip van de controleverklaring toegankelijk worden voor het maatschappelijk verkeer, zoals raadsleden, burgers en andere belanghebbenden. In het BBV is nu niet expliciet opgenomen dat deze verklaring onlosmakelijk deel uitmaakt van de jaarrekening en dat de definitieve jaarrekening en of de jaarstukken noch de controleverklaring separaat gepubliceerd mogen worden. Hierdoor komt het voor dat jaarstukken van decentrale overheden worden gepubliceerd zonder de daarbij afgegeven controleverklaring. Om dit te borgen zijn vanuit het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) suggesties gedaan ter aanpassing van artikel 24 lid 3 van het BBV, door daarin ‘overige gegevens’ toe te voegen waarin de controleverklaring wordt opgenomen. Voor de jaarrekening 2023 wordt vooruitlopend op deze aanpassing de werkwijze alvast toegepast.

  - *Uitbreiding inhoud jaarrekening*
    De voorgeschreven inhoud van de jaarrekening wordt uitgebreid met de rechtmatigheids-verantwoording met inachtneming van de verantwoordingsgrens. Het college van burgemeester en wethouders licht, indien het eindbedrag hoger is dan de verantwoordingsgrens, de afwijking toe. De rechtmatigheidsverantwoording is in voorliggende jaarrekening opgenomen.

- *Notitie overhead*
  De Notitie Overhead van de commissie BBV is in het voorjaar 2023 geactualiseerd en ter consultatie gepubliceerd. Ten opzichte van de notitie overhead 2016 is een belangrijke aanpassing de definitie van het begrip overhead zelf. Deze wordt als volgt gedefinieerd “het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces Hiertoe behoren ook de systemen en aanverwante lasten die deze functies ondersteunen".
  Daarnaast doet de commissie BBV de volgende stellige uitspraken, welke overigens al bestonden.

  De methodiek voor het toerekenen van overhead, zoals opgenomen in het overzicht overhead, aan lokale heffingen en rechten mag niet afwijken van de overige methodieken voor het toerekenen van overhead aan gemeentelijke taakvelden

  Bij de berekening van de tarieven voor lokale heffingen moet de methodiek voor de toerekening van overhead worden opgenomen in de financiële verordening Ook zijn er voorbeelden toegevoegd die antwoord geven op actuele vraagstukken. De notitie treedt na publicatie naar verwachting in werking vanaf begrotingsjaar 2025.

2. Bedrijfsvoering
Ontwikkelingen:
BBV - Beleidsindicatoren

- Op grond van de regelgeving zoals verwoord in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de gemeente gehouden de maatschappelijke effecten die met de verschillende programma’s worden beoogd of gerealiseerd, toe te lichten aan de hand van beleidsindicatoren. Deze indicatoren dragen bij om de begroting en jaarverslagen beleidsmatiger te maken, zodat de raad op de belangrijke momenten in een beleidscyclus zich een beeld kan vormen over behaalde beleidsresultaten en te behalen beleidsresultaten. Voor de gemeenten is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten VNG en Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING), met raadpleging van enkele gemeenten, een lijst van indicatoren ontwikkeld en samengesteld. Daarbij is een aantal belangrijke uitgangspunten gehanteerd:
  - de indicatoren leveren een bijdrage aan de versterking van het horizontaal toezicht;
  - de raad wordt daarmee in staat gesteld om op maatschappelijke effecten te kunnen sturen;
  - de indicatoren zijn van toepassing op alle gemeenten;
  - de indicatoren zijn gebaseerd op landelijke bronnen waardoor er geen extra informatie uitvraag hoeft te worden gedaan en zodat gemeenten automatisch deelnemen;
  - er worden bestaande bronnen gebruikt;
  - de indicatoren worden regelmatig door de bronnen gepubliceerd;
  - voor de indicatoren met betrekking tot het ‘sociaal domein’ is aangesloten bij de reeds bestaande ‘Gemeentelijke monitor sociaal domein’.

  Omdat er voor gekozen is om voor de indicatoren aan te sluiten bij reeds bestaande bronnen is de informatie voor de indicatoren voor alle gemeenten beschikbaar en toegankelijk. Via de website ‘waarstaatjegemeente.nl’ zijn alle gegevens voor het opnemen van de indicatoren eenvoudig en in één keer te downloaden. Via deze website zal ook meer achtergrond-informatie over de gekozen indicatoren worden gegeven en de bronnen.
  Voor de beleidsindicatoren in het taakveld ‘bestuur en ondersteuning’ beschikken de gemeenten zelf over de gegevens.

Overzicht beleidsindicatoren

Taakveld	nr	Indicator	Eenheid	Bron	Hattem	NL	Jaar
0. Bestuur en onder-steuning	1	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	7,7		2023
	2	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	9,1		2023
	3	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen gegevens	1.015		2023
	4	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen gegevens	33,9		2023
	5	Overhead	% van totale lasten	Eigen gegevens	17,7		2023
1. Veiligheid	6	Verwijzingen Halt	per 1.000 inw. 12-17 jr	Bureau Halt	9	8	2022
	8	Winkeldiefstal	aantal per 1.000 inwoners	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen	0,4	2,3	2022
	9	Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen	2,0	4,6	2022
	10	Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal per 1.000 inwoners	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen	1,2	14	2022
	11	Vernieling en beschadiging	aantal per 1.000 inwoners	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen	4,9	6,0	2022
3. Economie	14	Functiemenging	%	LISA	43,7	53,8	2022
	16	Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw. 15-64jr	LISA	149,1	174,1	2022
4. Onderwijs	17	Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	DUO/Ingrado	10,5	4,2	2022
	18	Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	DUO/Ingrado	16	24	2022
	19	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	DUO/Ingrado	1,6	1,9	2021
5. Sport, cultuur en recreatie	20	Niet-sporters	%	RIVM - Zorgatlas	46,9	49,3	2020
6. Sociaal domein	21	Banen	per 1.000 inw 15-74jr	LISA	473,2	704,0	2022
	22	Jongeren met delict voor rechter	%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	1	1	2021
	23	Kinderen in uitkeringsgezin	%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	2	6	2021
	24	Netto arbeidsparticipatie	%	CBS - Arbeidsdeelname	74,5	72,2	2022
	26	% werkloze jongeren	%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	1	2	2021

Taakveld	nr	Indicator	Eenheid	Bron	Hattem	NL	Jaar
	27	Bijstandsuitkeringen	per 10.000 inw 18jr eo	CBS - Participatie Wet	156,0	431,2	2021
	28	Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inw. 15-64jr	CBS - Participatie Wet	149,1	197,7	2021
	29	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	8,2	10,7	2022
	30	Jongeren met jeugdbescherming	%	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	0,6	1,1	2022
	31	Jongeren met jeugdreclassering	%	CBS - Beleidsinformatie Jeugd	geen data	0,3	2022
	32	Wmo-cliënten met een maat-werkarrangement	per 10.000 inwoners	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	590	700	2022
7. Volksgezond-heid en Milieu	33	Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval	48	169	2021
	34	Hernieuwbare elektriciteit	%	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor	9,1	33,2	2021
8. Vhrosv	35	WOZ-waarde woningen	per 1.000 euro	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	402	369	2023
	36	Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000 woningen	ABF - Systeem Woningvoorraad	11,1	9,3	2022
	37	Demografische druk	%	CBS - Bevolkingsstatistiek	87,7	70,3	2023
	38	Woonlasten éénpersoons-huishouden	euro	COELO, Groningen	1.046	860	2023
	39	Woonlasten meer-persoonshuishouden	euro	COELO, Groningen	1.070	942	2023

3. Bedrijfsvoering
Ontwikkelingen:
BBV - Overhead

- Naast de indeling in taakvelden vragen de voorschriften ook inzicht in de gemeentelijke overhead en (rente)kosten. In het programma 'Bedrijfsvoering' is een overzicht opgenomen van de kosten van de overhead. In de overige programma's zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. Het uitgangspunt hierbij is dat direct toe te rekenen kosten onderdeel uit maken van de directe producten en derhalve niet onder de overhead vallen. De kosten die verband houden met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces (keten eigenaren) en de kosten van communicatie, klachtenafhandeling en de receptie worden wel onder de overhead gerekend.Overhead is toegerekend aan grondexploitaties, investeringen en andere projecten. In de paragraaf lokale heffingen is een uitwerking van de kostendekkendheid opgenomen. Voor het berekenen van de kostendekkende tarieven wordt rekening gehouden met de feitelijke rente en overhead. Voor de tarieven van de afvalstoffen- en rioolheffing wordt daarnaast rekening gehouden met de BTW.

  Per 1 juli 2022 is onze gemeentelijke organisatiestructuur aangepast. Dat betekent dat ook nadere invulling wordt gegeven aan de relatie tussen beleid en uitvoering en bevoegd- en verantwoordelijkheden. Wijziging in de inrichting betekent ook wijziging in de capaciteit en werkplanning en de toerekening van kosten en overhead aan de beleids- en taakvelden. Voor de begroting 2023 is gekozen voor een systematiek waarbij doorbelasting van kosten is gebaseerd op de werkelijke kosten die zijn verwerkt in de jaarrekeningen. De personeelskosten die betrekking hebben op het primaire proces zijn aan de hand van de urenplanning en verantwoording rechtstreeks toegerekend aan de beleidsvelden. Hierbij is onder andere gebruikt gemaakt van het systeem van tijdregistratie.
  De totaal gemiddelde ureninzet is vertaald in een organisatie-uurtarief van afgerond € 55,--. Voor de inzet van externen heeft rechtstreekse verantwoording van facturen plaatsgevonden.

  Evenals bij de berekening van het uurtarief voor de doorbelasting van de directe kosten is ook voor de overhead uitgegaan van de gemiddelde werkelijke kosten zo die zijn verantwoord in de laatste jaarrekeningen .
  Het uurtarief voor de overhead is hierdoor bepaald op € 50,-- voor de begroting en ook toegepast in de voorliggende jaarrekening.

  De overhead aan de exploitatie heeft extra comptabel plaatsgevonden op die beleidsvelden waarbij sprake is van de berekening van een kostendekkendheidspercentage.

2.4.4 Financieel

Middelen (€ x 1.000)	Rekening 2022	Begroting Primair	Begroting na wijziging 2023	Rekening	Verschil Begr. / Rek.
Totaal lasten	5.860	5.480	6.873	7.862	-989
Totaal baten	-436	-165	-472	-762	290
Gerealiseerd totaal	**5.424**	**5.315**	**6.402**	**7.101**	**-699**
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-184	-216	-306	-441	135
Gerealiseerd resultaat	**5.240**	**5.099**	**6.096**	**6.660**	**-564**

2.4.5 Deelprogramma's

Kapitaallasten

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Kapitaallasten	76	-24	100
Kapitaallasten	**76**	**-24**	**100**

Toelichting

- Kapitaallasten (V)
  - Bij de najaarsnota is - in verband met de gestegen rente op de te ontvangen rente op uitstaande geldmiddelen - de opbrengst naar boven bijgesteld. Uiteindelijk is op de deposito's en weggezette middelen in het kader van schatkistbankieren meer rente ontvangen (V)
  - Gelet op het voor de begroting vastgestelde investeringsvolume is rekening gehouden met het aantrekken van middelen als gevolg van de geprognosticeerde financieringsbehoefte. Door vertraging in de uitvoering zijn geen middelen aangetrokken waardoor geen rentekosten zijn gemaakt (V)
  - In 2023 zijn als gevolg van een foutenherstel geactiveerde SaaS-oplossingen (ICT) afgeboekt. De afboeking heeft geleid tot vrijvallende kapitaallasten.

Reserves

Bedrijfsinformatie

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Documentaire informatie	67	42	25
Personele informatie	1.707	559	1.147
Financiele informatie	14	-32	46
Kwaliteitszorg	127	64	63
Planning en controlinstrumenten	28	26	2
Bedrijfsinformatie	**1.942**	**659**	**1.284**

Toelichting

- Documentaire informatie (V)
  - In de begroting is rekening gehouden met een incidenteel budget van € 25K voor werkzaamheden in het kader van de samenvoeging van het streekarchief Hattem, Heerde, Epe met het streekarchief Noordwest-Veluwe. De incintele kosten zijn in 2023 nog niet gemaakt.
- Personele informatie (V)
  - In de primaire begroting is inhuurbudget beschikbaar gesteld van € 435K voor de organisatie-ontwikkeling/herstel werkbalans en een continuïteitsbudget specifiek voor het omgevingsplan. Daarnaast is bij de najaarsnota een budget van € 870K begroot waarbij is gerefereerd aan de notitie 'basis op orde' die in aanloop naar de begroting 2024 is opgesteld.
    De notitie geeft een toelichting op de ontwikkeling van de personeelsbudgetten in relatie tot de kosten voor externe inhuur. De kosten van met name externe inhuur zijn rechtstreeks verantwoord op de exploitatieproducten, projecten en investeringen

- Financiële informatie (V)
  - De voorlopige aanslag Vennootschapsbelasting over het tijdvak 2021 is in 2023 omgezet in een definitieve en vastgesteld op nihil. Dat betekent dat een bedrag van € 47 duizend als te ontvangen in de jaarrekening 2023 is verantwoord
- Kwaliteitszorg (V)
  - Tot en met 2026 zijn er incidenteel en structureel gelden toegezegd die de gemeente kan inzetten voor de implementatie van de Wet open overheid. De uitgaven hebben zich beperkt tot projectkosten die zijn gemaakt voor de fusie van de streekarchieven. Voorgesteld wordt om het restant van de beschikbare middelen 2023 over te hevelen naar 2024.

Reserves
Aan de algemene reserve zijn middelen onttrokken voor frictiekosten voormalig personeel

Verrekeningen

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Eenheid Ontwikkeling en Advies	2.147	2.281	-133
Eenheid Bedrijfsvoering	1.756	2.603	-847
Eenheid Publiek en Service	2.023	2.030	-7
Eenheid Realisatie en Beheer Binnen	703	715	-13
Eenheid Realisatie en Beheer Buiten	908	937	-29
Interne producten (verrekeningen)	-6.316	-5.748	-568
Verrekeningen	**1.221**	**2.818**	**-1.597**

Toelichting
- Eenheden / Ketens (N)
  - Het totaal van de salarisstaat 2023 is ten opzichte van de begroting afgenomen met een bedrag van € 686K. Oorzaak ligt voornamelijk in het ontstaan van vacatures als gevolg van vertrek of pensionering. Vacatures zijn moeilijk in te vullen met vast personeel waardoor wordt ingehuurd of werkzaamheden uitbesteed. De personele kosten van de extern gerichte ketens zijn tegen een uurtarief doorbelast aan de diverse beleidsterreinen, projecten en investeringen. Als gevolg van vertraging in de uitvoering van investeringswerken zijn minder personele lasten doorbelast
  - De toename van de kosten binnen de keten Ondersteuning (bedrijfsvoering) komen tot uitdrukking in hogere overheadkosten
  - Verwezen wordt naar de 'toelichting op het overzicht van baten en lasten'

Reserves

Facilitaire zaken

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Facilitair - huisvesting en werkplek	325	322	3
Techn.infrastructuur ICT Helpdesk	1.757	1.968	-211
Accomodatie buitendienst	154	155	
Facilitaire zaken	108	122	-14
Communicatie	350	551	-201
Service	252	269	-18
Managementondersteuning	37	35	2
Facilitaire zaken	**2.982**	**3.422**	**-440**

Toelichting

- Technische infrastructuur ICT (N)
  - Onder de technische infrastructuur worden ook de kosten verantwoord van offsetbenodigdheden en kopieerapparatuur. In 2023 zijn onder andere kopieer-machines aangekocht (N)
  - De gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie H2O (ICT) heeft de concept jaarrekening 2023 opgeleverd. Het jaar is negatief afgesloten. Oorzaken zijn toenemende personeelskosten als gevolg van externe inhuur I-dienst manager en stijgende softwarekosten. Als gevolg van vertraging in de omzetting van het applicatielandschap lopen (hogere) licentiekosten langer door (N)
  - De gemeentelijke informatisering wordt in samenwerking met de gemeenten Heerde en Oldebroek vorm gegeven waarbij steeds meer gezamenlijk wordt opgetrokken. Voor 2023 zijn onder andere kosten doorbelast van functioneel applicatiebeheer en digitale werkplekondersteuning om kwaliteit te verbeteren en kwetsbaarheid te verminderen.
  - Voor 2023 zijn aanvullend op de voorschotten die gebaseerd zijn op de primaire informatiserings-begroting ramingen opgenomen ter dekking van toegenomen personele- en softwarekosten (N)
  - De definitieve afrekeningen 2022 van de BVO en de informatiserings-samenwerking zijn in de jaarrekening 2023 verwerkt.
  - In de begroting is rekening gehouden met een budgetoverheveling uit 2022 voor kosten personele inzet. Het budget van € 90K is voor een bedrag van € 69K verbruikt (V). Voorgesteld wordt om via de budgetoverheveling € 21K beschikbaar te stellen in 2024
  - Kosten van Saas-oplossingen (Software as a Service) mogen vanaf 2020 niet meer worden geactiveerd, maar moeten direct als kosten ten laste van het resultaat worden gebracht. In de jaarrekening is de boekwaarde van de geactiveerde ICT-investeringen afgeboekt en ten laste van de algemene reserve gebracht. Het voordeel dat ontstaat door het wegvallen van kapitaallasten is in 2023 toegevoegd aan de reserve. Deze lijn wordt voor de komende jaren doorgetrokken tot de hoogte van de eenmalige afboeking die heeft plaatsgevonden.
- Facilitaire zaken (N)
  - In 2021 is het schoonmaakcontract ingegaan en geldt tot en met dit rekeningjaar. Over 2023 zijn de kosten toegenomen en zijn voornamelijk veroorzaakt door de grote prijsstijgingen (inflatie) die hebben plaatsgevonden. Daarnaast is het stadhuis opengesteld als één van de openbare toiletvoorzieningen in Hattem. De prijsstijging en de extra schoonmaakwerkzaamheden waren niet begroot (N)
  - In 2023 is een extra koffiemachine aangeschaft. Daarnaast is vanuit milieuoverwegingen het niet meer toegestaan op kantoren, in de horeca of op festivals wegwerpbekers te gebruiken. In 2023 zijn daarom porseleinen koffiemokken gekocht (N)

- Communicatie (N)
  - De werkzaamheden door externe inzet van personeel zijn voor het hele jaar 2023 gecontinueerd als gevolg van een nieuwe koers van het team communicatie.
    Het betreft communicatie inzet voor/bij advisering van projecten zoals duurzaamheid, gebiedsprojecten 't Veen, woonzorgzone de Bongerd, bestuursondersteuning etc. waarbij vooral aandacht wordt geschonken aan het participatietraject.

- Service (N)
  - Kosten die hier zijn verantwoord betreffen de inhuur van een beveiligingsbureau voor de woensdagavondopenstelling.
    Daarnaast zijn vacatures ontstaan door vertrek van 'eigen' personeel waarvoor inhuur heeft plaatsgevonden.

Reserves
De algemene reserve is ingezet voor de budgetoverheveling vanuit 2022 voor de ureninzet voor de omzetting van het ICT applicatielandschap.
Aan de reserve zijn verder de middelen onttrokken om de desinvestering 'zaakgewijs werken 2017-2021' af te boeken.
Met de reserve is de correctie van de Saas-oplossingen verrekend.
De reserve dekking kapitaallasten is aangewend voor de jaarlasten voortvloeiend uit de investering met een economisch nut (nieuwbouw gemeentewerkplaats)

Advies en ondersteuning

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Juridisch support	79	105	-26
Advies en ondersteuning	**79**	**105**	**-26**

Toelichting
- Juridische support (N)
  - De kosten ten opzichte van de primaire begroting voor juridische ondersteuning zijn bij de najaarsnota 2023 verhoogd als gevolg van de beroepszaak die is aangespannen rondom de zwembad problematiek (N)
  - Daarnaast heeft er een legal-audit H2O (Hattem, Heerde en Oldebroek) plaatsgevonden en is er een advies opgesteld voor invulling en uitvoering van de juridische functie binnen de gemeenten (N)

Machinekosten

Analyse

Verschillenanalyse (€ x 1.000)	Begroting	Rekening	Verschil
Materieel	101	121	-20
Machinekosten	**101**	**121**	**-20**

Toelichting
- Materieel (N)
  - Onder 'materieel' worden de exploitatiekosten van een dertiental machines verantwoord die meetellen in de door te belasten overhead.
    Van een tweetal machines (Shovel en LM-track) zijn de onderhoudskosten gestegen

3. Paragrafen

3.1 Inleiding

De jaarstukken bevatten overeenkomstig de begroting zeven voorgeschreven paragrafen. De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de jaarstukken bezien vanuit een bepaald perspectief. Het gaat met name om de toepassing van de beleidslijnen van beheersmatige aspecten. Deze kunnen grote financiële gevolgen hebben. Mogelijk is hun politieke betekenis groot, of zijn ze van belang voor het realiseren van de programma's. De paragrafen geven de raad de mogelijkheid om de kaderstellende en controlerende rol ook op de beheersmatige aspecten waar te maken. Met andere woorden: de raad geeft zo bewust de kaders aan waarbinnen het college de beleidsuitvoering vervult zonder dat de raad die uitvoering op detail hoeft te volgen.
Met ingang van het begrotingsjaar 2015 is een 'eigen' paragraaf toegevoegd; 'Decentralisaties'. In deze paragraaf zijn de drie integratie-uitkeringen 'sociaal domein' voor de taakvelden WMO, Jeugdzorg en Participatiewet opgenomen.

Elke paragraaf gaat in op de hoofdlijnen van het desbetreffende aspect. Zoals voorgeschreven in de nieuwe regels van het Besluit Begroting en Verantwoording zijn er zeven paragrafen waarbij per paragraaf het artikel uit het BBV is aangegeven:

A. Lokale heffingen (artikel 10)
B. Weerstandsvermogen, inclusief risicoparagraaf (artikel 11)
C. Onderhoud kapitaalgoederen (artikel 12)
D. Financiering (artikel 13)
E. Bedrijfsvoering (artikel 14)
F. Verbonden partijen (artikel 15)
G. Grondbeleid (artikel 16)
H. Decentralisaties
I. Wet Open Overheid (WOO)

3.2 Paragraaf A. Lokale heffingen

3.2.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt u geïnformeerd over het beleid, de uitgangspunten, de tariefstructuur en het doel van de verschillende gemeentelijke heffingen.
In de gemeente Hattem zijn in 2023 de volgende heffingen opgelegd:
a. de onroerendezaakbelastingen;
b. de afvalstoffenheffing;
c. de rioolheffing;
d. de precariobelasting;
e. de reclamebelasting
f. de forensenbelasting
g. de toeristenbelasting;
h. de begraafrechten;
i. de leges, waaronder de WABO-leges.

Deze lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente en zijn daarom een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. De onder a, d, f en g genoemde belastingen hebben het karakter van een algemeen dekkingsmiddel. Dat wil zeggen dat de opbrengst vrij aanwendbaar is ter dekking van de algemene gemeentelijke kosten en aanvullend is op de uitkering uit het gemeentefonds.

De overige genoemde heffingen en rechten worden geheven ter geheel of gedeeltelijke compensatie van de kosten die de gemeente maakt bij de realisering en het onderhoud van die voorzieningen of de verleende diensten.
Op grond van de Gemeentewet beschikt de gemeente Hattem over verordeningen inzake de boven-genoemde heffingen. Hierin zijn de grondslagen opgenomen voor de berekening van prijzen en tarieven voor rechten.

3.2.2 Tarievenbeleid

Het beleid inzake de lokale lasten is opgenomen in:

- de diverse belasting verordeningen;
- het kwijtscheldingsbeleid gebaseerd op de Invorderingswet 1990
- de nota lokale heffingen 2004.

Uitgangspunten van de tarieven van de lokale heffingen zijn kostendekkende tarieven voor afvalstoffenheffing, begraafrechten, leges. Als gevolg daarvan zijn bij de primaire begroting:

- de leges, rechten en heffingen in de regel met 4% verhoogd;
- de OZB-opbrengsten met het inflatiepercentage van 4%. Er is naast de reguliere indexering geen verdere verhoging van de OZB toegepast om een structureel en reëel sluitende begroting te verkrijgen;
- de opbrengsten rioolheffing, naast het inflatiepercentage van 4%, structureel met 2,5% verhoogd (Afvalwaterketenplan H2OW).

3.2.3 Belastingsoorten

Wet WOZ/Onroerende zaakbelastingen

<u>Feiten en ontwikkelingen WOZ</u>

- Vanaf 2006 is het wettelijk verplicht dat jaarlijks alle onroerende zaken worden gewaardeerd. Conform de Wet WOZ heeft een hertaxatie plaatsgevonden van alle onroerende zaken per prijspeildatum van 1 januari 2022. De vastgestelde waarden gelden voor belastingjaar 2023. In januari 2023 hebben de belanghebbenden de vastgestelde WOZ-waarde middels de gecombineerde aanslag gemeentelijke heffingen ontvangen. De WOZ-beschikkingsregel staat op dit aanslagbiljet vermeld.
- In 2023 zijn 319 bezwaarschriften WOZ ontvangen. Deze bezwaren zijn medio december 2023 allemaal afgedaan. In dat kader hebben er ook hoorzittingen plaatsgevonden. Er is voldaan aan de fiscale beslistermijnen, zoals die in 2008 van kracht is geworden.

Afvalstoffenheffing

<u>Feiten en afvalstoffenheffing</u>

- In de Nota Omgekeerd Inzamelen is bepaald dat Hattem gefaseerd over gaat op een nieuw inzamelsysteem. De afgelopen jaren is deze overgang voorbereid en in de loop van 2016 geëffectueerd. Het basistarief (vastrecht) is in 2023 verhoogd met inflatiepercentage.

Overige belastingen/rechten

Ontwikkeling overige belastingen/rechten

- Voor deze overige belastingsoorten zijn geen ontwikkelingen te vermelden. De tarieven zin met het inflatiepercentage (4%) verhoogd. De belastingaanslagen van deze belastingsoorten zijn in 2023 opgelegd na ontstaan van de belastingplicht.

3.2.4 Overzicht begrote en werkelijke inkomsten

Op basis van de jaarstukken 2023 zijn de volgende opbrengsten gegenereerd:

Belastingsoort	Begroting 2023 na wijziging	Rekening 2023
a. de onroerende-zaakbelastingen	3.444.500	3.437.000
b. de afvalstoffenheffing	1.302.000	1.266.200
c. de rioolheffing	1.323.100	1.326.700
d. de precariobelasting	12.200	14.200
e. de reclamebelasting	56.500	60.900
f. de forensenbelasting	3.700	2.000
g. de toeristenbelasting	278.600	260.900
h. de begraafrechten	215.400	197.000
i. de leges, waaronder de bouwleges	552.000	625.831
Totaal	**7.188.000**	**7.190.731**

Voor onderstaande belastingsoorten is, conform het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV), de kostendekkendheid in beeld gebracht.

Tabel kostendekkendheid:

Belastingsoort	Lasten Taakveld	Baten Taakveld	Baten Belasting	Toe te rek lasten	Overhead	BTW	Totale Lasten	Totale Baten	Dekking %
Afvalstoffenheffing *	1.191.824	136.703	1.331.733	4.841	73.565	223.719	1.493.948	1.468.435	98,29%
Rioolheffing **	943.025	0	1.326.724	0	295.701	132.609	1.371.334	1.326.724	96,75%
Begraafrechten	247.537	0	197.010	0	120.660	0	368.197	197.010	53,51%
Subtotaal heffingen	2.382.385	136.703	2.855.466	4.841	489.926	356.328	3.233.480	2.992.169	92,54%
Leges:									
- Titel 1	212.755		160.283		138.746	1.307	352.808	160.283	45,43%
- Titel 2	180.059		360.387		155.484	3.834	339.377	360.387	106,19%
- Titel 3	5.743		1.919		4.323	219	10.285	1.919	18,66%
Subtotaal leges	398.557	0	522.589	0	298.553	5.360	702.470	522.589	74,39%
Totaal	**2.780.942**	**136.703**	**3.378.055**	**4.841**	**788.479**	**361.688**	**3.935.950**	**3.514.758**	**89,30%**

* Een bedrag van afgerond € 181.000,- is onttrokken aan de reserve Afvalstoffen.
** Een bedrag van afgerond € 45.000,- is onttrokken aan de voorziening Riolering.

De overhead is berekend overeenkomstig de voorschriften van het BBV.
Bij de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing is het bedrag dat zal worden kwijtgescholden aan belastingplichtigen, conform het BBV, niet meer in mindering gebracht op de opbrengst, maar wordt apart verantwoord.

3.2.5 De lokale lastendruk

Het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) onderzoekt jaarlijks de lastendruk met betrekking tot de gemeentelijke belastingen en heffingen. Het gaat om belastingen en heffingen die tot woonlasten voor eigenaren-bewoners van woningen leiden (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing).

In het volgende overzicht zijn de cijfers uit de COELO-atlas 2023 opgenomen.
De uitgangspunten daarbij zijn:

- Voor Hattem ligt de gemiddelde WOZ-waarde € 482.000;
- De landelijk gemiddelde WOZ-waarde is € 474.000;
- Het tarief voor de afvalstoffenheffing is gebaseerd op een vast tarief en een gedifferentieerd tarief voor de afvoer van het restafval;
- Het tarief voor de rioolheffing bestaat uit het eigenaarstarief plus het gebruikerstarief van een woning.

Op basis van de cijfers ziet het overzicht voor Hattem er als volt uit:

Lastendruk standaardwoning 2023	Hattem	Landelijk werkelijk
Onroerende zaakbelastingen	581	403
Afvalstoffenheffing	256	329
Rioolheffing	233	213
Totaal	**1.070**	**945**

Uit deze cijfers blijkt dat de lastendruk in Hattem in 2023 € 125 boven het werkelijke landelijke gemiddelde ligt. In de goedkoopste gemeente bedragen de woonlasten € 652 en in de duurste gemeente € 1.874.

3.2.6 Kwijtschelding

Het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid is van toepassing op de onroerende zaakbelasting zakelijk recht, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Bij de afrekening diftar is een maximaal aantal ledigingen (20) voor kwijtschelding mogelijk. De uitvoering van de kwijtschelding, die betrekking heeft op een doelgroep bestaande uit globaal 131 personen/gezinnen (2023), is gebonden aan de wetgeving van het Rijk. Daartoe worden 2 maal per jaar normbedragen van het Rijk ontvangen, die worden gebruikt bij de beoordeling van de kwijtscheldingsverzoeken.

Op basis van de jaarstukken 2023 is het volgende bedrag kwijtgescholden:

Belastingsoort	Begroting 2023	Rekening 2023
Rioolheffing	30.000	35.600
Totaal	**30.000**	**35.600**

3.2.7 Invordering

Het gemeentelijke invorderingsbeleid volgt nauwkeurig en actueel de wetgeving. De basis voor bevoegdheden en de rechten en plichten m.b.t. invorderen van gemeentelijke heffingen ligt besloten in diverse wetten vooral in de Gemeentewet, de Algemene Wet Rijksbelastingen (AWR) en de Invorderingswet. De Leidraad Invordering Gemeente Hattem geeft zowel intern als extern duidelijkheid over het beleid en de uitvoering.
Voor de aanslagen 2023 is het invorderingstraject binnen het betreffende belastingjaar opgestart. Maandelijks is een incassobestand verwerkt voor de automatische incassanten. Daarnaast zijn de ontvangsten dagelijks verwerkt. Tevens zijn er maandelijks invorderingsmaatregelen (herinnering, aanmaning, dwangbevel, beslagopdrachten) getroffen bij die belastingplichtigen die niet tijdig aan hun betalingsverplichting voldoen.

3.3 Paragraaf B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.3.1 Inleiding

Het weerstandsvermogen is het vermogen om (onverwachte) financiële tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat de continuïteit of de dienstverlening van de organisatie direct in gevaar komt of financiële noodmaatregelen nodig zijn. De omvang van het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald door de omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's. De beschikbare weerstandscapaciteit is het geheel aan vrij aanwendbare financiële middelen om mogelijke risico's met financiële gevolgen op te kunnen vangen. In artikel 11 van de BBV zijn de minimaal aan deze paragraaf te stellen eisen opgenomen.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit vier onderdelen:
1. Reserves;
2. Voorzieningen;
3. Ruimte op de begroting/rekening;
4. Onbenutte belastingcapaciteit.

3.3.2 Ontwikkelingen

Bepaling weerstandscapaciteit
Zoals hier boven is verwoord, bestaat de weerstandscapaciteit uit vier onderdelen.
Bij het analyseren van de reserves en voorzieningen is uitgegaan van de werkelijke stand per 31 december 2023.

1. Reserves
Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit zijn die reserves meegenomen die vrij aanwendbaar zijn. De hieronder opgenomen Reserves en voorzieningen zijn gebaseerd op de Nota Reserves en voorzieningen 2017.

Algemene reserve vaste buffer
De Algemene reserve vaste buffer is de basis voor het beschikbaar weerstandsvermogen. De bodem èn het plafond zijn bepaald op € 4.500.000. De stand per 31 december 2023 bedraagt daarom € 4.500.000.

Algemene reserve
Voor deze reserve is geen plafond bepaald. De stand per 31 december 2023 bedraagt afgerond € 488.000.

Stille reserves
De gemeente kent eigendommen die niet voor de openbare dienst zijn bestemd en waarvan de waarde niet in de financiële administratie is opgenomen. Die eigendommen kunnen worden gezien als stille reserves. Het betreffen diverse percelen los land vrij verkoopbaar, diverse percelen verpachte gronden, volkstuinencomplexen en groenstroken. De geschatte waarde bedraagt per 31 december 2023 ongeveer € 1.284.000.

Eigendommen niet voor de openbare dienst bestemd zonder boekwaarde	Bedrag
Diverse percelen los land vrij verkoopbaar	374.000
Diverse percelen verpachte gronden (waarde 60% van € 708.000)	471.700
Volkstuinencomplexen	107.800
Groenstroken bij huurwoningen	330.500
Totaal	**1.284.000**

2. Voorzieningen
Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit komen alleen die voorzieningen in aanmerking die vrij aanwendbaar zijn. Er zijn geen voorzieningen die in aanmerking komen voor opneming in de beschikbare weerstandscapaciteit.

3. Ruimte op de begroting/rekening
Op het moment van het opstellen van deze begroting is het resultaat 2023 afgerond € 618.000 voordelig.

4. Onbenutte belastingcapaciteit

Onder de onbenutte belastingcapaciteit wordt de ruimte verstaan om de belastingen en retributies te verhogen, of om andere belastingen in te voeren.

1. OZB

Voor de berekening van de weerstandscapaciteit wordt uitgegaan van het tarief van de artikel 12-norm. Dat is het tarief dat jaarlijks door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt bekendgemaakt. Dit tarief geldt als toelatingseis om voor een uitkering volgens artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet in aanmerking te komen.
In de Meicirculaire 2023 van het Gemeentefonds is het tarief gesteld op 0,1614% (in 2022 was dit 0,1729%).

Ultimo 2023 waren de WOZ-waarden van woningen € 2.176.161.000 en voor niet-woningen € 147.379.000. Op basis van het percentage voor toelating tot artikel 12 van 0,1614% kan hieruit een opbrengst worden verkregen van (de OZB waarden van de niet-woonruimten mag tweemaal worden meegenomen, éénmaal het deel gebruikers en éénmaal het deel eigenaren):

Onbenutte belastingcapaciteit OZB	Bedrag
0,1614% x € 2.470.919.000	3.988.000
Werkelijke opbrengst OZB rekening 2023	3.249.000
Berekende onbenutte belastingcapaciteit	**739.000**

De onbenutte belastingcapaciteit is niet exact aan te geven. Het staat de gemeenten vrij om tarieven te hanteren boven het normtarief voor toelating tot artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet.

2. Rioolrecht en Afvalstoffenheffing

De kosten van de reiniging en riolering worden voor 100% doorberekend aan de inwoners.

Recapitulatie

De volgende weerstandscapaciteit is aanwezig:

Weerstandscapaciteit Exploitatie	Bedrag
Rekeningresultaat 2023	618.000
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	739.000
Onvoorzien (12.000 inwoners a € 1,35)	16.000
Totaal weerstandscapaciteit exploitatie	**1.373.000**

Weerstandscapaciteit Vermogen	Bedrag
Algemene reserve vaste buffer	4.500.000
Algemene reserve vrij aanwendbaar	488.000
Stille reserves	1.284.000
Totaal weerstandscapaciteit vermogen (incidenteel)	**6.272.000**

De incidentele weerstandscapaciteit voor de bouwgrondexploitatie is gelijk aan de reserve grondexploitatie van € 0. De overige incidentele weerstandscapaciteit in het vermogen bedraagt daarmee € 7.365.000.

Bij de berekening van de incidentele weerstandscapaciteit zijn de overige niet beklemde bestemmingsreserves voor een verwacht totaalbedrag van € 2.553.000, per 31 december 2023, buiten beschouwing gelaten. De raad kan indien noodzakelijk over deze reserves beschikken en de bestemming wijzigen.

3.3.3 Risico's

De risico's worden ingedeeld in de categorieën Algemeen, Concreet en Specifiek.
Voor algemene risico's worden in de regel geen reserves aangehouden en ook geen weerstandsvermogen opgebouwd. Voor concrete risico's zijn in principe bestemmingsreserves of voorzieningen gevormd.

a. Algemene risico's
Het is wenselijk om voor de algemene risico's een deel van het weerstandsvermogen te reserveren. Uitgegaan kan worden van 5% van de omzet (totale baten, exclusief mutaties reserves). Dit percentage is ten opzichte van 2022 gelijk gehouden. Dit betekent dat een bedrag van afgerond € 1.709.000 (5% van € 34,17miljoen) aangehouden kan worden als mogelijk risico.

b. Concrete risico's
Bij concrete risico's is de omvang van de te verwachten verplichtingen redelijkerwijs in te schatten. Voor deze risico's zijn bestemmingsreserves en voorzieningen ingesteld.

c. Specifieke risico's
De volgende specifieke risico's zijn zoveel mogelijk gekwantificeerd en kunnen zowel op korte als lange termijn voordoen:

Exploitatie

Waarborg/achtervangpositie garantiegeldleningen met een publiek belang € 21,1 miljoen	1.055.000

De gemeente staat garant voor leningen die door derden zijn verstrekt aan organisaties aan wie zij een publiek belang heeft toegekend. In het verleden is voor een totaalbedrag van € 100 miljoen aan dergelijke leningen verstrekt. Per 31 december 2023 bedroeg de boekwaarde van deze leningen +/- € 41,0 miljoen. De gemeente staat voor € 21,1 miljoen garant - voornamelijk aan woningbouwverenigingen (€ 19,87 miljoen). Van de € 21,1 miljoen aan gegarandeerde leningen kan 5% als risico worden opgenomen.

Leningen aan sportverenigingen	35.000

Ultimo 2023 staat voor € 702.000 aan leningen uit bij sportverenigingen in Hattem. De kans dat deze leningen niet worden terugbetaald achten wij zeer klein (10%). De Stichting Waarborgfonds Sport staat voor maximaal 50% garant op deze leningen voor een deel van de lening periode. Het maximaal financieel gevolg plaatsen wij daarmee op 5% van de totaal uitstaande middelen.

Risico's van de decentralisaties van het rijk naar gemeenten	0

Gemeenten en Rijk hebben een principeakkoord bereikt over het financiële kader voor de Hervormingsagenda Jeugd. Tot en met 2025 zijn middelen aan de algemene uitkering van het gemeentefonds toegevoegd voor jeugdzorg. Op de zgn. Algemene Post (AP) zijn middelen gereserveerd voor 2026 en verder. De beschikbaarstelling van deze middelen voor de jaren 2026 en verder vindt plaats na het advies van de deskundigencommissie en de besluitvorming daarover. Net als voor de middelen in 2024 en 2025 geldt dat deze beschikbaar worden gesteld aan gemeenten met uitzondering van de investeringen waarvan is afgesproken deze door het Rijk worden gedaan (bron: meicirculaire 2023).
Hierdoor achten wij het risico nihil dat gemeenten onvoldoende gecompenseerd worden.

Bedrijvenpark Hattemerbroek	300.000

Omschrijving

De gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek hebben een samenwerkingsovereenkomst voor het realiseren en exploiteren van een bedrijvenpark. Het bedrijvenpark richt zich vooral op het aantrekken van bedrijven in de logistieke sector. Om dat te realiseren is het bedrijvenpark aangewezen als 'bovenregionaal' bedrijventerrein.

Grondexploitatie

Jaarlijks wordt de grondexploitatieberekening geactualiseerd. De uitkomst (contante waarde) van de in maart 2024 opgestelde berekening is positief. De vaststelling van de grondexploitatie door de AVA was oorspronkelijk gepland op 19 april 2024, maar deze is uitgesteld naar 21 juni 2024.

Bestemmingsreserve

In de overeenkomst met de Provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de Ontwikkelings-maatschappij Hattemerbroek BV, die op 14 maart 2019 is ondertekend, is afgesproken dat wij bijdragen aan de financiering van het nieuwe op- en afrittenstelsel. De totale bijdrage is € 1 miljoen. Van dit bedrag is in 2023 reeds 750k onttrokken aan de reserves. In 2024 zal het resterende bedrag van 250k worden onttrokken. De dekking hiervan zal als voorstel resultaatbestemming jaarrekeningresultaat 2023 worden gestort in de reserve ‘aansluiting A28’.

Garantstellingen

Bedrijvenpark H2O heeft een door de aandeelhouders gegarandeerde kredietfaciliteit van 39 miljoen bij de Bank Nederlandse Gemeenten. Elk van de drie gemeenten staat garant voor een derde deel van dat bedrag. De huidige grondverkopen en grex laten een dermate positief beeld zien, waarbij de looptijd is aangepast van 2032 naar eind 2025, dat de langlopende lening in oktober 2022 volledig is afgelost. In 2023 is gebruik gemaakt van een kortlopende kredietfaciliteit waarbij de verwachting is dat er geen aanvullend gebruik gemaakt gaat worden van de kredietfaciliteit van 39 miljoen bij de Bank Nederlandse Gemeenten. Deze ontwikkelingen maken het mogelijk om het risico te verlagen van 10% van het bedrag waarvoor we garant staan naar 10% van de huidige kortlopende kredietfaciliteit ultimo 2023 (totaal € 9.000.000). Van de huidige kredietfaciliteit staat elke gemeente voor een derde deel van dat bedrag garant (€ 3.000.000).

Realisatie van het risico 2023

In de begroting 2023 werd dit risico ingeschat op 10% van de garantstelling. Hoewel de grondverkopen achterblijven bij de bijgestelde verwachting zoals opgenomen in de begroting 2023 van het bedrijvenpark H2O blijft het risico klein. Het risicobedrag 2023 is vastgesteld op 10% van het gedeelte van het huidige rekening courant krediet waarvoor wij garant staan zijnde € 300.000.

Hoogte van het risicobedrag

Het risicobedrag is vastgesteld op € 300.000,-.

Beheersing van het risico

Om de risico’s te beheersen stelt het bedrijvenpark jaarlijks een risicomanagement-rapportage op voor de betrokken gemeenten. Het Bedrijvenpark maakt jaarlijks een grondexploitatieberekening en een liquiditeitsprognose.
Om de risico’s te beheersen stellen we jaarlijks een risicomanagement-rapportage op voor de betrokken gemeenten. Het Bedrijvenpark maakt jaarlijks een grondexploitatie-berekening en een liquiditeitsprognose.

’T Veen 45.000

Investeringen gedaan voor 't Veen zijn opgenomen als kosten te verhalen privaatrechtelijk via anterieure overeenkomsten en publiekrechtelijk via posterieure overeenkomsten en een omgevingsplan. Deze kosten dienen volgens de Commissie BBV binnen vijf jaar verhaald te worden. Onze gemeente maakt kosten waar nog geen anterieure overeenkomsten voor zijn gesloten. Die kosten worden meegenomen in de berekening van het (bruto) risico. De gemaakte kosten tellen in het eerste jaar mee voor 20% in het risico/financieel gevolg. Na twee jaar betreft dit 40% t/m het vijfde jaar 100%. Op de gemaakte kosten worden op basis van een ‘percentage of completion’ (POC)-methode subsidies van het Rijk en de Provincie in mindering gebracht ter dekking. Deze dekking wordt verrekend met de oudste gemaakte kosten. Bovenstaande leidt tot het volgende overzicht:

Jaar	Kosten	Vrijval subsidie	% kans risico	Bruto risico
2018	90.000	90.000	100%	0
2019	224.000	15.000	100%	209.000
2020	241.000		80%	193.000
2021	415.000		60%	249.000
2022	525.000		40%	210.000
2023	549.000		20%	110.000
Totaal	**2.044.000**	**105.000**		**971.000**

In deze rekening is ultimo 2023 een voorziening getroffen voor het bruto risico ouder dan 5 jaar: € 209.000. Veder is een reserve aanwezig van € 107.000 om het bruto risico af te dekken op basis van de nog te verhalen kosten uit het verleden.

De kans dat kosten niet verhaald worden, achten wij klein (20% kans). Het bruto risico wordt daarmee (€ 971.000 - € 209.000 =) € 762.000 * 20% = € 152.000.
En het netto risico € 152.000 - € 107.000 = € 45.000

Omgevingswet -/-

Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. De Omgevingswet is 1 januari 2024 in werking getreden. De impact op de leges zal de komende periode duidelijk worden en wordt verwerkt in de bestuursrapportages en de begroting voor de jaren 2024 en verder.

Renterisico 0

Volgens de begroting 2024 en meerjarenraming 2025 t/m 2027 verwachten wij nog € 26 miljoen aan langlopende leningen aan te trekken. Voor deze vanaf 2025 aan te trekken leningen is een rentelast van 3,60% in de meerjarenraming meegenomen. De marktrente (10-04-2024) voor een lening van 20 jaar circa 3,34%.
Het risico is daarom op dit moment € 0.

Woonzorgzone (effecten prijsstijgingen) -/-

De afgelopen jaren zijn kosten gemaakt voor de ontwikkeling van de woonzorgzone. Deze kosten dienen gedekt te worden uit de verkoop van de gronden. De verwachting is dat dit haalbaar is.

Inflatierisico investering gebouwen 192.000

Voor de komende jaren staan enkele forse investeringen in gebouwen op de planning. In de achterliggende periode is de inflatie op bouwmaterialen fors geweest. De budgetten voor de investeringen in de gebouwen zouden door de stijging van de inflatie mogelijk ontoereikend zijn. De schatting voor de inflatie is 3%.

Voor de volgende onderwerpen staan de volgende budgetten geraamd:
IKC I à € 8.200.000

IKC II à € 7.000.000

Stadhuis à € 4.000.000

Totale investering van € 19.200.000.

Het inflatierisico schatten wij in op ongeveer 1%

Opgave opvang vanuit de Spreidingswet	800.000

Op 1 februari 2024 is de Spreidingswet ingegaan. Deze wet verplicht gemeenten om asielzoekers en statushouders te huisvesten. Gemeenten moeten daarbij locaties beschikbaar stellen voor de duur van minimaal 5 jaar. De grote instroom asielzoekers leidt tot een hogere huisvestingstaakstelling wanneer de personen een verblijfsvergunning krijgen. Deze opgave past niet binnen onze reguliere woningvoorraad. Dit maakt dat er extra inzet nodig is op de realisatie van huisvesting voor deze doelgroep. Naast de doelgroepen in de Spreidingswet heeft elke gemeente ook een opgave in de opvang van Oekraïense ontheemden. Op basis van deze opgaven is in Hattem gestart met het project Tijdelijke Huisvesting. Vanuit de raad is op 21 maart 2023 gevraagd om ook de doelgroepen Hattemse jongeren en spoedzoekers toe te voegen aan dit project.

Een opgave van deze omvang is een grote uitdaging voor de gemeente Hattem en vraagt forse inzet. De urgentie is hoog; landelijk wordt er een beroep gedaan op gemeenten om locaties te creëren om de vastgelopen asielketen in beweging te krijgen en te voorkomen dat mensen op straat staan of in de buitenlucht slapen. De gemeentelijke locaties voor Oekraïense ontheemden zijn van tijdelijke aard en vragen op korte termijn alternatieven. De verwachting is niet dat de oorlog in Oekraïne op korte termijn eindigt en dat daarmee opvang nog lange tijd noodzakelijk is.

Hiervoor nemen wij vooralsnog een risico op van € 1 miljoen. De kans dat dit risico zich voor zal doen, schatten wij in op 80%.

Bepalingen weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen getroffen zijn.

Weerstandscapaciteit	
De weerstandscapaciteit is als volgt berekend:	
Incidentele weerstandscapaciteit	6.890.000
Structurele weerstandscapaciteit	755.000
Totaal	**7.645.000**

Risico's		
De risico's kunnen worden onderverdeeld in 3 onderdelen:		
Incidentele risico's exploitatie:		
- algemene risico's	1.709.000	
- specifieke risico's (incl. bouwgrondexploitatie)	2.427.000	
		4.136.000
Incidentele risico's bouwgrondexploitatie		45.000
Totaal risico's excl. Bouwgrondexploitatie		**4.091.000**

Weerstandsvermogen	**Weerstandscapaciteit**	**Risico's**	**Totaal**
Exploitatie			
- Incidenteel	6.890.000	4.091.000	2.799.000
- Structureel	755.000	0	755.000
Bouwgrondexploitatie			
- Incidenteel	0	45.000	-45.000
General totaal	**7.645.000**	**4.136.000**	**3.509.000**

Ultimo 2023 resteert er een weerstandsvermogen van € 3.509.000 om de niet gekwantificeerd risico's op te vangen.

Conclusie
Om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zodra risico's ontstaan heeft de gemeente een buffer nodig. Echter de structurele risico's zijn hoger dan de structurele buffer.
Het weerstandsvermogen - de relatie tussen weerstandscapaciteit en risico's - bepaalt in hoeverre de gemeente in staat is de financiële gevolgen van opgetreden risico's op te vangen. Met de weerstandsratio wordt het weerstandsvermogen van de gemeente uitgedrukt in een verhoudingsgetal.

Gebruikelijk wordt de ratio als volgt weergegeven:

$$\text{Weerstandsratio} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Risico's (risicprofiel')}} = \frac{7.645.000}{4.136.000} = 1{,}85$$

Het weerstandsvermogen is ruim voldoende (> 1,4 – 2,0) om de gevolgen van de risico's op te kunnen vangen. Ter vergelijking: begroting van 2024 was 2,05. In de jaarrekening van 2022 was deze ratio 1,89.

Deze drie uitkomsten fluctueren wat te verklaren is uit het verloop van de weerstandscapaciteit respectievelijk de risico's in deze P&C-documenten. De stijgende weerstandsratio wordt veroorzaakt doordat het risicoprofiel sterker daalt dan de beschikbare weerstandscapaciteit.

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen gebruiken we een waarderingstabel die in samenwerking tussen het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en de Universiteit Twente is opgesteld. Ons weerstandsvermogen valt in de waarderingsklasse B en is daarmee 'ruim voldoende' om de gevolgen van de risico's op te kunnen vangen.

Waardering	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	> 1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	> 1,0 - 1,4	Voldoende
D	> 0,8 - 1,0	Matig
E	> 0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Financiële kengetallen

Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)
In 2015 is naar aanleiding van het rapport van de commissie Depla een wijziging van het BBV doorgevoerd. Deze wijziging heeft betrekking op het verplicht opnemen in de gemeentebegroting van een set financiële kengetallen. De kengetallen geven zicht op de financiële positie van de gemeente en bieden de mogelijkheid om gemeenten onderling te vergelijken. De kengetallen dragen daarmee bij aan de controlerende en kader stellende taak van de raad.

De vijf kengetallen zijn:
1. Netto schuldquote
2. Solvabiliteitsratio
3. Structurele exploitatieruimte
4. Grondexploitatie
5. Belastingcapaciteit

	Verloop van de kengetallen					
Vaststelling kengetallen (in %)	**2022 (jrk)**	**2023 (jrk)**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
1. Netto schuldquote	87%	89%	110%	154%	195%	182%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen en kapitaal	63%	66%	85%	130%	171%	159%
2. Solvabiliteitsratio	16%	14%	16%	16%	14%	13%
Solvabiliteitsratio gecorrigeerd excl. doorleningen	18%	16%	18%	18%	15%	14%
3. Structurele exploitatieruimte	5%	2%	1%	1%	0%	1%
4. Grondexploitatie	2%	2%	2%	5%	2%	2%
5. Belastingcapaciteit	111%	113%	111%	111%	111%	111%

1. Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de Gemeente Hattem ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.
Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden te berekenen. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

(€ x 1.000)	**(jrk)**	**(jrk)**				
Kengetal Netto schuldquote	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Totaal vaste schulden	43.971	41.794	39.614	52.840	66.167	64.010
Totaal netto vlottende schulden	2.601	2.445	4.279	4.279	4.279	4.389
Totaal overlopende passiva	7.955	11.672	11.370	11.370	11.370	11.370
Totaal financiële vaste activa/gecorrigeerd	0 8.951	0 9.070	0 8.693	0 8.565	0 8.437	0 8.307
Totaal uitzettingen	6.216	6.058	6.216	6.216	6.216	6.216
Totaal liquide middelen	12.710	9.772	6.792	2.885	2.797	2.902
Totaal overlopende activa	3.752	5.132	4.085	4.085	4.085	4.085
Totaal saldo van baten	36.600	39.404	34.795	35.901	35.307	36.607
Kengetal (%)	87% 63%	89% 66%	110% 85%	154% 130%	195% 171%	182% 159%

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de Gemeente Hattem in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (de algemene reserve en de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

(€ x 1.000)			(A/B x 100%)			
	(jrk)	(jrk)				
Kengetal Solvabiliteitsratio	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Eigen vermogen	9.814	8.764	10.725	11.478	11.297	11.224
Balanstotaal	66.637	65.243	68.845	70.293	82.733	88.911
Kengetal	15%	13%	16%	16%	14%	13%
Doorleningen	0	1.045	7.648	7.521	7.392	7.263
Balanstotaal excl. doorleningen	66.637	64.199	61.197	62.772	75.340	81.648
Kengetal excl. doorleningen	15%	14%	18%	18%	15%	14%

3. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten uit te drukken in een percentage.

In het BBV wordt een overzicht gevraagd van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaal bedrag kunnen worden opgenomen.

In het BBV wordt ook een overzicht gevraagd van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Deze gegevens moeten ook worden verstrekt voor de meerjarenraming. Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

(€ x 1.000)			((B-A) + (D-C))/(E) x 100%			
	(jrk)	(jrk)				
Kengetal structurele exploitatieruimte	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Structurele lasten	32.568	38.070	34.028	34.700	35.144	36.338
Structurele baten	33.810	37.069	34.314	35.453	34.964	36.264
Structurele toevoegingen aan de reserves	1.152	667	301	753	61	-16
Structurele onttrekkingen aan de reserves	1.659	2.322	481	448	343	343
Totaal saldo van baten	34.882	37.069	34.314	35.453	34.964	36.264
Kengetal	5,01%	1,76%	1,36%	1,26%	0,29%	0,79%

4. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

(€ x 1.000)			(A+B)/C x 100%			
	(jrk)	(jrk)				
Kengetal grondexploitatie	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Niet in exploitatie genomen gronden	0	0	0	0	0	0
Bouwgronden in exploitatie	807	848	538	1.862	614	614
Totaal saldo van baten	34.882	37.069	34.314	35.453	34.964	36.264
Kengetal	2%	2%	2%	5%	2%	2%

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De uitkomst van de berekening van dit kengetal is voor het jaarverslag hetzelfde als bij de begroting. Het kengetal hoeft dus voor het opnemen in het jaarverslag niet opnieuw te worden berekend. Het toch opnieuw opnemen houdt verband met het feit dat de kengetallen gezamenlijk en in samenhang bezien inzicht geven in de financiële positie van een gemeente.

(€ x 1.000)			(A+B+C)/F x 100%			
	(jrk)	(jrk)				
Kengetal belastingcapaciteit	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
OZB-lasten gezin	552	581	582	590	598	606
Rioolheffing gezin	217	233	239	247	255	264
Afvalstoffenheffing gezin (incl. ledigingen)	238	256	238	238	238	238
Heffingskorting	0	0	0	0	0	0
Totale woonlasten gezin (A+B+C-D)	1.007	1.070	1.059	1.075	1.091	1.108
Woonlasten landelijk gem. voorafgaand jaar	904	945	957	970	984	998
Kengetal	111%	113%	111%	111%	111%	111%

3.4 Paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen

3.4.1 Inleiding

De gemeente Hattem heeft ongeveer 2.428 hectare aan openbare ruimte in beheer. Veel activiteiten vinden hier plaats zoals wonen, werken, zich verplaatsen en recreëren. Voor deze activiteiten zijn kapitaalgoederen nodig zoals wegen, riolering, openbaar groen, verlichting en gebouwen. Het beleid van de gemeente Hattem voor het onderhoud kapitaalgoederen is onder meer opgenomen in de nota's:

- Beleids- en beheerplan water en riolering;
- Visiedocument Beheer Openbare Ruimte;
- Jaarlijkse weginspecties en meerjarige onderhoudsplanning;
- Beleidsplan openbare verlichting gemeente Hattem;
- Gemeentelijk Verkeer en VervoerPlan (GVVP);
- Uitvoeringsprogramma GVVP;
- Groenstructuurvisie Hattem;
- Kwaliteitsboek Inrichting Openbare Ruimte gemeente Hattem;
- Meerjarenonderhoudsplan gebouwen;
- Gladheidsbestrijdingsplan 2013;
- Bewegwijzering 2004.

3.4.2 Ontwikkelingen

De kapitaalgoederen worden zowel technische (korte termijn) als cyclische (midden-lange en lange termijn) beheert. De beheercyclus bestaat uit:

- Dagelijks onderhoud;
- Meldingen openbare ruimte;
- Inspecties;
- Beoordelen inspecties;
- Opstellen maatregelen;
- Uitvoeren onderhoud;
- Opleveringsinspectie.

Openbare ruimten

Voor wegen, kunstwerken, riolering en groen maken wij gebruik van het assetmanagement programma GBI World. De vaste gegevens zijn per asset in GBI World opgeslagen. We hebben afgelopen jaar gewerkt aan een situatie waarin we exact weten wat we beheren tot op het niveau van rioolbuistype, verhardingstype, beplantingssoort (bomen), enzovoort. Daar geven we in 2024 een vervolg aan. Alle bekende gegevens worden aan de objecten toegevoegd zoals oppervlak, lengte, breedte, diameter, hoogte, aanlegjaar enzovoort.

Alle objecten worden regelmatig gedetailleerd geïnspecteerd:

- Wegen 1 x per 2 jaar (in 2023 uitgevoerd)
- Kunstwerken, 1x per jaar visueel en 1x per 7 jaar specifiek (in 2023 uitgevoerd)
- Riolering ouder dan 20 jaar; 1x per 10 jaar
- Bomen 1x per jaar of per 3 jaar VTA controle (visuele boomkeuring)
- Groen; kwaliteitsschouw, meerdere keren per jaar
- Openbare verlichting, 3 schouwrondes per jaar (in 2023 uitgevoerd)

De inspecties worden in het beheersysteem omgezet in kwalitatieve maatregelen voor de korte termijn (tot 5 jaar). Voor de lange termijn wordt gebruik gemaakt van de cyclische benadering. Deze cycli worden bepaald op basis van landelijke richtlijnen en de plaatselijke ervaring. Voor riolering is op basis van de inspecties gekozen voor risico gestuurd beheer. Deze wijze van planning komt dichter bij de werkelijkheid doordat de snelheid waarmee schades zich ontwikkelen worden verwerkt in de planning.

Het opstellen van de maatregelen wordt afgestemd tussen de verschillende disciplines in de openbare ruimte voor het vergroten van efficiëntie. Ook wordt de uitvoering van nieuwe ontwikkelingen vanuit bijvoorbeeld, het delta programma ruimtelijke adaptatie (DPRA) en het gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP) hierin meegenomen.
Het resultaat is een advies voor groot onderhoud en/of reconstructie van de openbare ruimte. Deze investeringen worden opgenomen in het meerjaren investeringsprogramma (MIP). Ieder jaar wordt deze investeringsplanning bijgesteld en aangevuld.

Vastgoed (onderhoud gebouwen)

De gebouwen worden op basis van de meerjaren onderhoudsplannen (MJOP) onderhouden. Het MJOP is in 2022 geactualiseerd en opnieuw doorgerekend en wordt jaarlijks geïndexeerd volgens de CBR index. Op basis van deze doorrekening is een voorziening opgenomen van € 283.000 in de begroting 2023. De bedragen in de voorziening zijn gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde voor de komende 10 jaren tot 2032. In de voorziening zijn de aanpassingen stadhuis vanuit het MJOP niet opgenomen, deze vallen onder het project Aanpassing stadhuis. De MJOP zal ieder jaar worden geactualiseerd, waarbij ook gekeken wordt of het 10-jaars gemiddelde nog haalbaar is of dat bijstelling nodig is. Duurzaamheidsmaatregelen die geen onderdeel uitmaken van het onderhoud of vervangingsonderhoud, zijn niet opgenomen in het MJOP.

In het onderstaande overzicht is de mutatie op de voorziening in de jaarrekening weergegeven:

Onderhoud gebouwen	Begroting 2023 na wijzigingen	Subsidies	Totaal	Werkelijke kosten	Mutatie Voorziening
Stadhuis	33.285	50.289	83.574	156.162	-72.588
Havengebouw	8.583		8.583	20.551	-11.968
Molen De Fortuin	4.610	5.400	10.010	15.076	-5.066
Brandweerkazerne	11.319		11.319	18.917	-7.598
Gemeente werf	13.397		13.397	39.172	-25.775
Dijkpoort	5.121	20.172	25.293	18.937	6.356
Parkeergarage	22.305		22.305	16.862	5.443
De Kerktoren	3.821	42.966	46.787	11.983	34.804
Werkplaats sportvelden	5.378		5.378	0	5.378
Stadsmuren	8.444	47.309	55.753	10.194	45.559
Begraafplaats	346		346	995	-649
Partou	45.583		45.583	81.003	-35.420
Musea	31.285	71.014	102.299	72.682	29.617
Gymzalen	89.523		89.523	97.334	-7.811
Totaal	**283.000**	**237.150**	**520.150**	**559.868**	**-39.718**
	A	B	A+B = C	D	C- D

Totaal mutatie (D) +/+ Toevoeging reserve -/- Onttrekking reserve

Wij onderscheiden drie soorten onderhoud: planmatig-, contract- en klachtenonderhoud.

Planmatig onderhoud

Voor gebouwen maken wij gebruik van het meerjarenonderhouds programma. We stellen hierbij per gebouw een onderhoudsplan op voor een termijn van 10 jaar. Voor de langere termijn wordt gebruik gemaakt van de cyclische benadering.

Contract onderhoud

Bestaat uit jaarlijks terugkerend (installatie)onderhoud, met een preventief karakter.

Klachtenonderhoud

Dagelijkse meldingen van storingen loopt via de MOR (Receptie, Bodes, Onderhoudspartijen).

Verduurzamingsmaatregelen

De maatregelen die onze gebouwen verduurzamen worden in 2021 uitwerkt en verwerkt in het MJOP zodat deze afgestemd worden met onderhoudsmaatregelen.

NEN3140 / veiligheid elektrische installaties

Het handboek is gereed en vastgesteld. De implementatie is gestart en de opleidingen voor medewerkers staan gepland in het eerste kwartaal van 2024.

NEN2767 / Conditiescore
De Matrix betreffende de NEN2767 is hieronder weergegeven:

Conditiescore						
Gebrek		Omvang				
		<2%	2 - 10%	10 - 30%	30 - 70%	>70%
	Intensiteit	Incidenteel	Plaatselijk	Regelmatig	Aanzienlijk	Algemeen
Gering	*Begin*	1	1	1	1	2
	Duidelijk	1	1	1	2	3
	Eind	1	1	2	3	4
Serieus	*Begin*	1	1	1	2	3
	Duidelijk	1	1	2	3	4
	Eind	1	2	3	4	5
Ernstig	*Begin*	1	1	2	3	4
	Duidelijk	1	2	3	4	5
	Eind	2	3	4	5	6

De NEN2767 is een methodiek om zo objectief mogelijk een kwaliteitsscore aan bouwkundige en installatie technische elementen te kunnen toekennen.
Deze beoordeling per element gaat uit van drie beoordelingscriteria aan een element, welke resulteert in een score voor dat betreffende element:

- De ernst van het gebrek, waarbij meerdere gebreken aan een element kunnen voorkomen (ernstig, serieus of gering), genormeerd in de NEN2767 gebrekenlijst
- De intensiteit van het betreffende gebrek (begin-, gevorderd of eindstadium), matig objectief te meten.
- Omvang van het betreffende gebrek (vijf omvanggroepen), grotendeels objectief te meten De conditiemeting is een feitelijke vaststelling van de staat waarin een element verkeerd. Dit normeren we met een conditiescore.

De aanwezige gebreken op en aan een aanwezig element of onderdeel (in zijn totaliteit) en de veroudering (leeftijd) bepalen gezamenlijk de conditiescore. Indien echter een bepaald element op een bepaalde plaats een zeer afwijkende staat van onderhoud of afwijkende gebreken laat zien ten opzichte van gelijke omliggende elementen (en daardoor geen referentie kan zijn) dan wordt dit element separaat beoordeeld.
Naast het bepalen van de conditie van een element dienen, ten behoeve van het eventueel terugbrengen van een element naar een acceptabel conditieniveau, maatregelen bepaald te worden.

De inspecteur die objectief de conditie vast stelt, zal hier een voorstel voor doen, naar aanleiding van het vooraf vastgestelde beleid (zie hiervoor de A/P matrix).
De medewerker van Gemeente Hattem dan wel van Woonscan die de bevindingen en voorstellen van de inspecteur verwerkt zal periodiek overleg plegen met de inspecteur en vervolgens de MJOB vaststellen/opstellen.

Waterhuishouding en Rioolbeheer

Met het vaststellen van het ‘beleids- en beheerplan water en riolering’ in 2020 heeft de gemeenteraad gekozen voor een klimaatadaptief beleid. In de komende jaren blijven we investeren in afkoppelen. Stimuleren we particulieren om regenwater af te koppelen van de riolering en de tuinen te vergroenen. We gaan verder dan regulier afkoppelopgave.

Het “optimale” moment om het riool te repareren, renoveren of vervangen wordt in samenhang met de rest van de openbare ruimte (wegen, groen) bepaald. Het meten en monitoren van de kwaliteit van de rioolleidingen speelt hierbij een belangrijke rol. Met deze aanpak wordt de theoretische levensduur van de rioleringsbuizen losgelaten. De kwaliteit van de rioolleidingen is een belangrijk aspect waarmee het "optimale" moment wordt bepaalt. Ook wordt er meer naar nieuwe methoden gekeken om een ongestoorde afvoer van ons (afval)water te garanderen.

De koppeling met wegbeheer blijft belangrijk, omdat een deel van de verharding wordt bekostigd vanuit de rioolheffing en desinvesteringen voorkomen worden.

Op basis de rioolinspecties worden de daaruit voortvloeiende schadebeelden vertaald naar werkopdrachten. Deze werkopdrachten worden jaarlijks uitgezet bij aannemers waar we raamcontracten mee hebben. De kosten hiervan worden betaald uit de onderhoudsbudgetten.

Beheer Openbare Ruimte (BOR)

De openbare ruimte in beheer van de gemeente Hattem is circa 209 ha groot en is opgebouwd uit bos (ca. 76 ha), wegen (ca. 69 ha) en groen (ca. 64 ha). In deze openbare ruimte staat een groot aantal te beheren objecten, zoals bomen, banken, lichtmasten, verkeersborden, etc.

22 juni 2009 heeft de Raad de nota 'Evaluatie BOR' vastgesteld. Dit document is het beleidskader voor het onderhoud van groen en wegen, zowel ten aanzien van het technisch onderhoud als het schoonhouden van deze openbare ruimte. Voor alle onderdelen van de openbare ruimte en typen gebieden staat in de 'Evaluatie BOR' de wenselijke en haalbare onderhoudskwaliteit. De raad kan het onderhoudsniveau jaarlijks wijzigen. In 2013 is dit voor het laatst integraal gebeurd. In 2021 is de ambitie en onderhoudskwaliteit voor openbaar groen en bomen in de Groenvisie verhoogd.

In onderstaande tabel is de kwaliteit van het vastgestelde straatbeeld weergegeven:

	Verharding	Groen	Meubilair	Onkruid / zwerfafval
Stadshart	B	A	B	B
Woonwijk	C	B	C	C
Buiten wonen	C	B	C	C
Buitengebied	C	B	C	C
Begraafplaats	B	A	B	B
Bedrijventerrein	C	B	C	C
Hoofdstructuur wegen	C	B	C	C

Adoptie groen

Inmiddels is het onderhoud van ca. 30.000m2 openbaar groen ondergebracht in groenadoptie-contracten. Afgelopen jaar is de gemeente gestart met een inventarisatieronde van alle groen-adoptiecontracten (ca. 160 stuks): hoe ligt groen erbij (voldoet het aan het kwaliteitsniveau en de voorwaarden/contractafspraken). Op basis van de resultaten is het wenselijk de bestaande adoptiecontracten op 1 lijn brengen te brengen met de Groenvisie en wordt er terughoudend omgegaan met de uitgifte van nieuwe groenadoptieplekken. Bestaande en toekomstige adoptanten worden nog steeds ondersteund bij het onderhoud van de geadopteerde percelen.

Wegbeheer

Het onderhoudsniveau van de wegen is, met uitzondering van de Binnenstad en de begraafplaats, op niveau C vastgesteld. Als goed beheerder zoeken we naar een optimale verhouding tussen de onderhoudskosten, vervangingsinvesteringen en de duurzaamheidsdoelstellingen, zoveel mogelijk afgestemd op GVVP en rioleringen.

In 2021 heeft deze afstemming tussen de maatregelen wegen en riolering voor het laatst plaatsgevonden en deze is vertaald naar uitvoeringsplannen en meerjareninvesteringsplan voor 2022 en verder.

Civiel technische kunstwerken

Onder civieltechnische kunstwerken worden verstaan: bruggen, duikers, steigers en keermuren. De gemeente Hattem heeft 23 civieltechnische kunstwerken in beheer (excl. duikers). Voor de duikers geldt dat de gemeente verantwoordelijk is voor het onderhoud, het Waterschap ziet toe op de doorstroming van de duikers in de A en B-watergangen. De aanliggende eigenaren zijn verantwoordelijk voor de doorstroming van de duikers in de C-watergangen.

In het voorjaar van 2023 is de inspectie van kunstwerken uitgevoerd conform volgens de CUR117 en de NEN2767. Op basis van de inspectie is het MJOP opgesteld. Enkele noodzakelijke reparaties en ingrepen (o.a. verwijdering steiger De Waa) zijn per direct uitgevoerd.

Openbare Verlichting

In 2012 heeft de raad de visie “duurzaamheid in de openbare verlichting H2O” en het beleidsplan “Openbare verlichting gemeente Hattem” vastgesteld. De raad heeft ervoor gekozen om het maatregelenpakket uit te laten voeren waarbij de verduurzaming van de openbare verlichting versneld wordt uitgevoerd. In 2023 zijn opnieuw een groot aantal lichtmasten van led verlichting gezien waardoor inmiddels ca 96% van het areaal voorzien is van Led verlichting. In 2024 zal dit project worden afgerond door de laatste locaties (o.a. Grote Gracht, Voermanplein en Rode Spoorbrug) van led te voorzien.

Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP):

Uitvoering en evaluatie van het GVVP

Het Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan (GVVP) is in 2018 vastgesteld. Dat is vervolgens uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma (2019-2023). Door verschillende projecten is uitvoering gegeven aan het GVVP, zo zijn de Hoofdroute (Hessenweg, Vechtstraat en Burg. Bijleveldsingel), een deel van het Roseboomspoor en de Zuiderzeestraatweg in voorgaande jaren al aangepakt. In 2023 is gestart met het project Herinrichting Dorpsweg – Eijerdijk. Daarnaast is er in 2023 een verkeerskundig studie gestart naar de Apeldoornseweg. Met als doel om de verkeersveiligheid te verbeteren, de komgrens te verplaatsen en 50 km/uur in te stellen op de Apeldoornseweg. Ook is gewerkt aan de ontwikkeling van het laadpalennetwerk.

De horizon van het uitvoeringsprogramma GVVP liep tot en met 2023. Om die reden is in 2023 gewerkt aan een evaluatie van het huidige uitvoeringsprogramma waaruit een nieuw uitvoeringsprogramma moet volgen. De bedoeling is om in 2024 een nieuw uitvoeringsprogramma te hebben voor de komende jaren met daarin nieuwe projecten en opgaven.

Openbaar groen bomen

Om het verhoogde ambitieniveau voor de onderhoudskwaliteit van groen (Groenvisie B16: A-niveau in de Binnenstad/ Singels/ Bijzondere plekken (zoals begraafplaats en monumenten), B-niveau in de rest van de gemeente) te realiseren, is in 2023 extra capaciteit voor de buitendienst ingehuurd in het groeiseizoen. De inhuurde onderhoudsploeg is ingezet op regulier onderhoud van openbaar groen en verzorgend onderhoud van bomen (verwijderen stam- en wortelopschot).

Ook is de afgelopen drie jaar gewerkt aan het wegwerken van achterstallig bosonderhoud. Deze werkzaamheden vroegen extra inspanning en zijn in 2023 afgerond.

De groenvakken aan de Reest zijn in 2023 opnieuw aangelegd vanwege de slechte staat van de beplanting en bomen. De bomen in deze straat zijn geplant in het kader van boomplantdag.

Onderhoud bomen

Naast de reguliere snoei- en onderhoudswerkzaamheden aan bomen zijn er verspreid over de hele gemeente 40 bomen vervangen/ingeboet vanwege niet aangeslagen plantmateriaal of dood. Als gevolg van extreme storm, storm Poly op 5 juli 2023, zijn extra controles en opruimwerkzaamheden uitgevoerd om de ontstane gevaarzetting rond bomen weg te nemen. In totaal zijn er als gevolg van de storm op ca. 25 locaties in Hattem bomen verwijderd (omgewaaid of gekapt). Vervanging hiervan wordt komend jaar verder uitgewerkt.

Bladinzameling

Vanaf het najaar van 2023 wordt geen bladafval meer naar de voormalige stortplaats gebracht om vervuiling en inbreng van plaagsoorten of invasie exoten in Natura 2000-gebied te voorkomen. Het afvoeren van groen- en bladafval naar een externe verwerker brengt extra kosten met zich mee. Er is ook direct gestart met het monitoren van de hoeveelheden af te voeren blad in het kader van het uitwerken van een planmatige aanpak.

Begraafplaats

Ruimen graven

Om de begraafcapaciteit in de toekomst te borgen, is er gestart met het ruimen van graven op de begraafplaats aan de Kerkhofdijk te Hattem. In het laatste kwartaal van 2023 zijn er 12 graven geruimd waar reeds afstand van gedaan was. Als vervolg op deze eerste ruiming wordt in het laatste kwartaal van 2024 gestart met de ruiming van circa 50 graven waar actief afstand van gedaan is.

Sterretjesveld
In 2023 is het sterretjesveld gerealiseerd. Dit aparte gedeelte op de begraafplaats is bestemd voor stilgeboren kinderen. We hebben het aantal kindergraven teruggebracht van 29 naar 18 graven om ruimte te creëren voor deze graven.

Baten begraafplaats
In 2023 hebben er minder begrafenissen plaats gevonden dan in de begroting voorzien was. Hierdoor zijn er minder baten op de begraafplaats binnengekomen. In de najaarsnota 2023 zijn de baten reeds met € 25.000 afgeraamd. Ook zijn er minder grafrechten verlengd dan verwacht. Deze inkomsten zijn ook in de najaarsnota afgeraamd met € 40.000.

3.5 Paragraaf D. Financiering

3.5.1 Inleiding

Bij de uitoefening van de financieringsfunctie worden de regels in acht genomen, welke in de wet Financiering decentrale overheden (wet Fido), de door raad vastgestelde financiële verordening en in het BBV zijn opgenomen. De wet Fido bevat instrumenten om de risico's te beperken die gemeenten lopen bij het lenen en het uitzetten van financiële middelen. In deze wet is onder meer een verbod opgenomen voor het inzetten van financieringsmiddelen voor andere dan publieke doelen. Samen met de financiële regelgeving van de Gemeentewet en de Financiële verhoudingswet, met het artikel 12-regime en het financiële toezicht draagt de wet Fido bij aan het grote vertrouwen van de financiële sector in de overheid. Overheidsorganen hebben daardoor gunstige financieringsvoorwaarden.

3.5.2 Ontwikkelingen

BBV wijzigingen

In de notitie Rente 2023 van de commissie BBV is de regelgeving voor de rente geactualiseerd. Het doel van de notitie is het bevorderen van een eenduidige handelswijze met betrekking tot rente door gemeenten (harmonisatie), stimuleren dat gemeenten de (verwachte) werkelijke rentelasten opnemen in de begroting en de jaarstukken en het eenduidig inzichtelijk maken van de wijze waarop de gemeenten met rente zijn omgegaan (transparantie). De notitie bevat een aantal richtlijnen, stellige uitspraken van de Commissie BBV en werkwijzen. De belangrijkste wijzigingen, die zullen ingaan met de begroting 2025, zijn, samengevat, de volgende:

- Voor de berekening van het rentepercentage voor het grondbedrijf wordt weer rekening gehouden met de omslagrente.
- Het toerekenen van rente aan de taakvelden vindt plaats via het taakveld Treasury. Hiertoe worden alle rentelasten en rentebaten in eerste instantie op het taakveld Treasury geboekt. Dit geldt ook voor de rentelasten en -baten van projectfinanciering.
- De rentelasten voorkomend uit de facilitaire grondexploitaties (zowel publiekrechtelijk als op basis van een overeenkomst) moeten aan het betreffende taakveld worden toegerekend en worden niet meegenomen in de omslagrente over het geheel van de activa.
- In het publiekrechtelijk kostenverhaal bij facilitaire grondexploitaties wordt per jaar rente berekend over het saldo van de exploitatie. Het rentepercentage betreft de gemiddelde rentelast over het rentedragend vreemd vermogen.

3.5.3 Financiering

Algemeen

De treasuryfunctie is als volgt te definiëren:
De treasuryfunctie omvat alle activiteiten die zich richten op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. De treasuryfunctie bestaat uit vier deelfuncties: risicobeheer, gemeentefinanciering, kasbeheer en debiteuren- en crediteurenbeheer.
De financieringsfunctie dient zich te beperken tot financieringen ten behoeve van de publieke functie, en dient tevens prudent te zijn.

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren houdt in dat de tegoeden van decentrale overheden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Het doel is het verlagen van de schuld van de Economisch Monetaire Unie (EMU). Gemeenten dienen overtollige (liquide) middelen aan te houden in de schatkist of bij andere decentrale overheden. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak.
Door het verplichte schatkistbankieren, hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten en daalt de staatsschuld en de EMU-schuld. Een neveneffect is dat de risico's die decentrale overheden lopen met hun tegoeden worden geminimaliseerd. Een decentrale overheid behoudt de mogelijkheid om leningen te verstrekken en uitzettingen te verrichten voor publieke taken.
Voor het aanhouden van liquide middelen buiten de schatkist bestaat een drempel. Voor Hattem is deze drempel voor 2023 en verder € 1.000.000; het meerdere dient bij de schatkist te worden ondergebracht. Het drempelbedrag is gelijk aan 2% van het begrotingstotaal. Indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen, wordt een minimum van € 1.000.000 gehanteerd.

Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën (Wet Hof) en het EMU-saldo

De Europese regeringsleiders hebben in 2011 afspraken gemaakt om de financiële stabiliteit van de EU en de eurozone te waarborgen. De Europese afspraken ten aanzien van begrotingsdiscipline zijn in Nederland opgenomen in de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof). De hoogte van de overheidsschuld en de

jaarlijkse groei van de overheidsschuld (EMU-saldo) zijn daarbij genormeerd. Alle decentrale overheden samen krijgen een plafond voor het totale EMU-tekort van gemeenten, provincies en waterschappen in een jaar.
Dit kan onder andere tot gevolg hebben dat bijvoorbeeld forse incidentele investeringen in activa in een bepaald jaar tot een tekort leiden. Bij een individuele gemeente zal het EMU-saldo hoge schommelingen te zien geven. Indicatief is de referentiewaarde ongeveer 4 % van het begrotingstotaal. Voor de gemeente Hattem is dat ongeveer € 1,2 miljoen.
In artikel 20 en 23 van het BBV is bepaald dat gemeenten het meerjarige EMU-saldo in beeld dient te brengen. Dit saldo is hieronder in de vorm van een kasstroombalans per ultimo van het jaar terug te vinden naast het EMU-saldo van het huidige en vorige verslagjaar.

(€ x 1.000)						
Financiële sfeer	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Investeringen Financiële Vaste Activa	10.673	10.792	10.414	10.287	10.159	10.029
Financieringsoverschot/werkkapitaal	12.122	6.145	1.445	-2.484	-2.463	-2.558
Vaste schuld	-43.971	-41.794	-39.614	-40.245	-52.840	-58.884
Vorderingen saldo (Cumulatief EMU)	-21.177	-24.857	-27.755	-32.442	-45.145	-51.413
Toename/afname EMU-saldo	**-2.239**	**-3.681**	**-2.898**	**-4.687**	**-12.702**	**-6.269**

De toename van het EMU-saldo is in de jaren 2023 tot en met 2027 afgerond € 30 miljoen voornamelijk door de hoge investeringsambitie van de gemeente Hattem, zoals ook is terug te vinden bij de toename van de materiële vaste activa.

(€ x 1.000)						
Reële sfeer	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Totaal Eigen Vermogen	9.814	8.764	10.725	11.478	11.297	11.224
Totaal Materiële Vaste Activa	-32.480	-34.533	-40.799	-44.978	-58.774	-65.176
Voorzieningen	2.295	2.519	2.857	2.920	2.946	3.153
Voorraad grondbedrijf	-807	-1.608	-538	-1.862	-614	-614
Vorderingen saldo (Cumulatief EMU)	-21.177	-24.857	-27.755	-32.442	-45.145	-51.413
Toename/afname EMU-saldo	**-2.239**	**-3.681**	**-2.898**	**-4.687**	**-12.702**	**-6.269**

In de septembercirculaire 2022 zijn de referentiewaarden per gemeente meegegeven. Voor Hattem is deze referentiewaarde: -4,0% van het begrotingstotaal 2023 van € 30.004.000 is een bedrag van € 1.204.000. Dit betekent dat binnen de macro-norm de gemeente Hattem meetelt voor een geraamde afname van het EMU-saldo van € 1.204.000. Voor 2023 hebben wij deze norm overschrijden.

(€ x 1.000)						
EMU-saldo t.o.v referentiewaarde	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Vorderingen saldo (Cumulatief EMU)	-21.177	-24.857	-27.755	-32.442	-45.145	-51.413
Toename/afname EMU-saldo t.o.v. vorig jaar	-2.239	-3.681	-2.898	-4.687	-12.702	-6.269
Referentiewaarde	-1.047	-1.204	-1.378	-1.378	-1.378	-1.378
Saldo boven (+) of onder (-) referentiewaarde	**-1.192**	**-2.477**	**-1.520**	**-3.309**	**-11.324**	**-4.891**

Risicobeheer

In de wet FIDO staan de uitgangspunten van het risicobeheer genoemd. Onder risico's worden hierin verstaan renterisico's, koersrisico, kredietrisico, intern liquiditeitsrisico en valutarisico.
Onder het renterisicobeheer vallen de volgende activiteiten:
1. Het per kwartaal bepalen van de kasgeldlimiet
2. Het jaarlijks bepalen van de renterisiconorm

1. Kasgeldlimiet
Dit is een hulpmiddel om de renterisico's op korte financiering te beperken. Jaarlijks wordt door het ministerie aangegeven, welk bedrag gefinancierd mag worden met kort geld (rekening-courant en kortlopende leningen): de kasgeldlimiet. Het betreft een percentage (momenteel 8,5%) van het totaal van de begroting bij aanvang van het begrotingsjaar. Ieder kwartaal wordt de gemiddelde liquiditeitspositie berekend.
Dit gebeurt door het bepalen van het gemiddelde kassaldo over het betreffende kwartaal. Dit saldo wordt getoetst aan de berekende kasgeldlimiet. Bij structurele overschrijding van deze limiet (langer dan 3 kwartalen) dient de vlottende schuld geconsolideerd te worden door het afsluiten van een langlopende geldlening. Tevens dient bij een overschrijding de provincie hiervan op de hoogte gebracht te worden, en een ontheffing te worden aangevraagd.

Uit onderstaand overzicht blijkt het kasgeldlimiet voor de jaren 2023 tot en met 2027:

(€ x 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Begrote kasgeldlimiet	**Budget**	**Budget**	**Budget**	**Budget**	**Budget**
Begrotingstotaal (lasten) primaire begroting	31.030	34.448	35.452	35.205	36.322
Kasgeldlimiet 8,5% hierover	2.638	2.928	3.013	2.992	3.087

Uit onderstaand overzicht blijkt dat de kasgeldlimiet in 2023 niet voor meer dan twee kwartalen is overschreden:

(€ x 1.000)		Gemiddelde vlottende schuld min liquide		
Periode	**Kasgeldlimiet**	**middelen**	**Overschrijding**	**Onderschrijding**
1e kwartaal	2.638	-12.236		14.874
2e kwartaal	2.638	-11.416		14.054
3e kwartaal	2.638	-12.200		14.838
4e kwartaal	2.638	-11.824		14.462

2. Renterisiconorm
Jaarlijks bij de begroting dient de renterisiconorm over de langlopende schulden te worden berekend. Deze bedraagt 20% van het begrotingstotaal. Daarnaast dient te worden berekend het renterisico van de totale vaste schuld. Het berekende renterisico wordt vergeleken met de renterisiconorm. Het doel van de renterisiconorm is het beperken van de gevolgen van een stijgende kapitaalmarktrente op de rentelasten van de gemeente.
Dit wordt bereikt door een limiet te stellen aan dat deel van de vaste schuld waarover het rentepercentage in een jaar mag worden aangepast aan de marktrente. Per jaar mag maximaal 20% van het begrotingstotaal een rentewijziging ondergaan. Uit onderstaand overzicht blijkt dat het bedrag waarover renterisico wordt gelopen lager is dan de renterisiconorm.

(€ x 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Renterisico op vaste schuld	**Budget**	**Budget**	**Budget**	**Budget**	**Budget**	**Budget**
1. Renteherzieningen	0	0	0	0	0	0
2. Aflossingen	1.949	1.952	1.952	1.952	1.952	1.952
3. Renterisico op vaste schuld (1+2)	**1.949**	**1.952**	**1.952**	**1.952**	**1.952**	**1.952**
4. Renterisiconorm						
4a. Begrotingstotaal (lasten volgens primaire begroting)	30.007	31.030	34.448	35.452	35.205	36.322
4b. Het bij ministriele regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%	20%	20%
4. Rente risiconorm	**6.001**	**6.206**	**6.890**	**7.090**	**7.041**	**7.264**

Toets renterisiconorm						
3. Renterisco op vaste schuld	1.949	1.952	1.952	1.952	1.952	1.952
4. Renterisconorm	6.001	6.206	6.890	7.090	7.041	7.264
5. Ruimte onder de norm	**4.052**	**4.254**	**4.938**	**5.138**	**5.089**	**5.312**

Bij het afsluiten van leningen wordt rekening gehouden met de renterisiconorm door te kiezen voor een spreiding in looptijden van de leningen, en/of door te kiezen voor een jaarlijkse aflossing. Daarbij wordt gestuurd op het minimaliseren van de rentelasten.

Renterisico op nog aan te trekken leningen
In bovenstaand overzicht is uitgegaan van de bestaande vaste schuld en de nog aan te trekken leningen. Er is ook een meerjarenraming voor de financieringsbehoefte tot en met 2027 opgesteld. Uit dat overzicht blijkt dat volgens de ramingen in 2025 een gelimiteerde financiering van € 2.812.000 wordt aangetrokken.
De benodigde extra financiering lang geld loopt op naar € 25,8 miljoen in 2027. Hierbij is er overigens van uitgegaan dat alle investeringen volgens het Meerjareninvesteringsprogramma plaatsvinden en bestaande leningen worden (deels) afgelost. In de begroting hebben wij uit praktische overwegingen de extra (nog niet bekende) aflossingsverplichtingen, die de nieuw aan te trekken leningen met zich mee kunnen brengen, niet meegenomen.
Verder is in de begroting uitgegaan van een structureel extra rentelast van 3,60% voor de nog aan te trekken leningen van in totaal € 26 miljoen (exclusief aflossingen) van 2024 t/m 2027. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing hebben wij een rente risico opgenomen voor de nog aan te trekken leningen, waarbij wij, gelet op de rentevisie, niet meer uitgaan van een rentestijging van 0,25% per jaar voor de jaren 2024 t/m 2027. Daarom schatten wij dit risico nu in voor € 0.

Kasbeheer
Het kasbeheer omvat het beheer van alle geldstromen, gericht op alle kas- en rekening-courant posities, waaronder het aantrekken van gelden op de geldmarkt en het beleggen van overtollige middelen. Het 'AFS kasstroomoverzicht' hieronder geeft zicht op de kasstromen van deze meerjarenbegroting.

Tabel: AFS Kasstroomoverzicht per ultimo jaar

(€ x 1.000)	**2022**	**2023**	**2024**
AFS Kasstroomoverzicht	**Realisatie**	**Realisatie**	**Begroting**
Liquide middelen 01-01	***12.314***	***0***	***-2.938***
Resultaat ná bestemming	348	618	346
Mutaties in de reserves	-1.002	-1.668	-508
Resultaat uit bedrijfsvoering	**-654**	**-1.050**	**-162**
Aanpassing voor:			
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.781	1.348	1.697
Desinvestering in materiële vaste activa	0	200	0
Cashflow	**1.127**	**499**	**1.535**
Aanpassingen resultaat uit bedrijfsvoering:	1.532	24	-143
Kasstroom op winstbasis	**2.659**	**522**	**1.392**
Verkoop voorraad grondbedrijf	0	0	0
Investeringen voorraad grondbedrijf	-509	-801	1.363
Veranderingen in werkkapitaal	-4.999	3.196	0
Kasstroom uit operationele activiteiten	**-2.849**	**2.917**	**2.755**
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	**-5.148**	**-3.721**	**-7.218**
Vrije kasstroom	**-7.997**	**-804**	**-4.463**
Resultaat Treasuryfunctie	-312	201	-55
Mutaties Lang vreemd vermogen	-1.949	-2.177	-2.180
Mutaties Kort vreemd vermogen	9.455	-157	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	**7.195**	**-2.133**	**-2.235**
Mutatie geldmiddelen	396	-2.938	-6.698
Liquide middelen 31-12	***12.710***	***-2.938***	***-9.636***
Werkkapitaal 01-01	**16.479**	**12.928**	**7.753**
Mutatie werkkapitaal	-3.551	-5.175	-8.061
Werkkapitaal 31-12	**12.928**	**7.753**	**-308**

Rentevisie

De marktrente voor leningen 10 jaar met een lineaire fixe aflossing is gedaald van 3,84% (28-09-2022) naar 3,20% (15-04-2024). De verwachting is, dat de wereldeconomie in 2024 voorzichtig aantrekt, ondanks de zorgen voor de oorlog in Oekraïne en de spanningen in het Midden-Oosten. De inflatie zal mede hierdoor waarschijnlijk niet veel dalen.
De verwachting is daarom dat de rentes niet veel zullen dalen en tussen de 3% en 3,5% zullen liggen komend jaar. Monetair is de verwachting dat de Europese Centrale Bank (ECB) de markt zal verruimen door het verlagen van de rente vanaf de zomer 2024.
De korte rente (1 maand) is gestegen van 2,753% (15-03-2023) naar 3,63% (15-04-2024). De verwachting is dat de korte rente in 2024 meer zal bewegen naar de rentes voor leningen met een lange looptijd. Het beleid is gericht op het maximaal aantrekken van kort geld tot maximaal de kasgeldlimiet.

Financiering

De ontwikkeling van de financieringspositie is afhankelijk van de behoefte aan middelen. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de aanwezige eigen financiële middelen en de voorgenomen investeringen.

- Het verloop van het werkkapitaal wordt het komende jaar beïnvloed door diverse factoren vanwege de financieringsbehoefte met betrekking tot de lopende investeringen.
- Langlopende activa (langer dan 1 jaar) worden zoveel mogelijk gefinancierd met lang vermogen.

Uit onderstaand overzicht blijkt de begrote meerjarige financieringsbehoefte voor de jaren 2023 t/m 2027 per 31 december:

(€ x 1.000)					
Financiering	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Financieringbehoefte (A):					
Vaste activa + Grondbedrijf	46.933	51.751	57.128	69.546	75.819
Financieringsmiddelen (B)					
Geldleningen >1 jaar	41.794	39.614	37.434	35.234	33.031
Reservers en voorzieningen	11.284	13.582	14.398	14.243	14.377
Totaal vaste passiva	**53.078**	**53.196**	**51.832**	**49.477**	**47.408**
Financieringstekort A-B (1)	-6.145	-1.445	5.296	20.069	28.412
Kasgeldlimiet (2)	2.638	2.928	3.013	2.992	3.087
Financieringstekort boven kasgeldlimiet	**-8.782**	**-4.373**	**2.282**	**17.077**	**25.324**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat vanaf 2025 er een financieringstekort ontstaat, waarbij naar verwacht nieuwe langlopende leningen dienen te worden aangetrokken.

Rente omslag en renteresultaat

In de begroting is de renteomslag berekend volgens de methodiek die het BBV voorschrijft. De omslagrente voor het begrotingsjaar 2023 is 1,50%.

- In het schema op de volgende pagina is weergegeven hoe de rente aan de investeringen, grondexploitaties en taakvelden is toegerekend.
- Hierna zijn de totale rentelasten weergegeven. Die komen voor 2023 uit op € 633.974 Hiervan heeft een deel betrekking op leningen die zijn doorgeleend aan derden zoals verbonden partijen. Daar staan rentebaten tegenover.
- Uit het schema blijkt dat het renteresultaat uitkomt op een saldo van € 63.230 -/-. Dit saldo ontstaat mede doordat gekozen is voor een renteomslag van 1,50%, waarbij gebruik is gemaakt van de mogelijkheid om het berekende percentage van 0,75% af te ronden binnen de wettelijke bandbreedte van 0,5%.

Renteschema BBV			Rente
1.	De externe rentelasten over korte en lange financiering		633.974
2.	Rentelasten verwacht financieringstekort		
3.	De externe rentebaten		-433.403
Saldo rentelasten en rentebaten			**200.572**
4.	De rente die aan grondexploitatie moet worden doorberekend (grondexploitatie Assenrade en Woonzorgzone)	-12.819	
5.	De rente van projectfinancieringen die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
			-12.819
Aan taakvelden toe te rekenen rente			**187.753**
6.	Rente over eigen vermogen		0
7.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)		0
8.	**Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente**		**187.753**
9.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		250.983
	Overhead) toegerekende rente (renteomslag)		
10.	**Renteresultaat op het taakveld treasury**		**-63.230**
	Berekening omslagrentepercentage:		
	Vaste activa boekwaarde per 1-1-2023		45.488.117
	Af:		
	- Activa waarvoor geen omslagrente van toepassing is	8.343.155	
	- Vaste geldleningen / deelnemingen / kapitaal verstrekkingen	10.673.000	
	- Grondbedrijf (Assenrade / Woonzorgzone)	1.373.651	
			20.389.806
	Over		25.098.311
	Toe te rekenen rente aan taakvelden		**187.753**
	Renteresultaat:		
	Rente% (187.753 / 35.374.515)		0,75%
	Afgerond (In de begroting is met 1,5% gerekend, in de rekening 1%)		1,00%
	Renteresultaat door afronding (0,75% - 1,00% x 35.374.515)		**-63.230**

3.6 Paragraaf E. Bedrijfsvoering

3.6.1 Inleiding

In programma 3 wordt de ambitie voor besturen en organiseren nader toegelicht. Samen Hattem vormt het kernprogramma om deze ambitie te verwezenlijken. De vakdisciplines van bedrijfsvoering zijn mede richtinggevend én ondersteunend aan de uitvoering van dat programma. Er wordt gewerkt vanuit business-partnerschap zodat vakkennis nadrukkelijk(er) wordt ingezet én ontwikkeld ten gunste van goed (be)sturen en functioneren van de organisatie.

In deze paragraaf worden de belangrijkste ontwikkelingen beschreven. Wij verwijzen hier naar deze resultaten. In deze paragraaf benoemen we concreet wat we hebben gerealiseerd.

3.6.2 Ontwikkelingen

Algemeen

De commissie BBV heeft in 2021 een notitie gepubliceerd over de paragraaf bedrijfsvoering. De paragraaf bedrijfsvoering is één van de verplicht op te nemen paragrafen in zowel de begroting als jaarverslag. In de notitie gaat de commissie BBV in op de eisen die gesteld worden aan de paragraaf bedrijfsvoering en doet ze een aantal stellige uitspraken om deze paragraaf verder te optimaliseren.
De programma's en de paragrafen hebben als doel het sturen op hoofdlijnen en de kwaliteit van het inzicht van de raad te bevorderen. Dit betekent dat gemeenten veel ruimte hebben om zelf de kaderstellende en controlerende functies uit te voeren; de raad heeft ook een plicht tot kaderstellen en controleren. Om voldoende transparantie te bereiken, is het daarom van belang dat de raad zelf aangeeft wat het beleid betreffende de bedrijfsvoering is.

Het sturen op en beheersen van de bedrijfsprocessen zijn niet de primaire verantwoordelijkheid van de raad, maar van het college. De raad moet zich wel een oordeel kunnen vormen over de inrichting en het functioneren van de bedrijfsvoering in de zin dat deze doeltreffend en doelmatig is ingericht. Een paragraaf bedrijfsvoering op voldoende kwalitatief en kwantitatief niveau is daarbij essentieel. De paragraaf bedrijfsvoering geeft gemeenten ook de ruimte om organisatiebrede opgaven en initiatieven toe te lichten. De paragraaf bedrijfsvoering kent geen voorgeschreven wettelijke structuur. Feitelijk kunnen alle onderwerpen met een overkoepelend karakter die de gemeentelijke bedrijfsvoering en organisatie betreffen in deze paragraaf aan de orde komen. Voorop staat dat de eigenheid van de gemeente en de wens van de raad bepalend is voor de onderwerpen in de paragraaf bedrijfsvoering.

Het moeten opstellen van een rechtmatigheidsverantwoording door het college zorgt voor een nadere invulling van de paragraaf bedrijfsvoering.

In dat kader doet de commissie BBV ook een drietal stellige uitspraken:

- In de paragraaf bedrijfsvoering wordt, op basis van de kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de gemeenteraad, aanvullende informatie opgenomen over de individueel geconstateerde afwijkingen in de rechtmatigheids-verantwoording.
- In de paragraaf bedrijfsvoering beschrijft het college welke actie het onderneemt om de afwijkingen in de toekomst te voorkomen.
- Niet-financiële onrechtmatigheden in verband met het niet naleven van de bepalingen in de Wet Fido en bijhorende Regelingen moeten worden opgenomen en toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

Door de wetswijzing is de onderliggende gemeentelijke regelgeving aangepast waaronder de verordeningen op grond van de artikelen 212, 213 en 213a van de Gemeentewet.

Informatievoorziening

Inmiddels ligt er strategisch informatiebeleidsplan H2O , met als doel de ontwikkelingen in- en de behoefte aan informatievoorziening binnen de domeinen te bundelen en te vertalen naar een overzichtelijke projectportfolio voor de drie organisaties. De (be)sturing van de i&a-samenwerking heeft ook het afgelopen jaar aandacht gevraagd. Met de komst van een nieuwe (vaste)manager I&A verwachten we de IT governance te reorganiseren. De rol van het bestuur van de Bedrijfsvoeringsorganisatie zal daarbij worden betrokken.

Het onderzoek naar verdergaande I&A samenwerking tussen de H2O gemeenten en de gemeenten Elburg en Nunspeet, zal begin volgend jaar worden opgeleverd. Ook het onderzoek naar centralisatie van functioneel beheer zal worden afgerond. Deze nieuwe ontwikkelingen willen we spiegelen aan de uitkomst van benchmarkgegevens, die in de loop van volgend jaar zal worden geactualiseerd.

Financiële impact

Het financieel raamwerk dat is ontwikkeld, biedt inzicht en overzicht op de structurele kostenontwikkeling. Afgelopen jaar is de O&I begroting met afgerond 80K overschreden. Deze overschrijding is het rechtstreekse gevolg van hoge inhuurkosten voor continuïteitwaarborgen in relatie tot ziekteverzuim.

* Ten onrechte is in de jaarrekening 2023 in eerste instantie onder de materiële vaste activa een bedrag van € 1,5 miljoen aan SaaS-oplossingen (Software as a Service) geactiveerd terwijl deze SaaS-oplossingen niet voldoen aan de activeringscriteria. Activeren is in strijd met het per 2020 gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Hier is geen sprake van een beleidskeuze.
  Per 1-1- 2023 is een bedrag van € 1 miljoen afgeboekt ten laste van de Algemene Reserve. De uitgaven 2023 voor in totaal € 500 duizend zijn in de exploitatie verantwoord en eveneens afgeboekt ten laste van genoemde reserve.
  Naast de kosten die direct ten laste van de exploitatie zijn gebracht vallen afschrijvingslasten vrij. Voor 2023 een 'voordeel' van € 300 duizend. Overeenkomstig de werkwijze van de afboeking is het 'voordeel' verrekend met de Algemene Reserve. Komende jaren worden de fictieve afschrijvingslasten als een dotatie toegevoegd aan de Algemene Reserve waardoor de verwerking van de BBV-voorschriften budgettair neutraal verloopt.

Automatisering

De IT in H2O verband raakt ruim 800 medewerkers op 10 verschillende locaties. De toename van het aantal medewerkers bij de drie gemeenten, leidt tot een grotere hulpvraag aan de i-Dienst. Deze hulpvraag vraagt een permanente ontwikkeling van de organisatie en meebewegen met technologische ontwikkelen die onvermijdelijk zijn om een veilige en moderne werkomgeving aan te (blijven) bieden. Ten opzichte van de begroting is sprake van een overschrijding van afgerond € 40.000. Ook hierbij is sprake geweest van hoge inhuurkosten voor functies die om redenen van schaarste tijdelijk zijn ingevuld.

Informatiebeheer

Borging digitaal, proces- en zaakgericht werken

Het informatiebeheer vraagt steeds meer aandacht. Dat heeft verschillende oorzaken. In de eerste plaats diverse wetgeving zoals de Wet open overheid (Woo), in werking vanaf 2022, de op handen zijnde nieuwe Archiefwet en de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmbev) (in werking 2024). in de tweede plaats wordt hard gewerkt aan een voorgenomen fusie van de streekarchieven op de Noord-Veluwe. In het proces er naar toe zijn er nulmetingen uitgevoerd op het gebied van informatiebeer én het collectiebeheer van het depot in Epe. Vanuit beide metingen zijn er verbetermaatregelen nodig in het beheer de komende jaren. In de derde plaats hebben we vooral in het integraal beheer van digitale informatie de nodige stappen te maken als het gaat om (kaderstelling t.a.v.) duurzame opslag en toegankelijkheid. Al deze ontwikkelingen vragen om adequate inzet van mensen en middelen, méér dan de afgelopen jaren het geval was.

In 2023 is het nieuwe zaaksysteem Djuma in gebruik genomen. Deze wordt in projectverband fasegewijs geïmplementeerd.

Informatieveiligheid

Onze visie is:

- Het is onze plicht om de informatie van onze inwoners, bedrijven en medewerkers goed te beschermen.
- Wij ontwikkelen continu door en werken daarin samen met regiogemeenten en de VNG om bedreigingen vroegtijdig te constateren en adequaat op te reageren.
- Iedere medewerker realiseert zich continu welke risico's het werken met persoons-gegevens met zich meebrengt en daarom een hoge mate van veilig werken vraagt.
- Onze informatiesystemen en de gegevens daarin zijn doorlopend maximaal beschermd tegen misbruik en verlies.

Met ingang van 2020 is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) van toepassing. Dit is het basisnormenkader voor informatiebeveiliging binnen alle overheidslagen. De BIO passen we toe in onze processen en in onze informatie-uitwisseling. Via zelfevaluaties en audits verantwoorden wij ons aan de gemeenteraad en aan de rijksoverheid.

Inkoop en aanbesteding

Onze inkooporganisatie in H2O-verband zet zich in op de rechtmatige, doelmatige en doeltreffende inkooptrajecten aan de hand van de volgende pijlers: inkoopmanagement, personeel, inkoopbeleid en -doelen, systemen en procedures, inkoopprocessen en inkoop-resultaten. De inkoopkalender wordt jaarlijks in overleg met management en decentrale inkopers geactualiseerd.

Het overzicht dat hierdoor ontstaat biedt:

- Een kader om te kijken waar inkoopsamenwerking binnen H2O/ISNV of ander samenwerkingsverband mogelijk is om zodoende kennis en kosten te delen;
- De mogelijkheid om aan te geven welke vorm van inkoopbegeleiding (advies, inkoopcoördinatie of begeleiding gehele inkooptraject) gewenst is, zodat de juiste capaciteit en kwaliteit van InkoopH2O beschikbaar is;
- Inzicht in waar extra kansen liggen om beleidsdoelstellingen (social return, duurzaamheid, lokaal/MKB), naast de toepassing van de criteria zoals vastgelegd in het inkoopbeleid dat door de colleges van de H2O gemeenten is vastgesteld, in te vullen;
- Een overzicht van een aantal complexe en/of Europese H2O aanbestedingen waarbij de inkooporganisatie is betrokken.

In 2023 is inkoop o.a. betrokken geweest bij onderstaande complexe en/of Europese aanbestedingen:

Energie	Europees openbaar	ISNV	Afgerond
Dierenopvang	Vrijwillige transparantie	ISNV	Afgerond
Nadeelcompensatie	Meervoudig onderhands	ISNV	Afgerond
Financieel systeem	Europees openbaar	H2)	Afgerond
Aanled van kinder- en foetusgrafveld	Meervoudig onderhands	Hattem	Afgerond
Verkeerskundige studie inrichting	Meervoudig onderhands	Hattem	Afgerond
Uitvoeren van technisch beheer, preventief en correctief onderhoud Elektronische installaties	Europees niet-openbaar	Heerde	Afgerond
Uitvoeren van technisch beheer, preventief en correctief onderhoud werktuigbouwkundige installaties	Europees niet-openbaar	Heerde	Afgerond
Uitvoeren van technisch beheer, preventief en correctief onderhoud brandmeld- en inbraakbeveiligings installaties	Europees niet-openbaar	Heerde	Afgerond
Sloop en bouwrijp maken MFA Wapenveld	Meervoudig onderhands	Heerde	Afgerond
Voorschoolse Educatie Heerde	SAS-procedure	Heerde	Afgerond
Fietscampagnes	Meervoudig onderhands	NV-Bereikbaar (o.a. Hattem & Oldebroek)	Afgerond
Werkgeversaanpak	Europees openbaar	NV-Bereikbaar (o.a. Hattem & Oldebroek)	Afgerond
Aanleg speelplekken	Meervoudig onderhands	Oldebroek	Afgerond
Beveiliging OekraIners Buitencentrum	Meervoudig onderhands	Oldebroek	Afgerond
Gymvervoer	Meervoudig onderhands	Oldebroek	Afgerond
Levering en installatie apparatuur t.b.v. cameratoezicht Wezep	Meervoudig onderhands	Oldebroek	Afgerond
Verkeerskundig advies	Meervoudig onderhands	Oldebroek	Afgerond

De H2O colleges zijn sinds 2021 al verantwoordelijk voor het rechtmatig handelen van de gemeenten. In 2023 verschuift de rechtmatigheidsverantwoording naar het college. Het college zal hierover in de jaarrekening verantwoording afleggen. Vanwege die ontwikkeling, hebben de H20 gemeenten gekozen voor de aanschaf van een spend-analysetool. De tool zal ons in 2024 (nog) beter in staat stellen de grip op de (on)rechtmatigheid van inkoopprocessen te verbeteren. Dit sluit aan bij de doelstellingen van ons inkoopbeleid.

Rechtmatigheidsverantwoording

Inleiding
Het college onderschrijft de doelstelling van de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording geheel. Het college constateert echter dat de wijze van invoering niet geheel vlekkeloos is geweest en nog niet als een afgerond geheel is te beschouwen. Externe regelgeving is op een laat moment aangepast en zal op onderdelen nog worden aangescherpt. De gebruikelijke informatieverstrekking aan de raad is gedegen te noemen. Maar rekening houdend met de aanscherping van de externe regelgeving zal in afstemming met de raad nog worden nagegaan op welke wijze de informatieverstrekking is door te ontwikkelen. Dit zal vervolgens worden vertaald naar de interne regelgeving, de Nota Rechtmatigheidsverantwoording.

Vanaf het boekjaar 2023 neemt het college een rechtmatigheidsverantwoording op in de jaarrekening. Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is beoogd het versterken van de kaderstellende en controlerende rol van de raad en het verschaffen van een kwaliteitsimpuls aan de interne procesbeheersing. Deze verantwoording is een standaardmodel dat bij wet is vastgelegd en geeft inzicht in hoeverre de gemeente financieel rechtmatig heeft gehandeld. Financieel rechtmatig handelen houdt in dat verrichte beheers-handelingen, handelingen die effect hebben op balans en resultaatrekening, voldoen aan wet- en regelgeving.
Waar de accountant voorheen een oordeel vormde over de getrouwheid én rechtmatigheid van de jaarverslaggeving, beperkt de accountant zich met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording uitsluitend over het getrouwe beeld van de jaarrekening, en toetst daarbij ook of de rechtmatigheidsverantwoording dat is.
Als gevolg van de verschuiving van de verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheids-verantwoording naar het college is het financieel beleid van de gemeente geactualiseerd.
Dit betekent dat, gelet op de artikelen 212 en 213 van de Gemeentewet, de aan de rechtmatigheid gerelateerde verordeningen en richtlijnen door de raad in de vergadering van 30 oktober 2023 zijn behandeld en vastgesteld. Het betreft:

- Controleverordening gemeente Hattem 2023
- Financiële verordening gemeente Hattem 2023
- Normenkader gemeente Hattem 2023
- Nota Misbruik en Oneigenlijk (M&O) gemeente Hattem 2023
- Nota Rechtmatigheidsverantwoording (RMV) gemeente Hattem 2023

De Financiële verordening gemeente Hattem 2019 en de Controleverordening gemeente Hattem 2010 zijn per 1 januari 2023 ingetrokken.

Ontwikkelingen
De grondslag voor de rechtmatigheidsverantwoording is opgenomen in de Gemeentewet. Separaat aan de wetswijziging dienen ook het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) te worden gewijzigd. Vanwege bezwaren van de Algemene Rekenkamer zijn deze wijzigingen niet tijdig doorgevoerd. De verwachting is dat het BBV en het BADO in 2024 worden aangepast. Door het niet tijdig doorvoeren van wijzigingen in het BBV en het BADO heeft de gemeente voor het jaar 2023 de keus om de rechtmatigheidsverantwoording al dan niet op te nemen in de jaarrekening. Gezien het voorwerk, waaronder het aanpassen van verordeningen en opstellen van richtlijnen, en de betekenis van de rechtmatigheids-verantwoording is gekozen deze vanaf 2023 in te voeren.
Voor de jaarrekeningcontrole 2023 houdt dit in dat de wettelijke opdracht aan de accountant anders is geformuleerd met een indirect oordeel aan de hand van de verantwoording van het college over rechtmatigheid in de jaarrekening.

In de Nota Rechtmatigheidsverantwoording 2023 is het verantwoordingspercentage van 3% (van de lasten inclusief toevoeging aan de reserves) zijnde € 1.164.000, respectievelijk het rapporteringspercentage van 20% van de verantwoordingsgrens zijnde € 233.000 vastgelegd.
De hantering van de rapportagegrens voorkomt detailverantwoording, helpt bij het sturen op hoofdlijnen, beperkt de administratieve belasting en draagt daarmee bij aan een efficiënte verantwoording.

Verantwoording
De rechtmatigheidsverantwoording, opgenomen in deel 4 van de jaarverantwoording 2023, geeft aan dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutatie niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de gestelde verantwoordingsgrens. In onderstaand overzicht zijn de onrechtmatigheden weergegeven. De onrechtmatigheden betreffen allen fouten.

Tabel weergave onrechtmatigheden naar criteria

Begrotingscriterium	
1A. Overschrijding lasten deelprogramma's.	2.844.000
1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten).	562.000
2. Ongeautoriseerde reservemutaties.	-
3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld.	-
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	3.406.000
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid.	1.906.000
5. Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	1.500.000
Voorwaardencriterium	
- Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed	336.000
M&O criterium	
- Geen bevindingen	-
Totaal van onrechtmatigheden (bruto)	**3.742.000**

Tabel weergave totaal resterende onrechtmatigheden

Totaal van onrechtmatigheden (bruto)	**3.742.000**
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van hiervoor genoemd onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid.	1.906.000
Totaal van resterende onrechtmatigheden (netto)	**1.836.000**

Het totaal van onrechtmatigheden, ook wel bruto onrechtmatigheden genoemd, wordt naar externe regelgeving afgestemd met de verantwoordingsgrens. Het totaal van resterende onrechtmatigheden, ook wel netto onrechtmatigheden genoemd, dient voor wat betreft de afzonderlijke onrechtmatigheden nader te worden toegelicht voor zover deze groter zijn dan de gestelde rapportagegrens.

Begrotingscriterium
Het begrotingscriterium is een criterium van rechtmatigheid dat betrekking heeft op de grenzen van de baten en lasten in de door de raad geautoriseerde begroting van exploitatie en investeringskredieten en de hiermee samenhangende programma's, waarbinnen de financiële beheershandelingen tot stand moeten zijn gekomen.
De begrotingsrechtmatigheid wordt beoordeeld op het niveau waarop de begroting door de raad is geautoriseerd, zoals opgenomen in artikel 5 van de Financiële verordening gemeente Hattem en betreft de baten en lasten per deelprogramma. De raad heeft geen nadere activiteiten als prioriteit aangewezen.
Bij de begrotingsbehandeling geeft de raad aan van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen. De overige nieuwe investeringen worden bij de begrotingsbehandeling met het vaststellen van de financiële positie geautoriseerd. De raad heeft voor 2023 geen investeringen aangewezen.

Specifiek met betrekking tot '*1A. Overschrijding lasten programma's*' is aan te geven dat 2 posten een begrotingsafwijking kennen die meer zijn dan de rapportagegrens en daardoor dienen te worden toegelicht. Het betreft:
- Deelprogramma 4a – overhead, onderdeel Verrekeningen. De verschil hiervan bedraagt € 450.000 na aftrek van een acceptabele afwijking van € 79.000. Het verschil laat zich als volgt verklaren. De personele kosten van de extern gerichte ketens zijn tegen een uurtarief doorbelast aan de diverse beleidsterreinen, projecten en investeringen. Als gevolg van vertraging in de uitvoering van investeringswerken zijn minder personele lasten doorbelast.
- Deelprogramma 2a – ruimtelijke ordening, onderdeel Omgevingswet. Het verschil van € 316.000 laat zich verklaren door extra werkzaamheden die zijn uitgevoerd in het kader van de Omgevingswet die met ingang van 1-1-2023 van kracht is geworden. Deze werkzaamheden zijn veelal uitgevoerd door inhuurkrachten. Afdoende bijraming heeft in de najaarsrapportage niet plaatsgevonden. De raad is in het najaar uitvoerig ingelicht over de overschrijding van de personele lasten waaronder begrepen de inhuurkrachten.

Ten aanzien van '*1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)*' is aan te geven dat deze allen overeenkomstig vastgesteld beleid als acceptabel worden beschouwd. Daarmee is toelichting van de verschillen niet aan de orde.

Met betrekking tot de categorie '*3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld*' zijn geen overschrijdingen aangegeven. Naar interne regelgeving wordt de raad tussentijds via de voor- en najaarsrapportage geïnformeerd over beleids-, resultaat- en investerings-kredietontwikkelingen. Waar nodig vergezeld van begrotingswijzigingen.
Indien nodig worden raadsinformatiebrieven verstrekt. En als laatste is aan te geven dat in de jaarrekening een uitgebreide toelichting wordt gegeven op de begrotingsafwijkingen. Met het vaststellen van de jaarrekening accordeert de raad deze begrotingsafwijkingen.

Voorwaardencriterium
De geconstateerde onrechtmatigheden hebben betrekking op inkopen die niet Europees zijn aanbesteed. Hoewel de afzonderlijke onrechtmatigheden kleiner zijn dan de rapportagegrens en daarmee niet hoeven te worden toegelicht, behoeft de omvang aan fouten een verdere betrokkenheid van de inkoopcoördinatoren bij het gemeentelijke inkoopproces. Door middel van het uitvoeren van de spendanalyse door de inkoopcoördinatoren zal komend jaar hier nader invulling aan worden gegeven. Inmiddels is daartoe de keus voor de aanschaf van een spendanalysetool gemaakt.

M&O criterium
Misbruik en oneigenlijk gebruik van de gemeentelijke regelingen is niet geconstateerd.

Openbaarheidsparagraaf
Verwezen wordt naar de paragraaf 'Wet open overheid'

3.6.3 Overhead

De kosten die verband houden met de gemeentelijke bedrijfsvoering worden verantwoord op programma 4 - Bedrijfsvoering.

3.7 Paragraaf F. Verbonden partijen

3.7.1 Inleiding

Deze paragraaf omvat een lijst van verbonden partijen. Per partij is aangeven hoe deze bijdraagt aan de realisatie van beleidsdoelstellingen. Het beleid op de verbonden partijen zal in de nieuwe raads- en collegeperiode geactualiseerd worden. Hierin wordt de strategie van Hattem ten aanzien van de verbonden partijen beschreven.

In samenspraak met de regiogemeenten is onderzocht hoe de grip zowel ambtelijk als bestuurlijk op de verbonden partijen verbeterd kan worden. Kernbegrippen hierbij zijn risicomanagement, besluitvormingsproces en structuren en werkwijzen. De eerste stap om te komen tot een intentieverklaring om hierbij als gemeenten gezamenlijk op te trekken is vertaald in een 'Regionale notitie Grip op de verbonden partijen'. Hoe komen we tot een gezonde balans tussen controle en vertrouwen.

De doelstelling van de notitie is tweeledig:

- Inzicht geven in de onderwerpen waarop we regionaal stappen kunnen en willen zetten ter verbetering van de grip op verbonden partijen en de onderwerpen waaraan juist lokaal invulling gegeven kan worden.
- Inzicht geven in concrete vervolgstappen/producten op de onderwerpen die we gezamenlijk aan willen pakken. Hoe vinden de onderwerpen hun weg in de praktijk?

Het begrip verbonden partij is in artikel 1, eerste lid, onderdeel b van het Begroting en Verantwoording (BBV) als volgt gedefinieerd: "Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft."

Bestuurlijk belang
Bestuurlijk belang wordt gedefinieerd als: “Zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht”.

Financieel belang
Financieel belang wordt gedefinieerd als: “Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt”.

Een verbonden partij betekent participatie in N.V.’s, B.V.’s, Commanditaire Vennootschappen en gemeenschappelijke regelingen. Ook stichtingen en verenigingen, bedrijfsvoeringsorganisaties en een centrumgemeente-constructie kunnen onder verbonden partijen vallen.

Het BBV schrijft verder voor dat erbonden partijen gecategoriseerd worden opgenomen in de vorm van een lijst met de volgende onderverdeling:

1. Gemeenschappelijke regelingen;
2. Vennootschappen en coöperaties;
3. Stichtingen en verenigingen;
4. Overige verbonden partijen.

Lijst van verbonden partijen:
<u>Ad1: Gemeenschappelijke regelingen</u>

- GGD Noord en Oost Gelderland
- Archeologie Hattem-Zwolle-Zwartewaterland
- Omgevingsdienst Noord Veluwe
- Sociale recherche IJssel-Vechtstreek
- Streekarchivariaat
- Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland
- ICT samenwerking Hattem, Heerde en Oldebroek (H2O)
- Vervoercentrale Stedendriehoek / Plus OV

Ad2: Vennootschappen en coöperaties

- Alliander NV
- Vitens NV
- Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG NV)
- NV Rova
- Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek B.V
- Leisurelands
- Powered by Hattem

Ad3: Stichtingen en verenigingen

- -

Ad4: Overige verbonden partijen

- -

3.7.2 Deelnemingen

GGD Noord- en Oost Gelderland gevestigd te Warnsveld

De gemeenten in de regio Noord- en Oost Gelderland zetten zich op bepaalde terreinen van lokale gezondheidszorg samen in voor hun inwoners. Een belangrijke plek daarin hebben gezondheid en hulpverlening.

Doel
De GGD Noord- en Oost Gelderland heeft tot taak de behartiging van het gemeenschappelijke belang van de deelnemende gemeenten op het gebied van volksgezondheid en milieubeheer.

Betrokkenen
GGD Noord- en Oost-Gelderland is de gezondheidsdienst van 22 gemeenten in de regio's Achterhoek, Midden-IJssel/Oost-Veluwe en Noord-Veluwe, waaronder de gemeente Hattem.

Bestuurlijk belang/participatie
De deelnemende gemeenten hebben hun samenwerking vastgelegd in een gemeenschappelijke regeling, de 'statuten' van de GGD. Hattem neemt deel in het bestuur. Verder wordt bestuurlijk en ambtelijk deelgenomen in diverse portefeuillehoudersoverleggen van de regio.

Financieel belang
- Verdeling kosten: de gemeente Hattem draagt evenals de andere deelnemers middels een jaarlijkse bijdrage per inwoner bij in de kosten van de gemeenschappelijke regeling.
- Aandelen: n.v.t.
- Dividend: n.v.t.
- Vermogen: in de rekening maakt het gerealiseerde resultaat onderdeel uit van het Eigen Vermogen. Inclusief een eventuele uitkering van een (deel) van rekeningsaldo aan de 22 deelnemende gemeenten.

(€ x 1.000)	Realisatie	Begroot	Realisatie	Realisatie	Realisatie
GGD	**2023**	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**
Eigen vermogen	3.182	2.211	2.656	2.912	2.970
Vreemd vermogen	13.266	2.870	8.787	10.226	7.036
Resultaat	910	0	-487	77	69

Ontwikkelingen
De prioriteiten van de GGD-NOG voor 2023 zijn de volgende: NOG gezondere jeugd, NOG gezondere leefomgeving, NOG gezonder oud worden en NOG gezondere leefstijl. Deze prioriteiten komen voort uit de bestuursagenda 2019-2023 van de GGD-NOG. Deze prioriteiten sluiten uitstekend aan op de prioriteiten uit het volksgezondheidsbeleid van de gemeente Hattem. Ook sluiten deze prioriteiten goed aan op de inzet die in Hattem wordt gepleegd op preventie (door bijvoorbeeld JOGG), maar ook op de koppeling die in Hattem wordt gelegd tussen volksgezondheid en de nieuwe omgevingswet.

Bank voor Nederlandse Gemeenten N.V. gevestigd te 's-Gravenhage

Doel

De bank Nederlandse Gemeenten is voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecificeerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De strategie van de bank is gericht op het behouden van substantiële marktaandelen in het Nederlands maatschappelijk domein en het handhaven van een excellente kredietwaardigheid (Triple A). Daarnaast streeft zij naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders. De BNG biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren. Daarnaast neemt zij deel aan projecten in de vorm van publiek private samenwerking.

Betrokkenen

Overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en openbaar nut (publieke sector).

Bestuurlijk belang/participatie

De gemeente Hattem participeert in het aandelenkapitaal.

Financieel belang

- Algemeen: De bank is een structuurvennootschap. Het rijk is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en het waterschap. Aangezien de aandeelhouders van de bank alle overheden zijn, is de BNG vanzelfsprekend onderdeel van de publieke sector.
- Aandelen: de gemeente Hattem heeft per 1 januari 2023 een aantal van 30.030 aandelen in bezit met een nominale waarde van € 2,50 per aandeel.
- Dividend: Voor 2023 is een dividend geraamd van € 75.000.
  Uitgekeerd dividend 2022: (€ 2,50 per aandeel) € 75.000 (ontvangen in 2023)
  Uitgekeerd dividend 2021: (€ 2,28 per aandeel) € 68.500
  Uitgekeerd dividend 2020: (€ 1,81 per aandeel) € 54.000

(€ x 1.000.000)	Realisatie	Begroot	Realisatie	Realisatie	Realisatie
BNG	**1e hj 2023**	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**
Eigen vermogen	4.600	niet bekend	4.615	5.062	5.097
Vreemd vermogen	123.700	niet bekend	107.459	143.995	155.262
Resultaat	141	niet bekend	300	236	221

Bron

De gegevens zijn afkomstig uit de jaarverslagen van BNG. En het bericht over het eerste halfjaar 2023.

Alliander N.V. gevestigd te Amsterdam

Doel

Alliander is een netwerkbedrijf dat zorgt voor het vervoeren van energie en daaraan gerelateerde producten aan particuliere en zakelijke klanten op een betrouwbare, veilige en maatschappelijk verantwoorde manier.

Betrokkenen

Aandeelhouder is een aantal provincies en een groot aantal gemeenten in Zuid-Holland, Friesland, Gelderland, Noord-Brabant en Noord-Holland.

Bestuurlijk belang

De aandeelhoudersvergaderingen worden bijgewoond door de portefeuillehouder.

Financieel belang

- Aandelen: de gemeente Hattem heeft per 1 januari 2023 een aandelenbezit van 169.659 aandelen in Alliander N.V. met een nominale waarde van € 1,65 per aandeel.
- Dividend: voor 2023 is een dividend geraamd van € 100.000.
  Uitgekeerd dividend 2022: (€ 0,60 per aandeel) € 101.500 (ontvangen in 2023)
  Uitgekeerd dividend 2021: (€ 0,74 per aandeel) € 125.000
  Uitgekeerd dividend 2020: (€ 0,68 per aandeel) € 116.000

(€ x 1.000.000)	Realisatie	Begroot	Realisatie	Realisatie	Realisatie
Alliander	**2023**	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**
Eigen vermogen	4.749	niet bekend	4.570	4.470	4.328
Vreemd vermogen	6.897	niet bekend	6.122	5.739	5.094
Resultaat	267	niet bekend	198	242	224

Bron

De gegevens zijn afkomstig uit de jaarverslagen van Alliander N.V.

Vitens N.V. gevestigd te Zwolle

Doel

Het uitoefenen van een publiek (drink)waterbedrijf, daaronder begrepen de winning, productie, transport, verkoop en distributie van water, evenals het verrichten van alles wat met de publieke watervoorziening verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Betrokkenen

Aandeelhouders van de vennootschap Vitens N.V. is een aantal provincies en een groot aantal gemeenten in Gelderland, Overijssel, Flevoland en Midden-Nederland.

Bestuurlijk belang

De gemeente Hattem heeft een wethouder in de aandeelhoudersvergadering.

Financieel belang

- Aandelen: de gemeente Hattem heeft 10.682 aandelen in bezit met een nominale waarde van € 1,00.
- Uitgekeerd dividend in de jaren 2020-2023: € 0

(€ x 1.000.000)	Realisatie	Begroot	Realisatie	Realisatie	Realisatie
Vitens	**2023**	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**
Eigen vermogen	niet bekend	niet bekend	650	600	559
Vreemd vermogen	niet bekend	niet bekend	1.446	1.388	1.340
Resultaat	niet bekend	niet bekend	33,9	44,6	52,1

Ontwikkelingen

Al enige jaren heeft Vitens te maken met financiële ratio's die onder druk staan door het hoge investeringsniveau en de lage WACC. Dat is een ratio die wordt vastgelegd door de Autoriteit Consument en Markt. De ratio heeft als gevolg dat wanneer het bedrijfsresultaat van Vitens boven de WACC uit komt, Vitens de overwinst het jaar daarop in de tarieven moet teruggeven.

De solvabiliteit is in de jaren 2019 en 2020 onder de 30% gedaald. Hiermee voldoet Vitens niet aan de continuïteitsdoelstelling en daarom wordt er geen dividend uitgekeerd. De solvabiliteit in 2022 was 31,0%. In de begroting 2024-2074 verwachten we dat er vanaf 2024 weer dividend wordt uitgekeerd van € 0,90 per aandeel, afgerond 9.600 per jaar.

Beleidsvoornemens

Geen

Leisurelands gevestigd te Arnhem

Doel

De handelsnaam van RGV Holding BV is Leisurelands. Leisurelands heeft tot taak de behartiging van het gemeenschappelijke belang van de deelnemende gemeenten wat betreft de ontwikkeling van recreatieve en toeristische mogelijkheden in het gebied, dit met bescherming van het landschappelijke karakter. RGV Holding B.V. is eigenaar van in totaal veertien openbare, laagdrempelig toegankelijke recreatiegebieden waaronder jachthaven Hattem en Heerderstrand.

Betrokkenen

Aan de recreatiegemeenschap wordt onder andere door Veluwse gemeenten deelgenomen, waaronder de gemeente Hattem.

Bestuurlijk belang

De vergaderingen van het algemeen bestuur worden bijgewoond door de portefeuillehouder.

Financieel belang

- Aandelen: de gemeente Hattem heeft 1 aandeel in Leisurelands.
- Dividend: n.v.t.

(€ x 1.000)	Realisatie	Begroot	Realisatie	Realisatie	Realisatie
Leisurelands	**2023**	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**
Eigen vermogen	niet bekend	niet bekend	niet bekend	niet bekend	73.105
Vreemd vermogen	niet bekend	niet bekend	niet bekend	niet bekend	15.288
Resultaat	niet bekend	niet bekend	niet bekend	niet bekend	4.212

Ontwikkelingen

Hattem heeft om niet aandelen verworven in de besloten vennootschap RGV Holding. Het verwerven van de aandelen dient een algemeen belang. Met het verkrijgen van de aandelen worden geen financiële verplichtingen aangegaan.

Rova N.V. gevestigd te Zwolle

Doel

Het op financieel, milieutechnisch en maatschappelijk verantwoorde wijze exploreren en exploiteren van de afvalzorgplicht van gemeenten.

Betrokkenen

Aandeelhouders van de vennootschap N.V. ROVA is een groot aantal gemeenten.

Bestuurlijk belang

De gemeente is vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders.

Financieel belang

- Aandelen: de gemeente Hattem heeft 172 aandelen A in bezit met een nominale waarde van € 113,45 per aandeel en met jaarlijkse rentebaten van € 24.000.
- Dividend: voor 2023 is een dividend geraamd van € 62.600.
  Uitgekeerd dividend 2022: (€ 552 per aandeel) € 63.000 (ontvangen in 2023)
  Uitgekeerd dividend 2021: (€ 413 per aandeel) € 71.000
  Uitgekeerd dividend 2020: (€ 413 per aandeel) € 71.000

(€ x 1.000.000)	Realisatie	Begroot	Realisatie	Realisatie	Realisatie
Rova	**2023**	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**
Eigen vermogen	niet bekend	niet bekend	40,9	40,3	39,0
Vreemd vermogen	niet bekend	niet bekend	63,4	58,9	53,3
Resultaat	niet bekend	niet bekend	4,4	5,1	5,0

Ontwikkelingen

Geen.

Beleidsvoornemens

Geen.

Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek B.V. gevestigd te Oldebroek

Doel

Het samen met de gemeenten Oldebroek en Heerde ontwikkelen van een gemeentelijk bedrijventerrein waarbij de focus primair ligt op:

- werving van bedrijven in de logistiek en distributie (op circa 2/3 deel van terrein);
- vulling door lokale bedrijfsverplaatsingen (op ca. 1/3 deel van het terrein).

Betrokkenen

De drie gemeenten Heerde, Hattem en Oldebroek zijn aandeelhouders elk voor een gelijk deel.

Bestuurlijk belang

De structuur van Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek BV is in 2010 aangepast. Met de nieuwe structuur en doelstellingen ontstaat een constructie waarbinnen de B.V. zich uitsluitend kan focussen op het bedrijventerrein zelf. Als onderdeel van het Vernieuwde Perspectief wordt de governance verscherpt; het belang daarbij is een duidelijke en op de rol toegesneden deskundige invulling van de samenwerking (door de Directeur/bestuurder van de BV, de Raad van Commissarissen en de aandeelhouders).

Financieel belang

- Aandelen: de gemeente Hattem heeft 1 aandeel in de Ontwikkelingsmij. Hattemerbroek B.V. met een nominale waarde van € 6.000,--.
- Dividend: n.v.t.
- Garantstelling: Elk van de drie gemeenten staat garant voor € 13 miljoen.
- Bijdrage op- en afritstelsel A28: In de overeenkomst met de Provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek BV, die op 14 maart 2019 is ondertekend, is afgesproken dat de bijdrage door Hattem € 1 miljoen bedraagt. In 2023 is hiervan € 750.000 betaald.

(€ x 1.000)	Realisatie	Begroot	Realisatie	Realisatie	Realisatie
H2O	**2023**	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**
Eigen vermogen	niet bekend	niet bekend	2.926	592	18
Vreemd vermogen	niet bekend	niet bekend	67.176	23.868	33.063
Resultaat	niet bekend	niet bekend	2.234	574	0

Ontwikkelingen

Geen.

Beleidsvoornemens

De Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek BV is verantwoordelijk voor de aan- en verkopen van de kavels op het bedrijventerrein Hattemerbroek. Dekking vindt plaats uit de opbrengsten in de grondexploitatie. Door de verbeterde marktsituatie is de verwachting dat in 2025 alle kavels zijn uitgegeven.

Archeologie Hattem-Zwolle-Zwartewaterland gevestigd te Zwolle

Doel

Het betreft een gemeenschappelijke regeling met het doel om de samenwerking tussen de gemeenten Hattem, Zwartewaterland en Zwolle voort te zetten waarbij de archeologische opgravingsexpertise van de gemeente Zwolle ook wordt ingezet in de gemeente Hattem en aldus tevens wordt gedragen aan het vergroten van inzicht in de regionale archeologische informatie en in de samenhangende bewoningsgeschiedenis van dit gebied. Uitgangspunt hierbij is ook het verdrag van Malta dat beoogt het cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt beter (integraal) te beschermen.
Het gaat om archeologische resten als nederzettingen, grafvelden, en gebruiksvoorwerpen.

Betrokkenen

Gemeente Hattem, Zwolle en Zwartewaterland.

Bestuurlijk belang

Verantwoordelijkheid nemen voor archeologie en daarin zelfstandig beleid willen voeren.

Financieel belang

- Algemeen: de kosten voor de adviezen van de archeoloog worden berekend aan de hand van de standaard uurtarieven binnen de eenheid Expertisecentrum van de gemeente Zwolle. De uurtarieven worden jaarlijks aangepast.
- Aandelen: n.v.t.
- Dividend: n.v.t.
- Eigen vermogen 2023: n.v.t.
- Vreemd vermogen 2023: n.v.t.
- Resultaat 2023: n.v.t.

Ontwikkelingen

Geen.

Beleidsvoornemens

Geen.

Omgevingsdienst Noord Veluwe gevestigd te Harderwijk

Doel

De Omgevingsdienst voert de milieutaken op de Noord-Veluwe uit. Dit gebeurt in opdracht van haar deelnemers. De Omgevingsdienst biedt hoogwaardige kennis en expertise op het gebied van vergunningverlening, toezicht, handhaving en milieuadvies. De gemeente Hattem is toegetreden voor de basis milieutaken.

Betrokkenen

Aan de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Noord-Veluwe wordt door negen deelnemers deelgenomen, waaronder acht Noord-Veluwse gemeenten en de provincie Gelderland.

Bestuurlijk belang

De gemeente heeft een vertegenwoordiger in het algemeen bestuur.

Financieel belang

- Algemeen: de gemeente Hattem is jaarlijkse een vaste bijdrage verschuldigd voor de uitvoering van de aan de Omgevingsdienst overgedragen basis milieutaken.
- Aandelen: n.v.t.
- Dividend: n.v.t.
- De gemeenten betalen een bijdrage aan de omgevingsdienst voor het uitvoeren van de taken. De Hattemse bijdrage voor 2023 bedraagt € 301.464,- op begrotingsbasis.
  Op rekeningbasis (na resultaatbestemming) € 250.926.

(€ x 1.000)	Realisatie	Begroot	Realisatie	Realisatie	Realisatie
ODNV	**2023**	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**
Eigen vermogen	1.459	0	713	784	487
Vreemd vermogen	2.312	1.278	1.608	880	823
Resultaat	1.324	698	698	574	462

Ontwikkelingen

De Omgevingsdienst is operationeel sinds 1 april 2013. De gemeente Hattem is toegetreden per 1 juli 2013. Op 1 januari 2024 is de ODNV (Omgevingsdienst Noord-Veluwe) en OVIJ (Omgevingsdienst Veluwe IJssel) gefuseerd tot één nieuwe organisatie, de Omgevingsdienst Veluwe (ODV). Daarna zal de ODNV worden geliquideerd.

Beleidsvoornemens

Geen.

Sociale recherche IJssel-Vechtstreek gevestigd te Zwolle

Doel
De taak en doelstelling van de Sociale recherche is het voorkomen en opsporen van fraude en misbruik van sociale verzekeringswetten en een consult functie. De Gemeenschappelijke Regeling is ontstaan uit het oogpunt van effectiviteit. In een groter dienstverband kan een betere kwaliteit en dienstverlening worden geboden.

Betrokkenen
Aan de unit Regionale Sociale Recherche van de gemeente Zwolle zijn negen gemeenten aangesloten; Zwolle, Dalfsen, Hardenberg, Ommen, Zwartewaterland, Olst-Wijhe, Kampen, Dronten en Hattem.

Bestuurlijk belang/participatie
In het bestuursoverleg participeren de wethouders uit de deelnemende gemeenten.

Financieel belang
- Algemeen: de gemeente Zwolle voert de werkzaamheden uit. De kosten worden verrekend op basis van het aantal uitkeringsgerechtigden.
- Aandelen: n.v.t.
- Dividend: n.v.t.
- Eigen vermogen 2023: n.v.t.
- Vreemd vermogen 2023: n.v.t.
- Resultaat 2023: n.v.t.
- De Hattemse bijdrage voor 2023 is € 14.500 (voorschot).

Ontwikkelingen
Geen.

Beleidsvoornemens
Zoveel mogelijk voorkomen en opsporen van fraude en misbruik.

Gemeenschappelijke Regeling Streekarchivariaat gevestigd te Epe

Doel
Het beheer en toezicht op openbare archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten op en door derden overgebrachte archief kundige wijze uitvoeren.

Betrokkenen
Aan deze gemeenschappelijke regeling doen de gemeenten Epe, Heerde en Hattem mee.

Bestuurlijk belang
De drie colleges van B&W nemen de besluiten voor een goede uitvoering van de Archiefwet 1995.

Financieel belang

- Algemeen: De gemeenten worden ondersteund door een archiefcommissie uit hun midden. Deze commissie adviseert hen over aangelegenheden in de archief technische of personele sfeer.
- Verdeling kosten: de bijdrage in het streekarchief bedraagt een deel van de salariskosten van de streekarchivaris en van de kosten van de archiefbewaarplaats.
- Het aandeel in de exploitatielasten wordt verdeeld op basis van de strekkende meters archiefruimte, die elk van de gemeenten in de archiefbewaarplaats gebruiken. Deze verdeling wordt eens in de vijf jaar vastgesteld.
- Aandelen: n.v.t.
- Dividend: n.v.t.
- Eigen vermogen 2023: n.v.t.
- Vreemd vermogen 2023: n.v.t.
- Resultaat 2023: n.v.t.
- De Hattemse bijdrage in 2023 is € 41.400 (voorschot).

Ontwikkelingen
Geen.

Beleidsvoornemens
Geen.

Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland gevestigd te Apeldoorn

Doel

De VNOG wil een maatschappelijk aanvaardbaar niveau van veiligheid bereiken.
Dit doet de VNOG door te zorgen voor een doelmatig georganiseerde hulpverlening op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing geneeskundige hulpverlening bij rampen en handhaving van openbare orde en veiligheid.

De VNOG heeft de volgende opgaven:
0. Het voorkomen, beperken en bestrijden van incidenten, rampen en crisis (maatschappelijke opdracht)
1. Zelfredzaam & risicobewust
2. Vakbekwaam & deskundig
3. Sterke informatiepositie
4. Een gezonde financiële basis en betrokken medewerkers (randvoorwaarde).

Betrokkenen

In deze gemeenschappelijke regeling werken 22 gemeenten, onderverdeeld in een zestal clusters, in de provincie Gelderland samen op het gebied van veiligheid.
De gemeente Hattem vormt samen met de gemeenten Elburg, Heerde en Oldebroek het cluster Veluwe-Noord.

Bestuurlijk belang

Het Algemeen Bestuur wordt gevormd door alle burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit de bestuurlijke vertegenwoordigers (burgemeesters) van de clusters.

Financieel belang

- Algemeen: De gemeenteraad wordt geïnformeerd aan de hand van de planning & control documenten van de VNOG. De vergaderfrequentie van het Algemeen- en Dagelijks Bestuur is vier keer per jaar.
- Verdeling kosten: de gemeentelijke bijdrage is het aandeel in de exploitatielasten en is gebaseerd op een bedrag per inwoner.
- Aandelen: n.v.t.
- Dividend: n.v.t.
- De Hattemse bijdrage voor 2023 is € 628.000 (voorschot).

(€ x 1.000)	Realisatie	Begroot	Realisatie	Realisatie	Realisatie
VNOG	**2023**	**2023**	**2022***	**2021**	**2020**
Eigen vermogen	18.990	14.149	17.324	15.525	14.546
Vreemd vermogen	26.109	44.112	35.566	38.213	42.721
Resultaat	2.832	0	2.510	5.256	4.419

* Het voorlopige resultaat 2022 is aangepast en daaraan gekoppeld ook de balans.

Ontwikkelingen

Op 1 januari 2017 is de nieuwe Gemeenschappelijke Regeling van de VNOG van kracht. Onderdeel van de nieuwe regeling is een nieuw financieel verdeelmodel, gebaseerd op het gemeentefonds. Het regionaal beleidsplan 2021-2024 loopt af. Per 2025 moet er een nieuw vierjarig regionaal beleidsplan zijn. In 2024 zal VNOG met de gemeenten het traject voor het nieuwe beleidsplan doorlopen, waaronder ook de wettelijke consultatie van de raden.

Beleidsvoornemens

Geen.

ICT samenwerking Hattem, Heerde en Oldebroek (H2O) gevestigd te Heerde

Doel
De samenwerking moet leiden tot schaalvoordelen en kostenbesparingen op het gebied van informatisering en automatisering. Het doel van deze gemeenschappelijke regeling is een verder professioneel beheer van onze IT infrastructuur en services op het gebruik van moderne tooling.

Betrokkenen
Aan deze gemeenschappelijke regeling doen de gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek mee.

Bestuurlijk belang
Het bestuur van de GR wordt gevormd uit de portefeuillehouders van de afzonderlijke colleges.

Financieel belang
Begroting van de GR is gebaseerd op een Producten en Diensten Catalogus (PDC). Deze wordt jaarlijks gemonitord. De kosten worden specifiek toegerekend aan de gemeenten (vertaald in een deelnemer bijdrage per gemeente).

Ontwikkelingen
Bij de inzet en ontwikkelingen van techniek wordt geanticipeerd op het realiseren van de doelstellingen (dienstverlening en bedrijfsvoering).

Beleidsvoornemens
Geen.

Vervoerscentrale Stedendriehoek / Plus OV gevestigd te Lochem

Doel
Samenwerking op het gebied van aanvullend openbaar vervoer. Door het combineren van vervoersstromen kan het vervoer efficiënter worden vormgegeven.

Betrokkenen
Aan deze gemeenschappelijke regeling doen de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Hattem, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen mee.

Bestuurlijk belang
In het bestuur zitten wethouders uit alle 9 gemeenten.

Financieel belang
De Hattemse bijdrage voor 2023 is € 490.000 (incl. 9% BTW, met uitzondering van routegebonden vervoer waar geen BTW van toepassing is).

(€ x 1.000)	Realisatie	Begroot	Realisatie	Realisatie	Realisatie
Plus OV	**2023**	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**
Eigen vermogen	440	336	576	410	620
Vreemd vermogen	1.934	4.125	4.631	6.878	7.211
Resultaat	1	0	55	24	160

Ontwikkelingen
De uitvoering van het vraagafhankelijk vervoer (voorheen regiotaxi) is per januari 2017 overgenomen van de provincie. Per augustus 2017 is voor alle 9 gemeenten het routegebonden vervoer (leerlingenvervoer en vervoer naar dagbesteding/ jeugdhulp) gestart.

Beleidsvoornemens
Geen.

Powered by Hattem gevestigd te Hattem

Doel
Het stimuleren van alle mogelijke en denkbare duurzame initiatieven in de gemeente Hattem en het reduceren van energiegebruik.

Betrokkenen
De coöperatie kent leden, o.a. gemeente Hattem bezit certificaten.

Bestuurlijk belang
Geen formele samenwerking, maar wel een ambtelijke afstemming.

Financieel belang
- Aandelen: de gemeente Hattem heeft 100 certificaten op naam in bezit met een nominale waarde van € 250 per certificaat.
- Winstuitkering: n.v.t.

Ontwikkelingen
Geen.

Beleidsvoornemens
Geen.

3.8 Paragraaf G. Grondexploitatie

3.8.1 Inleiding

Grondexploitatie is het proces waarbij grond wordt aangekocht, bouw- en woonrijp wordt gemaakt om vervolgens de grond te verkopen voor de bouw van woningen of bedrijven. Gronden welke buiten het grondexploitatieproces vallen worden door de Algemene Dienst beheerd.

Het grondbeleid heeft een grote financiële impact. De grondexploitatie (inclusief de resultaten hieruit) is een onderdeel van de totale exploitatie van de gemeente. Gelet op de risico's in relatie tot de omvang van de bedragen, waarover het op dit terrein gaat, zijn de financiële risico's van groot belang voor de algemene financiële positie van de gemeente.

3.8.2 Ontwikkelingen

In 2023 speelde het volgende in Hattem op gebied van grondbeleid.

Assenrade
In Assenrade zijn in totaal 280 woningen gebouwd. De totale lasten van de ontwikkeling van dit plangebied bedragen tot nu toe € 18,3 miljoen. De verkoopopbrengsten bedroegen € 18,6 miljoen. T/m 2020 is tussentijds € 317.000 winst genomen. Ook in 2023 is gewerkt aan de afronding van het woonrijp maken van de wijk. Er zijn kleine aanpassingen getroffen ten behoeve van verkeersveiligheid en het verbeteren van de doorgaande fietsroute door de wijk. Ook is gewerkt aan het groene entreegebied rondom het gasvulpunt. De grondexploitatie is eind 2023 afgesloten. De resterende middelen á € 58.800 zijn in een voorziening Grondexploitatie Assenrade gestort.

Bedrijvenpark H2O
Driekwart van het aantal hectares uitgeefbaar terrein op het bedrijvenpark H2O (Hattems en Oldebroeks plandeel) is verkocht (geleverd). Slechts een klein deel van de kavels is nog beschikbaar. In het kader van het Vernieuwd Perspectief is de afgelopen jaren gewerkt aan de planologische procedures voor de drie bestemmingplannen (plandeel Hattem, plandeel Oldebroek en Aansluiting A28). Alle bestemmingsplannen zijn vastgesteld en onherroepelijk. De oplevering van de aansluiting A28 (uitgevoerd door de provincie Gelderland) is gepland in het tweede kwartaal van 2024.
De bedrijfskavels van het Hattems plandeel zijn voor een aanzienlijk deel verkocht of in optie uitgegeven. De verwachting is dat het terrein in 2 a 3 jaar volledig zal zijn uitgegeven, veel sneller dan in eerdere prognoses werd ingeschat. Dit heeft vanzelfsprekend een positief effect op de grondexploitatie. Restrisico's zijn de aansluiting op het elektriciteitsnet, de stijgende bouwkosten en een aangetrokken kortlopend krediet, maar de inschatting is vooralsnog niet dat dit een groot effect op het uitgifte tempo zal hebben.

Woonzorgzone (Voormalig IJsbaanterrein)
Voor de gemeentelijke gronden van de oude ijsbaan en omgeving werd eind 2019 een nieuwe visie op de ontwikkeling naar woonzorgzone met IKC vastgesteld. In 2020 is de visie uitwerkt in een Stedenbouwkundig Plan, als basis voor een bestemmingsplan. Dat bestemmingsplan is in december 2021 vastgesteld. Tegelijkertijd werd een gemeentelijke grondexploitatie geopend. Er is sprake van actief grondbeleid – de gemeentelijke kosten van planvoorbereiding worden gedekt door de verkoop van de bouwkavels waar de woongebouwen op gerealiseerd gaan worden. Als gevolg van een uitspraak in voorlopige voorziening en beroep tegen het vaststellingsbesluit loopt het proces vertraging op. In 2022 en 2023 is de verdere voorbereiding in intensiteit omlaag gebracht. In de bodemprocedure bestemmingsplan is in 2023 geen uitspraak gedaan. Gezien de achterstand bij Raad van State hopen wij op een uitspraak in 2024.

Transformatie 't Veen
Voor de transformatie van 't Veen is gelijktijdig met de vaststelling van het Ontwikkelkader in december 2019 een gemeentelijke grondexploitatie opgesteld. De gemeente hanteert nog steeds een stimulerend-facilitair grondbeleid. Om enkele noodzakelijke verwervingen te kunnen plegen, is de gemeente situationeel actiever en werkt daarbij nadrukkelijk samen met marktpartijen, OHG (Ontwikkelings- en herstructureringsmaatschappij Gelderland) en provincie Gelderland.
De gemeentelijke kosten van de transformatie (plankosten, infrastructurele werken en de verkabeling) moeten worden gedekt door eigen middelen, kostenverhaal (o.b.v. anterieure overeenkomsten en kostenverhaalsregels in het nieuwe bestemmingsplan) en subsidies. Behaalde successen uit 2023 zijn:
a) woningen fase 3 op 't Veen-Noord opgeleverd
b) vervolg bouw van woningen op 't Veen-Noord (fase 4)
c) CHW bestemmingsplan 't Veen ter inzage
d) start bouw supermarkt
e) start bouw 18 sociale huurwoningen (Veen-Noord, fase 5)

3.8.3 Risico's

Als algemene risico's in de grondexploitatie kunnen genoemd worden:

- het niet tijdig kunnen verwerven van gronden en het stijgen van aankoopprijzen;
- stagnerende vraag naar grond (bijv. economische omstandigheden);
- planschadeclaims;
- milieu/bodemrisico's;
- tijdsduur/renteverliezen;
- hogere kosten en lagere opbrengsten dan voorzien in de exploitatieberekeningen;
- gewijzigde wetgeving;
- planologische procedure wordt niet succesvol afgerond.

In de exploitatieberekeningen wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met deze risico's. Verder worden de exploitatieopzetten jaarlijks herzien om de financiële situatie zo goed mogelijk in beeld te brengen en zo nodig maatregelen te nemen.

3.8.4 Financiele positie

Voor elk door de gemeente geïnitieerd ruimtelijk plan wordt een berekening opgesteld, die in feite de financiële vertaalslag is van de voorgenomen ruimtelijke ingreep. Deze berekening ofwel grondexploitatie geeft (een financieel) inzicht in het geheel van activiteiten en werkzaamheden voor verwerving, het bouw- en woonrijp maken en de uitgifte van gronden, en is daarmede het instrument op basis waarvan de financieel-economische uitvoerbaarheid van ruimtelijke plannen kan worden afgeleid. Na vaststelling van deze grondexploitatie door de raad, geldt deze als (financieel) kader voor de uitvoering. Vervolgens wordt de grondexploitatie jaarlijks geactualiseerd.

De ‘reserve grondexploitatie’ laat het weerstandsvermogen zien van de grondexploitatie, waaruit de risico’s dienen te worden opgevangen. Risico’s in de grondexploitatie kunnen bijvoorbeeld voortvloeien uit de vertraging van het in exploitatie nemen van complexen, tegenvallende grondverkopen of hogere investeringen. De reserve heeft ultimo 2023 een peil van € 0. Eventuele risico's worden daarom gedekt door de weerstandscapaciteit. Zie daartoe de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Exploitatie/Resultaatverwachting

In 2023 waren de volgende complexen in exploitatie: Assenrade, Woonzorgzone en het bedrijvenpark H2O.

De exploitatie van het bedrijvenpark H2O is met ingang van 2006 overgenomen door de Ontwikkelingsmaatschappij Hattemerbroek B.V. (exclusief de grondaankopen). Het college en de raad worden op de hoogte gehouden van de activiteiten. Nadat bij de jaarrekening 2012 besloten was om het plandeel Hattem tot 2020 op non-actief te zetten, heeft de ontwikkelingsmaatschappij inmiddels de ontwikkeling ter hand genomen. De betreffende kavels zijn najaar 2020 door Gemeente Hattem overgedragen. Het bedrijvenpark maakt H2O geen onderdeel meer uit van de grondexploitatie.

In 2021 is gestart met het afronden van het woonrijp maken van het complex Assenrade. In 2023 is de grondexploitatie Assenrade gesloten.

In 2021 is gestart met het project de Woonzorgzone. Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2023 is er nog niet gestart met het bouwrijp maken van dit complex.

Percentage of Completation (POC)

In de Financiële Verordening regelt artikel 16 dat de rekenregel ‘Percentage of Completation’ (POC) wordt toegepast op grondexploitaties waarvan de looptijd maximaal 10 jaar bedraagt.
Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) moet voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hierbij moet de POC-methode worden gevolgd. Omdat de grondexploitatie Assenrade in 2023 is afgesloten, bedraagt de uiteindelijke winstneming in 2023 € 58.839.

Bedrijventerrein Hattemerbroek

De gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek hebben een samenwerkingsovereenkomst voor het realiseren en exploiteren van een bedrijvenpark. Het bedrijvenpark richt zich vooral op het aantrekken van bedrijven in de logistieke sector. Om dat te realiseren is het bedrijvenpark aangewezen als ‘bovenregionaal’ bedrijventerrein.

Jaarlijks wordt de grondexploitatieberekening van het bedrijventerrein Hattemerbroek geactualiseerd. De gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek hadden tot 2020 voor het negatieve saldo van de grondexploitatie-berekening een verliesvoorziening zodat elk van de drie gemeenten garant stond voor een derde deel van het negatieve saldo.
De uitkomst (contante waarde) van de in maart 2024 opgestelde berekening is positief. De vaststelling van de grondexploitatie door de AVA was oorspronkelijk gepland op 19 april 2024, maar deze is uitgesteld naar 21 juni 2024.

Bestemmingsreserve
In de overeenkomst met de Provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de Ontwikkelings-maatschappij Hattemerbroek BV, die op 14 maart 2019 is ondertekend, is afgesproken dat ook de gemeente Hattem bijdraagt aan de financiering van het nieuwe op- en afrittenstelsel. De totale bijdrage is € 1 miljoen. In 2023 is een bedrag van € 750k beschikbaar gesteld.

In 2024 zal na de oplevering van het werk het resterende bedrag van 250k worden voldaan. Bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2023 wordt voorgesteld een bedrag van € 250k te storten in de reserve ‘aansluiting A28’.

Beheersing van het risico
Om de risico’s te beheersen stelt het bedrijvenpark jaarlijks een risicomanagement-rapportage op voor de betrokken gemeenten. Het Bedrijvenpark maakt jaarlijks een grondexploitatieberekening en een liquiditeitsprognose.

3.9 Paragraaf H. Decentralisatie

3.9.1 Inleiding

Per 1 januari 2015 is vanuit het Rijk een groot aantal zorgtaken met budgetten overgedragen naar de gemeente. Onderstaand wordt inzicht gegeven in de stand van zaken van de financiële uitnutting van de budgetten Sociaal Domein. De peildatum voor financiële mutaties is 15 maart 2024.

3.9.2 Ontwikkelingen

Voorlopige uitkomsten
De lastenbudgetten (na wijzigingen) voor Jeugdzorg, Wmo 2015 en Participatie samen bedragen € 5.663.500. Per saldo is € 5.431.000 aan lasten gerealiseerd en is het resultaat € 232.500 positief. Dit resultaat komt tot stand door een voordeel van € 8.500 op de 'nog te betalen posten (NTB)' uit 2022. Het voordeel op het budget 2023 bedraagt € 224.000.
Het betreft een voorlopig resultaat dat mogelijk nog wordt aangepast als daar na ontvangst en controle van de productieverantwoordingen en controleverklaringen Jeugdzorg en Wmo 2015, aanleiding toe is. Per domein wordt een analyse op hoofdlijnen gegeven van het berekende resultaat.

Zoals vanaf de begroting 2019 gemeld ontbreekt het exacte inzicht in de ontwikkeling van de baten. Dit wordt veroorzaakt doordat nog van een relatief klein deel van de ontvangen middelen sociaal domein de baten exact bekend zijn. Dit betreft de integratie-uitkering (IU) Participatie WSW. In het deel algemene uitkering worden wel de totaalmutaties Jeugd en Wmo op macroniveau in de circulaires opgenomen, maar niet meer de bedragen per gemeente.

Extra-comptabel berekenen we met behulp van de rekentool van Pauw wat het Hattemse aandeel in de afzonderlijke mutaties zou moeten zijn en verwerken we de mutaties in een begrotingswijziging. Dit na besluitvorming door de raad over de voor- en najaarsnota.

Voor het sociaal domein is er in de decembercirculaire 2023 Gemeentefonds geen bedrag ontvangen. Afhankelijk van het bedrag dat in de loop van 2024 als compensatie meerkosten aan zorgaanbieders wordt toegekend, passen we in de voor- of najaarsnota 2024 het lastenbudget aan.

Toerekening personele kosten, overhead en uitvoeringskosten
De personele kosten zijn berekend aan de hand van de uren tijdschrijven. Dit vormt ook de basis voor de extra comptabele berekening van de overhead. De werkelijke personele kosten zijn aan de begrote kosten. De overheadkosten in de jaarrekening gelijk aan de begroting. De inhuur- en de uitvoeringskosten zijn gebaseerd op de inkoopfacturen.

Externe zorgkosten, NTB en productieverantwoordingen
De ontvangen en goedgekeurde facturen zijn in de overzichten verwerkt. Er is een voorlopige inschatting gemaakt en geboekt van de kosten voor Zorg In Natura (ZIN) Jeugdzorg en Wmo waarvan in 2023 nog geen facturen zijn ontvangen, de zogenaamde ‘nog te betalen posten’ (NTB). De NTB voor Jeugdzorg ZIN bedraagt afgerond € 200.000 en voor Wmo ZIN € 35.000.

Na ontvangst van de productieverantwoordingen voor Jeugdzorg en Wmo kan worden bepaald of de inschattingen van de NTB’s nog bijgesteld dienen te worden. De productieverantwoordingen en accountantsverklaringen worden uiterlijk eind april verwacht. Dan wordt de eindstand NTB opgemaakt en kan de accountant in mei de controle van het Sociaal Domein uitvoeren.

Opbouw rapport en overzichten
In de overzichten wordt eerst voor het Sociaal Domein als geheel en vervolgens per domein afzonderlijk een overzicht gegeven van de resultaten.

Financiële realisatie

Sociaal Domein 2023

Lasten - Budget en realisatie uitgesplitst per domein en per kostensoort

Domeinen			Lasten				Restant Budget
	Initiele Begroting	Budget na aanpassing (B)	Geboekte kosten (G)	Afloop 2022 (NTB/NTO) (A)	Raming 2023 (NTB/NTO) (R)	Totale kosten 2023 (TK=G+A+R)	(B-TK)
Jeugdzorg	2.553.339	2.585.739	2.466.966	8.299	207.000	2.682.265	-96.526
Wmo	1.731.280	1.743.780	1.641.708	-16.363	12.000	1.637.345	106.435
Participatie	1.262.500	1.334.017	1.134.846	-350	-22.901	1.111.595	222.422
	5.547.119	5.663.536	5.243.520	-8.414	196.099	5.431.205	232.331

Kosten-soorten			Lasten				Restant Budget
	Initiele Begroting	Budget na aanpassing (B)	Geboekte kosten (G)	Afloop 2022 (NTB/NTO) (A)	Raming 2023 (NTB/NTO) (R)	Totale kosten 2023 (TK=G+A+R)	(B-TK)
Directe kosten	4.146.019	4.249.936	3.960.419	-8.414	196.099	4.148.104	101.832
Uitvoering	1.001.100	1.013.600	883.101	0	0	883.101	130.499
Overhead	400.000	400.000	400.000	0	0	400.000	0
	5.547.119	5.663.536	5.243.520	-8.414	196.099	5.431.205	232.331

De *directe kosten* zijn de zorg gerelateerde 'out of pocket'-kosten.

De uitvoeringskosten zijn de directe personele kosten van medewerkers in dienst van de gemeente en externe inhuur. En tevens de kosten van ondersteuning door de uitkering-administratie Oldebroek en van de regioteams Jeugd en Wmo.

De overheadkosten worden in lijn met de voorschriften BBV vanaf 2017 niet meer als directe kosten op de producten geboekt, maar binnen het programma Bedrijfsvoering.

Reserve Sociaal Domein
Sinds 2018 is het deel van de reserve Sociaal Domein dat vanaf 2015 beschikbaar was als egalisatiereserve volledig ingezet en is de reserve ultimo 2018 'leeg'.

Wel zijn er nog middelen geoormerkt en beschikbaar voor Wtcg en voor MO/BW.

De ontwikkeling van de reserve sinds 2016 en de stand per ultimo 2023 is als volgt:

Ontwikkeling deel Wtcg binnen de reserve Sociaal Domein	Bedrag
Toevoeging resultaat 2016	153.790
Onttrekking 2017	-40.967
Onttrekking 2018	-17.794
Geen mutatie in 2019	0
Onttrekking 2020	-5.426
Geen mutatie in 2021	0
Geen mutatie in 2022	0
Geen mutatie in 2023	0
Reserve Sociaal Domein ultimo 2021 - deel Wtcg	**89.603**

Ontwikkeling deel MO/BW binnen de reserve Sociaal Domein	Bedrag
Beginstand 1-1-2018	0
Toevoeging 2018	140.000
Toevoeging 2019	178.500
Toevoeging 2020	120.000
Toevoeging 2021	169.115
Onttrekking 2021	-22.899
Toevoeging 2022	240.355
Reserve Sociaal Domein ultimo 2022 - deel MO/BW	**825.071**
Onttrekking 2023	-27.980
Toevoeging 2023	288.728
Reserve Sociaal Domein ultimo 2031 - deel MO/BW	**1.085.819**

Voorstel bestemming reserve Sociaal Domein
De middelen Wtcg en MO/BW blijven geoormerkt en aanwezig in de reserve Sociaal Domein die ultimo 2023 een bedrag van € 1.175.422 bevat.

Specificatie jeugdzorg 2023

Lasten - Budget en realisatie uitgesplitst per kostensoort

Jeugdzorg			Lasten				Restant Budget
	Initiele Begroting	Budget na aanpassing (B)	Geboekte kosten (G)	Afloop 2022 (NTB/NTO) (A)	Raming 2023 (NTB/NTO) (R)	Totale kosten 2023 (TK=G+A+R)	(B-TK)
ZIN	1.700.000	1.802.400	1.758.948	13.127	200.000	1.972.075	-169.675
PGB	115.000	45.000	27.600	-4.828	7.000	29.772	15.228
Uitvoering	513.100	513.100	459.918	0	0	459.918	53.182
Overhead	150.000	150.000	150.000	0	0	150.000	0
Innovatie	20.000	20.000	14.812	0	0	14.812	5.188
Veilig Thuis	55.239	55.239	55.688	0	0	55.688	-449
	2.553.339	2.585.739	2.466.966	8.299	207.000	2.682.265	-96.526

Toelichting:

- Vooruitlopend op de productieverantwoordingen die in maart/april 2023 van de zorgaanbieders worden ontvangen is bij ZIN een raming NTB van € 200.000 opgenomen.
- De compensatie meerkosten Jeugd en Wmo uit de decembercirculaire 2022 Gemeentefonds bedraagt voor Jeugd en Wmo samen € 12.500 en is bij de Najaarsnota 2023 aan het lastenbudget Wmo toegevoegd. Omdat het merendeel van de aanvragen Wmo betreft.
- De ‘Afloop 2022 NTB/NTO’ leidt tot een nadeel van € 13.000 op ZIN ten opzichte van de opgenomen NTB van € 100.000.
- Ten opzichte van het budget in 2023 van € 1.802.500 zijn de zorgkosten ZIN € 156.500 hoger.
- De kosten PGB zijn afgerond € 10.000 lager dan begroot.

Specificatie WMO 2023

Lasten - Budget en realisatie uitgesplitst per kostensoort

Wmo			Lasten				Restant Budget
	Initiele Begroting	Budget na aanpassing (B)	Geboekte kosten (G)	Afloop 2022 (NTB/NTO) (A)	Raming 2023 (NTB/NTO) (R)	Totale kosten 2023 (TK=G+A+R)	(B-TK)
ZIN	985.203	985.203	923.719	-12.577	35.000	946.142	39.061
PGB	125.000	125.000	91.000	-3.786	-23.000	64.214	60.786
Uitvoering	281.200	293.700	287.083	0	0	287.083	6.617
Overhead	150.000	150.000	150.000	0	0	150.000	0
Wtcg	63.877	63.877	67.321	0	0	67.321	-3.444
Algemene vz	126.000	126.000	122.585	0	0	122.585	3.415
	1.731.280	1.743.780	1.641.708	-16.363	12.000	1.637.345	106.435

Toelichting:

- Vooruitlopend op de productieverantwoordingen die in maart/april 2023 van de zorgaanbieders worden ontvangen is bij ZIN een raming NTB van € 35.000 opgenomen.
- De compensatie meerkosten Jeugd en Wmo uit de decembercirculaire 2022 Gemeentefonds bedraagt voor Jeugd en Wmo samen € 12.500 en is bij de Najaarsnota 2023 aan het lastenbudget Wmo toegevoegd. Omdat het merendeel van de aanvragen Wmo betreft.
- De ‘Afloop 2022 NTB/NTO’ leidt tot een voordeel van € 12.500 op ZIN ten opzichte van de opgenomen NTB van € 33.000.
- Ten opzichte van het budget in 2023 van € 985.000 zijn de zorgkosten ZIN € 26.500 lager.
- De kosten 2023 PGB zijn € 57.000 lager dan begroot. Op basis van de prognoses van de Sociale verzekeringsbank (SVB) is een NTO opgenomen van € 23.000. Er is al enige jaren een voortdurende afname van het aantal cliënten dat gebruik maakt van een PGB.
- Compensatie voor Wtcg/CER en voor Eigen bijdrage ziektekostenverzekering.
  De kosten zijn afgerond € 3.500 hoger dan begroot. Dit bedrag is niet verrekend met de reserve Sociaal Domein - deel Wtcg.

Specificatie Participatie 2023

Lasten - Budget en realisatie uitgesplitst per kostensoort

Participatie			Lasten				Restant Budget
	Initiele Begroting	Budget na aanpassing (B)	Geboekte kosten (G)	Afloop 2022 (NTB/NTO) (A)	Raming 2023 (NTB/NTO) (R)	Totale kosten 2023 (TK=G+A+R)	(B-TK)
WSW-extern	837.940	909.457	792.018	-350	-22.901	768.767	140.690
Re-intergratie	117.760	117.760	106.728	0	0	106.728	11.032
Uitvoering	206.800	206.800	136.100	0	0	136.100	70.700
Overhead	100.000	100.000	100.000	0	0	100.000	0
	1.262.500	1.334.017	1.134.846	-350	-22.901	1.111.595	222.422

Toelichting:

- De ‘Afloop 2022 NTB/NTO’ leidt tot een voordeel van € 500 op een NTO van € 88.000.
- WSW: ten opzichte van het budget in 2023 van € 909.500 zijn de kosten van de sociale werkvoorziening € 140.500 lager. De lasten in primaire begroting waren al ruime begroot en bij de circulaires Gemeentefonds is € 71.500 extra budget beschikbaar gesteld.
- Re-integratie: het beschikbare externe lastenbudget is voor afgerond € 11.000 niet ingezet.

3.10 Paragraaf I. Wet Open Overheid (Woo)

3.10.1 Inleiding

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).
In de memorie van toelichting bij de Woo staat onder andere dat met dit artikel beoogd wordt een impuls te geven aan de actieve openbaarheid door voor te schrijven dat bestuursorganen in hun begroting en verantwoordingsverslag aan moeten geven hoe zij rekening houden met de bepalingen uit de Woo.

3.10.2 Ontwikkelingen

De Wet open overheid (Woo) heeft op 1 mei 2022 de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) vervangen. De belangrijkste verandering van de Woo ten opzichte van de Wob is de verplichting tot actieve openbaarmaking. Actieve openbaarmaking betekent dat alle overheidsinstanties actief documenten moeten publiceren c.q. openbaar maken. Daarnaast is er onder de Woo nog de mogelijkheid om via een Woo-verzoek niet-openbare informatie alsnog openbaar krijgen (passieve openbaarmaking). Voorheen stond dit bekend als het Wob-verzoek. Het doel van de Woo is een betrouwbare en transparante overheid.

Wij onderschrijven het doel van de wet en proberen hier samen met de gemeenten Heerde en Oldebroek invulling aan te geven. Er is een H2O-projectgroep actief die zich bezig houdt met de implementatie van de wet en in het bijzonder op welke manier de gemeenten de informatie actief openbaar gaan maken. Via het project zaakgericht werken wordt in beeld gebracht binnen welke processen er actief informatie naar buiten toe geopenbaard moet worden. Het is vervolgens aan de projectgroep om hierop te acteren. De projectgroep heeft in 2023 op het gebied van actieve openbaarmaking minder grote stappen kunnen zetten dan gewenst vanwege capaciteitsproblemen.

In 2023 heeft de gemeente Hattem 21 Woo-verzoeken ontvangen, hiervan zijn er 14 daadwerkelijk toegekend en 1 is nog in behandeling. Er zijn 4 verzoeken afgewezen, de overige 2 verzoeken bleken geen Woo-verzoeken te zijn of zijn ingetrokken. In H2O-verabnd is anonimiserings-software aangeschaft, waardoor het afdoen van verzoeken sneller kan verlopen.

Tot en met 2026 zijn er gelden (incidenteel en structureel) toegezegd die de gemeente kan inzetten voor de implementatie. Deze gelden zijn o.a. in te zetten voor het realiseren van technische oplossingen en techniek en voor het verbeteren van de informatiehuishouding. In 2023 is een gedeelte van de gelden gebruikt voor het project fusie Streekarchieven op de Noord-Veluwe. Restant van de gelden wordt overgeheveld naar 2024 en betrokken bij plannen voor verbetering van de informatiehuishouding.

4. III Jaarrekening

4.1 Balans

Balans per 31 december 2023 (voor bestemming van het gerealiseerde resultaat)

Balans nrs.	Activa	Ultimo2023			Foutherstel 1-1-2023	Ultimo2022		
	Immateriële vaste activa							
360	Bijdragen activa in eigendom derden	1.250.520				525.030		
	Totaal immateriële vaste activa			1.250.520				525.030
	Economisch nut							
100	Gronden en terreinen	928.165				928.165		
110	Woonruimten	1.334.023				1.334.023		
120	Gebouwen	7.265.985				7.303.271		
130	Grond- weg- en waterbouwkundige werken	53.095				58.507		
140	Vervoermiddelen	187.696				222.069		
150	Machines, apparaten en installaties	601.736				827.141		
160	Overige materiële vaste activa	891.784			1.651.490	689.552		
	- Foutherstel SaaS-oplossingen ICT investeringen ****				-961.938			
	Totaal economisch nut		11.262.485				11.362.727	
	Economisch nut (heffingen)							
170	Waterbouwkundige werken	11.013.930				11.296.121		
180	Gebouwen	349.699				371.425		
182	Vervoermiddelen	17.973				35.947		
188	Gronden	53.868				53.868		
	Totaal economisch nut (heffingen)		11.435.470				11.757.360	
	Maatschappelijk nut							
135	Grond- weg- en waterbouwkundige werken	10.449.620				8.710.618		
155	Machines, apparaten en installaties	11.673				14.007		
165	Overige materiële vaste activa	123.329				109.786		
	Totaal maatschappelijk nut		10.584.621				8.834.411	
	Totaal materiële vaste activa			33.282.577				31.954.499
300	Kapitaalverstrekkingen deelnemingen	1.677.164				1.677.164		
310	Kapitaalverstrekkingen gemeenschappelijke regelingen	19.513				19.513		
320	Kapitaalverstrekkingen overige verbonden partijen	25.000				25.000		
324	Leningen aan deelnemingen	1.044.520				1.044.520		
340	Overige langlopende geldleningen	8.025.972				7.906.803		
	Totaal financiële vaste activa			10.792.169				10.673.000
	TOTAAL VASTE ACTIVA			**45.325.266**				**43.152.529**

Balans nrs.	Activa	Ultimo2023			Foutherstel 1-1-2023	Ultimo2022		
410	Onderhanden werk, waaronder grond in exploitatie	906.829				806.503		
430	Voorraad gereed product	701.081				0		
	Totaal voorraad		1.607.910				806.503	
150.000	Debiteuren ***)	3.645.473				5.702.589		
150.510	Belastingdebiteuren	201.840				220.373		
260.600	Debiteuren Werk en inkomen	276.454				321.195		
264.010	Voorschotten W&I	899				1.722		
126.000	Uitgaven zonder mandatering	0				0		
894	Voorziening oninbare debiteuren	-18.474				-29.537		
110.600	Rijk schatkistbankieren	9.528.939				12.505.146		
	Totaal uitzettingen < 1 jaar		13.635.131				18.721.488	
	Banksaldi	241.505				202.885		
	Girosaldi							
	Kas: Call-gelden/deposito's	1.946				1.962		
	Totaal liquide middelen		243.451				204.846	
191.000	Vooruitbetaalde bedragen	79.886				187.326		
191.500	Nog te ontvangen bedragen	985.055				694.876		
191.540	Nog te ontvangen bijdragen van Rijk	1.828.387				1.601.189		
191.560	Nog te ontvangen bijdragen overig overheid	0				41.087		
191.502	, 191.503, 191.504, 191.505, 191.506 Nog te ontvangen facliterend grondbeleid	1.538.074				1.227.483		
250.175	en 250.275 Suppletie-aangiften BTW							
191.520	Nog te ontvangen bijdragen van EU							
	Totaal overlopende activa		4.431.402				3.751.961	
	TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA			**19.917.893**				**23.484.798**
	TOTAAL GENERAAL ACTIVA			**65.243.159**				**66.637.327**

Bedrag waarvan het recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 bestaat

Balans nrs.	Passiva	Ultimo2023			Foutherstel 1-1-2023	Ultimo2022		
890	Algemene reserve	4.987.543			7.347.431	6.385.493		
	- Foutherstel SaaS-oplossingen ICT investeringen ****				-961.938			
891	Bestemmingsreserves	2.552.904				2.428.668		
891	Overige bestemmingsreserves *)	606.202				652.462		
892	Gerealiseerd resultaat	617.826				347.773		
	Totaal eigen vermogen		8.764.474				9.814.396	
893	Voorzieningen - algemeen **)	859.885				623.000		
893	Voorzieningen - beklemde middelen **)	1.659.374				1.672.123		
	Totaal voorzieningen		2.519.259				2.295.123	
895	Opgenomen langlopende geldlening	41.794.351				43.971.266		
	Totaal vaste schulden		41.794.351				43.971.266	
	TOTAAL VASTE PASSIVA			**53.078.084**				**56.080.785**
	Kas							
	Banksaldi	103				477		
	Girosaldi							
130.000	Kasgeldleningen							
140.000	Overige schulden	2.444.404				2.600.820		
	Totaal netto vlottende schuld		2.444.507				2.601.297	
192.000	Vooruitontvangen bedragen	7.075.164				6.681.231		
192.500	Nog te betalen bedragen ***)	2.645.403				1.274.014		
	Totaal overlopende passiva		9.720.567				7.955.245	
	TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA			**12.165.074**				**10.556.542**
	TOTAAL GENERAAL PASSIVA			**65.243.158**				**66.637.327**

**) Overige Bestemmingsreserves:*

Investeringen met een economisch nut mogen niet meer ineens ten laste worden gebracht van een bestemmingsreserve pf voorziening (BBV).
Door nu het investeringsbedrag apart te zetten in een overige (beklemde)bestemmingsreserve "dekking kapitaallasten" kunnen de kapitaallasten gedurende de gehele looptijd worden gedekt uit deze reserve.

***) Voorzieningen:*

Het omzetten van Egalisatiereserve rioolheffing naar Voorziening Riool heeft per 1 januari 2017 plaatsgevonden.

****) Debiteuren en Nog te betalen bedragen:*

Crediteuren voor wie geldt dat we bruto een vordering op hen hebben, worden met ingang van 2018 uit deze post gehaald en opnieuw geclassificeerd als vordering.

*****) Foutenherstel 2023:*

In de jaarrekening 2023 is een materiële fout hersteld ten aanzien van de geactiveerde applicaties M2A en Zaakgericht
werken. Voor verdere toelichting zie de grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening (4.1.2.2).

4.1.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) vormt de grondslag voor de samenstelling van de jaarrekening 2023. Deze richtlijn vormt tevens de basis waarop de balans en de daarop gegeven toelichting is ingericht.

Vanaf het boekjaar 2023 neemt het college een rechtmatigheidsverantwoording op in de jaarrekening. Deze verantwoording is een standaardmodel dat bij wet is vastgelegd en geeft inzicht in hoeverre de gemeente rechtmatig heeft gehandeld.
Als gevolg van de verschuiving van de verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheids-verantwoording naar het college is het financieel beleid van de gemeente geactualiseerd.
Dit betekent dat, gelet op de artikelen 212 en 213 van de Gemeentewet, de aan de rechtmatigheid gerelateerde verordeningen en richtlijnen door de raad in de vergadering van 30 oktober 2023 zijn behandeld en vastgesteld.
Het betreft:

- Controleverordening gemeente Hattem 2023
- Financiële verordening gemeente Hattem 2023
- Normenkader gemeente Hattem 2023
- Nota Misbruik en Oneigenlijk (M&O) gemeente Hattem 2023
- Nota Rechtmatigheidsverantwoording (RMV) gemeente Hattem 2023

De Financiële verordening gemeente Hattem 2019 en de Controleverordening gemeente Hattem 2010 zijn per 1 januari 2023 ingetrokken.

Het gerealiseerde resultaat is afzonderlijk op de balans opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen. Bij het vaststellen van de jaarrekening bestemt de raad dit ‘rekeningsaldo’. Dat wordt in het volgende verslagjaar verantwoord. De jaarrekening van 2023 heeft een voordelig saldo van € 617.800.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten.
Voor de waardering van de activa geldt dat hierin zijn begrepen de toegerekende interne apparaatskosten op basis van de werkelijk gemaakte uren. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden. De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.
Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Sommige personele lasten worden echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt, bijvoorbeeld ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken. De reden daarvoor is het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van dergelijke jaarlijks terugkerende arbeidskosten van vergelijkbaar volume.
Als er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.
De pensioenopbouw van zittende wethouders wordt in eigen beheer opgebouwd. Daarvoor is een voorziening opgericht waarvan de jaarlijkse dotaties als last in de exploitatie zijn opgenomen. Voor een oud wethouder is de pensioenopbouw ondergebracht bij Nationale Nederlanden en wordt de jaarpremie als last in de exploitatie genomen.

Foutenherstel via correctie beginbalans 01-01-2023

In de jaarrekening 2023 is een materiële fout hersteld ten aanzien van de geactiveerde applicaties M2A en Zaakgericht werken met een effect van € 962.000. De oorzaak van de materiële fout is dat bij de jaarrekeningcontrole 2023 is geconstateerd dat de in het verleden geactiveerde kosten voor de applicaties M2A en Zaakgericht Werken ten onrechte zijn geactiveerd. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat er sprake zou zijn van een On Premise oplossing (applicatie in eigendom van gemeente). Gaandeweg is dit veranderd in een zogeheten Software As A Service oplossing (SAAS), waarbij de applicatie geen eigendom is van de gemeente. Volgens de BBV voorschriften mogen implementatiekosten van SAAS applicaties echter niet worden geactiveerd. Het herstellen van de materiële fout heeft een effect van in totaal € 962.000 op de algemene reserve en is als correctie op het beginsaldo algemene reserve per 01-01-2023 verwerkt.

Waarderingsgrondslagen

Afschrijving
In artikel 11 van de Financiële verordening gemeente Hattem 2023 is de methodiek van waardering en afschrijving van vaste activa opgenomen.

Hierbij gelden de uitgangspunten:

1. Immateriële en materiële vaste activa worden afgeschreven volgens de methodiek en de termijnen zoals vermeld in de bijlage afschrijvingsbeleid bij de Financiële verordening.
2. Kosten voor het afsluiten van geldleningen worden direct ten laste van de exploitatie gebracht.
3. Een saldo voor agio of disagio wordt lineair in vijf jaar afgeschreven.
4. Het college biedt de raad jaarlijks een meerjaarinvesteringsplan aan als bijlage bij de begroting, waarbij inzicht wordt verschaft in de geplande investeringen en de daarmee gepaard gaande kapitaallasten voor de komende meerjarenperiode.

Algemeen geldt verder:
- De voorgeschreven afschrijvingsmethode is lineair maar in uitzonderingssituaties kan worden afgeschreven op basis van annuïteiten. Activa met uitzondering van gronden worden afgeschreven vanaf 1 januari na het jaar van ingebruikname.
- Activa met economisch nut en een verkrijgingsprijs van minder dan € 5.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd. Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven.

Immateriële vaste activa
Hier worden de niet stoffelijke investeringen onder verstaan. Onder de immateriële activa zijn opgenomen:
• Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio;
• Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief;
• Bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Voor ons begrip van welke kosten onder de immateriële vaste activa vallen, volgen we artikel 34 van het B.B.V. (Besluit Begroting en Verantwoording). Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarden. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Als de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden.

Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Materiele vaste activa
Onder de materiële activa vallen:
• Investeringen met een economisch nut;
• Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut.

In 2023 heeft er een afwaardering plaats gevonden m.b.t. geactiveerde kosten welke betrekking hebben op SaaS-oplossingen. Volgens de BBV-richtlijnen mogen alleen On-premise oplossingen geactiveerd worden. De correctie is verrekend met de algemene reserve.

Financiële vaste activa
Op grond van artikel 36 BBV worden in de balans onder de financiële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

Kapitaalverstrekkingen aan:
• deelnemingen
• gemeenschappelijke regelingen
• overige verbonden partijen

Langlopende leningen aan:
• woningbouwcorporaties
• overige verbonden partijen
• Overige langlopende leningen

Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Voorraden
Dit betreft de boekwaarde per balansdatum van de woningbouwcomplexen in uitvoering. De complexen zijn gewaardeerd tegen de aanschaffing- of vervaardigingkosten vermeerderd met de aan de boekwaarde toegerekende rentekosten en verminderd met bedragen die ontvangen zijn wegens grondverkopen en andere bijdragen.
Bij een verliesgevende exploitatie wordt voor de negatieve netto contante waarde een voorziening gevormd. De administratieve uitkomsten van de afgesloten complexen worden vanuit de resultaatbestemming in beginsel ten gunste of ten laste van de reserve grondexploitatie gebracht. Complexen worden administratief afgewikkeld nadat alle percelen zijn verkocht c.q. nadat de feitelijke werkzaamheden nagenoeg geheel zijn uitgevoerd. Eventueel bij de afsluiting nog resterende percelen worden tegen de vermoedelijke opbrengst-waarde opgenomen, terwijl eventueel dan nog te verwachten posten wegens afwerking van het complex worden aan de passivazijde van de balans opgenomen.

Voor winstneming geldt de methode van percentage of completion: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd, wordt tussentijds naar rato van de voortgang van de kosten en de opbrengsten winst worden genomen.

Vorderingen
De vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, onder aftrek van eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid.

Liquide middelen
De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende activa
De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Reserves en voorzieningen
Periodiek worden alle reserves en voorzieningen geactualiseerd en met een toelichting onderbouwd voor wat betreft de omvang, voeding, bestemming en rentetoevoeging.

In de raad van 16 oktober 2017 is de Nota reserves en voorzieningen 2017 vastgesteld.

Reserves behoren tot het eigen vermogen. De raad besluit tot het vormen van een reserve en is vrij in de aanwending daarvan. Aan bepaalde onderdelen van dit vermogen kan de raad een bestemming geven. Zolang een bestemmingsreserve nog niet is aangewend, kan de raad de bestemming herroepen. Door de toerekening van de rente aan de exploitatie heeft de besteding van de reserve consequenties voor de exploitatie vanwege de rente toerekening.
Verder is er een reserve "dekking kapitaallasten" met een beklemd karakter die wordt aangewend om de kapitaallasten van aangewezen investeringen te dekken.

Voorzieningen worden op grond van artikel 44 BBV gevormd voor:
* verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is doch redelijkerwijs te schatten.
* bestaande risico’s op balansdatum ter zake van verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is.
* kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt maar de oorsprong hebben in het begrotingsjaar of een eerder begrotingsjaar en de voorziening strekt tot kostenegalisatie.
* van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden (m.u.v. bepaalde voorschot-bedragen).

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen, er kleeft een verplichting aan. Dotaties aan voorzieningen zijn kosten en vormen een onderdeel van het resultaat. De voorziening wordt aangepast aan de hand van een nieuwe inschatting van de omvang van de betreffende verplichtingen en risico’s.

Vaste schulden
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane

aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Grondslagen resultaatbepaling
De lasten en baten worden uitgedrukt tegen de nominale waarde en ze worden zoveel mogelijk toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Verliezen worden verantwoord op het moment dat ze voorzienbaar zijn. Winsten worden in de grondexploitatie genomen volgens het principe van voorzichtige winstneming.
De aan- en verkopen inzake grondexploitaties worden verantwoord in het jaar waarop de notariële akte is getransporteerd.
De afschrijvingen zijn conform de onder “waarderingsgrondslagen” genoemde criteria berekend.
Per balansdatum is conform de BBV rekening gehouden met de te betalen rente over afgesloten leningen. Onder de rentekosten is tevens begrepen de aan de reserves en voorzieningen toegerekende rente in dit jaar. De jaarlijkse rentelasten worden via een systeem van omslagberekening ten laste van het exploitatieresultaat gebracht.
Voor 2023 is dit percentage overeenkomstig de begroting 0,93%.

In het afgelopen jaar is het beheerplan onderhoud gebouwen geactualiseerd. Op basis van het beheerplan is de voorziening onderhoud gebouwen gevormd tegen een contante waarde berekening.

4.1.3 Toelichting op de balans

Activa

Vaste activa

Artikel 59 BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (beperkt) economisch nut. Investeringen die op enigerlei wijze kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut. De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend is niet relevant voor de classificatie.

Immateriële vaste activa
De bijdragen activa in eigendom van derden bestaan uit lopende en afgesloten kredieten. In 2023 heeft er een investering plaats gevonden ten behoeve van verkabeling van hoogspanningsmasten in 't Veen. Overeenkomstig artikel 34 BBV scharen we deze post onder immateriële vaste activa. Daarmee is deze post uitputtend weergegeven. De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijging- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 4 jaar afgeschreven.

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investering	Des-investering	Aflossing/ Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
360 Bijdragen activa in eigendom derden	525.030	757.489		31.999	1.250.520
Totaal	**525.030**	**757.489**	**0**	**31.999**	**1.250.520**

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2022	Foutherstel 2022	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Investeringen met een economisch nut *	12.324.665	961.938	11.362.727	11.262.485
Idem, waartegenover heffingen (kunnen) worden geheven	11.757.360		11.757.360	11.435.470
Investeringen in openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	8.834.411		8.834.411	10.584.621
Totaal	**32.916.437**	**961.938**	**31.954.499**	**33.282.576**

* De boekwaarde van de algemene reserves op 1 januari 2023 is gewijzigd ten opzichte van de boekwaarde 31 december 2022 volgens de gecertificeerde jaarrekening 2022.
  Er heeft een correctie plaats gevonden van onterecht geactiveerde SaaS-software, deze correctie wordt ten laste gebracht van de algemene reserve.

De onderverdeling en het verloop van de boekwaarde van de **investeringen met een economisch nut** worden in onderstaande tabel weergegeven.

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investering	Des-investering	Aflossing/ Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
100 Gronden en terreinen	928.165				928.165
110 Woonruimten	1.334.023				1.334.023
120 Gebouwen	7.303.271	333.398		370.683	7.265.985
130 Grond- weg- en waterb. w.	58.507			5.412	53.095
140 Vervoermiddelen	222.069			34.372	187.696
150 Machines, app. en install.	827.141	62.626		64.322	601.736
160 Overige mat. vaste activa	689.552	120.641		142.119	891.784
Totaal	**11.362.727**	**516.665**	**0**	**616.908**	**11.262.485**

De belangrijkste mutaties uit bovenstaand overzicht zijn de investeringen in 120 gebouwen en 160 overige materiële vaste activa. De post gebouwen is toegenomen met € 333.398, dit komt met name door de verbouwing van het Anton Pieck Museum, de restauratie van molen De Fortuin en de installatie van het nieuwe toegangscontrolesysteem in het Stadhuis. De stijging van de post overige materiële vaste activa is gestegen met € 120.641 door investeringen voortvloeiend uit het CIO-convenant.

De onderverdeling en het verloop van de boekwaarde van de **investeringen met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven** worden in onderstaande tabel weergegeven.

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investering	Des-investering	Aflossing/ Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
170 Waterbouwkundige werken	11.296.121	304.730	359.342	227.579	11.013.930
180 Gebouwen	371.425			21.726	349.699
182 Overige investeringen	35.947			17.973	17.973
188 Gronden	53.868				53.868
Totaal	**11.757.360**	**304.730**	**359.342**	**267.278**	**11.435.470**

De belangrijkste mutatie uit bovenstaand overzicht is de investering op waterbouwkundige werken van € 304.730. Het grootste deel van deze investeringen (€ 118.296) heeft betrekking op de herinrichting van de binnenstad in Hattem.

De onderverdeling en het verloop van de boekwaarde van de **investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut** worden in onderstaande tabel weergegeven.

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investering	Des-investering	Aflossing/ Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
135 Grond- weg- en waterb. w.	8.710.618	2.076.640	50.288	287.350	10.449.620
155 Machines, app. en install.	14.007			2.335	11.673
165 Overige mat. vaste activa	109.786	17.199		3.657	123.329
Totaal	**8.834.411**	**2.093.839**	**50.288**	**293.342**	**10.584.621**

De belangrijkste mutatie uit bovenstaand overzicht is de investering op 135 grond- weg- en waterbouwkundige werken. Deze investeringen hebben betrekking op diverse reconstructies van wegen zoals o.a. de binnenstad (€ 678.395), de Dorpsweg (€ 235.651) en de Eijerdijk/Verlengde Parklaan (€ 601.712).

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) vraagt met ingang van 2017 om in de toelichting op de balans een uitsplitsing aan te brengen tussen enerzijds investeringen met maatschappelijk nut die vanaf 2017 geactiveerd zijn en anderzijds investeringen met maatschappelijk nut die voor 2017 geactiveerd zijn. Onderstaand overzicht geeft deze uitsplitsing weer.

Investeringen met maatschappelijk nut (geactiveerd)	Boekwaarde 31-12-2023
Geactiveerd voor 01-01-2017	581.210
Geactiveerd vanaf 01-01-2017	10.003.411
Totaal	**10.584.621**

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2023 wordt in onderstaand overzicht weergegeven.

Omschrijving	Boekwaarde 01-01-2023	Investering	Des-investering	Aflossing/ Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
300 Kap. verstr. deelnem.	1.677.164				1.677.164
310 Kap. verstr. gem. regln.	19.513				19.513
320 Kap. verstr. ov. verb. part.	25.000				25.000
324 Leningen aan deelnem.	1.044.520				1.044.520
340 Overige langl. geldleningen	7.906.803	250.000	130.831		8.025.972
Totaal	**10.673.000**	**250.000**	**130.831**	**0**	**10.792.169**

300 – Kapitaalverstrekking aan deelnemingen

De gemeente Hattem neemt deel in de volgende ondernemingen/instellingen:

300 Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Aandelen Bank Nederlandse Gemeenten	75.075	75.075
Aandelen Vitens NV	10.682	10.682
Aandelen Alliander	1.591.407	1.591.407
Totaal	**1.677.164**	**1.677.164**

Bij raadsbesluit d.d. 11 oktober 2021 is het verzoek van Alliander N.V. ingewilligd om als gemeente Hattem over te gaan tot een kapitaalversterking van € 744.100. Dit verzoek is aan de gemeente Hattem als aandeelhouder gedaan om het eigen vermogen te versterken door middel van een reverse converteerbare hybride obligatielening. De raad heeft hierbij overwogen dat zij als publieke aandeelhouder een maatschappelijke verantwoording heeft voor de (maatschappelijk) opgave van Alliander, zijnde de energietransitie.

310 – Kapitaalverstrekking aan gemeenschappelijke regelingen

De gemeente Hattem neemt deel in de volgende gemeenschappelijke regelingen:

310 Kapitaalverstrekking aan gemeenschappelijke regelingen	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Aandelen NV Rova	19.513	19.513
Totaal	**19.513**	**19.513**

320 - Kapitaalverstrekking aan overige verbonden partijen

De gemeente Hattem neemt deel in de volgende verbonden partijen:

320 Kapitaalverstrekking aan overige verbonden partijen	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
PoweredByHattem Participatie '18	25.000	25.000
Totaal	**25.000**	**25.000**

324 – Leningen aan deelnemingen

De gemeente Hattem neemt deel in de volgende leningen aan deelnemingen:

324 Leningen aan deelnemingen	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Converteerbaren lening Alliander '21	744.146	744.146
Achtergestelde lening NV Rova Holding '01	300.374	300.374
Totaal	**1.044.520**	**1.044.520**

340 – Overige langlopende geldleningen

De langlopende geldleningen u/g bestaan uit:

340 Overige langlopende geldleningen	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
St. MFC de Marke Uitgeleend geld zwembad	4.987.390	4.987.390
St. MFC de Marke Uitgeleend geld Annuit '12	1.827.485	1.764.908
St. MFC de Marke Uitgeleend geld zwembad	0	0
St. Beheer MFC lening '16	335.170	319.893
TT Smash '70 lening '16	117.649	112.047
Hattemse Mixed Hockey Club lening '15	58.591	51.973
Hattemse Mixed Hockey Club lening I '17	217.461	210.493
Hattemse Mixed Hockey Club lening II '17	173.159	156.944
TC Hattem lening '21	182.748	170.832
Uitgeleend geld via Stimuleringsfonds volkshuisvesting '04	7.151	2.880
Hatto Heim lening '23	0	248.611
Totaal	**7.906.803**	**8.025.972**

Leningen St. MFC de Marke ten behoeve van het zwembad
Aan MFC de Marke zijn de hiervoor genoemde geldleningen verstrekt voor de aankoop en financiering van de grond en opstallen in de omgeving van de Daendelsweg 2 te Hattem. De overdracht heeft in 2012 plaats gehad.

Lening Hattemse Mixed Hockey Club
Aan de Mixed Hockey Club is de hiervoor genoemde geldlening verstrekt ter financiering van kunstgras (hoofdveld). De gemeente Hattem ontving zekerheidstelling ter dekking van het risico op deze leningen (borgstelling door SWS; hypotheekverlening door HMHC).

Lening Tennisclub Hattem
Aan de Tennisclub Hattem is in 2021 de hiervoor genoemde geldlening verstrekt voor het aanleggen van kunstbanen. De gemeente Hattem ontving zekerheidstelling ter dekking van het risico op deze lening (borgstelling door SWS).

Lening Hatto Heim
Aan de voetbalvereniging Hatto Heim is in 2023 een geldlening verstrekt van € 250.000 ten behoeve van de nieuwbouw van kleedkamers. In 2023 is een bedrag van € 1.389 afgelost op basis van een lineaire aflossing. De gemeente Hattem ontving zekerheidstelling ter dekking van het risico op deze lening (borgstelling door SWS).

Vlottende activa

410 – Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie

Van de bouwgronden in exploitatie staat het verloop in 2023 in onderstaand overzicht:

410 Onderhanden werk, w.o. gronden in exploitatie	Boekwaarde 01-01-2023	Investering	Voorziening	Winstuitname	Boekwaarde 31-12-2023
Assenrade	-85.412	26.573		-58.839	0
Woonzorgzone	891.915	178.103	163.189	0	906.829
Totaal	**806.503**	**204.676**	**163.189**	**-58.839**	**906.829**

Voor een toelichting verwijzen we naar de toelichting van programma 3, 8 en naar de paragrafen B Weerstandsvermogen en G Grondbeleid.

Voorziening grondexploitatie Geldersedijk (WZZ)
De voorziening voor de grondexploitatie van de Geldersedijk (Woonzorgzone) á € 163.189 is gevormd in verband met het verwachte tekort. Conform de regelgeving vanuit de BBV heeft de gemeente Hattem sinds de jaarrekening 2022 een voorziening opgenomen.

	Boekwaarde 31-12-2023	Geraamde kosten (nog te maken)	Geraamde opbrengsten (nog te maken)	Geraamd resultaat (nom. Waarde)	Geraamd resultaat (contante w.)
Assenrade	0				
Woonzorgzone	906.829	4.900.090	-4.347.302	795.262	737.699
Totaal	**906.829**	**4.900.090**	**-4.347.302**	**795.262**	**737.699**

-/- = voordeling

+ = nadelig

De waardering van de in exploitatie genomen gronden is gebaseerd op de inzichten van februari 2024 en de daarbij horende inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's. Uiteraard betreft dit een inschatting die omgeven is door onzekerheden. Periodiek, minimaal jaarlijks, wordt hij herzien waarbij de waardering in het komende jaar zowel positief als negatief kan uitvallen.

Het college is van mening dat op basis van de huidige informatie en inzichten de beste schatting is gemaakt voor de waardering van de in exploitatie genomen gronden. Het college hanteert de volgende algemene uitgangspunten in haar schattingen:
• rentepercentage bedraagt 0,93%;
• kostenindexatie bedraagt 6,0% (deze parameter is getoetst aan de updates van Stadskwadraat en Metafoor)

Gemeente Hattem kent geen projecten met een looptijd langer dan de voorgeschreven maximale looptijd van tien jaar. De risico's zijn nader toegelicht in de paragraaf Grondbeleid en de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in het jaarverslag.
De gemeente gaat in de toelichting in op de belangrijkste complexen en daar van toepassing zijnde risico's waarbij ook de gevoeligheid van de schattingen wordt beschreven door bijvoorbeeld het geven van diverse scenario's.

De Raad van State deed 29 mei 2019 de uitspraak dat Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet meer de basis kan zijn om toestemming te verlenen voor activiteiten die leiden tot een toename van stikstof in Natura 2000 gebieden. Binnen de voorliggende bestemmingsplannen is voor deze problematiek een rapportage opgesteld waaruit blijkt dat de bestemmingsplannen kunnen worden uitgevoerd.

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2023 is het bestemmingsplan Woonzorgzone nog niet in werking getreden. Dit wordt veroorzaakt door een procedure bij de Raad van State, waarbij de gemeente Hattem op een uitspraak wacht. Naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State zal de grondexploitatie worden herijkt. Dit alles maakt dat de gepresenteerde uitkomst van de grondexploitatie een mate van onzekerheid heeft. Het financiële risico is middels een voorziening gemitigeerd.

't Veen is een faciliterend grondbeleid en zal derhalve hier niet worden uitgewerkt.

uitzettingen met een rente typisch korter dan 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van 1 jaar of minder kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Résumé	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Soort vordering: debiteuren	5.702.589	3.645.473
Soort vordering: belastingdebiteuren	220.373	201.840
Soort vordering: diverse regelingen en sociale zaken	792.294	747.906
Soort vordering: overig werk en inkomen	1.722	899
Soort vordering: uitgaven zonder mandatering	0	0
Soort vordering: schatkistbankieren	12.505.146	9.528.939
Tussentelling vorderingen	**19.222.125**	**14.125.057**
Voorziening oninbaar voor debiteuren	-21.648	-10.707
Voorziening oninbaar voor belastingdebiteuren	-7.889	-7.768
Voorziening oninbaar voor diverse regelingen en sociale zaken	-471.100	-471.452
Tussentelling voorziening	**-500.637**	**-489.926**
Reële waarde per 31-12	**18.721.488**	**13.635.131**

Allereerst wordt het generale beeld van deze balansposten weergegeven.
Hieronder worden de diverse soorten vorderingen toegelicht:

Soort vordering: debiteuren	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Debiteuren: vordering openbare lichamen	5.473.114	5.541.868
Correctie wegens balansverlenging subsidies		-2.055.522
Debiteuren: overige vorderingen	229.475	73.497
Subtotaal 1	**5.702.589**	**3.559.843**
Debetbedragen crediteuren (classificatie als debiteur)		33.576
Debetbedragen debiiteuren (classificatie als debiteur)		52.054
Subtotaal 2	**5.702.589**	**3.645.473**
Verstrekte kasgeldleningen	0	0
Rekening courant verhouding met financiële instellingen	0	0
Overige uitzettingen (effecten)	0	0
Subtotaal 3	**5.702.589**	**3.645.473**
Voorziening oninbaar voor dit soort vorderingen	-29.537	-18.474
Reële waarde per 31-12	**5.673.052**	**3.626.999**

Specificatie debiteuren openbare lichamen en fiscale vorderingen	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Belastingdienst	3.262.954	2.820.824
Ministeries	493.686	1.122.348
Provincie	805.511	857.968
Gemeenten	910.963	740.728
Waterschap	0	0
Woningcorporaties	0	0
Niet openbare lichamen	229.475	73.497
Correctie wegens balansverlenging subsidies		-2.055.522
Reële waarde per 31-12	**5.702.589**	**3.559.843**

Soort vordering: belastingdebiteuren	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Debiteuren belasting	220.373	201.840
Subtotaal	**220.373**	**201.840**
Voorziening oninbaar voor dit soort vorderingen	-7.889	-7.768
Reële waarde per 31-12	**212.484**	**194.072**

Soort vordering: diverse regelingen sociale zaken	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Krediethypotheek	0	0
Leenbijstand rentedr. BBZ	55.478	62.094
Leenbijstand bijzondere bijstand	122.075	127.241
Teveel ontvangen uitkering BVZ	485.886	474.744
Vluchtelingen	1.040	1.040
Te vorderen Tozo	9.316	19.504
Te vorderen div regelingen SoZa	118.500	63.283
Subtotaal	**792.295**	**747.906**
Voorziening oninbaar voor dit soort vorderingen	-471.100	-471.452
Reële waarde per 31-12	**321.195**	**276.454**

Voorziening oninbare vorderingen

Voorziening oninbare vorderingen	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoeging	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2023
Voorziening oninbare vorderingen	29.537	8.866	19.929	18.474
Reële waarde per 31-12	**29.537**	**8.866**	**19.929**	**18.474**

Toelichting Voorziening oninbare vorderingen
In 2023 zijn vorderingen van in totaal € 19.929 van de dubieuze debiteuren afgeboekt. Het totaal van de voorziening dubieuze debiteuren is per 31-12-2023 € 18.474 en is onderverdeeld in € 10.707 algemene debiteuren en € 7.768 belastingdebiteuren.

Schatkistbankieren
Aanvang 2023 was het tegoed bij Schatkistbankieren € 12.505.146; ultimo 2023 was dit tegoed € 9.528.939. Op grond van de BBV geven we de volgende toelichting met betrekking tot Schatkistbankieren:

a) Voor geheel 2023 was het drempelbedrag hierdoor € 1.000.000:

Drempelbedrag schatkistbankieren	2023
01-01-2023 t/m 31-12-2023	1.000.000

b) Voor ieder kwartaal van 2023 het bedrag aan middelen dat in het kader van het drempelbedrag door de gemeente buiten ’s Rijks schatkist is aangehouden:

Drempelbedrag schatkistbankieren	2023
Kwartaal 1	169.564
Kwartaal 2	128.778
Kwartaal 3	145.070
Kwartaal 4	142.646

De buiten de schatkist aangehouden middelen hebben het drempelbedrag niet overschreden. In de paragraaf Financiering staat de berekening van deze bedragen.

Liquide middelen
Per ultimo van het jaar zijn de volgende liquide middelen aanwezig:

Kas-, bank-, en girosaldi	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Banksaldi (BNG)	124.258	179.910
Banksaldi (Rabobank)	46.258	23.514
Rekening courant Stim.fonds SVN	32.039	37.408
Girosaldi	0	0
Kruisposten	331	672
Kas	1.962	1.946
Totaal	**204.846**	**243.451**

Overlopende activa
De post overlopende activa kan als volgt worden onderscheiden:

Overlopende activa	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Vooruitbetaalde bedragen *)	187.326	79.886
Nog te ontvangen bedragen (niet-overheid)	1.996.303	2.523.130
Nog te ontvangen bedragen (overheid)	1.642.276	1.828.387
Totaal	**3.825.905**	**4.431.402**

*) Deze opstelling is gecorrigeerd voor het fenomeen balansverlenging. Dat wil zeggen dat facturen die slaan op het boekjaar 2024 maar ultimo 2023 nog niet zijn betaald, op het bedrag van 'vooruitbetaalde bedragen' zijn uitgesloten.

De post vooruitbetaalde bedragen per 31-12-2023 à € 79.886 bevat vooral kosten VNG contributie 2024 (€ 23.600) en vooruitbetaalde subsidies 2024 (€ 22.500).

Het verloopoverzicht van de overlopende activa ziet er als volgt uit:

Verloopoverzicht nog te ontvangen uitkeringen specifiek bestedingsdoel	Saldo 01-01-2023	Ontvangen bedragen	Toevoeging	Saldo 31-12-2023
NTO Rijk				
NTO 2022 opvang Oekrainers Sisa A16-1&2	1.320.900	1.320.900		0
NTO 2022 opvang Oekrainers Sisa A16-6	143.723	143.723		0
NTO 2022 opvang Oekrainers Sisa A16-8	76.230	76.230		0
NTO 2023 opvang Oekrainers Sisa A16-9	0		1.544.568	1.544.568
NTO 2023 opvang Oekrainers Sisa A16-9	0		17.697	17.697
NTO vangnet Participatie/Buig	0		266.122	266.122
Subtotaal	**1.540.853**	**1.540.853**	**1.828.387**	**1.828.387**
NTO Overige Nederlandse overheidslichamen:				
Rente Deposito SKB tot 31-12-2022	8.700	8.700		0
VPB 2022 te vorderen ivm winstbijstelling	51.636	51.636		0
NTO doorberekening lasten Kop van de Veluwe	41.087	41.087		0
Subtotaal	**101.423**	**101.423**	**0**	**0**
Totaal	**1.642.276**	**1.642.276**	**1.828.387**	**1.828.387**

De post nog te ontvangen bedragen per 31 december 2023 groot € 3.323.324 is als volgt opgebouwd:

Nog te ontvangen bedragen		Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
PlusOV, WMO regiotaxi eigen bijdrage	WMO-vervoer	71.359	0
Faciliterend grondbeleid	o.a. partners ant. ovk	-162.124	-104.275
Huisvuil	Rova/Nedvang	30.000	0
Overboeking 't Veen	Diversen	1.459.614	1.847.196
Afrekening Diftar 2023	Rova/Nedvang	205.841	173.005
Juridische proc.+arb. Tegelherstel Zwemb.	Diversen	180.000	0
Toeristenbelasting voorl. aanslagen 2023		0	268.665
Tiem Q4	Tiem	62.000	22.901
SVB PGB WMO-HV en WMO-BG	SVB	7.000	36.000
WSW Q4	WSW	26.052	0
BVNG	BVNG	12.000	12.000
Oekraineproject	GGD	13.959	0
Rreclycling en vermarkting Q3 en Q4		65.300	0
Rente leningen	Alliander en	6.653	6.605
Diverse afrekeningen	Diversen	14.712	2.693
Voorziening 't Veen		-73.944	-208.784
Doorbelasting ambtelijke inzet	Div. gemeenten	0	88.622
Doorbelasting Kop van de Veluwe	Div. gemeenten	0	121.624
Doorbelasting Noord-Veluwe Bereikbaar	Div. gemeenten	0	101.881
Tegemoetkoming confertente Jonge Aanwas	Gemeente Enschede	0	5.000
Vaststelling SPUK stimulering sport 2022	Min. VWS	0	23.043
Nieuwbouw OV 't Veen	NTP	0	13.345
Rente Deposito SKB tot 31-12-2023		0	109.670
Overige	Ondernemingen	3.937	3.937
Totaal		**1.922.359**	**2.523.129**

't Veen

De post faciliterend grondbeleid á € -104.275 betreft nog te verhalen kosten 'Uitkoop panden' á € 47.928, 'Verkabeling' á € 92.488 en vanuit Anterieure Overeenkomsten: € -244.691.

De overboeking met betrekking tot ’t Veen á € 1.847.196 is niet op anterieure overeenkomsten gebaseerd. Deze kosten worden via kostenverhaalregels verhaalt bij de ontwikkelende partijen.

Voorziening ontwikkeling ’t Veen
Een uitspraak van de Commissie BBV is dat “het kwalificeren van voorbereidingskosten voor faciliterende exploitatieplannen of nog te sluiten anterieure overeenkomsten als “nog te verrekenen kosten” onder de overige nog te ontvangen bedragen (artikel 40a, lid 1 onderdeel BV) is toegestaan onder o.a. de volgende voorwaarde:
de kosten mogen maximaal 5 jaar als overige nog te ontvangen bedragen blijven staan; na maximaal 5 jaar moet het kostenverhaal zijn gerealiseerd dan wel dienen de kosten te worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat”. Door het vormen van deze voorziening heeft de gemeente Hattem voldaan aan de uitspraak van de Commissie BBV. In 2023 is er een toevoeging gedaan aan deze voorziening van € 134.840. De stand per 31 december 2023 is € 208.784.

De gemeente hanteert een Percentage Of Completion (POC)-methode voor de “vrijval” van de ontvangen subsidies van de Provincie Gelderland en de WBI voor het ontwikkelgebied ‘t Veen. Deze vrijval dient ook als dekking voor de oudste gemaakte kosten binnen het project ‘t Veen. De vrijval in 2023 á € 89.610 wordt verrekend met in 2018 en 2019 gemaakte kosten voor ‘t Veen. Met deze verrekening van de ‘vrijval’ blijft voor 2023 een te treffen voorziening over van € 134.840. De voorziening voor de nog te verhalen kosten komt daarmee op € 208.784, zijnde de nog niet verhaalde restant kosten uit 2019.

Passiva

Eigen vermogen

Algemeen
Eenmaal per 4 jaar worden alle reserves en voorzieningen in een nota geactualiseerd en met een toelichting onderbouwd voor wat betreft de omvang, voeding en bestemming.
In de raad van 16 oktober 2017 is de “Nota reserves en voorzieningen 2017” vastgesteld.

Bespaarde rente
Met ingang van de begroting 2017 bepaalt de relevante BBV-versie dat er geen rente meer wordt toegerekend aan reserves. Evenmin wordt nog rente toegerekend ten gunste van de exploitatie.

Voor de cijfermatige opstelling wordt verwezen naar de staat van reserves en voorzieningen.

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

Eigen vermogen	Boekwaarde 31-12-2022	Foutherstel 2022	Boekwaarde 01-01-2023	Boekwaarde 31-12-2023
Algemene reserves *	7.347.431	961.938	6.385.493	4.987.543
Bestemmingsreserve	2.428.668		2.428.668	2.552.904
Beklemde bestemmingsreserve	652.462		652.462	606.202
Resultaat na bestemming	347.773		347.773	617.826
Totaal	**10.776.334**	**961.938**	**9.814.396**	**8.764.474**

* De boekwaarde van de algemene reserves op 1 januari 2023 is gewijzigd ten opzichte van de boekwaarde 31 december 2022 volgens de gecertificeerde jaarrekening 2022.
Er heeft een correctie plaats gevonden van onterecht geactiveerde SaaS-software, deze correctie wordt ten laste gebracht van de algemene reserve.

De aard en de reden van iedere reserve en voorziening worden uitgebreid behandeld in de “Nota reserves en voorzieningen 2017”. Conform artikel 54 van het BBV wordt van elke reserve en voorziening de toevoegingen en onttrekkingen toegelicht.

De specificatie van de algemene reserves is als volgt:

Algemene reserve	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering ter dekking afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
Algemene reserve vaste buffer	4.500.000				4.500.000
Algemene reserve	1.885.493	-36.227	1.361.723		487.543
Totaal	**6.385.493**	**-36.227**	**1.361.723**	**0**	**4.987.543**

Algemene reserve vaste buffer
Het meerdere boven de € 4.500.000 wordt toegevoegd aan de Algemene reserve vrij aanwendbaar. Er hebben op deze reserve geen mutaties plaats gevonden.

Algemene reserve
Deze reserve dient voor een deel als buffer voor het opvangen van nadelige rekeninguitkomsten. Het andere deel is beschikbaar voor onvoorziene of incidentele uitgaven.

Bij de controle van de jaarrekening 2023 is een fout in getrouwheid en daarmee rechtmatigheid geconstateerd in de financiële administratie van het ICT-investeringsprogramma. Er zijn in eerste instantie in 2023 ten onrechte SaaS-toepassingen (Software as a Service) geactiveerd, terwijl deze niet voldoen aan de activeringscriteria van het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).
Een en ander betekent dat de verwerking in de jaarrekening 2023 is gecorrigeerd om aan de richtlijnen te voldoen. Omdat de BBV richtlijn al vanaf 2020 van kracht is, is op de balans een ‘foutherstel’ per 1-1-2023 doorgevoerd. De kosten 2023 zijn gecorrigeerd en ten laste gebracht van de exploitatie. De financiële consequentie is verrekend met de algemene reserve.
De correctie betekent ook dat er geen afschrijvingslasten meer worden doorbelast aan de exploitatie. Ook deze verwerking is verrekend met de algemene reserve.
Komende jaren wordt de algemene reserve weer aangezuiverd door een jaarlijkse dotatie van de fictief vrijvallende kapitaallasten. De correctie van de geconstateerde fout vindt op deze wijze budgettair neutraal plaats.
De stand per 31-12-2023 is € 487.543. De mutaties in 2023 zijn:

Vermeerderingen algemene reserve	2023
Winstverdeling 2022	-36.227
Totaal	**-36.227**

Verminderingen algemene reserve	2023
Bestuursondersteuning raad / motie advertentiekosten	2.610
Stelposten oud wethouders	37.667
Wachtgeldvergoeding wethouders/personeel	69.045
Personele informatie	7.168
Energietoeslag huishoudens	192.000
Bestuursakkoord - iedereen kan oud worden (SWH als uitvoerder vd plannen)	24.029
Bestuursakkoord - zondagopenstelling - personeel	2.145
Bestuursakkoord - zondagopenstelling - onderzoek	10.590
Projectleider tijdelijke huisvesting	70.000
Bijdrage op- en afrit A28	32.000
Budgetoverheveling 2022-2023 - lokaal koopkrachtpakket Hattem	11.960
Budgetoverheveling 2022-2023 - ureninzet omzetting apllicatielandschap M2A (ICT)	68.809
Desinvestering zaakgewijs werken 2017-2021	200.300
Bijdrage bestemmingsreserve afslag A28	334.000
5 jaar balansposten 't Veen - 2019	134.840
Saldo oninbare debiteuren	8.866
Foutherstel SaaS-oplossingen ICT investeringen	155.694
Totaal	**1.361.723**

Bestemmingsreserve

De specificatie van de bestemmingsreserves is als volgt:

Bestemmingsreserve	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering ter dekking afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
Reserve grondexploitatie	0				0
Reserve frictiekosten	10.960				10.960
Egalisatiereserve rioolrecht	386.000				386.000
Reserve volkshuisvestingsdoeleinden	200.500				200.500
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	353.714		180.513		173.201
Egalisatiereserve decentralisaties	914.495	288.728	27.980		1.175.243
Reserve ontwikkeling 't Veen	63.000	44.000			107.000
Gemeentelijke opvang Oekrainers	500.000				500.000
Totaal	**2.428.669**	**332.728**	**208.493**	**0**	**2.552.904**

Op de belangrijkste bestemmingsreserves kan de volgende toelichting worden gegeven.

Reserve grondexploitatie
Deze reserve dient als buffer voor het opvangen van risico's en nadelige saldi van complexen en laat het weerstandsvermogen zien van de grondexploitatie.
Het saldo van de reserve grondexploitatie is ultimo 2023 nihil.

Reserve frictiekosten
Deze reserve dient in de basis als dekking van onvoorziene personele frictiekosten.
Over 2023 heeft geen verrekening met de reserve plaatsgevonden.

Egalisatiereserve rioolrecht
In 2007 is deze egalisatiereserve in het leven geroepen om de grote schommelingen in het door te berekenen rioolrecht (ingesteld in 2006) op te kunnen vangen. Op grond van artikel 44 lid 2 van het BBV mag een voordeel op de rioolheffing - nu of in de toekomst - alleen maar in de reserve vloeien als kan worden aangetoond dat de ‘overdekking’ wordt veroorzaakt door efficiency- of aanbestedingsvoordelen. In alle andere gevallen moet het voordeel in een voorziening door derden beklemde middelen worden gestort. Hiervoor is per 1 januari 2017 een voorziening rioolrecht gevormd à € 614.000. De stand van de reserve staat per 31 december 2023 ongewijzigd op € 386.000.

Reserve volkshuisvestingsdoeleinden
In het Kwalitatief woonprogramma zijn afspraken gemaakt over de aantallen en typen te bouwen woningen. Geconstateerd is dat de productie van goedkope woningen achter blijft. Om de bouw van goedkope woningen te stimuleren is een bijdrage ontvangen van de Provincie Gelderland en van de Regio Noord Veluwe. Het gaat hier om de Stimuleringsbijdrage Goedkope Woningbouw (SGW).

In principe is een gedeelte van de reserve vrij besteedbaar maar logischerwijs zal hij ingezet worden voor volkshuisvestingsdoeleinden, vooral het Hattemse bouwprogramma.
Conform de “Nota reserves en voorzieningen 2017” is € 23.408 uit deze reserve overgeheveld naar Algemene reserve.

Bij die gelegenheid is besloten om van deze reserve het eindsaldo per 31 december 2017 als volgt te oormerken:

Reserve volkshuisvestingsdoeleinden	Boekwaarde 31-12-2023
Woningbouw Woonzorgzone Geldersedijk	80.000
Duurzaamheid woningbouw	20.500
Woningbouw 't Veen	100.000
Totaal geoormerkte gelden	**200.500**

De stand van deze reserve staat per 31 december 2023 ongewijzigd op € 200.500.

Egalisatiereserve afvalstoffenheffing
Deze reserve is ingesteld met ingang van 2007 met als doel egalisatie van baten en lasten op het gebied van afvalstoffenheffing. Bij de Nota reserves en voorzieningen is besloten om voor deze reserve geen plafond in te stellen.

Het saldo van de deelproducten Huisvuil, Afvalverwijdering en Zwerfafval wordt elk jaar aan deze reserve onttrokken of toegevoegd. In 2023 is het nadelige saldo van de deelproducten ad € 25.513 aan deze reserve onttrokken en wordt op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) een bedrag van € 155.000 overgeheveld naar een voorziening. De stand van de reserve bedraagt per 31 december 2023 € 173.200. Vanwege het ontbreken van de eindafrekening van de Rova is deze bepaling gebaseerd op de begroting 2023.

Egalisatiereserve decentralisaties
Het doel van deze reserve is om de schommelingen van de extra taken op het terrein van de Jeugdwet, de Participatiewet en de overheveling van de functie Begeleiding uit de AWBZ naar de Wmo te kunnen opvangen.

Het saldo per 31 december 2023 bedraagt € 1.175.243 verdeeld over de componenten:
- Wet Tegemoetkoming Chronisch zieken en Gehandicapten (Wtcg) voor een bedrag van € 89.423
- Maatschappelijke opvang en Beschermd wonen (MO/BW) voor een bedrag van € 1.085.820

In 2023 is de stand van de reserve toegenomen als gevolg van een positief resultaat MOBW 2022 gemeente Apeldoorn.

Reserve ontwikkeling ‘t Veen
De herontwikkeling van industrieterrein 't Veen is in de jaren 2018 en eerder in gang gezet. De gemeente Hattem kan met ingang van 2020 een investering doen voor wegen in het gebied.

Er wordt een jaarlijkse kapitaallast gecalculeerd van € 100.000 die volgt uit een investering van netto € 2.000.000. In de begroting is een groeipad van 10 jaar naar dat bedrag opgenomen door ieder jaar € 10.000 extra in onze begroting op te nemen, oplopend van € 10.000 in 2019 naar € 100.000 in 2028. Dat gaat in de vorm van een dotatie. Te zijner tijd zorgt de daadwerkelijke investering in het wegennetwerk van ’t Veen voor een kapitaallast. De toename van de kapitaallast kan gedekt worden vanuit een evenredige afname van de bovengenoemde structurele toevoeging aan de reserve voor ’t Veen. De toevoeging 2023 bedraagt € 44.000.

Reserve opvang Oekraïners
In maart 2022 zijn vele inwoners uit Oekraïne op de vlucht geslagen. Ook in Nederland zijn vele vluchtelingen opgevangen. In Hattem is er ook gezocht naar opvangplekken. Die zijn gevonden bij particulieren, maar ook via gemeentelijke opvanglocaties. De kosten die voor deze opvangplekken zijn gemaakt worden vergoed vanuit het Rijk. Op basis van de landelijke bekostigingsregeling krijgt de gemeente Hattem ruim € 1.560.000. De reeds gemaakte kosten bedragen circa € 560.000.
Het verschil tussen het te ontvangen bedrag en de reeds gerealiseerde kosten bedraagt derhalve bijna € 1.000.000. Omdat de gemeente nog een grote opgave in het langduriger huisvesten van Oekraïense vluchtelingen én statushouders en asielzoekers heeft, wordt bij de bestemming van het rekeningresultaat voorgesteld een bedrag van € 250.000 toe te voegen aan de reserve gemeentelijke opvang Oekraïners.

Overige bestemmingsreserves

In het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) mogen reserves niet meer rechtstreeks ten laste worden gebracht van investeringen met economisch nut.
Ter dekking van de jaarlijkse kapitaallasten is met ingang van 1-1-2007 de "beklemde" reserve "dekking kapitaallasten" in het leven geroepen.

Overige bestemmingsreserve	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering ter dekking afschrijving	Boekwaarde 31-12-2023
Reserve dekking kapitaallasten	652.462		46.260		606.202
Totaal	**652.462**	**0**	**46.260**	**0**	**606.202**

Reserve dekking kapitaallasten
De volgende investeringen worden met deze reserve gedekt:

- Nieuwbouw kleedaccommodatie VV Hattem
- Restauratie stadsmuur nabij de molen
- Nieuwbouw gymnastieklokaal Spoorstraat
- Toegangspoort begraafplaats
- Ondergrondse afvalopslag
- Nieuwbouw werkplaats De Werf

Saldo rekening baten en lasten

Het totale voordelige rekeningsaldo over 2023 bedraagt afgerond € 617.800.

Saldo rekening baten en lasten	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoeging	Onttrekking	Bestemmings resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 31-12-2023
Saldo rekening baten en lasten	347.773	617.826	347.773		617.826
Totaal	**347.773**	**617.826**	**347.773**	**0**	**617.826**

Conform het raadsbesluit bij het vaststellen van de jaarrekening 2022 is besloten het gerealiseerde resultaat over 2022 zijnde een bedrag van € 347.773 voordelig te verrekenen met:

- de algemene reserve voor een toevoeging van € 110.000, zijnde het saldo van de budgetoverheveling naar 2023;
- de algemene reserve voor een toevoeging van € 192.000, zijnde de in 2023 te bestemmen energietoeslag aan huishoudens;
- de bestemmingsreserve die is gevormd voor de aanleg van de afslag A28 ten behoeve van het H2O bedrijventerrein voor een toevoeging van € 384.000 en;
- de algemene reserve voor een onttrekking van € 338.000 als gevolg van de afboeking van de zwembadvordering

In de nota van aanbieding 2023 wordt voorgesteld het gerealiseerde resultaat over 2023 van € 617.800 voordelig toe te voegen aan:

- de bestemmingsreserve die is gevormd voor de aanleg van de afslag A28 ten behoeve van het H2O bedrijventerrein voor een bedrag van € 250.000;
- de bestemmingsreserve gemeentelijke opvang Oekraïners voor verwachte toekomstige kosten voor een bedrag van € 250.000;
- de algemene reserve voor een bedrag van € 112.000, zijnde het saldo van de budgetoverheveling naar 2024 en
- de algemene reserve voor een bedrag van € 5.800, zijnde het restant resultaat 2023.

Verder wordt verwezen naar de “Toelichting op het resultaat 2023”.

Voorzieningen

De specificatie van de voorzieningen is als volgt:

Voorzieningen (algemeen)	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoeging	Onttrekking	Ten gunste resultaat vrijgevallen	Boekwaarde 31-12-2023
Voorziening wethouderspensioenen	623.000	236.885			859.885
Totaal	**623.000**	**236.885**	**0**	**0**	**859.885**

Voorzieningen nav van derden ontvangen (beklemde) middelen	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoeging	Onttrekking	Ten gunste resultaat vrijgevallen	Boekwaarde 31-12-2023
Voorziening afkoopsommen graven	497.330		43.508		453.822
Voorziening rioolrecht	679.420		44.611		634.809
Voorziening verlofsparen	27.200	55.600			82.800
voorziening grex Assenrade	0	58.839			58.839
voorziening onderhoud gebouwen	468.173	139.754	178.823		429.104
Totaal	**1.672.123**	**254.193**	**266.942**	**0**	**1.659.374**

toelichting voorzieningen

Van de belangrijkste voorzieningen kan de volgende toelichting worden gegeven:

Voorziening wethouderspensioenen

Met ingang van 2015 wordt de pensioenopbouw van zittende wethouders in eigen beheer opgebouwd. Daarvoor is een voorziening opgericht waarvan de jaarlijkse dotaties als last in de exploitatie zijn opgenomen. De stand per 31 december 2022 is € 859.885.

Voorziening afkoopsommen graven

De voorziening wordt gevuld door de afkoopsommen van de graven toe te voegen. Voor het berekenen van de jaarlijkse onttrekking is gekozen voor een model dat jaarlijks 1/20ste deel van de cumulatief gestorte bedragen terug laat vloeien naar de exploitatie. Daarvan worden de jaarlijkse onderhoudskosten voldaan. Op basis van deze methode is in 2023 een bedrag aan afkoopsommen toegevoegd € 63.290 en is er ten behoeve van onderhoud € 106.798 onttrokken conform een extracomptabel overzicht. De stand per 31 december 2023 is € 453.822.

Voorziening rioolrecht

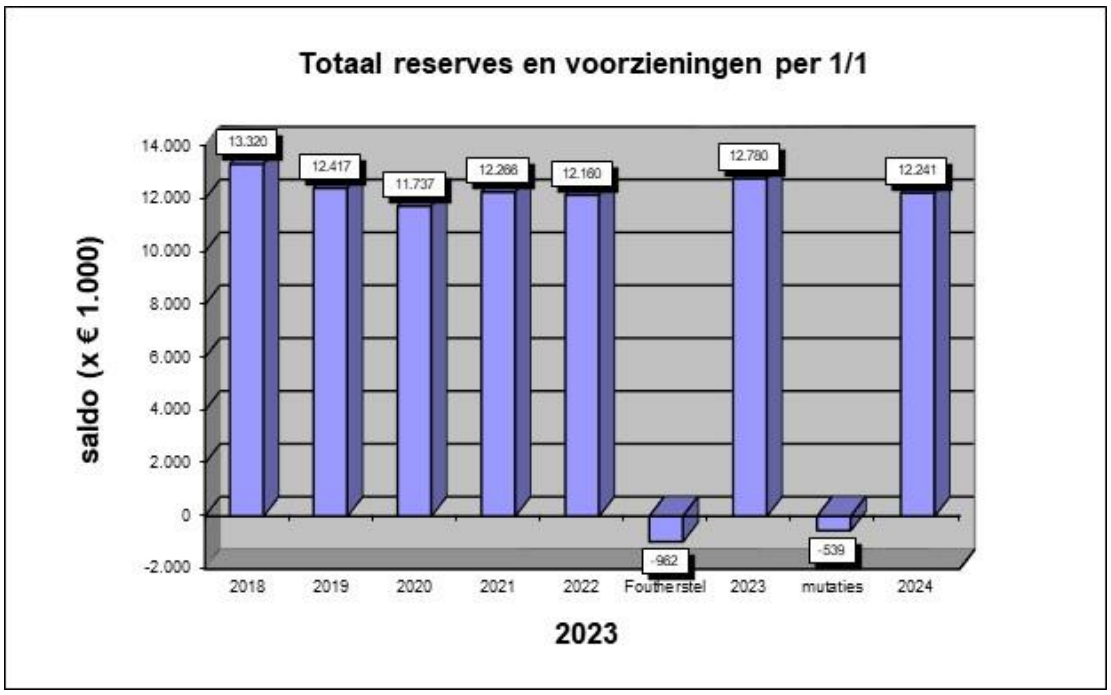
Deze voorziening is opgericht in de jaarrekening van 2017. Hij fungeert als volgt: wanneer op de rioolheffing een voordeel wordt behaald - nu of in de toekomst - dan mag dit op grond van de regelgeving (artikel 44 lid 2 van het BBV) enkel in een reserve vloeien als kan worden aangetoond dat de ‘overdekking’ wordt veroorzaakt door efficiency- of aanbestedings-voordelen. In alle andere gevallen moet het voordeel in een voorziening door derden beklemde middelen worden gestort. De stand per 31 december 2023 is € 634.809.

Voorziening verlofsparen

De voorziening verlofsparen wordt gevormd vanuit de mogelijkheid die de CAO biedt om te verlof te sparen. Medewerkers worden in de gelegenheid gesteld om voor verlof te sparen om eerder te stoppen met werken. Hiervoor kunnen zij maximaal 3.600 uur sparen, met een maximum van 200 uur per jaar.

Voorziening onderhoud gebouwen

De onderhoudsvoorziening is gevorm op basis van het meerjarenonderhoudsplan van de Gemeente. Het meerjarenonderhoudsplan wordt cyclisch bijgesteld en geüpdatet wat de basis is voor de dotatie en jaarlijkse kosten in de exploitatie.

Schulden

Vaste schuld met een looptijd langer dan één jaar.

De onderverdeling van de in de balans opgenomen langlopende schulden is als volgt:

Langlopende schulden	Boekwaarde 01-01-2023	Vermeer-deringen	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2023
Onderhandse leningen	43.971.266	0	2.176.915	41.794.351
Totaal	**43.971.266**	**0**	**2.176.915**	**41.794.351**

In 2023 is de reguliere aflossing betaald. De totale rentelast voor het jaar 2023 met betrekking tot de vaste schulden bedroeg € 633.434. Op de transitorische post “Nog te betalen bedragen” is een bedrag van € 270.598 opgenomen als nog te betalen rente van langlopende geldleningen, conform de richtlijnen van het BBV.

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn opgenomen:

Vlottende passiva	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Schulden < 1 jr	2.601.297	2.444.507
Overlopende passiva	7.955.245	9.720.567
Totaal	**10.556.542**	**12.165.074**

Netto vlottende schuld met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar.

De in de balans opgenomen kortlopende schulden worden als volgt gespecificeerd:

Netto vlottende schuld met rente typische looptijd korten dan 1 jaar	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Kas: Callgeld en deposito's	0	0
Banksaldi (BNG)	477	103
Girosaldi	0	0
Overige schulden	2.600.820	2.444.404
Totaal	**2.601.297**	**2.444.507**

Onder de overige schulden van de tabel hierboven zijn de volgende onderdelen begrepen:

Specificatie overige schulden uit bovenstaande tabel	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Crediteuren algemeen	2.299.461	2.279.525
Debetbedragen classificeren als debiteuren	-4.646	-33.576
Correctie vooruitbetaalde kosten	0	-93.940
Subtotaal	**2.294.815**	**2.152.009**
Kasgeldlening	0	0
Geschilpost crediteur	0	0
Ontvangsten zonder inningsopdracht	0	0
Betalingen Sociale Dienst	306.003	292.395
Totaal	**2.600.819**	**2.444.404**

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

Overlopende passiva	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Vooruit ontvangen bedragen	0	0
Nog te betalen bedragen	1.274.014	2.645.403
Totaal	**1.274.014**	**2.645.403**

In de vooruit ontvangen bedragen zijn de volgende specifieke uitkeringen van de EU, het Rijk of de Provincies opgenomen:

Specifieke uitkeringen (als onderdeel van de vooruit ontvangen bedragen)	Saldo 01-01-2023	Toevoeging	Vrijval	Saldo 31-12-2023
Vooruitontvangen subsidies Provincie *)	1.316.872	505.130	1.346.960	475.042
Vooruitontvangen subsidies Rijk *)	4.987.275	3.737.823	2.769.861	5.955.237
Vooruitontvangen bijdragen Rijk	18.939	6.348	12.537	12.750
Verhuurd onroerend goed	2.295	6.939	2.295	6.939
Vooruitontvangen bijdragen Gemeenten	97.215	0	97.215	0
Vooruitontvangen Noord Veluwe Bereikbaar	258.634	479.977	113.416	625.196
Totaal	**6.681.231**	**4.736.217**	**4.342.283**	**7.075.164**

*) inclusief correctie wegens balansverlening subsidies

Verloopoverzicht van vooruit ontvangen subsidies van Nederlandse overheidslichamen:

Verloopoverzicht vooruit ontvangen subsidies van Nederlandse overheidslichamen	Saldo 01-01-2023	Ontvangen bedragen	Vrijval of terugbetaling	Saldo 31-12-2023
Rijk:				
Instandhouding rijksmonument (Raadhuis)	5.400		5.400	0
Instandhouding rijksmonument (Voerman en Pieck)	9.150		9.150	0
Instandhouding rijksmonument (Vestigingsmuur)	37.552		42.202	-4.650
SPUK gemeentelijke uitvoeringskosten (F1)	17.500	0	0	17.500
Onderwijsachterstandenbeleid 2019 (D9)	157.611		42.679	114.932
SPUK Populierenlaan 9 (F1)	420.680	0	0	420.680
SPUK Populierenlaan 11 (F1)	469.716	0	0	469.716
SPUK 3e Industrieweg 3a (F1)	325.994	0	0	325.994
Geluidsiso NwWeg	11.366	0	0	11.366
Brim 2020 Molen De Fortuin	-1.525	5.400	612	3.263
Brim 2020 De Dijkpoort	-3.991	2.949	2.862	-3.904
SPUK Herziening spotakkoord 2021 (H8)	22.571	0	0	22.571
SPUK Toeslagenproblematiek (B2)	1.571	0	0	1.571
SPUK WBI 2020 Transformatie 't Veen (C9)	3.067.368	0	76.538	2.990.830
SPUK Covid onderwijsvertraging (D14)	43.727	39.582	41.882	41.426
SPUK Energiearmoede (C55)	40.629	0	40.629	0
SPUK Naleving CTB (A13)	38.655	0	38.655	0
SPUK Energiearmoede (aanvulling) (C55)	120.357	0	4.492	115.865
Instandhouding gemeentelijke monumenten (3 monumenten)	0	16.999	18.920	-1.921
SPUK Onderwijs Achterstandbeleid 2023 (D8)	0	64.000	61.039	2.961
SPUK Wet inburgering 2021 (2023) (G10)	0	126.096	29.190	96.906
SPUK Wet inburgering 2021 (2022) (G10)	65.574		65.574	0
SPUK Onderwijsroute 2022 (G13)	10.496	0	10.496	0
SPUK Informatiepunten Digitale Overheid (C92)	0	11.755	11.755	0
SPUK CDOKE 2023-2025 (F28)	0	251.440	251.440	0
SPUK breed (2023-2026) (H30)	0	192.644	184.884	7.760
SPUK Energiearmoede (aanvulling) (C55)	0	68.305	0	68.305
SPUK Sport 2023 (H4)	0	75.951	75.951	0
SPUK Meerjarige RHA 2023 (C209)	0	210.744	0	210.744
SPUK MEOZ (H32)	0	209.440	36.500	172.940
SPUK Onderwijsroute 2023 (G13)	0	11.113	11.113	0
SPUK Opvang ontheemden Oekraïne (A16)	0	1.540.853	1.540.853	0
SPUK LAI (C94)	0	299.140	0	299.140
SPUK SBI (C105)	0	415.000	0	415.000
SPUK LAI (aanvulling) (C94)	0	156.242	0	156.242
SPUK NEAS (H31)	0	40.171	40.171	0
Presentatiecorrectie 01-01	145.813	0	0	0
Subtotaal	5.006.214	3.737.823	2.642.987	5.955.237

Verloopoverzicht vooruit ontvangen subsidies van Nederlandse overheidslichamen	Saldo 01-01-2023	Ontvangen bedragen	Vrijval of terugbetaling	Saldo 31-12-2023
Overige Nederlandse overheidslichamen:				
Instandhouding gem. monumenten 2017	1.489	0	1.489	0
Instandhouding gem. monumenten 2018	8.706	0	8.706	0
Instandhouding gem. monumenten 2019	4.808	0	0	4.808
Impuls Biodiversiteit Hattem	24.746	0	24.746	0
Project Retail Academy Hattem	4.420	0	0	4.420
Regionaal uitvoeringsplan Slimme Mobiliteit	56.186	0	124.186	-68.000
Bestrijding Aziatische duizenknoop	6.200	0	0	6.200
Klompenpad kids	-5.775	5.775	0	0
Kop van de Veluwe	25.317	28.000	90.317	-37.000
Deelauto's	20.000	0	13.421	6.579
De Veldhoeve, een groen icoon!	71.319	0	46.540	24.779
Transformatie 't Veen	62.081	50.000	13.072	99.009
Overdracht bodemtaken	50.000	0	0	50.000
Verkabeling 't Veen	200.000	0	0	200.000
Gelders Winterfonds	0	58.751	58.751	0
Instandhouding gem. monumenten 2023	0	60.451	75.564	-15.113
Diverse projecten (De Bleek, Rijnstraat e.o., Lageland e.o.)	0	86.000	0	86.000
Regionaal Duurzaamheidsloket Veluwe Duurzaam	0	6.105	6.105	0
Uitvoeringsplan Slim & Schoon 2023 NVB	0	95.840	86.480	9.360
Maatregelen Noord Veluwe Bereikbaar	0	104.000	0	104.000
RMC middelen 2023	0	23.190	23.190	0
Presentatiecorrectie 01-01	787.376	0	0	0
Subtotaal	1.316.873	518.112	572.566	475.043
Totaal	**6.323.087**	**4.255.935**	**3.215.553**	**6.430.280**

Waarborgen en garanties

A. Gewaarborgde geldleningen

De gewaarborgde geldleningen per 31 december 2023 zijn als volgt onder te verdelen:

Gewaarborgde geldleningen	Waarborging	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Andere non-profitinstellingen	100% gemeente	14.224.000	1.224.000
Waarborgfonds Sociale Woningbouw	50% gemeente	19.940.000	19.874.000
Totaal		**34.164.000**	**21.098.000**

Voor een specificatie van bovenstaande bedragen wordt verwezen naar de “Staat gewaarborgde geldleningen en andere garantieverplichtingen” die in de bijlagen is opgenomen. De waarborg van de toegelaten instelling is € 0 per 31-12-2023 omdat de lening reeds volledig is afgelost. Naast deze waarborgen fungeert de gemeente ook als gedeeltelijke achtervang voor de NHG hypotheken. Gezien de liquiditeitspositie van het fonds WSW en de verwachtingen worden de risico’s hiervoor als nihil beschouwd.
Derhalve is deze achtervangpositie niet in de berekening meegenomen.

B. Uitstaande Bouwfonds Stimuleringsleningen (SVN)

Uitstaande Bouwfonds Stimuleringsleningen (SVN)	Waarborging	Saldo 01-01-2023	Saldo 31-12-2023
Verstrekte Bouwfonds stimuleringsleningen	100% gemeente	7.151	2.880
Totaal		**7.151**	**2.880**

Langlopende financiële verplichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende financiële verplichtingen. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen.

Verplichting betreffende personeel, voormalig personeel en bestuurders.
Volgens het nieuwe Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is het niet noodzakelijk om de jaarlijks terugkerende verplichtingen op de balans tot uitdrukking te brengen als voorziening of overlopend passief. Wel dient de opname als ‘niet uit de balans blijkende verplichtingen’ te worden gehandhaafd. Deze dient alle informatie te bevatten om de omvang van de verplichtingen te kunnen vaststellen, te kwantificeren.

Opgebouwde rechten vakantiegeld en eindjaarsuikering.
Met de invoering van het IKB per 1-1-2017 worden alle opgebouwde rechten van een jaar uiterlijk uitbetaald met de salarisrun van december. Dit betekent dat hier geen opgebouwde rechten kunnen worden vermeld, met uitzondering van de wethouders en burgemeester. Deze rechten bedragen voor het opgebouwde vakantiegeld € 14.891 en voor de eindejaarsuitkering € 2.326.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Per 31 december 2023 zijn vanuit de hantering van de Europese aanbestedingsprocedure enige inkoopverplichtingen aanwezig. Het betreft de volgende inkopen waarbij tussen haakjes het eindmoment van de verplichting is weergegeven:

- Energie leveranties van elektra en gas (december 2025);
- Openbare verlichting (mei 2027);
- Brandverzekering (december 2024);
- Accountantsdiensten (boekjaar 2024);
- Interne auditdiensten (maart 2024);
- Schoonmaakdiensten (december 2024).

Verder zijn onderstaande gegevens geactualiseerd:

- Door het vroegtijdig afsluiten van de jaarrekening zijn diverse nota's waarvoor de werkzaamheden in 2023 zijn uitgevoerd, in het dienstjaar 2024 verantwoord. Deze verantwoording heeft het rekeningsaldo in 2023 positief beïnvloed. Het gaat om € 50.300. In de jaarrekening 2023 is een bedrag verantwoord van € 48.700 aan facturen waarvoor de werkzaamheden in 2022 zijn verricht.
  Per saldo € 1.600 aan ‘voordelig resultaat in 2023’.

- De commissie BBV stelt in haar beantwoording dat voor de kostenverantwoording ook voor de accountantskosten aangesloten moet worden op het moment van de prestatielevering. Lasten worden verantwoord in het jaar dat de prestatie wordt geleverd, aldus de commissie BBV. De contractuele verplichting ontstaat weliswaar in jaar t, maar die wordt niet verantwoord in de rekening van baten en lasten van jaar t. Dit impliceert derhalve dat voor de kosten en uren die de accountant voor de jaarrekening 2023 in 2024 maakt deze in het rekeningjaar 2024 dienen te worden verantwoord.

- Gerechtelijke procedures en claims. Per 31 december 2023 zijn de lopende gerechtelijke procedures en claims op de gemeente in beeld gebracht. Het betreft hier:
  A. Zaken waarover de commissie bezwaarschriften heeft geadviseerd;
  B. Personele aangelegenheden;
  C. Letselschadeclaims;
  D. Belastingprocedures en
  E. Beroepsprocedures Bestemmingsplan.
  waarvan nog niet bekend is wat de financiële consequenties zijn.

- Voor onder andere de aanleg van het nieuwe stelsel op- en afritten A28 bij het bedrijventerrein H2O is in 2019 een samenwerkingsovereenkomst getekend. Gemeente Hattem zal hiertoe € 1.000.000 bijdragen. Van deze bijdrage is in 2023 € 750.00 aan de Gemeente Hattem in rekening gebracht en betaald.

Arbeidskostengerelateerde verplichtingen
Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt.
Daarbij moet worden gedacht aan overlopende vakantiegeld- en (spaar)verlofaanspraken.

Eigen bijdrage op grond van de Wmo
Een aanvrager van een voorziening op grond van de WLZ en de WMO (zoals hulp in de huishouding, begeleiding, hulp- en vervoersmiddelen of beschermd wonen) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Niet uit de balans blijkende vorderingen
Voor het buitengebied zijn kosten gemaakt voor het opstellen van de bestemmingsplan buitengebied. Deze kosten kunnen in de toekomst worden verhaald op initiatiefnemers.

Gebeurtenissen na balansdatum
Als gevolg van met name de mondiale omstandigheden is de inflatie fors toegenomen. Hoe groot de financiële impact ook in 2023 zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. We monitoren onze risico’s voortdurend. De impact van prijsstijgingen en renterisico’s zijn ook in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van het jaarverslag opgenomen.

4.2 Baten en lasten

4.2.1 Overzicht van baten en lasten

Programma	Omschrijving	Begroting 2023 vóór wijziging			Begroting 2023 ná wijziging			Realisatie 2023			Realisatie 2022		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	Programma's:												
1	Sociaal sterk												
	1a - opgroeien en ontwikkelen	4.502	231	4.271	4.578	252	4.326	4.708	299	4.409	4.156	333	3.823
	1b - werk	3.904	1.850	2.054	4.801	1.865	2.936	5.166	3.516	1.650	5.044	3.260	1.784
	1c - zorg	3.347	72	3.275	3.559	535	3.024	3.468	579	2.889	3.343	435	2.908
	1d - welzijn en sport	2.070	121	1.949	2.726	570	2.156	2.699	572	2.127	2.154	-180	2.335
2	Wonen, werken en recreëren												
	2a - ruimtelijke ontwikkeling	1.999	694	1.305	2.531	910	1.621	2.961	876	2.085	2.599	1.186	1.413
	2b - economische ontwikkeling	531	86	445	711	82	629	1.211	385	826	2.512	981	1.530
	2c - fysieke leefomgeving	5.134	626	4.508	5.848	691	5.157	5.850	400	5.450	4.683	447	4.236
3	Besturen en organiseren												
	3a - netwerken en besturen	2.738	267	2.471	2.799	254	2.545	3.399	678	2.721	3.165	625	2.540
	3b - dienstverlening	260	172	88	260	172	88	242	293	-51	240	170	71
	3c - financiën												
	3d - gemeentelijke organisatie												
4	Bedrijfsvoering												
	4a - overhead	5.480	165	5.315	6.873	472	6.401	7.909	762	7.147	5.758	436	5.322
	Subtotaal programma's	29.965	4.284	25.681	34.686	5.803	28.883	37.613	8.360	29.253	33.653	7.692	25.961
	Algemene dekkingsmiddelen:												
	- Lokale heffingen	350	6.359	-6.009	380	6.460	-6.080	437	6.399	-5.962	283	6.127	-5.844
	- Algemene uitkering		19.078	-19.078		19.977	-19.977		20.382	-20.382		19.478	-19.478
	- Integratie uitkering sociaal domein		706	-706		1.641	-1.641		1.641	-1.641		926	-926
	- Dividend	1	240	-239	1	277	-276		279	-279		304	-304
	- Saldo van de financieringsfunctie												
	- Overige algemene dekkingsmiddelen	360	15	345	805	15	790	116	8	108	299	16	283
	Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	711	26.398	-25.687	1.186	28.370	-27.184	553	28.709	-28.156	582	26.850	-26.269
	Onvoorziene uitgaven	222		222	2		2						
	Heffing vennootschapsbelasting (VPB)							-47		-47			
	Gerealiseerd totaal saldo baten en lasten	30.898	30.682	216	35.874	34.173	1.701	38.119	37.069	1.050	34.235	34.543	-308

Programma	Omschrijving	Begroting 2023 vóór wijziging			Begroting 2023 ná wijziging			Realisatie 2023			Realisatie 2022		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	Toevoeging/onttrekking aan reserves:												
1	Sociaal sterk												
	1a - opgroeien en ontwikkelen											9	-9
	1b - werk					292	-292		204	-204	500		500
	1c - zorg				289	28	261	289	28	261	240	32	208
	1d - welzijn en sport		18	-18		45	-45		42	-42		24	-24
2	Wonen, werken en recreëren												
	2a - ruimtelijke ontwikkeling		136	-136		206	-206		72	-72	572	148	424
	2b - economische ontwikkeling	99	101	-2	99	146	-47	44	148	-104	33	778	-745
	2c - fysieke leefomgeving	35	18	17	19	923	-904		948	-948	31	33	-2
3	Besturen en organiseren												
	3a - netwerken en besturen		124	-124		124	-124		109	-109	7	130	-123
	3b - dienstverlening												
	3c - financiën				662	662		334	343	-9	296	380	-85
	3d - gemeentelijke organisatie												
4	Bedrijfsvoering												
	4a - overhead		216	-216		306	-306		441	-441		184	-184
	Totaal mutaties reserves	134	613	-479	1.069	2.732	-1.663	667	2.335	-1.668	1.679	1.719	-40
	Gerealiseerd resultaat	31.032	31.295	**-263**	36.943	36.905	**38**	38.786	39.404	**-618**	35.914	36.262	**-348**

	Resultaat:												
	Primaire begroting	264.457											
	Voorjaarsnota				65.385	-46.800							
	Najaarsnota					-319.059							
	Rekening							617.826			347.773		
	Gerealiseerd resultaat			264.457			-36.017			617.826			347.773

4.2.2 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Deze toelichting bestaat uit twee delen; een algemeen deel en een toelichting per beleidsterrein.

Algemeen

Met ingang van de invoering van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) is de programma-verantwoording verplicht voorgeschreven. Het jaarverslag kent een programmaverantwoording die op hoofdlijnen de doelstellingen weergeeft. Naast welke investeringen daarvoor zijn gedaan geeft het ook antwoord op de vragen wat we wilden bereiken, wat we daarvoor hebben gedaan en wat het heeft het gekost. Daarnaast is in beeld gebracht welke (nieuwe) ontwikkelingen zijn gesignaleerd en welke te nemen maatregelen hierbij wenselijk zijn.
Naast het jaarverslag is de jaarrekening de plek voor de cijfers. De jaarrekening bestaat uit het overzicht van baten en lasten, de balans en de verantwoordingsinformatie over een aantal specifieke uitkeringen. Onder het begrip SISA (Single Information Single Audit) wordt hiervoor een overzicht opgenomen.
In het overzicht van baten en lasten vindt de analyse plaats tussen de begroting ná wijziging en de werkelijke cijfers per product.

Omdat de personeel- en kapitaallasten een belangrijk onderdeel van de rekening van baten en lasten vormen, worden die hieronder nader toegelicht.

Toelichting personeelslasten 2023

De personeelslasten zijn inclusief de lasten van het voormalig personeel:

Toelichting personeelslasten 2023	Begroting	Werkelijk
Personeelslasten volgens begroting	8.313.600	8.600.500
Stelposten:		
Loonkostenstijging	215.700	
CAO bijstelling voorjaarsnota	425.600	
Functiewaarderingsysteem HR21	73.500	
Dienstreizen/overwerk/ambtsjubilea etc.	51.800	
Voormalig personeel (tlv reserve frictiekosten)	113.800	
Continuïteitsbudget	75.000	
Totaal opgenomen in de begroting	**9.269.000**	**8.600.500**
Per saldo jaarrekening voordeliger		**668.500**

Begroot

In de begroting 2023 is rekening gehouden met een loonkosten- en pensioenpremiestijging met 3,6%. Op de personeelsbegroting is in 2023 bij de voorjaarsnota een begrotings-wijziging doorgevoerd.
Op 5 april 2023 is het principeakkoord CAO gemeenten definitief geworden waarmee een akkoord is bereikt voor de periode 2 januari 2023 tot en met 1 januari 2024. In de nieuwe CAO gaan de lonen gemiddeld met 9% omhoog. De uitwerking betekent een structurele bijstelling van de begroting met € 425.600.
De begrote kosten voor dienstreizen, overwerk et cetera zijn verdisconteerd in de reguliere salariskosten. De kosten van het voormalig personeel en -bestuurders worden ten laste van de reserve gebracht.

Realisatie

Personeel
Per 1 juli 2022 is formeel afscheid genomen van een organisatieopbouw met eenheden en is de organisatie gekanteld naar nieuw gevormde procesketens. Daarmee is ruim baan gegeven aan de verdere ontwikkeling van procesgericht werken.

De organisatie telt met ingang van de kanteling vier ketens:
- Sociaal
- Ruimte
- Publieksdiensten
- Ondersteuning

De begroting voor 2023 is nog samengesteld vanuit de 'oude' structuurgedachte. Dit betekent ook dat de toerekening van loon- en overheadkosten op basis van die structuur heeft plaatsgevonden. Voor de realisatie

2023 zijn de loonkosten samengebracht in de nieuw gevormde ketenstructuur. Dit betekent dat een analyse van de onderschrijding van de totale loonkosten zich beperkt.

Over 2023 is voor een bedrag van € 668.500 minder aan personeelslasten uitgegeven dan was begroot. Hierbij dient er rekening mee gehouden te worden dat loonkostenvergoedingen door inzet van personeel in samenwerkingsverband (H2O) niet met de salarisstaat zijn verrekend.
Voor de ruimte in de salarisstaat, ontstaan door de diverse mutaties in het personeel als gevolg van ziekte, zwangerschap of vertrek, is, om de werkzaamheden en dienstverlening te continueren gebruik gemaakt van de inhuur van derden.

In 2023 is in de begroting rekening gehouden met de financiële consequenties voortvloeiend uit een nieuw functiewaarderingstraject.

CAO-gemeentepersoneel
Op 5 april 2023 is het principeakkoord Cao gemeenten definitief geworden waarmee een akkoord is bereikt voor de periode 2 januari 2023 tot en met 1 januari 2024.In de primaire begroting is rekening gehouden met een loonstijging met 3,6%. In de nieuwe Cao gaan de lonen gemiddeld met 9% omhoog. De uitwerking van de Cao betekent een toename van de salarisomvang met structureel een bedrag van € 413.500.
De geraamde loonkosten zijn bij de Voorjaarsnota 2023 bijgesteld.

Inhuur
Over 2023 heeft inzet van derden plaatsgevonden op projecten en investeringen en zijn werkzaamheden verricht voor de reguliere exploitatieproducten als gevolg van onder andere vacatures, ziekte en ondersteuning. Ook wordt personeel ingehuurd waarbij de payroll constructie is gekozen.
Het totaalbedrag dat in 2023 aan personeel is ingehuurd bedraagt € 4,4 miljoen en is 34% van het totaal aan personele inzet inclusief inhuur.

Het totaalbedrag van € 4,4 miljoen is op hoofdlijnen toegerekend aan:

Overzicht inhuur 2023	Bedrag	Totaal
Projecten:		
Omgevingswet	285.115	
't Veen	186.683	
Woonzorgzone	64.977	
Milieu en duurzaamheid	200.062	
0.1 - Noord Veluwe Bereikbaar	202.289	
0.1 - Kop van de Veluwe	174.298	
Verkeersmaatregelen	126.939	
Riolering en waterzuivering	105.268	
Wegen	64.646	
Totaal		**1.410.277**

Totaal		**1.410.277**
Exploitatie:		
Onderverdeeld naar taakvelden:		
0.1 - bestuur	41.141	
0.3 - beheer overige gebouwen en gronden	6.815	
0.61 - OZB woningen	36.176	
1.2 - openbare orde en veiligheid	179.037	
4.2 - onderwijshuisvesting	38.985	
4.3 - onderwijsbeleid en leerlingzaken	22.800	
5.7 - openbaar groen en (openlucht)recreatie	151.310	
6.1 - samenkracht en burgerparticipatie	65.504	
6.2 - toegang en eerstelijnsvoorzieningen	279.366	
6.3 - inkomensregelingen	204.555	
6.5 - arbeidsparticipatie	174.549	
6.81a - beschermd wonen	36.493	
7.1 - volksgezondheid	64.272	
7.5 - begraafplaats en crematoria	938	
8.1 - ruimte en leefomgeving	232.590	
8.3 - wonen en bouwen	157.824	
Totaal		**1.692.355**
Bedrijfsvoering / overhead:		
Waaronder Finance & Control, HRM, inkoop en aanbesteding, KCC, communicatie etc.		**1.298.672**
Totaal inhuur jaarrekening 2023		**4.401.304**
Dekkingsbronnen	**2.561.073**	
Personeelsstaat 2023	8.600.477	
Totaal inhuur 2023	4.401.303	
Totaal		**13.001.780**
		34%
Overschrijding beschikbaar budget personele inzet 2023		**1.840.231**

De uitgaven aan inhuur worden naast de beschikbare budgetten ook gedekt uit inkomsten uit subsidies en provinciale- en rijksbijdragen of komen in de exploitatie tot uitdrukking door de vertaling naar kapitaallasten.

Toelichting kapitaallasten 2023

Vergelijking begroting na wijziging 2023 – rekening 2023

	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil
Afschrijvingslasten *	1.319.400	1.709.100	1.548.400	
Afschrijving Meerjareninvesteringsprog. (MIP)		47.000		
- begrotingswijzigingen				
Voorjaarsnota		-47.000		
Voorjaarsnota		-140.700		
	1.319.400	1.568.400	1.548.400	-20.000
Rentelasten activastaat	382.900	514.700	251.000	
Rentelasten grondexploitatie			12.800	
- begrotingswijzigingen				
Voorjaarsnota		- 255.800		
Rentelasten grondexploitatie	10.900			
Rente Meerjareninvesteringsprogramma (MIP)		7.000		
- begrotingswijzigingen				
Voorjaarsnota		-7.000		
	393.800	258.900	263.800	4.900
	1.713.200	1.827.300	1.812.200	-15.100

* Ten onrechte is in eerste instantie in de jaarrekening onder de materiële vaste activa een bedrag van € 1,5 miljoen aan SaaS-oplossingen (Software as a Service) geactiveerd, terwijl deze Saas-oplossingen niet voldoen aan de BBV activeringscriteria. Het bedrag aan afschrijvingskosten bedraagt € 339 duizend.

Algemeen

Vanaf het boekjaar 2023 neemt het college een rechtmatigheidsverantwoording op in de jaarrekening. Als gevolg van de verschuiving van de verantwoordelijkheid voor de rechtmatigheidsverantwoording naar het college is het financieel beleid van de gemeente geactualiseerd.
Dit betekent dat, gelet op de artikelen 212 en 213 van de Gemeentewet, de aan de rechtmatigheid gerelateerde verordeningen en richtlijnen door de raad in de vergadering van 30 oktober 2023 zijn behandeld en vastgesteld.
Het betreft:

- Controleverordening gemeente Hattem 2023
- Financiële verordening gemeente Hattem 2023
- Normenkader gemeente Hattem 2023
- Nota Misbruik en Oneigenlijk (M&O) gemeente Hattem 2023
- Nota Rechtmatigheidsverantwoording (RMV) gemeente Hattem 2023

De Financiële verordening gemeente Hattem 2019 en de Controleverordening gemeente Hattem 2010 zijn per 1 januari 2023 ingetrokken.

In hoofdstuk 4 van de Financiële verordening zijn onder artikel 11 de voorwaarden voor de waardering en afschrijving van de vaste activa opgenomen. Artikel 11-sub 1 verwijst naar de afschrijvingsmethodiek en de termijnen van immateriële en materiële vaste activa zoals opgenomen in de bijlage 'afschrijvingsbeleid' zoals opgenomen bij de verordening.

Het voordeel op de kapitaallasten kan als volgt worden gespecificeerd

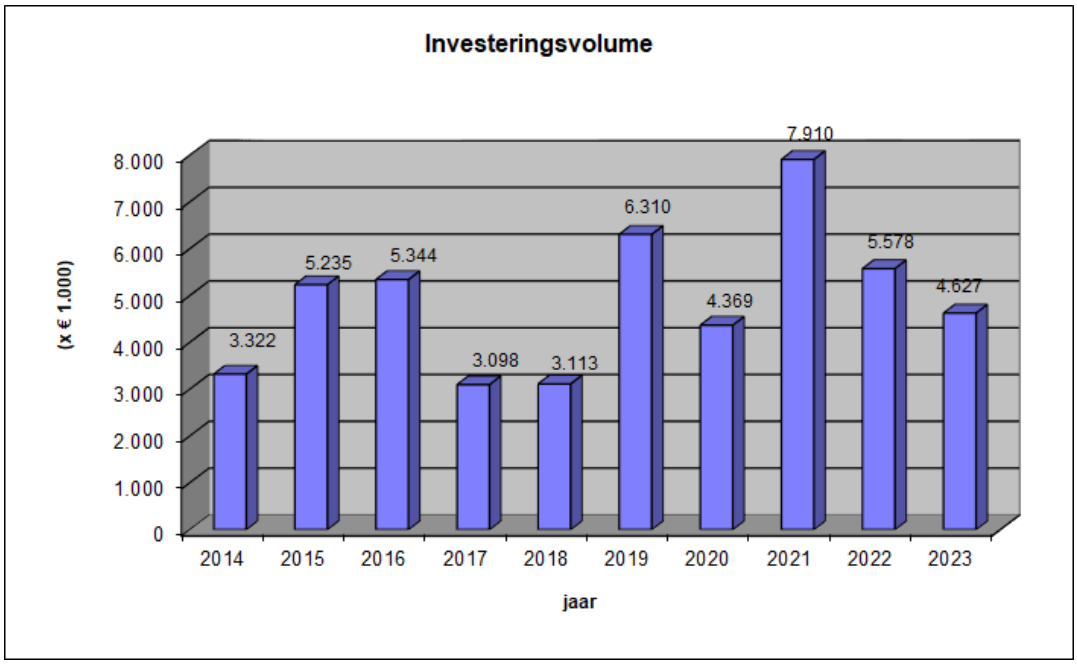
Rente € 4.900 nadelig
Het percentage dat is gehanteerd als renteomslag bedraagt 1%. Het begrote percentage is als gevolg van onder andere de financieringsbehoefte bepaald op 1,5%.
Bij de Voorjaarsnota heeft een eenmalige bijstelling van de geraamde rentekosten plaatsgevonden als gevolg van de vertraging van een aantal voorgenomen investeringen. Hierdoor is ook de financieringsbehoefte tijdelijk afgenomen.
De boekwaarde van de investeringen ligt bij de jaarrekening 2023 € 1 miljoen lager dan bij de begroting en bedraagt € 45.5 miljoen.

Afschrijving € 20.000 voordelig
Bij de Voorjaarsnota heeft een bijstelling plaatsgevonden als gevolg van vertraging op de verwachte start en realisatie van projecten.
Voordeel op de afschrijvingslasten is verder ontstaan doordat er met een aantal investeringen pas na 1 januari 2023 is gestart. Overeenkomstig de financiële verordening start de afschrijving pas na realisatie van het werk. Belangrijkste investeringen waar de afschrijvingslasten lager liggen dan begroot zijn de uitvoerings-werkzaamheden van grond-, weg- en waterbouwkundige werken.

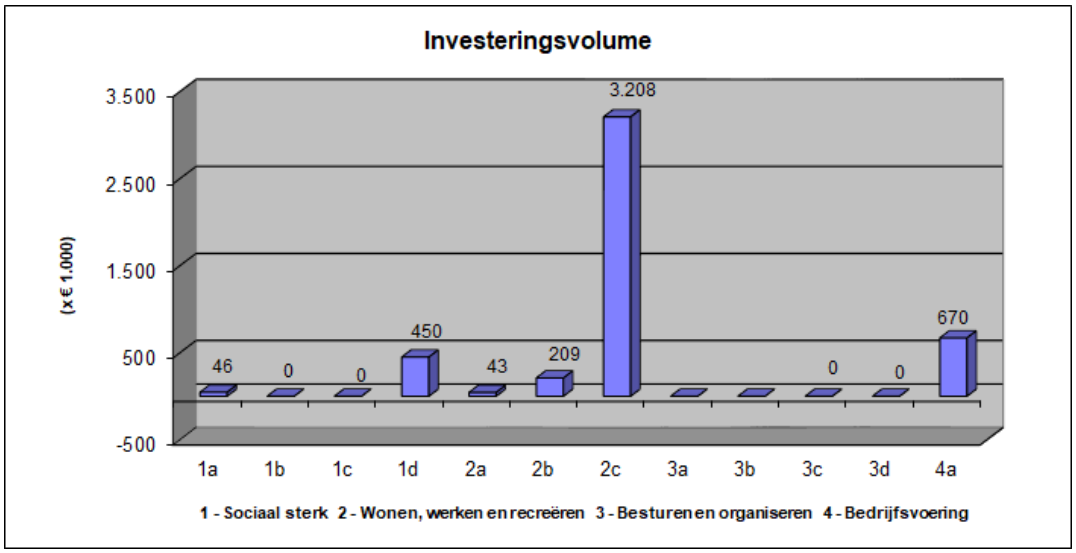
* De analyse is exclusief de SaaS-oplossingen correctie van € 339.000.

Investeringsprogramma

Bij programma 3C is de voortgang van de voorgenomen investeringen in beeld gebracht. De investeringen 2023 hebben een totaal volume aan vermeerderingen van € 4,6 miljoen en is ten opzichte van 2022 met € 1 miljoen afgenomen.
Het investeringsvolume over de laatste 10 jaren kan als volgt worden weergegeven:

Onderverdeeld voor 2023 naar (deel)programma:

Onder deelprogramma 4a - bedrijfsvoering en overhead - zijn op basis van de BBV regelgeving de investeringen in de gemeentelijke bedrijfsvoering opgenomen (huisvesting, ICT, machines etc.).

Begrotingscriterium

Onderstaand worden per programma de belangrijkste verschillen tussen de realisatie en de begroting na wijziging met betrekking tot de directe kosten en baten weergegeven. De rechtmatigheid van deze verschillen is verantwoord in de jaarrekening onder de overzichten en nader toegelicht in het jaarverslag bij de paragraaf E - Bedrijfsvoering.

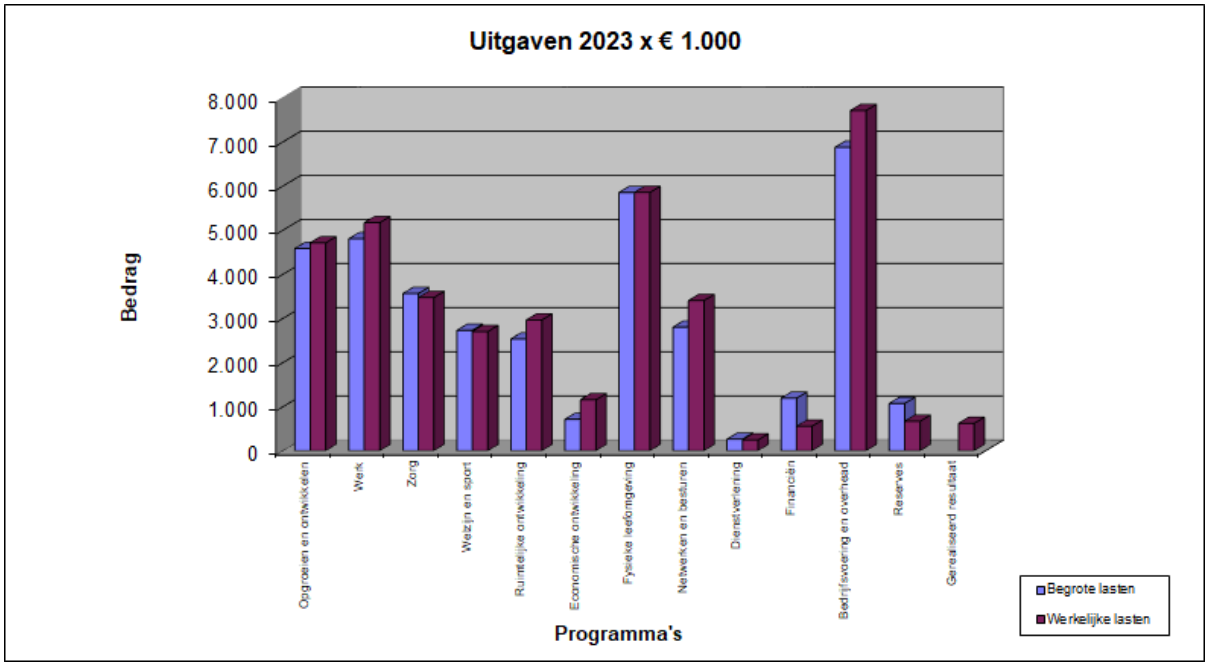
Recapitulatie

Het gerealiseerd resultaat 2023 kent een voordelig verschil ten opzichte van de begroting 2023 na wijziging. Het verschil van € 653.800 is te specificeren naar:

x € 1.000,--		Lasten	Baten	Reserves	Saldo
Sociaal sterk					
1a - Opgroeien ontwikkelen		130	47		83 N
1b - Werk		365	1.651	88	-1.198 V
1c - Zorg		-91	44		-135 V
1d - Welzijn en sport		-27	2	3	-26 V
	Programma 1	377	1.744	91	-1.276 V
Wonen, werken en recreëren					
2a - Ruimtelijke ontwikkeling		430	-34	134	598 N
2b - Economische ontwikkeling		500	303	-57	140 N
2c - Fysieke leefomgeving		2	-291	-44	249 N
	Programma 2	932	-22	33	987 N
Besturen en organiseren					
3a - Netwerken en besturen		600	424	15	191 N
3b - Dienstverlening		-18	121		-139 V
3c - Financiën		-635	339	-9	-983 V
	Programma 3	-53	884	6	-931 V
Bedrijfsvoering					
4a - Overhead		989	290	-135	564 N
	Programma 4	989	290	-135	564 N
Gerealiseerd resultaat		2.245 N	2.896 V	-5 N	-656 V

Het begrote saldo na de Najaarsnota bedroeg € 36.000 nadelig. Het werkelijk resultaat bedraagt € 617.800 voordelig. Verschil € 653.800 voordelig.
De afwijking ten opzichte van het in de tabel opgenomen voordelige saldo ontstaat door afronding.

De begrotingsafwijkingen en het resultaat kunnen verder als volgt worden gespecificeerd:

Programma 1 - Sociaal Sterk

Opgroeien en Ontwikkelen

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting Primair	begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek
	2022	2023			
Totaal lasten	4.156	4.502	4.578	4.708	-131
Totaal baten	-333	-231	-252	-299	47
Gerealiseerd totaal	3.823	4.271	4.326	4.409	-84
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-9				
Gerealiseerd resultaat	3.814	4.271	4.326	4.409	-84

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Voorschoolse voorzieningen	46	8	38
Onderwijshuisvesting	289	290	-1
Volksgezondheid	608	538	71
Onderwijs	37	12	26
Leerlingenvervoer	293	299	-6
Leerplicht	45	37	8
Preventief jeugdbeleid	179	113	66
Decentralisatie Jeugdzorg	2.828	3.113	-285
Opgroeien en Ontwikkelen	**4.326**	**4.409**	**-84**

Toelichting

- Voorschoolse voorzieningen (V)
  - De vaststelling van de subsidies kinderopvang 2022 heeft geleid tot een gedeeltelijke restitutie van € 14.500
  - De gerealiseerde onderhoudskosten zijn € 32.500 lager dan begroot.
- Volksgezondheid (V)
  - De ambtelijke inzet voor de uitvoering van het Integraal Zorgakkoord (IZA) is gecompenseerd vanuit regionale middelen van € 47.000. Deze baten waren niet begroot.
  - Op diverse lastenbudgetten heeft een onderbesteding plaatsgevonden van € 21.000
- Onderwijs (V)
  - De vaststelling van de subsidies voor onderwijsachterstandenbeleid heeft geleid tot een gedeeltelijke restitutie van € 25.000
- Preventief jeugdbeleid (V)
  - Het beschikbare budget voor een Hattems Model voor preventie en zorg is in 2023 voor een bedrag van € 75.000 niet ingezet. Dit bedrag zal via budgetoverheveling beschikbaar worden gesteld om in 2024 alsnog te besteden.
- Decentralisatie Jeugdzorg (N)
  - De lasten zorg in natura (ZIN) zijn afgerond € 300.000 hoger dan begroot. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf H - Decentralisaties.

Er hebben in 2023 geen verrekeningen met de reserves plaatsgevonden

Werk

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	5.044	3.904	4.801	5.166	-365
Totaal baten	-3.260	-1.850	-1.865	-3.516	1.651
Gerealiseerd totaal	1.784	2.054	2.936	1.649	1.287
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	500		-292	-204	-88
Gerealiseerd resultaat	2.284	2.054	2.644	1.445	1.199

Begroting x (€1.000)	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil B-R
Sociale werkvoorziening	961	817	145
Uitkeringen	692	721	-29
Inkomensondersteuning	709	815	-107
Participatie	428	228	200
Inburgering	96	218	-122
Volwasseneneducatie	4	2	2
Noodopvang Vluchtelingen	47	-1.150	1.197
Werk	**2.936**	**1.649**	**1.287**

Toelichting

- Sociale werkvoorziening (V)
  - Het budget in de primaire begroting was al aan de ruime kant. Vanwege extra uitkeringen door het Rijk vanuit het Gemeentefonds is het budget nog verder toegenomen. Hierdoor is er een positief verschil ontstaan van € 145.000
- Uitkeringen (N)
  - Vanwege de zgn. T-2 rekenmethodiek die het Rijk hanteert, is er in 2023 sprake van een lagere BUIG-uitkering dan in de afgelopen jaren. Hierdoor zijn in 2023 ook de begrote lasten afgeraamd. Echter, door de verhoging van het minimumloon per 1 januari en daaraan gekoppeld ook de bijstandsuitkeringen e.d. zijn de lasten wel gestegen. Zodanig zelfs dat er een beroep kan worden gedaan op de '*Vangnetuitkering*'. In de baten is daarom rekening gehouden met een nog te ontvangen bedrag van afgerond € 266.000. Mede hierdoor is het rekeningsaldo € 28.000 negatief
- Inkomensondersteuning (N)
  - De begrote inkomsten op het product zijn gerealiseerd op het product Algemene uitkering in deelprogramma 3.c Financiën. Hierdoor lijkt het alsof er een tekort is bij Inkomens-ondersteuning terwijl dit feitelijk niet zo is
- Inburgering (N)
  - De inzet voor de begeleiding van statushouders en inburgeraars is, anders dan begroot, voor het grootste deel op Inburgering geboekt. Met een zichtbare, administratieve overschrijding van € 122.000,-- tot gevolg. Waardoor de onderschrijding van het budget zichtbaar wordt bij Participatie

- Participatie (V)
  - De onderbesteding van het budget heeft voor € 122.000 een relatie met Inburgering en is hierboven toegelicht. Verder is het begrote budget voor inhuur van € 60.000 niet aangesproken omdat de werkzaamheden binnen de reguliere formatie zijn uitgevoerd
- Noodopvang vluchtelingen (V)
  - Evenals in 2022 zijn in de primaire begroting geen lasten en baten geraamd. In beperkte mate is de begroting bij de najaarsnota bijgesteld.
  - Er zijn lasten gerealiseerd voor totaal € 400.000 (exclusief overhead). Als bate is een nog van het Rijk te ontvangen bedrag opgevoerd van € 1.550.000. Met als resultaat een voordeel van € 1.150.000 op de verantwoording naar het Rijk en € 50.000 op de bijstellingen van de begroting in 2023.
  - Net als in 2022 rekent het Rijk met normatieve vergoedingen die veel hoger zijn dan de in Hattem gemaakte kosten.

Reserves

De algemene reserve is ingezet voor dekking van de kosten energietoeslag huishoudens en vanuit de budgetoverheveling 2022 voor inzet van het lokaal koopkrachtpakket Hattem.

Zorg

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	3.343	3.347	3.559	3.468	91
Totaal baten	-435	-72	-535	-579	44
Gerealiseerd totaal	2.908	3.275	3.024	2.889	135
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	208		261	261	
Gerealiseerd resultaat	3.116	3.275	3.285	3.150	135

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Decentralisatie WMO/AWBZ (2)	522	589	-67
Collectieve en individuele begeleiding	2.412	2.284	128
Decentralisatie WMO/AWBZ	155	77	78
Collectieve en indiv. begeleiding (2)	212	188	24
WMO MO/BW	-277	-250	-27
Zorg	**3.024**	**2.889**	**135**

Toelichting

- Decentralisatie WMO/AWBZ (2) (N)
  - De personele kosten zijn hoger dan begroot
- Collectieve en individuele begeleiding (V)
  - Op het lump sum budget van hulpmiddelen is er aan rolstoelen € 60.000 minder uitgegeven
  - De kosten voor begeleiding / zorg in natura (ZIN) zijn € 40.000 lager dan begroot
- Decentralisatie WMO/AWBZ (V)
  - De kosten voor persoonsgebonden budget (PGB) zijn lager dan begroot. Voor de PGB huishoudelijke hulp € 17.000 en voor PGB individuele begeleiding € 61.000.
    Er is al een aantal jaren sprake van een dalende trend in het aantal PGB's dat wordt verstrekt.
    De zorg wordt wel verstrekt, maar dan via ZIN
- Collectieve en individuele begeleiding (2) (V)
  - De vervoerkosten zijn hoger dan begroot: naar locaties dagbesteding € 17.000 en het zgn. vraagafhankelijke vervoer / regiotaxi € 8.000
- WMO MO/BW (N)
  - Voor tijdelijke ondersteuning op dit beleidsterrein is extern personeel ingehuurd

Reserves

De egalisatiereserve decentralisaties is ingezet voor de Pilot inloop GGZ/LVB (licht verstandelijke beperking).

De vrijkomende middelen 2022 van de gemeente Apeldoorn voor Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen zijn toegevoegd aan de egalisatiereserve decentralisaties.

Welzijn en Sport

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	2.154	2.070	2.726	2.699	27
Totaal baten	180	-121	-570	-572	2
Gerealiseerd totaal	2.335	1.950	2.156	2.127	29
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-24	-18	-45	-42	-3
Gerealiseerd resultaat	2.311	1.932	2.111	2.085	26

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Kunst en Cultuur	363	386	-23
Kulturhus en zwembad	791	709	82
Gymnastiekaccommodaties	294	269	26
Sport	153	321	-168
Bibliotheek	227	227	
IJsbaan	2		1
Mantelzorg en vrijwilligers werk	326	212	114
Spuk GALA			
Spuk GALA		4	-4
Welzijn en Sport	**2.156**	**2.127**	**29**

Toelichting

- Kunst en Cultuur (N)
  - Er is meer inzet gevraagd van de combinatiefunctionaris cultuur waardoor het budget overschreden is
- Kulturhus en zwembad (V)
  - Het bij de voorjaarsnota beschikbaar gestelde budget voor energieproblematiek bij maatschappelijke instellingen, is gedeeltelijk ingezet. In plaats van de inzet van algemene middelen van de gemeente, is het rijksbudget ingezet dat in de loop van 2023 beschikbaar is gekomen. En resteert van het gemeentelijke lastenbudget een bedrag van € 82.000
- Gymnastiekaccommodaties (V)
  - Er is minder onderhoud uitgevoerd aan de gemeentelijke accommodaties dan begroot
- Sport (N)
  - Ter dekking van de bovengenoemde lasten voor energieproblematiek heeft de gemeente Hattem een veel lager bedrag ontvangen via de algemene uitkering Gemeentefonds dan als specifieke uitkering begroot. In absolute zin doordat het Rijk het macro-budget sterk heeft verlaagd. Door de gewijzigde wijze van financiering zijn de werkelijke inkomsten geboekt op de post algemene uitkering. En niet bij Sport, zodat daar het 'nadeel' zichtbaar wordt.
    Dat geeft een vertekend beeld omdat er wel degelijk inkomsten zijn ontvangen. Ook heeft het Rijk andere, nieuwe specifieke uitkeringen geïntroduceerd waardoor het inkomstenverlies bij energieproblematiek gedeeltelijk is gecompenseerd

- Mantelzorg en vrijwilligerswerk (V)
    - Het budget voor inleenpersoneel en voor overige uitgaven van totaal € 90.000 is niet ingezet. Evenals een deel van het lump sum budget subsidies en bijdragen voor € 15.000

Reserves

De reserve dekking kapitaallasten is aangewend voor een drietal geactiveerde investeringen met een economisch nut.

Aan Stichting Welzijn Hattem zijn, als uitvoerder van het plan uit het bestuursakkoord 'iedereen kan oud worden in Hattem', middelen beschikbaar gesteld. Dekking hiervan heeft plaats gevonden uit de algemene reserve.

Programma 2 - Wonen, werken en recreëren

Ruimtelijke ontwikkeling

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	2.599	1.999	2.531	2.961	-430
Totaal baten	-1.186	-694	-910	-876	-35
Gerealiseerd totaal	1.413	1.306	1.621	2.085	-464
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	424	-136	-206	-72	-134
Gerealiseerd resultaat	1.837	1.170	1.415	2.013	-598

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Erfgoed	137	210	-73
Wonen	149	208	-59
Vergunningverlening en handhaving	448	544	-96
Milieu en duurzaamheid	426	143	283
Ruimtelijke ordening	228	432	-204
Omgevingswet	232	548	-316
Ruimtelijke Ordening	**1.621**	**2.085**	**-464**

Toelichting

- Erfgoed (N)
  - Er zijn werkzaamheden uitgevoerd conform het Meerjarenonderhoudsplan (MJOP), de kosten zijn voor het grootste gedeelte gesubsidieerd (BRIM/SIM). De werkzaamheden zijn op onderdelen gebundeld uitgevoerd, hierdoor zijn de kosten voor 2023 hoger dan begroot.
- Wonen (N)
  - Er is sprake van een overschrijding op het project Tijdelijke Huisvesting. Bij de najaarsnota was nog de inschatting dat de kosten voor inhuur lager zouden zijn, door meer inzet in het vierde kwartaal zijn deze kosten hoger geweest. Het gaat in deze situatie vooral om de kosten voor inhuur van de projectleider en andere adviseurs. Andere posten zijn juist wat lager uitgevallen omdat veel tijd en aandacht naar het project Tijdelijke Huisvesting is gegaan.
- Vergunningverlening en handhaving (N)
  - Betreft over het hele jaar inzet van extern personeel op de juridische functie (N). Daarnaast vallen ondanks een bijstelling bij de Voorjaarsnota de verwachte kosten van de Omgevingsdienst Noord Veluwe hoger uit (N). Tegenhanger van de stijgende kosten is een voordeel op de ontvangen baten bouwleges (V)
- Milieu en duurzaamheid (V)
  - De uitgaven voor de diverse opgaven in het kader van klimaatbeleid zijn lager dan begroot (V). Daarnaast is de uitvoering van het Bestuursakkoord vertaald en zijn onder andere middelen beschikbaar gesteld voor de 'Green Deal'. De uitvoerings-kosten liggen lager dan begroot (V). Verder zijn uitgaven begroot in het kader van het Regionaal Duurzaamheidsloket Veluwe Duurzaam, aanpak van de energiearmoede en de inzet van het Young Energie Team.

Kosten zijn gedeeltelijk verrekend met ontvangen (rijks)middelen zoals de CDOKE-subsidie (capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en armoedebeleid). Per saldo is er een financieel voordeel (V).

- Ruimtelijke ordening (N)
  - Door meer inzet van personeel op ruimtelijke ordening en door minder opbrengsten leges ontstaat de overschrijding van de begroting.
- Omgevingswet (N)
  - Met ingang van 1-1-1023 is de Omgevingswet van kracht. Voor wat betreft de verdere invoering binnen de gemeente zijn hiervoor in 2023 nog werkzaamheden uitgevoerd (N). Deze zijn veelal uitgevoerd met behulp van inhuurkrachten. Daarnaast zijn door inhuurkrachten inhoudelijke werkzaamheden uitgevoerd (N).

Reserves

Vanuit het bestuursakkoord onderwerp 'Woningmarkt' wordt voor tijdelijke huisvesting een budget ingezet voor projectleiding. Dekking vindt plaats uit de algemene reserve.

Aan de beklemde reserve dekking kapitaallasten zijn middelen onttrokken voor een geactiveerde investering (restauratie stadsmuur) met een economisch nut.

Economische ontwikkeling

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	2.512	531	711	1.211	-499
Totaal baten	-981	-86	-82	-385	303
Gerealiseerd totaal	1.530	445	629	826	-196
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-745	-2	-47	-104	56
Gerealiseerd resultaat	785	443	582	722	-140

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Vastgoed	182	272	-90
Recreatie en toerisme	356	330	25
Bouwgrondexploitatie		163	-163
Economie	90	58	32
Straatmarkten	2	2	
Economische ontwikkeling	**629**	**826**	**-196**

Toelichting

- Vastgoed (N)
  - Naast de jaarlijkse dotatie aan de voorziening project 't Veen, vallen de opbrengsten van de gronden lager uit dan begroot (N). Daarentegen zijn voor wat betreft het zakelijk recht (cijnzen en erfpacht) de opbrengsten hoger dan begroot (V).
- Recreatie en toerisme (V)
  - De kosten voor het organiseren van het Hanzejaar 2023 zijn lager uitgevallen dan begroot
- Bouwgrondexploitatie (N)
  - Het te kort in 2023 is ontstaan door de toevoeging aan de ingestelde voorziening vanwege de herziening van de grondexploitatie Woonzorgzone Geldersedijk (N). De oorzaken zijn de gestegen kosten en het later kunnen realiseren van het plan, hierdoor is het verwachte eindresultaat negatief.
- Economie (V)
  - De onderschrijding van het incidentele beschikbare budget komt door de lager uitgaven die zijn gedaan voor uitwerking van de in het bestuursakkoord opgenomen onderwerp 'Zondagopenstelling' (V).

Reserves

Betreft personele inzet en onderzoekkosten voor de uitwerking van het in het Bestuursakkoord opgenomen onderwerp 'Zondagopenstelling'. Dekking van de kosten heeft plaatsgevonden uit de algemene reserve.
De reserve is verder ingezet ter dekking van vooruitbetaalde kosten die buiten de balanstermijn afgeboekt moeten worden. De reserve wordt weer aangezuiverd uit toekomstige opbrengsten uit anterieure overeenkomsten.
Aan de bestemmingsreserve ontwikkeling 't Veen wordt jaarlijks een bedrag gedoteerd voor dekking van toekomstige kapitaallasten gemeentelijke kosten infrastructuur.

Fysieke leefomgeving

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	4.683	5.134	5.848	5.850	-2
Totaal baten	-447	-626	-691	-400	-291
Gerealiseerd totaal	4.236	4.508	5.157	5.450	-293
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-2	17	-904	-948	44
Gerealiseerd resultaat	4.234	4.525	4.253	4.502	-249

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Wegen	1.481	1.546	-66
Gladheidsbestrijding	56	76	-20
Verlichting	192	215	-23
Verkeer en openbaar vervoer	247	329	-82
Parkeren	89	87	3
Groen, natuur en landschap	852	1.100	-248
Speelvoorzieningen	92	80	11
Afval	1.181	1.108	73
Water	889	898	-10
Begraafplaats	79	8	71
Onderhoud stortplaats		2	-3
Fysieke leefomgeving	**5.157**	**5.450**	**-293**

Toelichting

- Wegen (N)
  - Betreft het planmatig groot onderhoud aan de verharding van de wegen (N).
- Gladheidbestrijding (N)
  - De overschrijding wordt veroorzaakt door de aanschaf van een nieuwe gladheid meldsysteem.
- Verlichting (N)
  - Afgelopen jaar zijn een aantal extra lichtmasten vervangen die niet voorzien waren. Dit in verband met een verminderde technische staat. Daarnaast zijn er aanvullende werkzaamheden aan led armaturen in de binnenstad uitgevoerd om meldingen betreffende lichthinder te verhelpen.
- Verkeer en openbaar vervoer (N)
  - Door inhuur van externe verkeerskundigen op een vacatureplaats zijn deze kosten gestegen.
- Groen, natuur en landschap (N)
  De overschrijding wordt veroorzaakt door de tijdelijke inhuur van een groenbeheerder op een vacatureplaats en voor de uitvoering van het groenonderhoud van voorman(en) en extra onderhoudsploeg(en)
- Speelvoorzieningen (V)
  - De kosten voor het inhuren van een extern bureau – voor het schrijven van het speel-beleidsplan is lager uitgevallen dan in eerste instantie werd begroot. Daarnaast zijn de materialen voor het vervangen van onderdelen duurder geworden, echter heeft de gemeente Hattem meermaals korting ontvangen waardoor zijn de kosten lager uitgevallen.

- Afval (V)
  - Het positieve resultaat ontstaat omdat de voorlopige eindafrekening van de ROVA nog niet is ontvangen. Het resultaat zal worden toegevoegd aan de voorziening.
- Begraafplaats (V)
  - Er hebben minder begrafenissen/bijzettingen plaatsgevonden dan verwacht. Hierdoor zijn de kosten lager uitgevallen.

Reserves

Betreft een bijdrage uit de algemene reserve als gevolg van de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2022 ten behoeve van de bijdrage aan de afslag A28.
In 2023 is de reserve aansluiting A28 gevormd vanuit het rekeningresultaat 2022 en het bij de Voorjaarsnota genomen besluit om de reserve aan te zuiveren van de algemene reserve.
In 2023 is driekwart van de betalingsverplichting voldaan. Dekking is gerealiseerd uit de reserve aansluiting A28.
Van een tweetal investeringen met een economisch nut (toegangspoort begraafplaats en ondergrondse afvalopslag) zijn de kapitaallasten onttrokken aan de reserve dekking kapitaallasten.
De egalisatiereserve afvalstoffenheffing is ingezet voor een 100% kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing 2023.
Op grond van de voorschriften uit het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten is een voorziening afvalstoffenheffing gevormd. De voorziening is gevoed vanuit de reserve afvalstoffenheffing.

Programma 3 - Besturen en organiseren

Netwerken en besturen

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	3.165	2.738	2.799	3.399	-600
Totaal baten	-625	-267	-254	-678	424
Gerealiseerd totaal	2.540	2.471	2.545	2.721	-176
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-123	-124	-124	-109	-15
Gerealiseerd resultaat	2.417	2.347	2.421	2.612	-191

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Externe betrekkingen	151	136	15
Raad en commissies	594	722	-128
Integrale veiligheid	870	851	19
Burgemeester en Wethouders	790	833	-43
Verkiezingen	67	73	-6
Externe betrekkingen H2O			
Bestuursondersteuning	23	59	-36
Rampenbestrijding	50	47	2
Besturen en netwerken	**2.545**	**2.721**	**-176**

Toelichting

- Externe betrekkingen (V)
  - Het voordeel betreft de door de gemeente Hattem doorbelaste overheadkosten aan de Regiogemeenten in het kader van het project Noord Veluwe Bereikbaar
- Raad en commissie (N)
  - De vacature ontstaan door het vertrek van de griffier is de laatste maanden van 2023 ingevuld door externe inhuur (N)
  - Ingaande 2023 zijn de vergoedingen voor de commissieleden op dit beleidsveld verantwoord en is het presentiegeld omgezet naar een vrijwilligersvergoeding (N)
  - De jaarrekeningcontrole 2022 heeft als gevolg van een intern onderzoek en afwikkeling van het zwembaddossier aanvullende werkzaamheden van de accountant gevraagd (N)
- Integrale veiligheid (V)
  - Betreft ontvangen vergoedingen voor de organisatie van de conferentie over jonge aanwas in de criminaliteit
- Burgemeester en wethouders (N)
  - De prognose die ten grondslag ligt aan de uit te keren wethouderpensioenen is aanleiding om de dotatie aan de hiervoor gevormde voorziening te verhogen (N)
- Bestuursondersteuning (N)
  - Het representatie budget en het budget voor opleiding, vorming en training zijn ontoereikend. Inmiddels is dit in de begroting van 2024 aangepast (N)

Reserves

Met de algemene reserve zijn verrekend:

- de kosten voortvloeiende uit de bestuursondersteuning in de vorm van de 'motie advertentiekosten'
- de wachtgeldvergoedingen van de wethouders en de frictiekosten van oud personeel.

Dienstverlening

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek 2023
Totaal lasten	240	260	260	242	17
Totaal baten	-170	-172	-172	-293	121
Gerealiseerd totaal	71	88	88	-51	138
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves					
Gerealiseerd resultaat	71	88	88	-51	138

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Burgerzaken	88	-51	138
Dienstverlening	**88**	**-51**	**138**

Toelichting

- Burgerzaken (V)
  - Verantwoord zijn de legesopbrengsten MOOR (Meldpunt Opbrekingen Openbare Ruimte) voor werkzaamheden rondom kabels en leidingen

Reserves

In 2023 hebben op het deelprogramma 'dienstverlening' geen verrekeningen met reserves plaatsgevonden.

Financiën

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	2.609	1.329	2.257	1.837	420
Totaal baten	-28.671	-27.010	-31.140	-31.045	-95
Gerealiseerd totaal	-26.063	-25.681	-28.884	-29.208	324
Gebruik onvoorzien		222	2		2
Verrekening met reserves	-85			-9	9
Gerealiseerd resultaat	-26.148	-25.459	-28.882	-29.217	335

Begroting x (€1.000)	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil B-R
Nutsbedrijven	-201	-204	2
Financiering en dekkingsmiddelen	-75	-75	
Algemene Uitkering	-21.619	-22.023	405
Heffing en invordering	169	196	-27
Belastingen en heffingen	-6.249	-6.159	-91
Algemene baten en lasten	722	9	713
Schade aan gemeente eigendommen	70	98	-29
Saldi kostenverdeling			
Investeringen			
Mutaties reserves	-1.700	-1.668	-32
Resultaat rek.baten en lasten		618	-618
Financiering en dekkingsmiddelen	**-28.884**	**-29.208**	**324**

Toelichting

- Algemene uitkering (V)
  - De werkelijke ontvangsten in 2023 zijn hoger dan begroot. Dit is met name ontstaan door de gevolgen van de decembercirculaire 2023 op het 'algemene' deel van de uitkering. De circulaire is - gezien het tijdstip van verschijnen - niet meer als begrotingswijziging verwerkt. De extra baten betreffen met name meer uitkering voor invoeringskosten omgevingswet en de energietoelage
- Heffing en invordering (N)
  - De toename van kosten wordt veroorzaakt door de bureaus die rechtshulp aanbieden voor het indienen van bezwaar tegen de WOZ
- Belastingen en heffingen (N)
  - Lagere opbrengsten uit de toeristenbelasting en afvalstoffenheffing. Voor de afvalstoffenheffing geldt dat in het kader van de kostendekkendheid verrekening plaats vindt met de gevormde voorziening (N)
  - Personele ondersteuning als gevolg van een vacature ontstaan door vertrek van de belastingmedewerker is tijdelijk extern ingevuld (N)
- Algemene baten en lasten (V)
  - In de primaire begroting wordt hier als stelpost een bedrag begroot voor de dekking van loon en prijsontwikkelingen. De stelpost is niet ingezet. Noodzakelijke loon- en prijsontwikkelingen

zijn verwerkt op de reguliere producten en voor zover van toepassing bijgesteld bij Voor- en Najaarsnota (V)
    - Bij de voorjaarsnota is de uitwerking van de CAO voor het gemeentepersoneel vertaald. De uiteindelijke loonkosten zijn toegerekend aan de diverse projecten, investeringen en de exploitatieproducten (V)
- Schade aan gemeente eigendommen (N)
    - Kosten zijn ten opzichte van de begroting toegenomen door stormschade in voornamelijk de bossen. Schade wordt niet gecompenseerd door de verzekeringsmaatschappij (N)
- Mutaties reserves (N)
    - Aan de reserves is per saldo meer toegevoegd en minder onttrokken dan waar in de begroting rekening is mee gehouden.
- Resultaat rekening van baten en lasten (N)
    - Het resultaat is ten opzichte van de begroting na bijstelling bij de najaarsnota verbeterd. Bij de najaarsnota is een negatief resultaat begroot van € 36K. Dit resultaat is onttrokken aan de algemene reserve. De jaarrekening sluit met een positief resultaat van € 618K waarvan wordt voorgesteld dit aan de reserves toe te voegen.

Reserves

Algemeen:
Het saldo van de verrekeningen met reserves bedroeg na de wijzigingen van de begroting € 1,7 miljoen (V).
In de jaarrekening 2023 is een bedrag aan verrekeningen met reserves verantwoord van € 1,668 miljoen (V) waardoor een 'nadeel' van € 32 duizend is ontstaan.
Het totaal aan verrekeningen met betrekking tot alleen het deelprogramma 'financiering en dekkingsmiddelen' bedraagt € 9.000 en betreft per saldo een onttrekking aan de reserves.

- Onttrokken aan de algemene reserve is het saldo 2023 van de oninbare debiteuren.
- Met de algemene reserve is de correctie van de SaaS-oplossingen verrekend
- Bij de bestemming van het voordelige exploitatieresultaat wordt voorgesteld dit ten gunste te brengen van een drietal reserves:
    - de reserve voor de aanleg van de afslag A28 (€ 250K)
    - de reserve gemeentelijke opvang Oekraïners (€ 250K)
    - de algemene reserve t.b.v. de budgetoverheveling (€ 112K) en
    - de algemene reserve zijnde het restant resultaat 2023 (€ 6K)

Programma 4 - Bedrijfsvoering

Kapitaallasten

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening	Begroting Primair	begroting na wijziging	Rekening	Verschil Begr. / Rek
	2022	2023			
Totaal lasten	237	163	425	370	55
Totaal baten	-100	-42	-349	-394	45
Gerealiseerd totaal	136	120	76	-24	100
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves					
Gerealiseerd resultaat	136	120	76	-24	100

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Kapitaallasten	76	-24	100
Kapitaallasten	**76**	**-24**	**100**

Toelichting

- Kapitaallasten (V)
  - Bij de najaarsnota is - in verband met de gestegen rente op de te ontvangen rente op uitstaande geldmiddelen - de opbrengst naar boven bijgesteld. Uiteindelijk is op de deposito's en weggezette middelen in het kader van schatkistbankieren meer rente ontvangen (V)
  - Gelet op het voor de begroting vastgestelde investeringsvolume is rekening gehouden met het aantrekken van middelen als gevolg van de geprognosticeerde financieringsbehoefte. Door vertraging in de uitvoering zijn geen middelen aangetrokken waardoor geen rentekosten zijn gemaakt (V)
  - In 2023 zijn als gevolg van een foutenherstel geactiveerde SaaS-oplossingen (ICT) afgeboekt. De afboeking heeft geleid tot vrijvallende kapitaallasten.

Reserves

Bedrijfsinformatie

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	580	1.039	1.942	678	1.264
Totaal baten	-34	0	0	-19	19
Gerealiseerd totaal	545	1.039	1.942	659	1.284
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-118	-7	-7	-7	
Gerealiseerd resultaat	427	1.032	1.935	652	1.284

Begroting x (€1.000)	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil B-R
Documentaire informatie	67	42	25
Personele informatie	1.707	559	1.147
Financiele informatie	14	-32	46
Kwaliteitszorg	127	64	63
Planning en controlinstrumenten	28	26	2
Bedrijfsinformatie	**1.942**	**659**	**1.284**

Toelichting

- Documentaire informatie (V)
  - In de begroting is rekening gehouden met een incidenteel budget van € 25K voor werkzaamheden in het kader van de samenvoeging van het streekarchief Hattem, Heerde, Epe met het streekarchief Noordwest-Veluwe. De incintele kosten zijn in 2023 nog niet gemaakt.
- Personele informatie (V)
  - In de primaire begroting is inhuurbudget beschikbaar gesteld van € 435K voor de organisatie-ontwikkeling/herstel werkbalans en een continuïteitsbudget specifiek voor het omgevingsplan. Daarnaast is bij de najaarsnota een budget van € 870K begroot waarbij is gerefereerd aan de notitie 'basis op orde' die in aanloop naar de begroting 2024 is opgesteld. De notitie geeft een toelichting op de ontwikkeling van de personeelsbudgetten in relatie tot de kosten voor externe inhuur. De kosten van met name externe inhuur zijn rechtstreeks verantwoord op de exploitatieproducten, projecten en investeringen
- Financiële informatie (V)
  - De voorlopige aanslag Vennootschapsbelasting over het tijdvak 2021 is in 2023 omgezet in een definitieve en vastgesteld op nihil. Dat betekent dat een bedrag van € 47 duizend als te ontvangen in de jaarrekening 2023 is verantwoord
- Kwaliteitszorg (V)
  - Tot en met 2026 zijn er incidenteel en structureel gelden toegezegd die de gemeente kan inzetten voor de implementatie van de Wet open overheid. De uitgaven hebben zich beperkt tot projectkosten die zijn gemaakt voor de fusie van de streekarchieven. Voorgesteld wordt om het restant van de beschikbare middelen 2023 over te hevelen naar 2024.

Reserves

Aan de algemene reserve zijn middelen onttrokken voor frictiekosten voormalig personeel

Verrekeningen

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	1.848	1.268	1.268	2.925	-1.656
Totaal baten	-158	-48	-48	-107	59
Gerealiseerd totaal	1.690	1.221	1.221	2.818	-1.597
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves					
Gerealiseerd resultaat	1.690	1.221	1.221	2.818	-1.597

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Eenheid Ontwikkeling en Advies	2.147	2.281	-133
Eenheid Bedrijfsvoering	1.756	2.603	-847
Eenheid Publiek en Service	2.023	2.030	-7
Eenheid Realisatie en Beheer Binnen	703	715	-13
Eenheid Realisatie en Beheer Buiten	908	937	-29
Interne producten (verrekeningen)	-6.316	-5.748	-568
Verrekeningen	**1.221**	**2.818**	**-1.597**

Toelichting

- Eenheden / Ketens (N)
  - Het totaal van de salarisstaat 2023 is ten opzichte van de begroting afgenomen met een bedrag van € 686K. Oorzaak ligt voornamelijk in het ontstaan van vacatures als gevolg van vertrek of pensionering. Vacatures zijn moeilijk in te vullen met vast personeel waardoor wordt ingehuurd of werkzaamheden uitbesteed. De personele kosten van de extern gerichte ketens zijn tegen een uurtarief doorbelast aan de diverse beleidsterreinen, projecten en investeringen. Als gevolg van vertraging in de uitvoering van investeringswerken zijn minder personele lasten doorbelast
  - De toename van de kosten binnen de keten Ondersteuning (bedrijfsvoering) komen tot uitdrukking in hogere overheadkosten
  - Verwezen wordt naar de 'toelichting op het overzicht van baten en lasten'

Reserves

Facilitaire zaken

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	2.914	2.880	3.057	3.654	-597
Totaal baten	-143	-75	-75	-232	158
Gerealiseerd totaal	2.771	2.805	2.982	3.422	-439
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves	-66	-209	-300	-278	-22
Gerealiseerd resultaat	2.705	2.596	2.682	3.144	-461

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Facilitair - huisvesting en werkplek	325	322	3
Techn.infrastructuur ICT Helpdesk	1.757	1.968	-211
Accomodatie buitendienst	154	155	
Facilitaire zaken	108	122	-14
Communicatie	350	551	-201
Service	252	269	-18
Managementondersteuning	37	35	2
Facilitaire zaken	**2.982**	**3.422**	**-439**

Toelichting

- Technische infrastructuur ICT (N)
  - Onder de technische infrastructuur worden ook de kosten verantwoord van offsetbenodigdheden en kopieerapparatuur. In 2023 zijn onder andere kopieer-machines aangekocht (N)
  - De gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie H2O (ICT) heeft de concept jaarrekening 2023 opgeleverd. Het jaar is negatief afgesloten. Oorzaken zijn toenemende personeelskosten als gevolg van externe inhuur I-dienst manager en stijgende softwarekosten. Als gevolg van vertraging in de omzetting van het applicatielandschap lopen (hogere) licentiekosten langer door (N)
  - De gemeentelijke informatisering wordt in samenwerking met de gemeenten Heerde en Oldebroek vorm gegeven waarbij steeds meer gezamenlijk wordt opgetrokken. Voor 2023 zijn onder andere kosten doorbelast van functioneel applicatiebeheer en digitale werkplekondersteuning om kwaliteit te verbeteren en kwetsbaarheid te verminderen.
  - Voor 2023 zijn aanvullend op de voorschotten die gebaseerd zijn op de primaire informatiseringsbegroting ramingen opgenomen ter dekking van toegenomen personele- en softwarekosten (N)
  - De definitieve afrekeningen 2022 van de BVO en de informatiserings-samenwerking zijn in de jaarrekening 2023 verwerkt.

    - Kosten van Saas-oplossingen (Software as a Service) mogen vanaf 2020 niet meer worden geactiveerd, maar moeten direct als kosten ten laste van het resultaat worden gebracht. In de jaarrekening is de boekwaarde van de geactiveerde ICT-investeringen afgeboekt en ten laste van de algemene reserve gebracht. Het voordeel dat ontstaat door het wegvallen van kapitaallasten is in 2023 toegevoegd aan de reserve. Deze lijn wordt voor de komende jaren doorgetrokken tot de hoogte van de eenmalige afboeking die heeft plaatsgevonden.
    - In de begroting is rekening gehouden met een budgetoverheveling uit 2022 voor kosten personele inzet. Het budget van € 90K is voor een bedrag van € 69K verbruikt (V). Voorgesteld wordt om via de budgetoverheveling € 21K beschikbaar te stellen in 2024
- Facilitaire zaken (N)
    - In 2021 is het schoonmaakcontract ingegaan en geldt tot en met dit rekeningjaar. Over 2023 zijn de kosten toegenomen en zijn voornamelijk veroorzaakt door de grote prijsstijgingen (inflatie) die hebben plaatsgevonden. Daarnaast is het stadhuis opengesteld als één van de openbare toiletvoorzieningen in Hattem. De prijsstijging en de extra schoonmaakwerkzaamheden waren niet begroot (N)
    - In 2023 is een extra koffiemachine aangeschaft. Daarnaast is vanuit milieuoverwegingen het niet meer toegestaan op kantoren, in de horeca of op festivals wegwerpbekers te gebruiken. In 2023 zijn daarom porseleinen koffiemokken gekocht (N)
- Communicatie (N)
    - De werkzaamheden door externe inzet van personeel zijn voor het hele jaar 2023 gecontinueerd als gevolg van een nieuwe koers van het team communicatie. Het betreft communicatie inzet voor/bij advisering van projecten zoals duurzaamheid, gebiedsprojecten 't Veen, woonzorgzone de Bongerd, bestuursondersteuning etc. waarbij vooral aandacht wordt geschonken aan het participatietraject.
- Service (N)
    - Kosten die hier zijn verantwoord betreffen de inhuur van een beveiligingsbureau voor de woensdagavondopenstelling.
      Daarnaast zijn vacatures ontstaan door vertrek van 'eigen' personeel waarvoor inhuur heeft plaatsgevonden.

Reserves

De algemene reserve is ingezet voor de budgetoverheveling vanuit 2022 voor de ureninzet voor de omzetting van het ICT applicatielandschap.

Aan de reserve zijn verder de middelen onttrokken om de desinvestering 'zaakgewijs werken 2017-2021' af te boeken.

Met de reserve is de correctie van de SaaS-oplossingen verrekend

De reserve dekking kapitaallasten is aangewend voor de jaarlasten voortvloeiend uit de investering met een economisch nut (nieuwbouw gemeentewerkplaats)

Advies en ondersteuning

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek 2023
Totaal lasten	155	27	79	114	-35
Totaal baten	0	0	0	-9	9
Gerealiseerd totaal	155	27	79	105	-26
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves					
Gerealiseerd resultaat	155	27	79	105	-26

Begroting x (€1.000)	**Begroting 2023**	**Rekening 2023**	**Verschil B-R**
Juridisch support	79	105	-26
Advies en ondersteuning	**79**	**105**	**-26**

Toelichting

- Juridische support (N)
  - De kosten ten opzichte van de primaire begroting voor juridische ondersteuning zijn bij de najaarsnota 2023 verhoogd als gevolg van de beroepszaak die is aangespannen rondom de zwembad problematiek (N)
  - Daarnaast heeft er een legal-audit H2O (Hattem, Heerde en Oldebroek) plaatsgevonden en is er een advies opgesteld voor invulling en uitvoering van de juridische functie binnen de gemeenten (N)

Reserves

Machinekosten

Middelen (x € 1.000,--)	Rekening 2022	Begroting Primair 2023	begroting na wijziging 2023	Rekening 2023	Verschil Begr. / Rek
Totaal lasten	127	102	101	121	-20
Totaal baten	0	0	0	0	0
Gerealiseerd totaal	127	102	101	121	-20
Gebruik onvoorzien					
Verrekening met reserves					
Gerealiseerd resultaat	127	102	101	121	-20

Begroting x (€1.000)	Begroting 2023	Rekening 2023	Verschil B-R
Materieel	101	121	-20
Machinekosten	**101**	**121**	**-20**

Toelichting

- Materieel (N)
  - Onder 'materieel' worden de exploitatiekosten van een dertiental machines verantwoord die meetellen in de door te belasten overhead.
    Van een tweetal machines (Shovel en LM-track) zijn de onderhoudskosten gestegen

Reserves

4.3 Overzichten

4.3.1 Overzicht rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders
De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet.
Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheids-verantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving.
Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 30 oktober 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 1.164.000.

Bevinding
Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen (allen fouten) betreffen:

Begrotingscriterium	**Euro**
1A. Overschrijding lasten deelprogramma's.	2.844.000
1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten).	562.000
2. Ongeautoriseerde reservemutaties.	-
3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld.	-
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	3.406.000
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid.	1.906.000
5. Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	1.500.000
Voorwaardencriterium	
- Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed	336.000
M&O criterium	
- Geen bevindingen	-
Totaal van onrechtmatigheden (bruto)	**3.742.000**

Totaal van onrechtmatigheden (bruto)	**3.742.000**
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van hiervoor genoemd onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid.	1.906.000
Totaal van resterende onrechtmatigheden (netto)	**1.836.000**

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college, indien aan de orde, ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

4.3.2 Overzicht taakvelden

€ x (1.000)		Begroting			Na wijziging			Rekeninig		
Taakveld		**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
TV0.1	Bestuur	1.711	-177	1.534	1.735	-177	1.558	2.331	-580	1.750
TV0.10	Mutaties reserves	133	-612	-479	1.070	-2.770	-1.700	667	-2.334	-1.668
TV0.11	Res. van de rekening van baten en lasten	264		264				618		618
TV0.2	Burgerzaken	300	-172	128	327	-172	155	315	-293	22
TV0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	236	-67	169	234	-69	165	206	-83	123
TV0.4	Overhead	5.317	-123	5.194	6.448	-123	6.325	7.539	-368	7.171
TV0.5	Treasury	163	-283	-119	426	-626	-200	370	-673	-303
TV0.61	OZB woningen	123	-2.609	-2.486	153	-2.626	-2.473	185	-2.623	-2.438
TV0.62	OZB niet-woningen		-800	-800		-818	-818		-814	-814
TV0.64	Belastingen overig	144	-79	65	144	-79	65	170	-89	81
TV0.7	Alg.uitkeringen en ov. uitkeringen GF		-19.784	-19.784		-21.619	-21.619		-22.023	-22.023
TV0.8	Overige baten en lasten	522		522	722		722	9		9
TV0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)							-47		-47
TV1.1	Crisisbeheersing en brandweer	796	-9	787	800	-9	791	803	-18	785
TV1.2	Openbare orde en veiligheid	347	-88	259	367	-75	293	537	-95	442
TV2.1	Verkeer en vervoer	1.582	-28	1.554	2.203	-158	2.045	2.306	-41	2.265
TV2.2	Parkeren	86		86	89		89	87		87
TV2.3	Recreatieve havens	16		16	16		16	38	-12	26
TV3.1	Economische ontwikkeling	41		41	90		90	58		58
TV3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	3	-2	2	3	-2	2	5	-3	2

€ x (1.000)		Begroting			Na wijziging			Rekeninig		
Taakveld		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
TV3.4	Economische promotie	176	-282	-106	300	-282	18	261	-267	-5
TV4.1	Openbaar basisonderwijs	29		29	29		29	30		30
TV4.2	Onderwijshuisvesting	277		277	289		289	290		290
TV4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	934	-234	700	950	-227	723	926	-306	620
TV5.1	Sportbeleid en activering	182		182	322	-317	5	386	-206	179
TV5.2	Sportaccommodaties	902	-74	828	1.015	-74	941	979	-128	851
TV5.3	Cult.presentatie, -productie en -partic.	153		153	174		174	198		198
TV5.4	Musea	135	-31	104	204	-31	173	234	-61	174
TV5.5	Cultureel erfgoed	153	-10	143	147	-10	137	254	-45	210
TV5.6	Media	227		227	239	-12	227	238	-12	227
TV5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	877	-22	855	975	-16	959	1.218	-13	1.205
TV6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	584		584	882	-108	774	1.066	-1.620	-553
TV6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.001		1.001	1.013		1.013	1.210		1.210
TV6.3	Inkomensregelingen	2.399	-1.695	704	3.055	-1.634	1.421	3.333	-1.835	1.498
TV6.4	WSW en beschut werk	890		890	961		961	817		817
TV6.5	Arbeidsparticipatie	598	-128	470	663	-139	523	516	-71	446
TV6.6	Maatwerkvoorziening (WMO)	548	-12	536	585	-12	573	598	-10	588
TV6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	1.131	-60	1.071	1.131	-60	1.071	1.116	-58	1.058
TV6.71B	Begeleiding (WMO)	125		125	883		883	800		800
TV6.71C	Dagbesteding (WMO)				253		253	156		156
TV6.72A	Jeugdhulp begeleiding	133		133	421		421	703		703
TV6.72B	Jeugdhulp behandeling				218		218	242		242

€ x (1.000)		Begroting			Na wijziging			Rekeninig		
Taakveld		**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
TV6.72C	Jeugdhulp dagbesteding				123		123	209		209
TV6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig				13		13	4		4
TV6.73A	Pleegzorg				124		124	2		2
TV6.73B	Gezinsgericht				104		104	17		17
TV6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	2.777		2.777	84		84	204		204
TV6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblij				594		594	531		531
TV6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ_verblijf				136		136	160		160
TV6.81A	Beschermd wonen (WMO)	23		23	186	-463	-277	261	-510	-250
TV6.82A	Jeugdbescherming				114		114	43		43
TV6.82B	Jeugdreclassering				7		7	5		5
TV7.1	Volksgezondheid	790	-40	750	913	-144	768	793	-150	643
TV7.2	Riolering	1.143	-1.439	-296	1.005	-1.439	-435	940	-1.369	-428
TV7.3	Afval	1.137	-1.405	-268	1.291	-1.471	-179	1.151	-1.356	-205
TV7.4	Milieubeheer	998	-156	841	1.393	-482	911	979	-327	652
TV7.5	Begraafplaatsen en crematoria	361	-342	19	356	-277	79	248	-241	8
TV8.1	Ruimte en leefomgeving	274	-190	84	292	-23	269	632	-23	609
TV8.2	Grondexploiatie (niet-nedrijventerrein)							436	-273	163
TV8.3	Wonen en bouwen	552	-340	212	671	-398	272	1.020	-475	544
	Totaal:	**31.295**	**-31.295**		**36.943**	**-36.943**		**39.403**	**-39.403**	

4.3.3 Overzicht verloop post onvoorziene uitgaven

Voor onvoorziene uitgaven wordt jaarlijks een basisraming opgenomen van € 1,35 per inwoner. Voor 2023 is uitgegaan van een inwoneraantal van 12.000 waardoor een bedrag van € 16.200 is begroot. In het algemeen geldt met betrekking tot investeringen dat investeringen kleiner dan € 5.000 niet worden geactiveerd (met uitzondering van gronden en terreinen) en ten laste worden gebracht van de post onvoorzien. De basisraming van € 16.200 is in 2023 niet ingezet voor de dekking van onvoorziene uitgaven.

Naast de basisraming is voor 2023 als ‘onvoorziene uitgaven’ extra financiële ruimte voor uitgaven in het kader van nieuw beleid opgenomen ten behoeve van de uitvoering van voorstellen voortkomend uit het ‘Bestuursakkoord Hattem 2022 – 2026’. Dit budget is gevoed uit de middelen die beschikbaar zijn gesteld in de algemene uitkering uit het gemeentefonds (meicirculaire 2022) en die de grondslag vinden in de herijking van het gemeentefonds en het tijdelijk bevriezen van de opschalingskorting.

Het beschikbare bedrag voor 2023 bedraagt:

Totaal raming ‘nieuw beleid / onvoorziene uitgaven’	**2023**
Opschalingskorting (50%)	113.800
Herijking gemeentefonds	91.700
Totaal	**205.500**

Het Bestuursakkoord is voor 2023 financieel uitgewerkt en behandeld en vastgesteld in de vergadering van de gemeenteraad van 17 april 2023. Het beschikbare budget voor nieuw beleid is volledig ingezet en vertaald naar bijstellingen op de diverse beleidsterreinen.

4.3.4 Overzicht incidentele baten en lasten

Conform artikel 28 lid c van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten dient in de jaarrekening een overzicht opgenomen te worden van de incidentele baten en lasten. Hierbij is de definitie van het begrip incidenteel belangrijk. In de in augustus 2018 verschenen geactualiseerde notitie structurele en incidentele baten en lasten is het begrip incidenteel aangescherpt.
In eerste instantie is de soort of de eigenschap van een begrotingspost binnen een taakveld bepalend of een post als incidenteel of structureel wordt aangemerkt. Het blijft echter ook in veel gevallen een interpretatiekwestie. Op basis daarvan kunnen een aantal in onderstaande lijst opgenomen posten reden van discussie zijn. Hierin is het eigen oordeel gevolgd.

Niet alle incidentele baten en lasten hebben invloed op het resultaat in 2023. Sommige bedragen zijn namelijk toegevoegd of onttrokken aan een reserve. Het effect van de incidentele baten en lasten op het resultaat is als volgt:

Overzicht incidentele baten en lasten rekening 2023

(o.g.v. artikel 19 BBV (begroot) en artikel 28 BBV (rekening))

Progr.	Omschrijving	Primaire begroting Lasten	Begrotingwijziging Lasten	Begroting ná wijziging Lasten	Rekening Lasten	Begrotingsafwijking Lasten
	Lasten					
	Programma's:					
1	Sociaal sterk					
2	Wonen, werken en recreëren					
2a	ruimtelijke ontwikkeling		40.000	40.000	15.783	24.217
2b	economische ontwikkeling		45.000	45.000	12.735	32.265
2c	fysieke leefomgeving		20.000	20.000	20.830	-830
3	Besturen en organiseren					
4	Bedrijfsvoering					
	Totaal incidentele lasten		105.000	105.000	49.348	55.652

Progr.	Omschrijving	Primaire begroting baten	Begrotingwijziging baten	Begroting ná wijziging baten	Rekening baten	Begrotingsafwijking baten
	Baten					
	Programma's:					
1	Sociaal sterk					
2	Wonen, werken en recreëren					
3	Besturen en organiseren					
3c	financiën verrekening reserves		45.000	45.000	12.735	32.265
4	Bedrijfsvoering					
	Totaal incidentele baten		45.000	45.000	12.735	32.265

		Toelichting	Primaire begroting			Begrotingwijziging			Begroting ná wijziging			Rekening			Begrotingsafwijking		
			Lasten	Baten	Dekk.	Lasten	Baten	Dekk.	Lasten	Baten	Dekk.	Lasten	Baten	Dekk.	Lasten	Baten	
DP		**3e begrotingswijziging (Uitwerking bestuurskkoord 2023)**															
2a	580102	Volkshuisvesting (8.3)				40.000			40.000			15.783			24.217		Uitwerking bestuursakkoord 2023 - woningmarkt
2b	530101	Economische zaken (3.1)				30.000		res	30.000		res	10.590		res	19.410		Uitwerking bestuursakkoord 2023 - zondagopenstelling
2b	530101	Economische zaken (3.1)				15.000		res	15.000		res	2.145		res	12.855		Uitwerking bestuursakkoord 2023 - zondagopenstelling
		5e begrotingswijziging (Budgetoverheveling 2022 - 2023)															
2c	550303	Speeltuinen, speelweiden en JOP's (5.7)				20.000			20.000			20.830			-830		VJN 2023 Opstellen beleidsplan en uitvoeringsplan Speeltoestellen
		Totaal:				105.000			105.000			49.348			55.652		
		Reserves:					45.000			45.000			12.735			32.265	
						105.000	45.000		105.000	45.000		49.348	12.735		55.652	32.265	
		Saldo:					60.000			60.000			36.613			23.387	
		Reserves saldo incidentele verrekeningen:					45.000			45.000			12.735			32.265	

4.3.5 Presentatie structureel rekeningsaldo 2023

Presentatie van het structureel rekeningsaldo 2023

	begroot			na wijziging			rekening		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma 1 -	13.823	2.274	-11.549	15.664	3.222	-12.442	16.041	4.966	-11.075
Programma 2 -	7.664	1.406	-6.258	9.090	1.683	-7.407	10.022	1.661	-8.361
Programma 3 -	2.998	439	-2.559	3.059	426	-2.633	3.641	971	-2.670
Totaal van de programma's	24.485	4.119	-20.366	27.813	5.331	-22.482	29.704	7.598	-22.106
Algemene dekkingsmiddelen	711	26.398	25.687	1.186	28.370	27.184	553	28.709	28.156
Overhead	5.480	165	-5.315	6.873	472	-6.401	7.909	762	-7.147
Vennootschapsbelasting							-47		47
Onvoorziene uitgaven	222		-222	2		-2			
Subtotaal	30.898	30.682	-216	35.874	34.173	-1.701	38.119	37.069	-1.050
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	134	613	479	1.069	2.732	1.663	667	2.335	1.668
Geraamd resultaat (begrotingsaldo na bestemming)	31.032	31.295	**263**	36.943	36.905	**-38**	38.786	39.404	**618**
Incidentele baten en lasten				105		105	49		49
Incidentele baten en lasten (reserves)					45	-45		13	-13
Structureel begrotingssaldo			263			22			654
Structurele baten en lasten	30.898	30.682	-216	35.769	34.173	-1.596	38.070	37.069	-1.001
Structurele mutaties reserves	134	613	479	1.069	2.687	1.618	667	2.322	1.655
	101,14%	102,00%	0,86%	107,80%	107,86%	0,06%	104,50%	106,26%	1,76%

4.3.6 Overzicht begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid 2023

Programma		Primaire begroting			Begroting na wijziging			Rekening			Begrotingsafwijking		
	Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	Programma's:												
1	Sociaal sterk												
	1a - opgroeien en ontwikkelen	4.502	231	4.271	4.578	252	4.326	4.708	299	4.409	-130	-47	-83
	1b - werk	3.904	1.850	2.054	4.801	1.865	2.936	5.166	3.516	1.650	-365	-1.651	1.286
	1c - zorg	3.347	72	3.275	3.559	535	3.024	3.468	579	2.889	91	-44	135
	1d - welzijn en sport	2.070	121	1.949	2.726	570	2.156	2.699	572	2.127	27	-2	29
2	Wonen, werken en recreëren												
	2a - ruimtelijke ontwikkeling	1.999	694	1.305	2.531	910	1.621	2.961	876	2.085	-430	34	-464
	2b - economische ontwikkeling	531	86	445	711	82	629	1.211	385	826	-500	-303	-197
	2c - fysieke leefomgeving	5.134	626	4.508	5.848	691	5.157	5.850	400	5.450	-2	291	-293
3	Besturen en organiseren												
	3a - netwerken en besturen	2.738	267	2.471	2.799	254	2.545	3.399	678	2.721	-600	-424	-176
	3b - dienstverlening	260	172	88	260	172	88	242	293	-51	18	-121	139
	3c - financiën												
	3d - gemeentelijke organisatie												
4	Bedrijfsvoering												
	4a - overhead	5.480	165	5.315	6.873	472	6.401	7.909	762	7.147	-1.036	-290	-746
	Subtotaal programma's	29.965	4.284	25.681	34.686	5.803	28.883	37.613	8.360	29.253	-2.927	-2.557	-370
	Algemene dekkingsmiddelen:												
	- Lokale heffingen	350	6.359	-6.009	380	6.460	-6.080	437	6.399	-5.962	-57	61	-118
	- Algemene uitkering		19.078	-19.078		19.977	-19.977		20.382	-20.382		-405	405
	- Integratie uitkering sociaal domein		706	-706		1.641	-1.641		1.641	-1.641			
	- Dividend	1	240	-239	1	277	-276		279	-279	1	-2	3
	- Saldo van de financieringsfunctie												
	- Overige algemene dekkingsmiddelen	360	15	345	805	15	790	116	8	108	689	7	682
	Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	711	26.398	-25.687	1.186	28.370	-27.184	553	28.709	-28.156	633	-339	972
	Onvoorziene uitgaven	222		222	2		2				2		2
	Heffing vennootschapsbelasting (VPB)							-47		-47	47		47
	Gerealiseerd totaal saldo baten en lasten	30.898	30.682	216	35.874	34.173	1.701	38.119	37.069	1.050	-2.245	-2.896	651
	Toevoeging/onttrekking aan reserves:												
1	Sociaal sterk												
	1a - opgroeien en ontwikkelen												
	1b - werk					292	-292		204	-204		88	-88
	1c - zorg				289	28	261	289	28	261			
	1d - welzijn en sport		18	-18		45	-45		42	-42		3	-3
2	Wonen, werken en recreëren												
	2a - ruimtelijke ontwikkeling		136	-136		206	-206		72	-72		134	-134
	2b - economische ontwikkeling	99	101	-2	99	101	-2	44	135	-91	55	-34	89
	2b - economische ontwikkeling - *incidenteel*					45	-45		13	-13		32	-32
	2c - fysieke leefomgeving	35	18	17	19	923	-904		948	-948	19	-25	44
3	Besturen en organiseren												
	3a - netwerken en besturen		124	-124		124	-124		109	-109		15	-15
	3b - dienstverlening												
	3c - financiën				662	662		334	343	-9	328	319	9
	3d - gemeentelijke organisatie												
4	Bedrijfsvoering												
	4a - overhead		216	-216		306	-306		441	-441		-135	135
	Totaal mutaties reserves	134	613	-479	1.069	2.732	-1.663	667	2.335	-1.668	402	397	5
	Gerealiseerd resultaat	31.032	31.295	**-263**	36.943	36.905	**38**	38.786	39.404	**-618**	-1.843	-2.499	**656**

Resultaat:									
Primaire begroting	264.457								
Voorjaarsnota			65.385	-46.800					
Najaarsnota				-319.059					
Rekening					617.826				
Gerealiseerd resultaat		264.457		-36.017		617.826			653.843

4.3.7 Informatie m.b.t. normering van topinkomens (WNT)

WNT-verantwoording 2023 Gemeente Hattem
De WNT is van toepassing op Gemeente Hattem. Het voor Gemeente Hattem toepasselijke bezoldigings-maximum is in 2023 € 223.000,= (Algemeen Bezoldigingsmaximum).

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Gegevens 2023			
bedragen x € 1	**D.N.T. vd Weerd**	**T. Weeda**	**I.M. Westhoff**
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Raadsgriffier	Raadsgriffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 t/m 31/12	01/01 t/m 31/03	01/04 t/m 30/11
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	0,8889	1
Dienstbetrekking?	ja	Ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	118.908	18.747	54.900
Beloningen betaalbaar op termijn	17.101	2.828	8.106
Subtotaal	*136.009*	*21.575*	*63.006*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	48.877	149.074
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t	N.v.t.
Bezoldiging	136.009	21.575	63.006
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t	N.v.t.
Gegevens 2022			
bedragen x € 1	**D.N.T. vd Weerd**	**T. Weeda**	
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Raadsgriffier	
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 t/m 31/12	01/01 t/m 31/12	
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	0,8	
Dienstbetrekking?	ja	ja	
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	105.259	69.582	
Beloningen betaalbaar op termijn	11.502	7.385	
Subtotaal	*116.761*	*76.967*	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	172.800	
Bezoldiging	116.761	76.967	

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Gegevens 2023 **bedragen x € 1**	**G. Winter**	
Functiegegevens	Raadsgriffier	
Kalenderjaar	**2023**	**2022**
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	01-11 t/m 31-12	n.v.t.
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	2	N.v.t.
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	301,5	N.v.t.
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 212	N.v.t.
Maxima op basis van de normbedragen per maand	€ 59.000	N.v.t.
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 59.000	
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Bezoldiging in de betreffende periode	€ 41.141	N.v.t.
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 41.141	N.v.t.
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	**€ 41.141**	**N.v.t.**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t	N.v.t.

4.3.8 Staat van (beklemde) reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen rekening 2023

Grootboek-nummer (1)	Omschrijving (2)	Saldo per 01-01-2023 (9)	Overige toevoegingen in 2023 (5)	Onttrekkingen in 2023 (6)	Vermindering ter dekking af-schrijvingen (9)	Saldo per 31-12-2023 (9)
	Algemene reserves					
890.000	algemene reserve vaste buffer	4.500.000,00				4.500.000,00
890.010	algemene reserve	2.847.431,41	-36.227,49	1.206.028,82		1.605.175,10
890.010	Foutherstel SaaS-oplossingen ICT investeringen	-961.938,00		155.694,00		-1.117.632,00
	Totaal algemene reserves	6.385.493,41	-36.227,49	1.361.722,82		4.987.543,10
	Bestemmingsreserves					
891.120	reserve aansluiting A28		718.000,00	718.000,00		
891.270	reserve frictiekosten	10.960,00				10.960,00
891.280	egalisatiereserve rioolrecht	386.000,00				386.000,00
891.290	reserve volkshuisvestingsdoeleinden	200.500,00				200.500,00
891.300	egalisatiereserve afvalstoffenheffing	353.713,46		180.513,01		173.200,45
891.340	egalisatiereserve gebouwen	0,16				0,16
891.370	egalisatiereserve sociaal domein	914.495,00	288.728,00	27.980,00		1.175.243,00
891.380	reserve ontwikkeling 't Veen	63.000,00	44.000,00			107.000,00
891.385	reserve gemeentelijke opvang Oekrainers	500.000,00				500.000,00
	Totaal bestemmingsreserves	2.428.668,62	1.050.728,00	926.493,01		2.552.903,61
	Overige bestemmingsreserves (*beklemd*)					
891.500	reserve dekking kapitaallasten *	652.462,00			46.260,00	606.202,00
	Totaal overige bestemmingsreserves	652.462,00			46.260,00	606.202,00
892.500	gerealiseerd resultaat	347.772,51	617.825,73	347.772,51		617.825,73
	Totaal Reserves	**9.814.396,54**	**1.632.326,24**	**2.635.988,34**	**46.260,00**	**8.764.474,44**
	Voorzieningen					
893.880	voorziening wethouderspensioenen	623.000,00	236.885,00			859.885,00
	Totaal voorzieningen algemeen	623.000,00	236.885,00			859.885,00
	Overige voorzieningen (*beklemd*)					
893.780	voorziening afkoopsommen onderhoud graven	497.330,00		43.508,00		453.822,00
893.885	voorziening verlofsparen	27.200,00	55.600,00			82.800,00
893.890	voorziening rioolrecht **	679.420,00		44.611,00		634.809,00
893.900	voorziening ontwikkeling 't Veen ****	73.944,00	134.840,00			208.784,00
893.905	voorziening grondexploitatie WZZ Geldersedijk ****	567.148,00	163.189,00			730.337,00
893.907	voorziening grondexploitatie Assenrade		58.839,10			58.839,10
893.910	voorziening onderhoud gebouwen	468.173,02	139.754,00	178.823,00		429.104,02
	Totaal voorzieningen beklemd	2.313.215,02	552.222,10	266.942,00		2.598.495,12
	Totaal voorzieningen	**2.936.215,02**	**789.107,10**	**266.942,00**		**3.458.380,12**
	TOTAAL PASSIVA BALANS	**12.750.611,56**	**2.421.433,34**	**2.902.930,34**	**46.260,00**	**12.222.854,56**
893.720	voorziening oninbare vorderingen ***	29.536,87	8.865,82	19.928,47		18.474,22
	TOTAAL ACTIVA BALANS	**29.536,87**	**8.865,82**	**19.928,47**		**18.474,22**
	TOTAAL GENERAAL	**12.780.148,43**	**2.430.299,16**	**2.922.858,81**	**46.260,00**	**12.241.328,78**

In de raad van 16 oktober 2017 is de "Nota reserves en voorzieningen 2017" vastgesteld.

*) Voor een specificatie van de "reserve dekking kapitaallasten" wordt verwezen naar de aparte staat van beklemde bestemmingsrerves.

**) Wanneer op de rioolheffing een voordeel wordt behaald - nu of in de toekomst - dan mag dit op grond van de BBV enkel in een reserve vloeien als kan worden aangetoond dat de overdekking wordt veroorzaakt door efficiency- of aanbestedingsvoordelen.
In alle andere gevallen moet het voordeel in een voorziening (artikel 44 lid 2 BBV) door derden beklemde middelen worden gestort.

***) De voorziening moet conform BBV worden verantwoord aan de activakant van de balans.

****) De voorzieningen zijn op de balans niet gerubriceerd onder de passiva als gevolg van de presentatievorm van de balans.

Staat van investeringen die gedekt worden uit de (beklemde) reserve rekening 2023

Gr.boek-nummer	Omschrijving	Begrotings-wijziging	Startbedrag	Saldo per 1-1-2023	Start-datum	Looptijd	Eind datum	Afschrijving	Jaarlast	Saldo per 31-12-2023
891.500										
	- Bouw kleedaccommodatie vv Hattem (945074 ged.	7e-2004	69.100,00	37.568,00	2004	40	2043	1.728,00	1.728,00	35.840,00
	- Restauratie stadsmuur nabij de Molen (945083)	8e-2006	51.318,00	17.490,00	2006	25	2030	2.053,00	2.053,00	15.437,00
	- Gymnastieklokaal Spoorstraat (944129 ged.)	8e-2005 en	619.128,00	335.465,00	2006	40	2045	15.478,00	15.478,00	319.987,00
	- Nieuwbouw werkplaats werf - 40 jaar (953009)	3e-2004	459.600,00	198.518,00	2004	40	2043	8.875,00	8.875,00	189.643,00
	- Bouw kleedaccommodatie vv Hattem (945074 ged.	7e-2004	21.000,00	11.420,00	2004	40	2043	525,00	525,00	10.895,00
	- Toegangspoort begraafplaats	2e-2014	30.000,00	19.200,00	2014	25	2038	1.200,00	1.200,00	18.000,00
	- Ondergrondse afvalopslag (947195)	geen	164.000,00	32.801,00	2015	10	2024	16.401,00	16.401,00	16.400,00
	Correctie voor verschil begroot/werkelijk									
	Totaal generaal		1.414.146,00	652.462,00				46.260,00	46.260,00	606.202,00

Algemeen:

De kapitaallasten van bovenstaande investeringen worden gedekt uit de daarvoor gevormde (beklemde) bestemmingsreserve

Met ingang van de begroting 2017 bepaalt de relevante BBV-versie dat er geen rente meer wordt toegerekend aan reserves. De jaarlast is beperkt tot alleen afschrijvingslasten.

(*1) Klein deel van de nieuwbouw gemeentewerf (€ 151.200,-- 40 jaar) wordt geactiveerd.

4.3.9 Staat van opgenomen geldleningen

STAAT VAN OPGENOMEN GELDLENINGEN REKENING 2023

Grootboek nummer	Leningnr.	Oorspr.bedrag van de lening	Datum goedkeuring/opname	Jaar laatste aflossing	Rente percentage	Rente herziening	Aflossings wijze	Stand lening begin boekjaar	Opname in boekjaar	Rente	Aflossing	Stand lening einde boekjaar
895010	1-25390	4.000.000,00	rb 15 januari 2008	2032	4,795%	nvt	Lineair	1.600.000		76.342	160.000	1.440.000
895021	40.109473	5.000.000,00	rb 15 december 2014	2039	1,700%	nvt	Lineair	3.400.000		56.086	200.000	3.200.000
895022	40.109904	8.060.000,00	Opname 1.7.2015	2040	3,870%	nvt	Lineair	5.803.200		218.294	322.400	5.480.800
895023	40.109903	5.300.000,00	Opname 1.10.2015	2050	3,370%	2,6% 1-10-'25	Annuitair	4.668.066		156.440	102.848	4.565.218
895024	40.110530	2.500.000,00	Opname 3.6.2016	2031	0,860%	nvt	Lineair	1.500.000		12.177	166.667	1.333.333
895026	1-30737	20.000.000,00	Opname 30-9-2020	2040	-0,055%	nvt	Lineair	18.000.000		-9.760	1.000.000	17.000.000
895027	40.115609	9.000.000,00	Opname 6-4-2022	2062	1,402%	nvt	Lineair	9.000.000		123.855	225.000	8.775.000
					TOTALEN			**43.971.266**		**633.434**	**2.176.915**	**41.794.351**

Toelichting:
In deze staat worden de door de gemeente aangegane langlopende geldleningen vermeld in de volgorde waarin deze zijn aangegaan.

4.3.10 Staat van gewaarborgde geldleningen (waarborgfonds sociale woningbouw)

Staat gewaarborgde geldleningen en andere garantieverplichtingen rekening 2023

Bedragen in € 1.000,-

Nr.	Oorspronkelijk bedrag geldlening	Lening nummer	Doel van de geldlening	Naam van de geldnemer	Naam van de geldgever	Datum Raadsbe-sluit	Datum einde looptijd	Rente-perc.	Restant geldlening begin dienstjaar Totaal 1-1-2023	Restant geldlening begin dienstjaar Waarborg Gemeente	Totaal aflossing (+)/ toevoeging (-)	Restant geldlening einde dienstjaar Totaal(8-10) 31-12-2023	Restant geldlening einde dienstjaar Waarborg Gemeente	
50	705	808863020	Kerkh.str. 13,16/Ridderstr. 34	St. Ned.Bakk. Mus.	St. Nat. Restauratiefonds	27-05-02	1-9-2077	3,3	705	705	0	705	705	O
50a	65	816982020	Kerkh.str. 13,16/Ridderstr. 34	St. Ned.Bakk. Mus.	St. Nat. Restauratiefonds	15-11-10	1-7-2086	1,7	65	65	0	65	65	O
52a	454		Fin.aankoop MFC	St. Beheer MFC	Deutsche Bank	01-04-02	1-4-2023	3,8	454	454	0	454	454	O
59	39.000		Herfin ontw.mij.Hatt'broek	Ontw.Mij.Hatt.'broek	BNG			0,8*	39.000	13.000	39.000	0	0	O
	40.224								40.224	14.224	39.000	1.224	**1.224**	

* Betreft een rekening courant en daarom een jaarlijks fluctuerende rente

G = 100% door de gemeente gewaarborgde geldleningen van toegelaten instellingen.	0
O = 100% door de gemeente gewaarborgde geldleningen van andere non profit instellingen.	1.224
Totaal	**1.224**

STAAT VAN GEWAARBORGDE GELDLENINGEN DOOR HET WAARBORGFONDS SOC.WONINGBOUW WAARBIJ DE GEM.VOOR 50% EEN ACHTERVANGPOSITIE INNEEMT VOOR 2023

Bedragen in € 1.000,-

Nr.	Oorspronkelijk bedrag geldlening	Lening Nummer	Doel van de geldlening	Naam van de geldnemer	Naam van de geldgever	Datum Raadsbe-sluit	Datum einde looptijd	Rente-perc.	Restant geldl. begin dienstjaar Totaal 1-1-2023	Restant geldl. begin dienstjaar Achtervangpos. Gemeente	Totaal aflossing (+)/ toevoeging (-)	Restant geldl. einde dienstjaar Totaal 31-12-2023	Restant geldl. einde dienstjaar Achtervangpos. Gemeente
48	1.471	40.84365.02	Herfinanciering i.v.m.	St. Habion	BNG	12-12-96	15-4-2030	0,59	1.471	736	524	947	474
51	4.000	40.95608	bouw bejaardenwoningen	Triada Wonen	BNG	01-11-02	1-8-2032	5,18	4.000	2.000	0	4.000	2.000
58	6.500	40.110605	60 app. Uilennest/Hollewand	Triada Wonen	BNG	17-07-13	31-7-2041	0,882	6.500	3.250	0	6.500	3.250
60	17.000	40,114800	60 won. Lippenoord en 10 Assen	Triada Wonen	BNG	25-09-20	2-6-2040	0,865	7.500	3.750	0	7.500	3.750
57a	4.000	10027981	finan. Woningverbeteringen	Triada Wonen	NWB	30-05-13	1-8-2041	3,60	4.000	2.000	0	4.000	2.000
57b	4.000	10027982	finan. Woningverbeteringen	Triada Wonen	NWB	31-05-13	1-9-2043	3,65	4.000	2.000	0	4.000	2.000
58	5.300	10030157	117 woningen en een woongebo	Triada Wonen	NWB	25-06-18	2-6-2031	0,865	5.300	2.650	0	5.300	2.650
60	17.000	10030979	60 won. Lippenoord en 10 Assen	Triada Wonen	NWB	25-09-20	2-6-2040	0,485	7.500	3.750	0	7.500	3.750
	59.271								40.271	20.136	524	39.747	19.874

Triada Wonen	19.400
St. Habion	474
Totaal	**19.874**

4.3.11 Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SISA)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 07-02-2024									
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Jurdische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A16	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne** Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/01*	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: A16/02*	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten *Aard controle R* *Indicator: A16/04*	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie *Aard controle R* *Indicator: A16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO) *Aard controle R* *Indicator: A16/06*
			€ 1.514.750			€ 0	€ 0	€ 30.085
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO *Aard controle R* *Indicator: A16/07*	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/08*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/10*		
			€ 0	€ 17.430	€ 1.562.265	€ 3.103.128		
FIN	B2	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/03*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/04*	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/05*	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/06*
			6	6	0	0	Nee	Nee
			Wijziging keuze per (2023/2024) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/09*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/10*		
			N.V.T.	Nee	0	0		
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/12*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/16*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/22*
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/24*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/25*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/26*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/27*	
							€ 0	
BZK	C9	**Specifieke uitkering woningbouwimpuls** **Tranche 1 t/m 5** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/02*	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: C9/03*	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/04*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/05*	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/06*
			1 Transformatie 't Veen	Nee	Ja	133	66	81
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/07*	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/08*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/10*	Opbrengsten (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/11*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C9/12*
			1 Transformatie 't Veen	Nee	€ 2.042.544	€ 3.753.868	€ 48.735	€ 761.074
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/13*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/14*	Toelichting afwijking(en) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/15*	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/16*		
			1 Transformatie 't Veen	Ja	Consmematerrein vertraagd a.g.v. van beroepsprocedure bestemmingsplan en bezwaarprocedure vergunning	Nee		
			2		Veen-Noord fase 4 vertraagd a.g.v. inrichtingsvraagstuk verkabeling. Totale programma deelplan Veen-Noord lager dan planologisch maximum van 130 (namelijk 115).			
			20					

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 07-02-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
BZK	C55	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/03*	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/06*
			104	€ 26.052	€ 32.661	17	€ 3.620	€ 4.522
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/09*			
			63	€ 15.449	€ 33.925			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/15*
			144	115	0	9	121	0
BZK	C62	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/02*				
			€ 0	Nee				
BZK	C92	**Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C92/01*	Bedrag doorgeschoven naar t+1 *Aard controle R* *Indicator: C92/02*	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/03*	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/04*	Aantal gebruikte leermiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/05*	
			€ 11.755	€ 0	1	59	6	
BZK	C94	**Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C94/02*	Het aantal slecht geïsoleerde woningen […] , eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen […] *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/03*	Het aantal slecht geïsoleerde woningen […] ,eventueel in samenhang […] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300 *Aard controle R* *Indicator: C94/04*	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen […] en *Aard controle R* *Indicator: C94/05*	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen *Aard controle R* *Indicator: C94/06*
		1	*LAI23-03608339*	€ 0	96	113	0	€ 0
		2						
		100						
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling *Aard controle R* *Indicator: C94/07*	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b *Aard controle R* *Indicator: C94/08*	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen. *Aard controle R* *Indicator: C94/09*	Eindverantwoording (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C94/10*		
		1	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
		2						
		100						
BZK	C105	**Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls**	Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/01*	Aantal woningen waarvan de bouw is gestart cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/02*	Afgesproken datum van start bouw gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle D1* *Indicator: C105/03*	Aantal woningen dat is gerealiseerd cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/04*	Afgesproken datum van oplevering gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle D1* *Indicator: C105/05*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C105/06*
		1	*2023-0000096280*	0	Nee	0	Nee	€ 0
			Kopie projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/08*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/09*	Toelichting afwijking(en) van datum start bouw, datum van oplevering en/of prijscategorieën woningen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/10*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/11*	Afgesproken aandeel van betaalbare woningen gehaald? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: C105/12*
		1	*2023-0000096280*	€ 0	Nee	Startdatum realisatie is Q1-2024	0	Nee
			Kopie projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/13*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C105/14*				
		1	*2023-0000096280*	Nee				

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 07-02-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger		Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
BZK	C209	**Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen**		Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C209/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C209/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/04*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project *Aard controle D2* *Indicator: C209/05*	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/06*
			1	*RHA2023-03498457*	*Tijdelijke huisvesting doelgroepen Hattem*	€ 0	€ 0	€ 210.744	0
			2						
			10						
				Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/07*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/08*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/09*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle R.* *Indicator: C209/10*		
			1	*Tijdelijke huisvesting doelgroepen Hattem*	0	Ja	Ja		
			2						
			10						
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C209/11*					
				Nee					
OCW	D8	**Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)** Gemeenten		Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*	
				€ 61.039	€ 0	€ 0	€ 0	€ 32.224	
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/09*		
			1						
			2						
			100						
OCW	D14	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**		Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*	
				€ 24.103	€ 1.286	€ 16.493	€ 0	€ 82.600	
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/08*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/09*		
			1						
			2						
			10						
IenW	E44B	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**		Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/02*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/04*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/05*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/06*
			1	030005 Provincie Gelderland	5000006226	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2						
			15						
				Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/07*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/09*			
			1	030005 Provincie Gelderland	5000006226	Nee			
			2						
			15						
				Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/10*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/11*	Naam/nummer maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/12*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/13*		
			1	030005 Provincie Gelderland	5000006226	10.a	Nee		
			2						
			15						
IenW	E87B	**Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater (SiSa tussen medeoverheden)**		Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87B/01*	Beschikkingsnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87B/02*	Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E87B/03*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87B/04*	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E87B/05*	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87B/06*
			1	060244 Gemeente Hattem	S2023-0001002	0	0	0	0
			2						
			10						
				Kopie beschikkingsnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87B/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87B/08*				
			1	S2023-0001002	Nee				
			2						
			10						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 07-02-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
EZK	**F1**	**Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding**	Projectnaam/UWHS-nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F1/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per woning *Aard controle R* *Indicator: F1/02*	Is de bestemming gewijzigd (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: F1/03*	Eindverantwoording per woning (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: F1/04*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: F1/05*	
		1	UWHS170106	€ 1.624	Nee	Nee	€ 387.631	
		2	UWHS170125	€ 1.839	Nee	Nee	€ 478.732	
		3	UWHS170126	€ 842	Nee	Nee	€ 320.316	
EZK	**F28**	**Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid**	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel *Aard controle R* *Indicator: F28/01*	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel *Aard controle R* *Indicator: F28/02*	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten *Aard controle R* *Indicator: F28/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/04*	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle R* *Indicator: F28/05*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/06*
			€ 55.007	€ 194.894	€ 1.539	€ 251.440	€ 1.539	€ 1.539
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F28/07*					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 1.622.956	€ 28.625	€ 159.545	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 25.710	€ 1.037	€ 0	€ 92.350	€ 0	€ 0
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 0	Ja				
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 0	€ 0	€ 8.465	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 07-02-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger		Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 400	€ 20.396	€ 466
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 1.771	€ 10.077	€ 522
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 228	€ 0	€ 1.210	€ 140	€ 102
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			6	Totaal	€ 228	€ 0	€ 3.381	€ 30.613	€ 1.090
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*		
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
			6	Totaal	0	0	N.v.t.		
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
			6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D2* *Indicator: G4/18*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/19*		
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			6	Totaal	0	0	0		
SZW	G10	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/01*	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G10/03*			
				€ 59.481	€ 0	Ja			
SZW	G12	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/03*			
				€ 0	€ 0	Ja			
SZW	G13	**Onderwijsroute_ deel gemeente 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
				€ 11.113	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 07-02-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger		Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten		Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende subsidie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*				
				€ 75.951	€ 118.963				
				Activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten** *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1	SPUKSPRT23153	€ 118.963	€ 21.579	€ 94.095	€ 3.289	
			2						
			100						
VWS	H30	**Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026**		Naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/01*	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/02*	Besteding (jaar T) per onderdeel *Aard controle R* *Indicator: H30/03*	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/05*	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/06*
			1	Lokaal Sportakkoord	€ 8.365	€ 8.365	€ 0	€ 8.365	Ja
			2	Brede regeling combinatiefuncties	€ 57.587	€ 57.587	€ 0	€ 57.587	Ja
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 12.869	€ 9.115	€ 3.754	€ 9.115	Ja
			4	Kansrijke Start	€ 9.651	€ 9.651	€ 0	€ 9.651	Ja
			5	Mentale Gezondheid	€ 4.504	€ 4.504	€ 0	€ 4.504	Ja
			6	Aanpak overgewicht en obesitas	€ 11.260	€ 11.260	€ 0	€ 11.260	Ja
			7	Valpreventie	€ 33.137	€ 33.137	€ 0	€ 33.137	Ja
			8	Leefomgeving	€ 6.434	€ 5.000	€ 1.434	€ 5.000	Ja
			9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 1.609	€ 1.609	€ 0	€ 1.609	Ja
			10	Versterken sociale basis	€ 23.485	€ 23.485	€ 0	€ 23.485	Ja
			11	Mantelzorg	€ 6.434	€ 4.183	€ 1.286	€ 4.183	Ja
			12	Eén tegen eenzaamheid	€ 6.434	€ 4.183	€ 1.286	€ 4.183	Ja
			13	Welzijn op recept	€ 3.539	€ 5.469	€ 0	€ 5.469	Ja
			14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 1.609	€ 1.609	€ 0	€ 1.609	Ja
			15	Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 5.727	€ 5.727	€ 0	€ 5.727	Ja
				Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/07*	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/08*				
			1	Lokaal Sportakkoord	Ja				
			2	Brede regeling combinatiefuncties	Ja				
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	Ja				
			4	Kansrijke Start	Ja				
			5	Mentale Gezondheid	Ja				
			6	Aanpak overgewicht en obesitas	Ja				
			7	Valpreventie	Ja				
			8	Leefomgeving	N.v.t.				
			9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	Ja				
			10	Versterken sociale basis	Ja				
			11	Mantelzorg	Ja				
			12	Eén tegen eenzaamheid	Ja				
			13	Welzijn op recept	Ja				
			14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	N.v.t.				
			15	Coördinatiekosten regionale aanpak	N.v.t.				
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/09*					
				Nee					
VWS	H31	**Regeling Specifieke uitkering noodfonds energie amateursportverenigingen**		Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H31/01*	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H31/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H31/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H31/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H31/05*	
				SPUKNEAS230125	€ 40.172	€ 50.613	Nee		
VWS	H32	**Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden**		Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/01*	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/03*			
				MEOZ23156	€ 209.439	€ 36.500			
				Naam zwembad *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/04*	Totale verlening per zwembad (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/05*	Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H32/06*	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: H32/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H32/08*	
			1	*Zwembad de Marke*	€ 209.439	€ 36.500	Ja		
			2						
			20						
VWS	H35B	**Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)**		Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H35B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H35B/02*				
				060200 Gemeente Apeldoorn	€ 46.232				

4.4 Overige gegevens: Controleverklaring

Accountants

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Burgemeester Roelenweg 14-18
Postbus 508
8000 AM Zwolle

T: +31 (0)38 425 86 00

zwolle@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

Aan de Raad van
Gemeente Hattem

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2023 van Gemeente Hattem te Hattem gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van zowel de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2023 alsmede van het vermogen van gemeente Hattem op 31 december 2023 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De jaarrekening bestaat uit:

1. Het overzicht van baten en lasten over 2023;
2. De balans per 31 december 2023;
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de rechtmatigheidsverantwoording van het college van burgemeester en wethouders over de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties over 2023;
4. De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
5. De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 30 oktober 2023 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2023 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Hattem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Alle diensten worden verricht op basis van een overeenkomst van opdracht, gesloten met Baker Tilly (Netherlands) N.V., waarop van toepassing zijn de algemene voorwaarden, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nr. 24425560. In deze voorwaarden is een beperking van aansprakelijkheid opgenomen.

Baker Tilly (Netherlands) N.V. trading as Baker Tilly is a member of the global network of Baker Tilly International Ltd., the members of which are separate and independent legal entities.

Paragraaf ter benadrukking van bepaalde aangelegenheden - rechtmatigheidsverantwoording
Wij vestigen de aandacht op het onderdeel rechtmatigheidsverantwoording in de toelichting op de jaarrekening op pagina 196. Het college van burgemeester en wethouders heeft in deze rechtmatigheidsverantwoording toegelicht dat een deel van de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand is gekomen. Het totaal aan geconstateerde afwijkingen (rechtmatigheidsfouten), voor een bedrag van in totaal € 3.742.000, ligt boven de door de raad vastgestelde verantwoordingsgrens. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

B. Informatie ter ondersteuning van ons oordeel
Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 387.860. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2023. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 19.400 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's
Als onderdeel van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de gemeente en haar interne beheersingsomgeving. Wij hebben een frauderisicoanalyse uitgevoerd met als doelstelling het identificeren en inschatten van mogelijke risico's op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude. Wij hebben onze frauderisicoanalyse besproken met het college en de auditcommissie.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat wij geen frauderisico zien ten aanzien van de opbrengstverantwoording. Dit vloeit voort uit het feit dat een opbrengststroom vast is, waarop de gemeente geen invloed heeft (zoals de rijksbijdrage en specifieke uitkeringen vanuit het rijk) of dat een opbrengststroom geen materiële omvang heeft of dat een opbrengstenstroom bestaat uit een grote hoeveelheid kleine, routinematige, niet materiële transacties waardoor de kans op een materiële fraude laag is.

In onze frauderisicoanalyse hebben wij de volgende frauderisico's geïdentificeerd en geëvalueerd in het kader van onze controle.

Het risico dat het management maatregelen van interne beheersing doorbreekt
Het college of management bevindt zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Een motief van het college of management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:

- Analyseren en beoordelen van op basis van risicocriteria geselecteerde journaalposten en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om de nauwkeurigheid van de geselecteerde journaalposten te controleren;
- Analyse van aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- Beoordelen van belangrijke schattingen en de schattingsprocessen van het college of management zoals de waardering van de grondexploitaties en het toereikend zijn van voorzieningen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college bij deze posten. Wij hebben onder meer de volgende werkzaamheden verricht:
  - Met betrekking tot de grondexploitatie hebben wij de plausibiliteit van de uitgangspunten op projectniveau gecontroleerd aan de hand van de economische inputparameters alsook backtestingwerkzaamheden. Daarnaast hebben we de toereikendheid van de verliesvoorzieningen en de nauwkeurigheid van de tussentijdse winstneming gecontroleerd;
  - Met betrekking tot de voorzieningen hebben we vastgesteld dat de uitgangspunten voor de voorziening wethouderspensioenen en voorziening onderhoud gebouwen plausibel zijn.
- Beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening om en transacties met verbonden partijen; en
- Doornemen van notulen van vergaderingen van het management, college en de raad.

Naast bovenstaande hebben wij, voor zover relevant voor onze controle, de opzet geëvalueerd en het bestaan vastgesteld van de beheersingsmaatregelen op organisatieniveau zoals het integriteitsbeleid, alsmede de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten, het maken van schattingen en het bewaken van projecten. Tevens hebben wij specifieke aandacht gegeven aan de toegangsbeveiligingen in het IT-systeem en de mogelijkheid dat hierin functiescheiding kan worden doorbroken.

Het risico dat inkoopfacturen niet in overeenstemming zijn met de geleverde prestatie, waardoor de lasten uit inkopen niet voorkomen (transacties hebben niet plaatsgevonden) of de inkoop niet tegen de juiste prijs is gefactureerd, waardoor de inkopen niet nauwkeurig zijn verantwoord.
Wij hebben vastgesteld dat binnen het gemeentelijk inkoopproces geen sprake is van een functiescheiding tussen prestatie-akkoord-verklaarder en budgethouder. Hierdoor bestaat de gelegenheid om bewust onterechte facturen te laten betalen om zo gelden aan de organisatie te onttrekken. Hierdoor bestaat het risico dat lasten niet nauwkeurig zijn verantwoord, omdat de inkoopfactuur niet in overeenstemming is met de geleverde prestatie of de inkoop niet tegen de juiste prijs is gefactureerd.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd in de vorm van een statistische steekproef op de verantwoorde lasten uit inkopen waarbij voor elke waarneming op basis van onderliggende stukken is vastgesteld of de prestatie is geleverd en de overeengekomen prijs overeenkomt met de verantwoorde prijs. Hierbij zijn geen bijzonderheden geconstateerd.

Het risico dat handmatige betalingen uitgevoerd worden aan niet-rechthebbenden
Het risico ziet toe op handmatige betalingen waarbij betalingen niet via de reguliere crediteurenadministratie en de daaruit voortvloeiende betaallijsten gedaan worden, maar handmatig in de betaalomgeving een betaling wordt uitgevoerd zonder dat hier een prestatielevering aan ten grondslag ligt. Het gevolg hiervan is dat liquide middelen onrechtmatig aan de gemeente worden onttrokken.

Met betrekking tot het uitvoeren van handmatige betalingen hebben wij gegevensgerichte deelwaarnemingen op de handmatige betalingen uitgevoerd. Hierbij hebben wij vastgesteld dat de prestatie is geleverd en betaald is aan het juiste bankrekeningnummer.

Het risico dat de Europese en/of interne aanbestedingsrichtlijnen niet worden nageleefd om gunning aan een bevriende partij mogelijk te maken (met het risico op belangenverstrengeling en kickbacks).
Dit risico doet zich met name voor bij grotere inkoopcontracten. Wij hebben een analyse verricht op de grootste inkoopcontracten en hebben hiervoor gecontroleerd op de naleving van de aanbestedingsrichtlijnen en op hoe is omgegaan met meerwerk (versus contractwaarde). Hierbij is vastgesteld dat de opdracht is gegund aan de partij die op basis van de gunningscriteria de opdracht had moeten krijgen op basis van vooraf vastgestelde criteria, of er functiescheiding is toegepast en ondertekening contract heeft plaatsgevonden door bevoegde functionaris. Verder hebben wij voor organisaties/bedrijven waar collegeleden of het management een nevenfunctie hebben, vastgesteld of de gemeente inkooptransacties met deze organisaties/bedrijven is aangegaan. Hierbij zijn geen bijzonderheden geconstateerd.

Wij zijn gedurende de gehele controle alert geweest op indicaties van (mogelijke) fraude. Daarnaast hebben wij middels een schriftelijke bevestiging door het college laten bevestigen dat alle gevallen van (mogelijke) fraude zijn gemeld aan ons. Wij hebben tijdens onze controle geen specifieke aanwijzingen gekregen voor (een vermoeden van) fraude.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie
Het college heeft een beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van de gemeente om de door haar geïdentificeerde risico's op te vangen en haar bedrijfsvoering voort te zetten voor tenminste 12 maanden na het opstellen van de jaarrekening. De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. Als onderdeel van onze controle hebben wij deze veronderstelling met het college geëvalueerd aan de hand van de tot het moment van het verstrekken van deze controleverklaring beschikbare informatie waaronder de begroting en de financiële kengetallen inclusief de weerstandsratio. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente een sluitende meerjarenbegroting heeft.

Wij hebben, op basis van de verkregen controle-informatie, overwogen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Eventuele relevante gebeurtenissen na balansdatum die haar effect kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente zijn toereikend toegelicht in de toelichting op de balans.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht:
- Wij hebben een risicoanalyse uitgevoerd gericht op het risico dat er gerede twijfel bestaat over de mogelijkheden om de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen, zonder tussenkomst van de toezichthouder;
- Wij hebben met het college de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten besproken;
- Wij hebben kennisgenomen van de meerjarenbegroting in relatie tot de ontwikkelingen in de sector decentrale overheden;
- Wij hebben kennisgenomen van de beoordeling van de (meerjaren)begroting van de gemeente door de toezichthouder;
- Wij hebben vastgesteld dat de volgens het BBV verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare normen;
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen bij het college over zijn kennis van het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering;
- Wij hebben inlichtingen ingewonnen over gebeurtenissen of omstandigheden na de periode waarvoor het college een beoordeling heeft gemaakt.

Op basis van onze kennis en ons begrip van de organisatie, verkregen tijdens onze jaarrekeningcontrole, en de financiële positie van de gemeente, zoals deze blijkt uit de jaarrekening, vinden wij het hanteren van de continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar. Onze bevindingen zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente niet langer in staat is om de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6 sub a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

C. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

D. Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet hebben wij onderzocht of de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen als bedoeld in artikel 17 Financiële-verhoudingswet (hierna: de specifieke uitkeringen) rechtmatig tot stand zijn gekomen. In de jaarrekening is verantwoordingsinformatie opgenomen over deze specifieke uitkeringen (de SiSa-bijlage).

Naar ons oordeel zijn de baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2023 met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - Regeling Informatieverstrekking SiSa.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen, in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - de Regeling Informatieverstrekking SiSa. In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid te krijgen voor ons oordeel ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet. Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2023, zoals opgenomen in de Nota procedure aanlevering SiSa-verantwoordingsinformatie 2023 in bijlage 2 van de Regeling Informatieverstrekking SiSa. Wij hebben bij de controle van de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- Het evalueren of de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

E. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening
Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader dat op 30 oktober 2023 is vastgesteld door de raad en voor het getrouw toelichten van de financiële rechtmatigheid in de jaarrekening.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 30 oktober 2023, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan omtrent de financiële positie. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van de gemeente;
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Zwolle, 1 juli 2024

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

Was getekend
M.C.J.M. Bekker RA